

La violència entre joves
en espais d'oci nocturn.

Un estudi comparatiu europeu

La violència entre joves
en espais d'oci nocturn.
Un estudi comparatiu europeu

AMADEU RECASENS (coord.),
ERIC MARLIÈRE,
PATRICK HEBBERECHT,
MARIEKE LAMAIRE,
ROSSELLA SELMINI,
JOSEFINA CASTRO,
CÂNDIDO DA AGRA,
MILA BARRUTI,
ANABEL RODRÍGUEZ,
PHIL HADFIELD,
ORIOI ROMANÍ

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP

La **Violència** entre joves en espais d'oci nocturn: un estudi comparatiu europeu

Bibliografia

ISBN 978-84-393-7487-9

I. Recasens i Brunet, Amadeu, dir. II. Escola de Policia de Catalunya

1. Violència juvenil - Europa 2. Joves - Esbarjo - Europa

316.6-053.7(4)

Reservats tots els drets. De conformitat amb el que estableixen els art. 270, 271 i 272 del Codi penal vigent, es pot castigar amb pena de multa i privació de llibertat aquell qui reproduceixi, plagii, distribueixi o comuniqui públicament, en tot o en part, una obra literària, artística o científica, fixada en qualsevol tipus de suport, sense l'autorització dels titulars dels corresponents drets de propietat intel·lectual o dels qui els cedeixen.

COORDINADOR DE L'OBRA: Amadeu Recasens i Brunet

COL·LABORADORS: A. Rodríguez, M. Barruti, E. Marlière, C. da Agra, J. Castro, P. Hebberecht, M. Lamaire, R. Selmini, O. Romaní i P. Hadfield

© 2007 Escola de Policia de Catalunya

© 2007 Atelier

Via Laietana 12, 08003 Barcelona

e-mail: atelier@atelierlibros.es

www.atelierlibros.es

Tel. 93 295 45 60

I.S.B.N.: 978-84-393-7487-9

(Escola de Policia de Catalunya)

I.S.B.N.: 978-84-96758-21-6

(Atelier)

Dipòsit legal: B-41584-2007

Disseny i fotocomposició: Addenda, Pau Claris 92, 08010 Barcelona

www.addenda.es

Impressió: Winihard Gràfics

PRESENTACIÓ

Les transformacions econòmiques i socials dels últims decennis han implicat a tot Europa canvis substancials en els models productius i socials, la qual cosa, entre d'altres coses, ha repercutit en un increment de la importància de les activitats d'oci a la nostra societat. La perllongació de la durada d'algunes manifestacions d'oci —especialment les protagonitzades pel jovent durant les seves sortides nocturnes— i la seva adaptació a l'entorn són elements que ocasionen força conflictes entre els diversos grups socials que conflueixen en aquests llocs. D'altra banda, aquestes formes d'esbarjo han anat evolucionant juntament amb un increment dels riscos als quals s'exposa el jovent (vulgarització del consum de drogues, trànsit de vehicles, conductes sexuals de risc, etc.). Un d'aquests possibles riscos —la violència— apareix amb força en els darrers anys en els processos de construcció de pors i de preocupacions socials. No obstant això, es tracta d'una qüestió poc estudiada encara en l'àmbit europeu. Per aquest motiu, l'Escola de Policia de Catalunya va decidir impulsar ara fa tres anys un projecte d'investigació d'abast europeu per tractar l'anàlisi de la violència entre joves en espais d'oci nocturn i va obtenir, per a això, el suport de la Unió Europea en el marc del programa Daphne II.¹ Els resultats d'aquesta investigació es recullen en aquest llibre.

La perspectiva d'estudi ha respost també a la reflexió anterior: l'anàlisi de la violència entre joves no pot substreure's del seu context complex de producció, ni de la valoració dels element, tant objectius com subjectius, que participen en la definició i el tractament del problema. Aquesta orientació respon, així mateix, a un dels objectius bàsics del projecte: esdevenir una eina útil d'avaluació i d'orientació de polítiques públiques de seguretat, enteses en un sentit ampli, és a dir, com a polítiques que no pretenen limitar-se a la contenció o a la repressió dels conflictes, sinó avaluar-ne les causes i intervenir-hi a partir de l'experiència de tots els actors implicats en el context.

L'elecció d'un projecte comparat europeu per tractar aquesta qüestió respon a un motiu principal. L'anàlisi i la reflexió comparades enriqueixen els punts de vista, les fonts

1. El projecte, regulat per la Convenció núm. JAI/DAP/2004-1/133/Y entre la Comissió Europea i l'Escola de Policia de Catalunya, es titula *La violència entre joves en espais de festa: estat de la qüestió i mesures adoptades pels actors institucionals* i ha tingut una durada de dos anys (de juny de 2005 a maig de 2007).

d'informació, donen a conèixer mesures innovadores d'altres països, en un terreny, com el que ens ocupa, que presenta trets semblants en l'àmbit europeu. Així, els diagnòstics dels diversos grups d'investigació s'enriqueixen i es complementen, la qual cosa aporta una imatge completa dels factors que participen en la generació de conflictes en aquests contextos, així com de les mesures més adequades per prevenir-los.

El projecte —coordinat per l'Escola de Policia de Catalunya i dirigit científicament pel doctor Amadeu Recasens i Brunet— ha comptat amb la participació del Grup d'Investigació en Criminologia i Sociologia del Dret de la Universitat de Gant (Bèlgica); del Centre d'Investigacions Sociològiques sobre el Dret i les Institucions Penals del Centre Nacional de la Recerca Científica (CESDIP-CNRS, França); del Servei de Promoció i Desenvolupament de la Política de Seguretat i de la Policia Local de la Regió Emília-Romanya (Itàlia), i de l'Escola de Criminologia de la Facultat de Dret de la Universitat de Porto (Portugal). En el projecte també han col·laborat el doctor Oriol Romaní, que l'ha avaluat, i el doctor Phil Hadfield, que ha fet una lectura comparada dels resultats de la investigació respecte de la realitat anglesa.

Vull transmetre des d'aquí el meu agraïment a aquestes institucions i als investigadors que han participat en l'estudi. He d'agrair també l'inestimable ajut de tots els agents socials, organitzacions i professionals que han col·laborat en la investigació, fent-nos partícips de les seves experiències i les seves valoracions. Així mateix, he de reconèixer la tasca de les persones de l'Escola de Policia de Catalunya que han participat en la gestió d'aquest projecte, particularment la coordinació realitzada per la senyora Anabel Rodríguez Basanta.

Penso que els resultats d'aquesta investigació permeten obrir línies futures de treball tant científiques com pràctiques. Espero doncs que la lectura d'aquestes pàgines sigui interessant i suggestiva per a investigadors, professionals i responsables polítics i els animi a emprendre nous camins.

Carlos GONZÁLEZ ZORRILLA
Director de l'Escola de Policia de Catalunya

LA VIOLÈNCIA ENTRE JOVES EN ESPAIS D'OCI: UNA APROXIMACIÓ COMPARADA

AMADEU RECASENS I BRUNET*

1. NOTES SOBRE EL RECORREGUT METODOLÒGIC

N'hi ha prou a fer una anàlisi succinta de les hemeroteques o un cop d'ull ràpid a les enquestes i els estudis d'opinió per adonar-se que, al llarg de les últimes dues dècades, la violència associada als joves, en especial la que es produeix en els espais on aquests van a divertir-se, genera una sensació d'alarma elevada en capes àmplies de la població. Però cal preguntar-se si aquesta percepció és el producte d'una situació real o bé es tracta d'una pura recreació imaginària produïda per un recel antic, i fins a un cert punt atàvic, envers la joventut com a portadora de diferència, innovació i alternativa.¹

D'altra banda, com es pot comprovar amb la lectura dels textos que componen aquest volum, ja hi ha una bibliografia relativament extensa en matèria de violència dels joves davant d'altres actors o de la comunitat en general. En canvi, a excepció del cas de la violència en l'entorn escolar, no s'han aprofundit gaire els aspectes relatius a la violència que es produeix entre joves.

Aquestes reflexions són a la base del conjunt de treballs que formen part d'aquesta investigació i que, segons la taxonomia establerta per Lijphart (1971: 88), es pot situar en l'àmbit dels estudis generadors d'hipòtesis, és a dir, els que «comencen amb una noció més o menys vaga de les hipòtesis possibles i miren de formular-ne algunes que siguin definides i que es puguin verificar successivament en un nombre de casos més gran».² L'objecte és descriure un fenomen específic, el de l'oci juvenil relacionat amb la festa, i mirar d'identificar-hi les expressions de violència *entre* joves en els espais d'oci nocturn. Això suposa, al mateix temps, un esforç per aconseguir comprendre les motivacions dels autors d'aquestes expressions i el significat d'aquestes.

Més concretament, es pretén conèixer quins elements estan relacionats amb la gènesi de les agressions (en particular, les físiques, les verbals o les que tenen connota-

* Universitat de Barcelona.

1. Que la festa i les seves circumstàncies s'han vist sempre amb recel, com una forma de «ruptura», és una evidència. En els temps de la dictadura es podia veure, en algunes parets, un dibuix en què es representava una parella que ballava, al peu de la qual es podia llegir: «Jove, diverteix-te d'una altra manera».

2. Totes les traduccions dels textos inclosos en aquestes pàgines són de qui les signa.

cions sexuals) en aquests llocs, en un intent d'identificar els llinars de la violència, és a dir, el conjunt de circumstàncies que desencadenen aquestes situacions. L'interès principal se centra, així, en la gestió de les agressions fetes pels mateixos joves contra els seus semblants, però, lògicament, no es pot deixar de banda la intervenció (d'una manera activa, passiva o indiferent) d'altres actors que hi incideixen d'una manera determinant (veïns, empresaris, policies, etc.). Per això, és necessari analitzar les mesures (especialment les preventives, però sense oblidar les repressives, si n'hi ha) adoptades per diversos actors socials i institucionals davant d'aquest fenomen i valorar, en la mesura en què sigui possible, la seva oportunitat i la seva eficàcia.

Un cop perfilat l'objecte, calia configurar unes *hipòtesis*, però això no semblava una tasca fàcil, ja que no es disposava de prou elements per determinar-les amb nitidesa; per tant, la manca d'una estructura teòrica sòlida podia comprometre la formulació adequada de les dites hipòtesis. Així, formalment, el treball s'havia d'enfocar amb prudència, a partir d'una sèrie d'hipòtesis, o més aviat postulats dèbils, d'acord amb la idea de la «teoria dèbil però adequada» de Runciman (1989: 208), en el sentit d'acceptar la legitimitat de fonamentar hipòtesis sobre teories que no s'han desenvolupat suficientment. Per tant, la pretensió és que constitueixin un ajut per al desenvolupament posterior, que s'haurà de deixar a les mans d'investigacions futures l'abast de les quals permeti la formulació d'hipòtesis més estructurades. Amb aquestes premisses, no és estrany que ens trobem davant unes hipòtesis forçosament àmplies, en relació amb l'escala d'abstracció mitjana-baixa triada³ i amb les carències assenyalades, per la qual cosa —i cal assumir-ho sense més ni més—, el control de les dites hipòtesis és, sense cap dubte, un punt dèbil.⁴

Pel que fa al seu contingut, en principi es pot afirmar que els elements que contribueixen a la generació de conflictes han de ser tant contextuals com identitaris o simbòlics. Per tant, hauríem de trobar aspectes de context relacionats amb els llocs on s'esdevé la festa; els itineraris que se segueixen, i les coordenades espaciotemporals en què es concreten les agressions o els entorns de consum de determinades substàncies potenciadores d'estats d'ànim alterats (alcohol, estupefaents, etc.). Pel que fa als factors identitaris, no poden ser aliens elements substantius, com ara els valors i les expectatives —i les seves frustracions respectives—, en relació amb aquests entorns. També han de ser considerades les diverses modalitats de reacció davant de situacions com les que volem analitzar o l'abast i l'impacte d'aquests comportaments.

Tot això es produeix en entorns en què l'individu o els individus agressors i agredits no estan sols. Els actes es desenvolupen en presència de grups i d'actors, des dels

3. En relació amb el concepte d'escala d'abstracció, es pot consultar Sartori (1971: 37-49) i, des d'una perspectiva sociològica, Grossetti (2006).

4. Per pal·liar aquestes carències, encara que fos a posteriori, s'imposava una avaluació externa com la que s'ha fet.

executors principals, o les persones que els envolten o els seus mateixos grups de pertinença, fins a altres participants o simples espectadors i altres grups de joves; sense oblidar que, en el mateix espai i el mateix temps, també coincideixen altres actors, com ara els propietaris i els empleats dels locals, els veïns, els responsables privats de seguretat o els agents policials.

Aleshores, es tracta de verificar quins elements donen sentit a una baralla, una agressió sexual o un acte de violència verbal, o com es produeix l'escalada que motiva un desenllaç conflictiu i si aquesta escalada és producte o bé resultat de situacions prèvies mal resoltes o no resoltes entre els actors intervinents.

A priori, sembla que es poden tenir en compte possibles itineraris de violència paral·lels als de la festa i que el transcurs del temps, és a dir, l'avanç de la nit, modifica les condicions i altera les dimensions del conflicte. La consolidació de les frustracions i les expectatives forjades per endavant i durant l'itinerari, l'increment de les taxes d'alcohol o altres substàncies estupefaents i l'efecte del cansament poden ser altres elements convergents en l'objecte de la investigació. Però més enllà de les circumstàncies específiques dels casos estudiats, els canvis experimentats de manera general, tant en l'àmbit global com en el local, que incideixen en les transformacions econòmiques i socials, en les actituds vitals, i que afecten, sense cap dubte, l'activitat econòmica de l'oci no poden ser aliens a una investigació d'aquestes característiques.

Així, a grans trets, es perfila una hipòtesi que es pot formular d'una manera encara força imprecisa que manté que la violència entre joves en espais de festa és el producte d'una sèrie de factors relacionats, en termes generals, amb els canvis socioeconòmics i culturals que hi ha hagut durant els darrers anys i, més concretament, amb els llocs, els àmbits i els temps de la festa, que s'esdevé d'acord amb itineraris relativament pautats i en la qual incideixen diversos actors (interns i externs respecte dels possibles grups de joves) i elements (com el consum d'alcohol o drogues), així com les expectatives i les frustracions (per exemple, les de tipus afectiu, relacional o sexual).

L'extensió de la investigació era un element essencial. Atès que, aparentment, el desenvolupament de l'oci nocturn i la percepció de conflictivitat que comporta estan força estesos a Europa, semblava interessant treballar de manera conjunta amb investigadors de diversos països. L'ús de la investigació col·lectiva hauria de servir per millorar el coneixement gràcies a l'obtenció d'una panoràmica prou diversificada per extreure conclusions comunes. Per això es va optar per la creació d'una xarxa de científics ubicats en diversos punts d'Europa⁵ i es va

5. Els participants científics en el projecte són: el Comissionat del Centre d'Estudis de Seguretat, que s'encarrega de la direcció científica, i l'Escola de Policia de Catalunya, que garanteix el suport i el lideratge institucional; el Grup d'Investigació en Criminologia i Sociologia del Dret de la Universitat de Gant; el Centre d'Investigacions Sociològiques sobre el Dret i les Institucions Penals (CESDIP) francès; el Servei de Promoció i Desenvolupament de la Política de Seguretat i de la Policia Local de la Regió d'Emília-Romanya, i l'Escola de Criminologia de la Facultat de Dret de la Universitat de Porto. A més, es van demanar una avaluació, a càrrec del doctor Oriol Romaní, i una lectura externa de contrast, a càrrec del doctor Philip Hadfield.

sol·licitar una subvenció de la Unió Europea, en el marc del programa Daphne II, que va ser concedida.⁶

En aquest punt, calia assolir un compromís quant a l'escala de treball. Atès el marc europeu en què s'havia de desenvolupar la investigació, es va plantejar una cooperació entre els membres d'equips pertanyents a diversos estats, però aquest era un aspecte formal en gran mesura. El que realment ens interessava era la dimensió local del fenomen, ja que tret d'algunes normatives genèriques de rang estatal, escasses, la immensa majoria de factors de l'entorn de la nostra investigació havia de provenir del dit àmbit local, amb normatives més aviat locals o regionals, amb actors locals i amb una incidència aclaparadorament local. Per tant, som davant d'una investigació que podríem qualificar de *glocal*⁷ en la mesura en què, des d'una perspectiva transnacional, mirem d'enfocar una dimensió local. En aquesta dimensió, el rol estatal té un caire relativament residual. Seguint una distinció clàssica (Marradi, 2000: 122), podem afirmar que l'enfocament d'investigació adoptat, més que *cross national* és *cross local*, però de dimensió transnacional, és a dir, que en gran mesura es podria qualificar de *cross glocal*.

L'aproximació als objectius i l'anàlisi de les hipòtesis requerien l'adopció d'una *metodologia*. L'escassetat relativa de dades, així com el plantejament ampli i la diversitat de la xarxa científica establerta, van fer que s'optés, des del començament i sense vacil·lacions, per un enfocament de tipus comparatiu. Però això tampoc no està exempt de problemes. D'entrada, ja hi ha dubtes sobre el fet que el mètode comparatiu ho sigui. A partir de la idea que qualsevol anàlisi conté, *per se*, elements comparatius, Marradi (2000: 115) afirma que «no té gaire sentit presentar la comparació com un mètode particular, alternatiu a altres mètodes, de la ciència». En això discrepen, entre altres, Sartori (1971: 7) o Lijphart (1971: 68), que defineix el mètode comparat com «un dels mètodes fonamentals [...] per construir proposicions empíriques de validesa general». De manera similar, tant Panebianco (2005) com Pasquino (2004) mantenen que la comparació és, essencialment, un mètode de control d'hipòtesis i generalitzacions. Ara no és el moment d'aprofundir en aquest debat, però s'ha de tenir en compte a l'hora de fer servir el concepte *mètode comparatiu* i no es pot oblidar que, si s'accepta, aquest mètode té regles que no es poden obviar. Com assenyala Sartori (1971: 15), «No es pot donar per descomptat que qui estudiï "més d'un sol país" és, només per això, un comparatista».

6. Les condicions d'aquesta subvenció figuren a la convenció JAI/DAP/2004-1/133/Y.

7. A conseqüència del procés de globalització, el fenomen local ha ressorgit com a element compensatori o, si es vol, com a contrapartida de les tensions que el dit procés provoca a l'Estat nació (es poden consultar, entre altres: en termes generals: Bell (1987); Giddens (1999); Borja i Castells (1999); Augé (2004: 115), i en matèria de seguretat: Recasens (2007)). Es tracta del fenomen que fa que el que és local i el que és global no només no s'exclouin, sinó que es complementin. A això cal afegir el joc del mateix Estat nació com a element «local» en relació amb la mundialització (Arnaud, 1998: 37). Alguns autors, per assenyalar de manera clara aquesta relació, fan servir el terme *glocal* (Beck, 1998: 77 i seg., atribueix la paternitat d'aquest terme a Robertson (1992). El terme ha estat reprès per Dahrendorf, 2002: 31 i seg.).

D'altra banda, amb referència a l'àmbit específic de la delinqüència, però en uns termes que es poden generalitzar perfectament a l'estudi que ens ocupa, i fins i tot més enllà d'aquest, Nelken (1995: 332) afirma que «massa sovint els intents de comparació prenen la forma de descripcions de la delinqüència i la justícia penal en els diversos països juxtaposades d'una manera poc convincent. Altres estudis més ambiciosos reconeixen les dificultats teòriques: des de la credibilitat diversa de les estadístiques criminals fins a la manca de conceptes compartits. Però la pregunta més important que s'ha de formular és aquesta: quina és la finalitat de les nostres comparacions i quines coses han de comparar?».

Encara que no es podien corroborar hipòtesis prèvies construïdes sòlidament, es podia fer servir, tanmateix, el mètode comparatiu per mirar d'assolir un conjunt de conclusions suficientment acceptables, que permetessin formular les bases d'hipòtesis futures més consistents, la qual cosa, tradicionalment, està a l'abast del mètode comparatiu (Morlino, 1994: 14).

Treballar amb catorze casos d'estudi de cinc països diferents i contrastar-los amb allò que passa en un país diferent semblava assumible des del punt de vista metodològic i entrava dins dels paràmetres clàssics del comparatisme, que exigeixen una relació correcta entre extensió i connotació (Sartori, 1971: 39-40).⁸ Quant a les variables, relativament poc nombroses, el problema era el seu possible mesurament, si és que esdevenia necessari. Algunes xifres oficials, no sempre adequades, era l'única cosa que es tenia a priori.

Per poder comparar d'una manera efectiva cal, a més, que els elements amb què es treballarà estiguin definits i continguin atributs comparables i d'altres que no ho siguin. Segons Marradi (2000: 117), «per comparar és necessari, primerament, haver denominat, classificat i, en certa manera, descrit». Però per comparar correctament no n'hi ha prou a obtenir bones definicions comunes. Aquest capteniment, certament i sense cap dubte, és una premissa, una condició *sine qua non*. Però, com han promogut Newburn i Sparks (2004: 9) des de l'àmbit de la criminologia, a partir d'aquest punt encara cal constatar la manera o les maneres en què les dites definicions, aparentment comunes, s'integren, s'assumeixen i s'apliquen en els diferents contextos que s'analitzen, ja que això pot donar lloc a visions, tractaments i solucions disperses.

En el cas d'aquesta investigació, es van potenciar i es van fer prevaldre els elements comparables a fi de buscar factors relativament homogenis, tant en els criteris de comparabilitat espacial com en els relatius als aspectes concrets i específics que s'havien d'analitzar dins dels dits espais. Per a això, cal que les variables independents de tipus «nivell social», «nivell econòmic», etc., siguin relativament semblants (similars però no idèntiques). En aquest sentit, els estàndards europeus semblen prou adequats malgrat la seva diversitat.

8. Collier (1994: 53) ens recorda que «Lijphart defineix el mètode comparatiu com l'anàlisi d'un nombre reduït de casos, entre dos i dinou».

Si es va optar per aquesta orientació va ser perquè la mostra acostuma a ser un dels punts dèbils de la metodologia comparativa, i s'han de tenir en compte, a més, condicions de disponibilitat, personals, limitacions financeres i de gestió científica i administrativa. Per això es va triar la mostra (així com, per què no dir-ho, els grups científics participants) d'acord amb les afinitats més que no pas les diferències.

Pel que fa a la resta, com assenyala Marradi (2000: 131), «l'elecció dels objectes que s'han de comparar va lligada plenament als interessos dels estudiosos, i serà avaluada per la comunitat científica sobre la base del seu efecte heurístic, és a dir, la contribució que la dita comparació hagi pogut oferir al coneixement».⁹

Atès que la relació espaciotemporal semblava essencial, es va optar per la comparació sincrònica i es va estipular un període més o menys simultani per a tots els grups.¹⁰ En aquest cas, el sincronisme cronològic de la investigació va a l'una amb el sincronisme històric i cultural, ja que tots els casos estudiats s'emmarquen en el patrimoni comú europeu, suficient per als efectes pretesos. Així, la variable *temps* queda molt simplificada.

Els espais es van triar per tal que fossin, en la mesura del possible, similars pel que fa a les seves característiques, mentre que el temps es va tractar com una dimensió de variació, com un concepte històric en què passen coses. L'anàlisi sincrònica, d'altra banda, entra de ple en la tradició del comparatisme *cross national* i *cross cultural* entre casos triats a partir de criteris d'afinitat rellevant i, per tant, semblava adequada per a un experiment *cross global*.

2. ELS CRITERIS CONCRETATS

Com ja s'ha assenyalat, la primera qüestió que s'ha de determinar és la de la *definició* de l'enunciat expressat en l'objectiu. Per a això, com a punt de partida cal especificar, o com a mínim delimitar, què entenem per *violència*, *joves* i *espais d'oci nocturn*.

Entenem per *violència* els actes d'agressió tant física com verbal o gestual.

Entenem per *joves* les persones de tots dos sexes d'entre 14 i 25 anys.

Entenem per *espais d'oci nocturn* els llocs, els establiments públics, els recintes privats, les cases, els espais públics i altres indrets on té lloc, durant la nit, una activitat lúdica o festiva col·lectiva.

9. Pasquino (2004: 24 i 29) entén per *heurístic* un estudi en la mesura en què genera hipòtesis que poden portar fins a teories noves; és a dir, en els casos en què, si es verifiquen en altres contextos, poden portar fins a teories probabilístiques.

10. El treball de camp de tots els grups es va dur a terme, amb variacions petites, durant la segona meitat de l'any 2006. Així, el grup de Barcelona el va fer de maig a desembre; el de Bolonya, en dues fases, de juliol a octubre i de novembre al començament de gener de l'any següent; el de París, entre abril i juliol; el de Porto, entre febrer i novembre, i el de Gant, entre agost i novembre.

Evidentment, no es podia anar molt més lluny en les definicions prèvies i, tot i així, la pràctica totalitat dels documents expressa dificultats a l'hora de treballar amb les definicions. Això posa en relleu una manca d'homogeneïtat de fons important en un tema que aparentment és homogeni, i obliga a un esforç de precisió que s'ha de tenir en compte.

A fi d'integrar aquestes definicions en contextos precisos, i amb el criteri esmentat més amunt de l'afinitat, s'havia d'intentar trobar una *mostra de casos* de comparabilitat raonable (sense saber a priori si era elevada o no). Es va optar per crear grups de treball amb realitats provinents, principalment, de països de l'Europa continental i llatina. La dimensió local requeria ciutats grans o en les quals hi hagués una gran concentració de joves (amb universitats) o que tinguessin les dues característiques, i en les quals radiquessin equips aptes per a la investigació que acceptessin dur-la a terme. Així mateix, els espais de festa havien de tenir en compte, d'acord amb les característiques locals i en la mesura del possible, diverses localitzacions: en entorn urbà i en zones periurbanes de concentració lúdica, que responguessin a les diverses manifestacions d'oci, als seus models d'integració en l'entorn i als itineraris (recorreguts) festius.¹¹ No obstant això, amb la finalitat de confrontar la investigació amb una altra realitat, diversa però no gaire llunyana, que permetés obrir encara més l'àmbit d'hipòtesis futures, es va triar un contrast general amb la realitat del Regne Unit per la seva ubicació europea però no llatina i no continental, cosa que aporta característiques culturals i estructurals diverses, però no gaire diferents.

El tercer element fonamental era el de concretar els criteris mínims d'anàlisi. Com hem dit, per poder comparar, les definicions han de ser comunes, i les mostres, com més heterogènies millor, amb els paràmetres mínims delimitats; però cal deixar una certa capacitat d'acció i interpretació als grups locals per evitar introduir una rigidesa innecessària. De fet, un altre dels avantatges del mètode comparatiu rau en el fet que deixa a l'investigador un bon marge de llibertat per desenvolupar un disseny propi d'investigació que s'adeqüi a la situació estudiada. Però això també es pot convertir en un obstacle en el moment de confrontar les diverses experiències. En conseqüència, es va optar

11. Les zones que es van triar finalment són:

a) en el cas de Barcelona, no es va optar per la ciutat mateixa, sinó per l'Hospitalet, ciutat de la conurbació barcelonina. Es va treballar a la zona cèntrica, en una de les zones de la perifèria industrial i en una zona de locals amb una gran presència d'immigració;

b) en el cas de París, a la zona cèntrica de Bastille i la zona de *banlieu* de Cergy-Pontoise, amb espais comercials i oferta d'oci per a una zona geogràfica àmplia;

c) en el cas de Bolonya, a la zona cèntrica de Piazza Verdi i les zones de Colli i Casteldebole, a l'extraradi;

d) en el cas de Porto, a la zona cèntrica de Ribeira, en una zona perifèrica industrial i en una zona de locals força heterogènia;

e) en el cas de Gant, es va deslocalitzar una mica més i es van triar zones de locals d'oci de Gant, a la ciutat de Sant Nicolàs, una zona industrial i d'immigració sumida en una certa crisi, i Ostende, a la costa, amb locals d'oci i turisme;

per delimitar les dimensions de l'anàlisi segons el marc de l'objecte determinat, però deixant, alhora, una certa llibertat metodològica interna als diversos estudis integrants.¹² L'acord comú es va establir a partir d'uns paràmetres mínims que es van proposar a tots els grups, com a desenvolupament dels objectius d'investigació i que es poden resumir com es fa a continuació. En primer lloc, es va plantejar un paràmetre de caràcter espaciotemporal. Concretament, es va demanar que tots els grups emmarquessin l'anàlisi de la violència en el context en que s'hagués produït. Al mateix temps, se'ls va demanar que, com hem dit, analitzessin la violència com un procés relacionat amb l'itinerari mateix de l'activitat d'oci. En segon lloc, es va demanar als grups que tinguessin en consideració, en totes aquestes etapes espaciotemporals, la confluència de diverses dimensions analítiques (principalment, les condicions de l'espai i de l'entorn que afavoreixen comportaments agressius); els elements de relacions (amb el grup d'iguals, amb altres actors, etc.); les condicions d'identitat, significació i motivació; la incidència especial de les dimensions de gènere i edat; el consum d'alcohol i altres drogues, o els elements de control formals i informals presents (o absents).

Quant als *actors*, es va acordar tenir en compte, com a mínim, el jovent de tots dos sexes de 14 a 25 anys que freqüentessin els espais de festa; els serveis de policia i les institucions públiques de seguretat; les autoritats públiques amb competències de gestió (administrativa i de seguretat) en els contextos de festa; els propietaris, els gestors i el personal de locals de festa, i altres actors presents en aquests espais (com ara gestors de prevenció de riscos, veïns, etc.).

Tenint en compte les *diverses etapes*, el projecte va tenir una durada de 24 mesos (des de juny de 2005 fins a maig de 2007) i va constar de dues fases d'execució. En una primera fase, des de juny de 2005 fins a març de 2006, es va demanar a tots els grups participants que elaboressin un estat de la qüestió de l'objecte d'estudi en els seus països respectius. El criteri fonamental d'aquesta demanda és el que exposen Van Ostrive i Robert (1999: 7), que indiquen que «cartografiar l'estat dels sabers es converteix en prioritari, no només des d'una òptica funcionalista d'ajuda a la decisió o d'avaluació de programes, sinó també per conèixer la capacitat del món científic per alimentar la formació i informar el debat públic». Al mateix temps, en paral·lel, es va demanar als grups d'investigació que programessin una part del treball de camp basat, principalment, en tècniques qualitatives.¹³

12. Si, com hem dit, és almenys discutible que la comparació en si sigui un mètode específic, en el cas dels treballs locals calia establir una metodologia per a cada cas; per això, com es desprèn dels mateixos documents, tot i compartir un marc essencialment qualitatiu, alguns grups d'investigació han fet més èmfasi en estudis de cas, d'altres en entrevistes semiestructurades; els uns han treballat l'estadística policial, els altres no, etc. Aquesta diversitat es pot assumir en la mesura en què la investigació no té cap pretensió de mesurar o quantificar. Es tracta de descobrir els mecanismes causals de l'objecte principal, però sense pretendre que els resultats siguin transferibles mecànicament d'un cas a l'altre.

13. En aquesta fase es van fer dues reunions: la primera, els dies 8 i 9 de setembre de 2005 a Barcelona,

Durant la segona fase es va fer el treball de camp esmentat, que va acabar el novembre de 2006, es van comparar els resultats, es van executar les primeres accions de difusió del projecte i, posteriorment, es van redactar els informes definitius de cada grup; així, es va establir el text definitiu.¹⁴

3. RESULTATS SIGNIFICATIUS

En aquest punt es mira de desenvolupar una visió general a partir de les diverses aportacions a la investigació i s'assenyalen els aspectes que han suscitat un grau elevat de coincidència o de consens, tant en els documents finals com en les discussions i els seminaris preparatoris.

La primera constatació, que es fa tan bon punt es mira de recopilar una bibliografia mínima, és l'absència generalitzada de massa crítica de treballs d'investigació en aquesta matèria. Així, doncs, d'entrada es desprèn la necessitat d'aprofundir els estudis i la recerca de recursos per als dits estudis.

A l'hora d'establir una perspectiva històrica, es detecta *un canvi important a mitjan dècada de 1990*. Aquesta transformació no sembla aliena a les polítiques econòmiques i socials, ni a l'emergència d'una massa suficient de jovent amb més capacitat adquisitiva o els hàbits de consum del qual fan que inverteixi un pressupost més alt en oci.

Aquest oci ha entrat a formar part d'una activitat econòmica important l'explotació comercial de la qual obeeix a lògiques de massificació però, alhora, també de selecció de la clientela entre el jove amb una capacitat econòmica més gran. Sembla que això ha tingut com a conseqüència l'aparició de macroespais de festa en indrets als quals cal desplaçar-se expressament i la discriminació entre la població juvenil mitjançant l'expulsió de grups determinats d'acord amb el seu potencial per gastar o la seva estètica o els seus trets físics.

La suma d'aquests i altres elements derivats sembla l'origen de la construcció d'una identitat social i cultural nova dels sectors juvenils, que han reforçat el consum d'oci com a vàlvula d'escapament de problemes, frustracions i conflictes.

En alguns casos —cal subratllar-ne l'abast limitat— la recerca d'identitat es determina, pel que fa a l'oci col·lectiu, mitjançant paràmetres com ara les imatges externes

per tal de discutir els paràmetres de la investigació i validar-los; la segona, els dies 31 de març i 1 d'abril de 2006 a Bolonya, es va ocupar d'analitzar els resultats de la primera fase (presentats per cada grup en forma de document provisional) i de validar, alhora, els enfocaments metodològics i la coherència general.

14. En aquesta fase va tenir lloc una altra reunió, a Barcelona, els dies 21 i 22 de novembre. Es va desenvolupar amb un format doble: el primer dia va ser una reunió tancada, a la qual es van convidar diversos operadors socials (empresaris de locals, policies locals i autonòmics amb responsabilitats en la matèria, educadors socials, investigadors i altres actors) per debatre els resultats de camp i formular propostes de millora. La segona jornada va consistir en un seminari obert al públic per difondre un avançament dels resultats principals.

d'identificació grupal, l'increment de valors de tipus violent, intolerant, masculinitzat (amb conceptes reforçats d'«honor» i masclisme) i competitiu, en què la rivalitat adquireix carta de naturalesa (en alguns casos, relacionada amb les estètiques, i en altres, amb la incorporació d'elements ideològics).

Durant aquesta dècada es posen en marxa, sovint d'una manera tímida, les primeres *polítiques públiques* en un àmbit essencialment local per pal·liar aquests efectes, però es tracta de polítiques reactives que han oblidat en gran mesura les polítiques sobre joventut de caràcter assistencial, preventiu i informatiu desenvolupades en la dècada precedent. En termes d'hipòtesi, es pot afirmar que les dites polítiques ja obeeixen, probablement, a un canvi important motivat per una visió reduccionista nova del rol assistencial de les institucions afavorida pels plantejaments neoliberals. La remissió de la càrrega de la crisi de l'Estat del benestar i els efectes residuals del procés de globalització¹⁵ als poders locals els ha aclaparat fins a límits pròxims al col·lapse, tant en matèria d'assistència social com de seguretat. En aquest context, el rol del sector privat adquireix un protagonisme destacat.¹⁶

Concretament, això es tradueix en l'aparició d'una panòplia nova de problemes i alarmes relacionats amb els espais de festa. En especial, sembla que els macroespais massificats són una font important de conflictivitat.

L'aspecte itinerant, que provoca desplaçaments constants per arribar a les zones d'oci i marxar-ne, però també dins d'una mateixa zona i entre zones, unit al consum de substàncies susceptibles d'alterar la percepció, han convertit els trajectes en vehicle en un perill real. De fet, l'accidentalitat de trànsit va ser un dels primers elements d'alarma d'aquest procés.

L'interès mediàtic creixent que han suscitat el consum d'alcohol i drogues, els accidents i la violència juvenil ha contribuït en gran mesura a sensibilitzar la societat de la problemàtica en general, però al mateix temps ha incidit, a causa del ressó de certs casos, en la creació d'un grau d'alarma social elevat.

Sembla que els canvis en els tipus de *drogues* i els usos d'aquestes, així com el desenvolupament d'una cultura de *l'alcohol* vinculada a una ingesta massiva, estan comprovats de sobres. Això influeix en situacions de més agressivitat, menys tolerància i incapacitat per resoldre els conflictes d'una manera raonada. La manca de lucidesa per valorar els possibles danys i l'escassetat de reflexos poden suposar una inflexió quant a una lesivitat més gran dels resultats de les bregues.

A causa de la política de preus dels locals d'oci (en què influeix la repercussió dels costos comercials, d'adequació i manteniment de locals, de permisos administratius, de

15. En aquest sentit, Bauman (2005: 19) assenyala que «les ciutats s'han convertit en les descàrregues per als problemes causats per la globalització».

16. Per al tema de les polítiques de seguretat així com per al de la privatització es pot consultar Recasens (2007).

personal, etc.) es detecta una tendència generalitzada a consumir fora d'aquests locals. L'objectiu és arribar-hi ja *col·locats*, és a dir, amb la taxa d'alcohol en sang pretesa, per a la qual cosa freqüenten bars abans del desplaçament o adquireixen begudes alcohòliques en comerços oberts fins a ben entrada la nit per consumir-les en espais públics o a l'interior d'automòbils.

El consum de drogues és inferior al de l'alcohol. Es tracta, especialment, de drogues «excitants» (cocaïna, èxtasi o drogues sintètiques) i sembla que el seu comerç és «al detall» i, en molts casos, es difon a través d'amics o coneguts. Això no vol dir que la suma total del negoci sigui petita. Està estesa en certs cercles i sembla que se'n consumeix més dins dels grups que tendeixen a «allargar» la nit.

L'associació *dels espais de festa amb la violència* no es confirma d'una manera general. Tot i que no hi ha una definició unànime de violència, hi ha coincidència generalitzada a l'hora de descriure els possibles altercats, que es defineixen més aviat com a conflictes en la convivència que no pas com a violència. Majoritàriament, es tracta de sorolls, molèsties, petites incivilitats, crits i altres manifestacions similars. Tanmateix, aquestes actituds són molt visibles, ja que sovint es produeixen en espais públics, durant els desplaçaments (itineraris).

No obstant això, cal assenyalar que la percepció d'aquests comportaments varia segons els actors. Hi ha persones que, al marge de suportar les molèsties que puguin causar, no els comprenen ni els accepten per raons culturals, generacionals o d'una altra mena i tendeixen a estigmatitzar sense distinció tots els que participen en l'activitat d'oci, tant si pertanyen a les minories que adopten actituds com les descrites com si no. A més, es mostren més disposats a percebre violència i inseguretats en comptes de conflicte i enrenou.

Sembla que la violència d'una certa intensitat entre joves brolla de tres fonts diferents. La més gran s'atribueix a la presència d'individus provinents de barris marginals, que porten als llocs de festa la problemàtica, les frustracions i el menyspreu propis, amb la qual cosa generen enfrontaments i bregues tant amb joves com amb forces de seguretat, vigilants i porters. Així mateix, s'acostuma a atribuir-los la responsabilitat de robatoris i furtos menors a persones i vehicles o altres béns. En alguns casos, s'han denunciat atracaments i ferides. Aquests col·lectius s'associen a una activitat delictiva convencional que, en realitat, no difereix gaire de la que existeix en el context social, amb l'única diferència que en els llocs d'oci es donen unes condicions de concentració, debilitat i indefensió de les víctimes (debilitades pel cansament i el consum d'alcohol i droga) que propicien l'oportunitat de cometre aquest tipus de delictes.

La segona font es relaciona amb elements que la majoria de joves considera «externs». En la major part dels casos, es tracta de persones que, per raons que veurem tot seguit, han estat excloses de l'activitat festiva, però que es queden als voltants amb un ressentiment fort i una sensació d'injustícia i revolta. També a ells s'atribueixen, per bé que en un grau menor, petits furtos i robatoris, provocacions i incitacions a la violència, batusses i enfrontaments amb joves, vigilants, porters i policies.

El tercer element generador de violència es troba a l'interior dels mateixos grups de joves que es consideren ells mateixos els usuaris legítims de l'espai d'oci. Generalment, sembla que són fruit de desavinences no gaire ben portades entre coneguts o desconeguts, que exterioritzen rivalitats o pugnes de caràcter masculista, o que dirimeixen rols en el si dels grups. La distorsió provocada per l'abús d'alcohol i drogues es revela, un cop més, un factor determinant. De tota manera, aquestes situacions sovint són de baixa intensitat i, en general, no afecten gaire les relacions futures dels contendents, que tornen a la normalitat amb una espontaneïtat relativa.

El rol de la figura femenina associada a la temàtica de la violència apareix d'una manera ambivalent. D'una banda, pot ser desencadenant del conflicte (per «flirtejos», «provocacions» o reaccions masculistes de frustració, fatxenderia, possessivitat, etc.), mentre que, de l'altra, fa d'element de mediació, pacificació i estabilització davant els excessos juvenils de testosterona. No obstant això, queda clar que la presència o l'absència de la figura femenina (per tant, la relació de mixticitat en la composició dels grups) marca molt el desenllaç dels conflictes. A mesura que l'itinerari de la festa i les hores avancen, s'incrementa l'alcohol i la droga consumits i disminueix el nombre de joves de sexe femení. Aquesta equació es resol amb més conflictivitat, i de més gravetat, per la suma de descontrol actitudinal i frustració d'objectius sexuals (reals o simbòlics).

Per bé que alguns informes reflecteixen una percepció alta de les noies com a víctimes d'estratègies de seducció agressives, les referències a agressions sexuals, a relacions sexuals no desitjades o a intercanvi de favors sexuals per diners o drogues han estat escasses. Sens dubte, és un dels temes que caldrà aprofundir en el futur, a fi de determinar si en el context al qual ens referim hi ha una percepció més relaxada sobre què s'entén com a tal, o si es tracta, com es podria pensar, d'una temàtica sobre la qual hi ha un vel silenciós, o bé si, al capdavall, el fenomen no té, en realitat, un abast significatiu.

En síntesi, el cas és que no deixa d'haver-hi incidents entre joves en els llocs d'oci. Però també és cert que molts d'aquests incidents són producte de petites bregues entre individus o grups i no el resultat d'una agressió amb finalitat delictiva. En la majoria dels casos, els joves tenen prou voluntat i capacitat per autoregular-se i aconseguen autogestionar els seus problemes. A més, no es pot oblidar que les víctimes més nombroses de tota aquesta activitat conflictiva, violenta o delictiva són els mateixos joves que van als espais d'oci i que, d'una manera majoritària, no tenen cap altre propòsit que divertir-se.

Tot i que els joves, per regla general, agraeixen la presència de la policia com a element que proporciona seguretat i tranquil·litat, es registra un nombre escàs de denúncies. Sembla que això és degut, en part, a la capacitat d'autogestió esmentada, però també és producte de la por de venjances futures —és evident que, sovint, hi ha un cert grau de coneixement o un contacte visual habitual entre agressors i agredits—, i també pot obeir a una confiança escassa en la intervenció policial un cop desencadenat el conflicte o produït el delicte.

La violència, quan apareix, acostuma a ser de baixa intensitat i a seguir processos força paütats. S'inicia amb actes no sempre voluntaris, possibles malentesos o provoca-

cions (reals o imaginades), i continua amb una escalada de reaccions verbals agressives i l'intercanvi d'insults; acaba en agressions físiques, a les quals, de fet, s'arriba molt rarament.

Les condicions i les circumstàncies que hi pot haver a l'interior dels locals (empenyes, aglomeracions, excés de la capacitat d'aforament en alguns casos, tensió sexual, consum d'alcohol o drogues) contribueixen d'una manera determinant a exacerbar els ànims, però cal assenyalar que la majoria de batusses importants tenen lloc a l'exterior, a l'espai públic, cosa que respon a l'estratègia de reforç de la seguretat a l'interior dels locals i d'expulsió dels locals de les persones amb actituds violentes, però que comporta la creació d'alarma social i l'ocurrència de conflictes i enfrontaments diversos a l'espai públic.

Com es pot deduir del que s'ha exposat fins ara, *les exclusions* són un element fonamental perquè es produeixi un acte de violència. El creixement i la diversificació de l'oferta d'oci és un fet, però no sembla que d'aquesta expansió hagi desembocat en un grau d'integració més alt de certs sectors juvenils a l'espai d'oci. L'element crematístic, la lògica empresarial i la normativa vigent tendeixen a excloure determinats usuaris. Això passa amb els més joves, sigui perquè són menors d'edat legalment sigui perquè la seva capacitat adquisitiva reduïda els impedeix «gastar» i, per tant, els converteix en clients poc desitjables. De vegades, aquestes persones a l'últim desenvolupen la seva activitat lúdica en espais públics mitjançant els mecanismes exposats més amunt de compra de begudes alcohòliques a preus relativament baixos en negocis propers.

Una altra categoria d'exclusos és la formada pels autoexclusos, és a dir, els que decideixen, de bon començament, dur a terme la seva activitat en un carrer o una plaça determinats.

El tercer grup dels que al final es troben a l'espai públic és el format per les persones que, tot i reunir les condicions d'edat i capacitat econòmica, pretenen entrar en els locals d'oci però se'n veuen exclosos per les normes que imposen els establiments i l'aplicació d'aquestes mitjançant els criteris discrecionals de porters i vigilants.

La tipologia, en aquest punt, és diversa. Es pot tractar d'exclusions de tipus racista, per estereotip (estètiques, peces de vestir determinades), per haver causat problemes o disturbis en el passat, per embriaguesa o per altres raons la casuística de les quals pot ser veritablement àmplia.

Per zones, sembla que les més pacífiques són les més integrades a les ciutats. Probablement això és degut al fet que per a alguns (d'una edat una mica més alta) aquest espai és la destinació final, és a dir, que la seva activitat es limita a freqüentar els locals de la zona en qüestió, però retiren relativament d'hora. Per a uns altres (en general, els més joves), en canvi, es tracta només de l'inici de l'itinerari, les primeres hores prèvies a desplaçaments posteriors. El resultat convergeix en l'acabament, relativament d'hora, de les activitats. Certament, això no evita les molèsties, en especial a causa de l'alta densitat de població en aquests espais que, majoritàriament, no comparteix l'activitat d'oci.

Però la violència entre joves és molt reduïda, a causa de l'hora poc avançada i el consum encara escàs d'alcohol i drogues.

A les macrozones periurbanes hi ha una concentració de gent més gran; una acumulació i un efecte més gran de l'alcohol i la droga consumits, així com un increment de la competitivitat i les expectatives de tipus divers (sexual, de desig de diversió, etc.). Aquestes circumstàncies, entre altres, desemboquen en una conflictivitat més gran, altercats més tumultuaris o un increment del grau de violència (si es dona).

A les zones amb més concentració d'immigrants incideixen altres factors, com ara més rebuig a la policia, un sentiment d'estigmatització o una diversitat de pautes culturals, que les fan més «visibles».¹⁷

D'altra banda, els problemes sembla que s'aguditzen en el que podríem qualificar de *territoris de frontera*; és a dir, els espais en què confronten les zones descrites.

Els riscos i les alarmes no sempre coincideixen. Sembla que els joves que habitualment consumeixen oci nocturn tenen bastant clares les delimitacions zonals. Saben on han d'anar i on poden anar; qui són els «ocupants» de les diverses zones i el que s'hi pot i se'n pot esperar. Es pot dir que tenen clarament definida la geografia de l'oci i que disposen d'un mapa de les violències, els conflictes, les seguretats i les inseguretats. Per això, tot i ser —amb una gran diferència— les víctimes principals de la violència d'altres joves, no mostren un índex d'alarma especial pels riscos que assumeixen.

Altres persones, en canvi, com ara veïns, comerciants o persones que passen per la zona en qüestió ocasionalment, poden tendir a sobredimensionar els riscos derivats d'actituds de les quals desconeixen el sentit, la ritualització o les possibles pautes de resolució de conflictes. Aquest raonament ajuda a entendre el perquè de l'alarma d'aquestes persones, que, si s'aprofundeix, no es tradueix en tanta violència com es podria esperar, sinó en meres molèsties i inconvenients. Conseqüències que, d'altra banda, no es poden menysprear, ja que poden arribar a ser molt desagradables i injustes, però que han de tractar-se com el que són, i no s'ha de buscar respostes a una violència inexistente en tals dimensions.

No obstant això, sembla que en una cosa hi ha un grau alt de coincidència entre joves consumidors d'oci, residents i empresaris: el requeriment de presència policial als espais d'oci nocturn. Tanmateix, per què, per a què i com es reclama aquesta presència té més d'una resposta.

Els espais de festa són un bon camp d'anàlisi d'una particular relació entre *públic i privat*. El negoci generat pel consum d'oci és ampli. Esmentem-ne alguns interessats directes,¹⁸ sense ànim de ser exhaustius: bars, bars musicals, discoteques, macrodiscoteques,

17. En algun cas, el costum de fer festes en cases particulars genera problemes de veïnatge.

18. És a dir, deixem de banda part d'una legió d'empreses i negocis proveïdors, des del ram de l'alimentació i les begudes fins a la neteja, passant per inspeccions, certificacions i control de seguretat (extintors, portes, cambres, etc.).

negocis petits de venda de comestibles i alcohol i parades ambulants, sense oblidar el sector públic mateix, que cobra permisos i llicències, i les empreses de seguretat.¹⁹ A tots els interessa tenir la màxima aflluència i, com hem vist, tots tenen el seu públic. Això suposa assumir un cert risc de conflictivitat, que, com hem vist, és inherent al consum d'alcohol, a les capacitats d'aforament limitades i a determinades polítiques selectives; però no interessa a cap d'ells que s'arribi a l'extrem de l'aparició de casos de violència.

Els locals són els més selectius, tant perquè busquen un «ambient» atractiu capaç de «fidelitzar» un tipus de clients amb un cert nivell adquisitiu que facin rendible la inversió com perquè tenen responsabilitats jurídiques (amb l'Administració, d'assegurança, etc.) molt concretes sobre tot el que hi passa. Però justament aquestes pràctiques discriminatòries tenen l'efecte de produir una exclusió que a l'últim pot alimentar frustracions, sentiments d'injustícia i ressentiment o, el que és el mateix, incrementar el nivell de conflicte a l'espai públic. D'altra banda, tampoc no sembla una bona estratègia comercial, ja que aquesta situació tendeix a augmentar el nivell de conflictivitat i enfrontament amb negocis i residents, els quals intensifiquen les seves queixes a les administracions públiques (que concedeixen llicències i permisos) i a les forces de seguretat.

Així, es posa de manifest l'existència de relacions, entre el que és públic i el que és privat, que es mouen en el marc de processos d'adaptació constant. Les dinàmiques de gestió dels espais d'oci tenen una faceta privada (subjecta a imposicions de les administracions públiques) que, tanmateix, incideix en l'àmbit públic. Per això reben d'aquest àmbit demandes de més professionalitat per part de vigilants i porters, o de reducció i control de conflictes a les portes dels locals.

En aquest sentit, atès l'interès comú que hi ha entre les estratègies empresarials de l'oci i les polítiques públiques, sembla que es comença a generar una entesa entre tots dos sectors. En aquest punt, els treballs que componen la investigació indiquen, d'una banda, una millora neta en el canvi de perfil i la professionalitat de porters i vigilants de locals, però, alhora, insisteixen en la necessitat d'avançar més en aquesta direcció mitjançant més formació, i millor, del personal que s'encarrega d'aquestes tasques, el poder discrecional i la capacitat de cometre abusos del qual és gran.

L'actuació policial també pot contribuir, si està mal gestionada, a la creació de tensions. Quan passa això, ens trobem davant d'una gran absurditat, ja que, com hem vist, de la investigació es dedueix un grau alt d'acceptació de la presència policial. El problema és, com hem indicat, que no tots la volen per a la mateixa cosa. Mentre que els residents veuen la policia en un paper més aviat repressiu o sancionador (per això hi ha una certa imatge generalitzada de descontentament envers la policia i les autoritats legals), sembla que els empresaris la veuen com un «facilitador» de bones condicions per al negoci, i els joves, com una garantia de seguretat. En aquest punt, correspon als po-

19. A aquests es poden afegir, des d'un registre molt diferent, tots els que pretenen beneficis radicalment il·lícits, com ara traficants de drogues o lladres.

ders públics idear les polítiques de seguretat més adequades des de l'òptica del servei públic i l'interès comú.

Cal assenyalar que així es produeix una interacció en matèria de seguretat i prevenció de la violència entre el sector privat i el públic en què l'activitat i l'actuació policials (actituds prepotents, excessivament repressives o potenciadores de conflictivitat) poden incidir d'una manera determinant en el declivi, fins i tot la fallida, del negoci de l'oci en una zona concreta. Però, al mateix temps, una estratègia dels empresaris de l'oci que consisteixi a expulsar el conflicte a l'espai públic (o fer que s'hi produeixi, segons de quin negoci es tracti) pot provocar una intervenció policial severa. Els conflictes a les entrades, les exclusions injustificades o violentes, la venda d'alcohol a embriacs i el tràfic de drogues són només exemples de potenciació del conflicte a l'espai públic.

En alguns casos, sembla que es detecta una mena d'aliança estratègica entre seguretat pública i privada a fi d'assolir uns interessos comuns determinats, entre els quals hi ha la prevenció de la violència entre joves; però no es pot oblidar que les lògiques i els objectius de totes dues parts són diferents.

4. CONCLUSIONS

A grans trets, podem dir que les hipòtesis que vam formular al començament de la investigació han anat cobrant força. La transformació de l'espai-temps de l'oci en un negoci per a persones emprenedores i una vàlvula d'escapament per als que van a aquests locals com a clients és una cosa que existeix des de temps molt llunyans. No obstant això, la versió actual, la que hem tractat en aquesta investigació, està determinada pels paràmetres del model socioeconòmic present a les societats de referència (global, individualista, competitiu, agressiu, consumista, etc.) i la ubicació concreta de l'estudi (determinades ciutats de l'Europa continental llatina). En aquest context, la hipòtesi dels canvis socioeconòmics i culturals sembla que es confirma durant la segona meitat de la dècada de 1990, mitjançant un procés de transformació de l'oci en una activitat econòmica en expansió i de tipus empresarial estructurat. En conseqüència, hi ha hagut una transformació de l'oci en un bé de consum i sembla que la capacitat o la incapacitat per accedir-hi marca una línia de conflicte.

Així mateix, sembla que els llocs, els àmbits i els temps s'han modificat substancialment, a la vegada que les formes de l'oci nocturn han adoptat unes pautes comunes bastant homogènies. En conseqüència, el caràcter genèric dels problemes i els conflictes que poden sorgir en cada etapa és relativament identificable. La mobilitat, el concepte d'itinerari, de circuit, també apareix d'una manera clarament perceptible. Les diverses fases d'aquest itinerari canvien i s'han de tractar d'una manera individualitzada perquè generen tipus diferents de conflictes.

La imatge d'inseguretat i violència que s'ha volgut veure en els espais d'oci nocturn no es comprova a l'estudi; sembla més aviat que hi ha un sobredimensionament, tant

del fenomen com dels estereotips violents. Això no vol dir que no hi hagi conflictes i problemes, que n'hi ha; però es percep una capacitat d'autoregulació acceptable i, on aquesta no arriba, una professionalitat reforçada dels agents, tant públics com privats, encarregats de la vigilància i el control.

La violència entre joves, quan es produeix (cal insistir en el caràcter minoritari), acostuma a tenir tres dimensions: la relació forans-grups establerts; exclosos-grups establerts, i intergrups o intragrupos establerts.

La compatibilitat de l'oci nocturn amb les activitats quotidianes d'altres actors (en especial, els veïns i els residents a les zones o barris) no és senzilla, però la «deslocalització» de les zones de festa fora dels centres urbans no pal·lia el problema. Les zones rurals o els polígons industrials també acostumen a tenir barris residencials o pobles agrícoles a prop. A això cal afegir els problemes de desplaçament i l'accidentalitat consegüent.

Pel que fa a la interacció públic-privat, sembla que s'estableix una divisió de tasques, especialment quant a la seguretat, que genera models de cooperació-conflicte. Els límits entre el que és públic i el que és privat i l'acció dels seus agents semblen, en certs aspectes, difuminats, tot i que els rols simbòlics de cadascun d'aquests àmbits són molt clars.

En síntesi, es concreten i es ratifiquen en gran mesura les hipòtesis de partida, però, com ja s'ha dit, requereixen un desenvolupament posterior en forma de noves hipòtesis més estructurades. No obstant això, queda clar que per fer front al problema de la violència entre joves en espais de festa cal una perspectiva diferent de la repressiva, perquè es pot reprimir relativament poca cosa i encara queda força per construir. Cal tenir en compte que, entre els joves, la violència és un element minoritari, que no s'ha de confondre amb els conflictes, que es produeixen amb més freqüència. Sembla necessari desmitificar, eliminar estigmatitzacions generalitzades, delimitar el problema i també entendre que som davant d'una activitat que fa d'eix socialitzador imprescindible en el nostre model social.

Cal fer front als fets delictius mitjançant l'aplicació de la llei, com no pot ser d'una altra manera i com demana la gran majoria d'actors, joves inclosos. Però, alhora, s'ha d'entendre que els conflictes responen a altres lògiques que cal separar clarament tant dels delictes com de les violències. Mirar de prevenir els conflictes requereix l'adopció de mesures específiques, justament perquè no derivin en violència. Per a això, fan falta polítiques i accions adreçades a proporcionar a tots els actors participants (joves, residents i veïns, empresaris, empleats, policies, etc.) coneixements i habilitats per a la gestió de crisis i la resolució d'aquestes situacions. Desenvolupar les iniciatives existents i promoure'n altres de noves en matèria de formació de professionals, informació per als joves i facilitació del diàleg entre els diversos actors semblen claus més idònies que l'adopció de mesures «dures» de caràcter repressiu que no resoldrien el problema, simplement perquè no es troba en aquest camp.

D'altra banda, les polítiques públiques no es poden limitar a «acordonar» les zones d'oci, elaborar ordenances, posar enllumenat, instal·lar càmeres de videovigilància o més policia. Tal vegada alguna d'aquestes mesures sigui necessària, si ho demostren els

estudis corresponents, però sembla molt més interessant, per reduir el fenomen que ens ocupa, estudiar i posar en pràctica formes viables de desmassificació de l'oci, d'integrar-los d'aquest en el teixit urbà i de crear espais polivalents dotats dels serveis, tant públics com privats, adequats.

A més, com es desprèn dels diversos treballs que componen la investigació, el conflicte no només el causen els joves que van a consumir oci, sinó que també és el resultat de les tensions generades per una activitat en què conflueixen el mateix consum, l'activitat empresarial que proporciona l'oferta i l'àmbit públic, que té funcions de garantia i control.

Aquests semblen els millors elements per construir hipòtesis noves de treball i avançar en el coneixement i la proposta de solucions.

BIBLIOGRAFIA

- Arnaud, A.J. (1998): *Entre modernité et mondialisation. Cinq leçons de la philosophie du droit et de l'État*, París, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, E.J.A.
- Augé, M. (2004): *Los no lugares. Espacios del anonimato. Una antropología de la sobremodernidad*, Barcelona, Gedisa Editorial (1a. ed. francesa 1992).
- Bauman, Z. (2005): *Fiducia e paura nella città*, Milà, Bruno Mondadori.
- Beck, U. (1998): *¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas a la globalización*, Barcelona, Editorial Paidós (1a. ed. alemana 1997).
- Bell, D. (1987): The World and United States in 2033, *Daedalus*, vol. 116, núm. 3.
- Borja, J.; Castells, M. (1999): *Local y global. La gestión de las ciudades en la era de la información*, Madrid, Ed. Taurus (1a. ed. 1997).
- Collier, D. (1994): El método comparativo: dos décadas de cambios, a Sartori, G.; Morlino, L. (eds.) *La comparación en las ciencias sociales*, Madrid, Alianza Ed., 51-79 (1a versió italiana 1991).
- Dahrendorf, R. (2002): *Después de la democracia*, Barcelona, Ed. Crítica (1a. ed. italiana 2001).
- Giddens, A. (1999): *Consecuencias de la modernidad*, Madrid, Alianza Editorial (1a. ed. anglesa 1990).
- Grossetti, M. (2006): Trois échelles d'action et d'analyse. L'abstraction comme opérateur d'échelle, *L'Année sociologique*, vol. 56, núm. 2, 285-307.
- Lijphart, A. (1971): Il metodo della comparazione, *Rivista italiana di scienza politica*, núm. 1, 67-92.
- Marradi, A. (2000): *Concetti e metodo per la ricerca sociale*, La giuntina Firenze (1a ed. 1980).
- Morlino, L. (1994): Problemas y opciones en la comparación, en Sartori, G.; Morlino, L. (eds.) *La comparación en las ciencias sociales*, Madrid, Alianza Ed., 13-28 (1a. versió italiana 1991).
- Nelken, D. (1995): Fiducia, crimine e ricerca comparata, a Giasanti, A.; Maggioni, G. *I diritti nascosti*, Milà, Raffaello Cortina ed., 331-355. N'hi ha la versió anglesa:

- Whom can you Trust? The future of Comparative Criminology, a Nelken, D. (ed.) (1994) *The futures of Criminology*, Londres, Sage, 220-243.
- Newburn, T.; Sparks, R. (eds.) (2004): *Criminal Justice and Political Cultures. National and international dimensions of crime control*, Cullompton, Willan publishing.
- Panebianco, A. (2005): Teoria politica e metodo comparativo, en Pasquino, G., *La scienza politica di Giovanni Sartori*, Bolonya, Il Mulino, 247-265.
- Pasquino, G. (2004): *Sistemi politici comparati*, Bolonya, University Press (1a. ed. 2003).
- Recasens, A. (2007): *La seguridad y sus políticas*, Barcelona, Atelier.
- Robertson, R. (1992): *Globalization: Social Theory and Global Culture*, Londres, Sage.
- Runciman, W.G. (1989): *Trattato di teoria sociale*, Torí, Einaudi (1a. ed. inglesa 1983).
- Sartori, G. (1971): La politica comparata: premesse e problemi, *Rivista italiana di scienza politica*, núm. 1, 7-66.
- Sartori, G.; Morlini, L. (eds.) (1994): *La comparación en las ciencias sociales*, Madrid, Alianza ed. (1a. versión italiana 1991).
- Van Ouirve, L.; Robert, P. (eds.) (1999): *Crime et justice en Europe depuis 1990*, París, L'Harmattan.

LA VIOLÈNCIA JUVENIL DURANT LES SORTIDES NOCTURNES A PARÍS I A LA REGIÓ DE PARÍS

ERIC MARLIÈRE*

Aquest treball es basa en un estudi dut a terme en el marc d'un programa d'investigació europeu que inclou Espanya, Itàlia, Bèlgica i Portugal. L'objectiu de la investigació era comparar aquests països pel que fa a la presència de joves al centre de les ciutats a les nits —sobretot a Barcelona i a Bolonya. Les actuacions d'aquests joves plantegen certs problemes que es materialitzen en forma de molèsties, qüestions de promiscuïtat i violència. Sembla paradoxal estudiar la violència juvenil als llocs de festa urbans de França. D'una banda, aquesta violència, que aquí es limita a llocs concrets com ara discoteques o bars del centre urbà, no és una cosa nova: en són testimonis les baralles als balls populars dels pobles o als concerts de rock de fa unes quantes dècades. De l'altra, aquest tipus de violència específica relativa als espais de festa urbans no sembla que sigui una prioritat per als càrrecs electes ni per a les institucions policials, ni tan sols per als investigadors. En canvi, les manifestacions de violència urbana vinculades als «barris populars» o als «barris sensibles» desperten un interès considerable en aquest país.¹ Aquestes últimes eclipsen totalment els problemes vinculats als altres tipus de violència juvenil, excepte pel que fa als estudis que aborden el tema de la violència a l'escola.

A la capital i als voltants hi ha molts llocs de festa, la qual cosa ofereix als joves l'oportunitat de reunir-se cap al tard entre setmana i sobretot les nits del cap de setmana. Sovint, la presència d'un gran nombre de joves en un lloc públic provoca desordres, soroll o enrenou, especialment a altes hores de la nit. Aquesta concentració nocturna als espais urbans —que, a més, són espais públics— no deixa de ser una font de problemes tant per als càrrecs electes com per als veïns. D'entrada, aquesta situació complexa planteja un conjunt de preguntes obertes pel que fa als problemes que associen, de manera paradoxal, la dimensió festiva amb la violència. Efectivament, què podem entendre per *violència juvenil* en espais en què la diversió i la gresca són obligades? I si la violència existeix, quines dimensions pot arribar a tenir, aquest fenomen? Qui en són els autors i qui en són les víctimes? En el cas que ens ocupa, es tracta de manifestacions violentes

* Investigador del CESDIP UMR 8183 (CNRS – Ministeri de Justícia – UVSQ).

1. En són testimoni les poques publicacions que fan referència a aquest tema, si ho comparem amb la proliferació considerable dels llibres que s'han anat publicant, des de fa uns quants anys, sobre els disturbis i els «barris sensibles».

atribuïbles a grups específics de joves, com ara les «bandes» o, fins i tot, a grups de «perdularis irreductibles»? O podem atribuir aquest tipus de violència al consum de substàncies (alcohol i drogues), a conflictes relacionats amb l'honor o a batusses de tota mena?

Per intentar respondre totes aquestes preguntes, és imprescindible reprendre el discurs tant de la part institucional (forces de l'ordre, propietaris i encarregats de bars i discoteques, associacions de veïns, etc.) com dels actors implicats en l'acció, és a dir, els joves en els diversos papers que hi poden tenir (agressors, víctimes o espectadors). Aquesta pluralitat d'entrevistats de totes dues categories ens ha portat a mantenir converses una mica diferents segons si la persona entrevistada pertanyia a una categoria o a l'altra. Aquest article es divideix en tres parts. A la primera, el nostre objectiu és repassar algunes nocions importants, que completarem amb qüestions metodològiques (aquí explicarem de manera precisa l'elecció dels camps estudiats). La finalitat de la segona part és reconstruir els interessos intrínsecs d'aquests espais segons el punt de vista dels diversos actors: les forces de l'ordre, els locals privats de festes, i també els joves. Finalment, intentarem elaborar un perfil de les manifestacions de violència que tenen lloc en aquests espais de festa i entendre'n les causes principals.

1. ESTAT DE LA QÜESTIÓ, TRIA DELS CAMPS D'INVESTIGACIÓ I METODOLOGIA

1.1 Nocions importants

Convé recordar que aquesta investigació associa nocions que sovint són complexes i, de vegades, contradictòries: la noció de violència, la de joventut i la de festa, i fins i tot la de seguretat. Creiem que totes són indispensables per entendre la naturalesa dels interessos en joc que, pel que sembla, caracteritzen aquests espais. L'objectiu de la violència és obligar per mitjà de la força, exercir una pressió determinada sobre una persona i causar danys al pròxim. La violència com a objecte sociològic, però, té una dualitat contradictòria i ineludible, ja que oposa objectivitat i subjectivitat en les seves causes i els seus efectes (Wieviorka, 2004). Els orígens d'aquest fenomen complex, amb motivacions diverses i aspectes multidimensionals, cal buscar-los en la política (Michaud, 1978) i també en les representacions socials i en els conceptes simbòlics. Així doncs, aquí cal circumscriure la violència als fets que s'han constatat als llocs de festa i intentar esbrinar quin sentit atribueixen a la violència els diversos actors que trobem sobre el terreny.

El concepte *joventut* també presenta problemes de definició per als investigadors (Mauger, 1994; Pugeault-Cicchelli, Cichheli i Ragi, 2004). Hi ha diversos tipus de jovent, i això és a causa de les diferències d'estatus, de trajectòria i de posició social. Molt sovint la joventut es redueix a un període de transició provisional que no la fa un objecte pertinent per a la comprensió dels reptes socials (Bourdieu, 1984). No obstant això, l'allar-

gament de l'escolaritat, l'augment de la precarietat i l'endarreriment de l'entrada al mercat laboral amplien considerablement el període de transició que és la joventut (Galland, 2004). Sovint, aquesta situació acaba sent dramàtica per a aquesta franja d'edat, que s'ha d'enfrontar a transformacions que la releguen socialment, com ara l'atur, la dependència econòmica d'altres generacions i la precarietat (Chauvel, 2002). Per més que hi hagi diversos tipus de jovent, sembla que el cicle social de la joventut planteja més problemes en la societat postindustrial a causa de la incertesa respecte del futur i la posició que ocupa avui dia.

El tema de la festa també és molt complex. En el sentit etimològic, una «festa» reuneix grups o persones que habitualment estan separats per les obligacions diàries i la feina. Les festes interrompen el curs de les tasques quotidianes i profanes i qüestionen les regles que es respecten habitualment; transgredeixen la vida quotidiana i van més enllà: s'endinsen en un ambient d'alegria, de gaudiment, de violència o, fins i tot, de solemnitat. Com més banal i més monòtona és la vida quotidiana, més brillants i reeixides són les festes (Callois, 1950). La festa, per la seva naturalesa purificadora, contribueix a la recuperació de l'ordre i a la representació del que és real. Si, d'una banda, la festa permet una inversió de papers i una comunió de grups i sexes que habitualment estan separats, de l'altra, també comporta malbarataments en els grans banquets (sobretot en períodes de penúries alimentàries pròpies de l'economia agrària que caracteritza l'època), i també incita a les transgressions sexuals i religioses. A més, la dimensió festiva —i ara tornem a citar les paraules de Foucault— permet «rebutjar les coses que no tenen cap sentit per a la festa, les coses que la festa no pugui anomenar» (Foucault, 1979). A l'obra de Rabelais, M. Bakhtine explica, d'aquesta manera, que el carnaval i la festa popular formen un alegre espantall per burlar-se d'un període gòtic que el poble considera antiquat i anunciar la nova era, tan esperada: «La catàstrofe social històrica, el cataclisme natural, no és altra cosa que el carnaval amb les seves disfresses i el seu desordre al mig del carrer» (Bakhtine, 1970). Durant l'edat mitjana i l'antic règim, la festa apareix com una mena d'univers invertit, un «món al revés», que tanmateix reafirma, de manera paradoxal, la cohesió social amb les seves jerarquies, les seves injustícies i els seus valors. Més recentment, des de l'aparició de la societat del consum durant el segle xx i amb el retrocés de la religió catòlica, la dimensió sagrada s'ha anat difuminant progressivament (Villardary, 1968). Però la festa conserva el seu sentit d'oposició a l'ordre social: les festes se solen celebrar a la nit, en un espai íntim, públic o privat, on es reuneixen una colla d'amics amb l'objectiu de divertir-se. Però, per al que ens interessa aquí, es tracta de festes que concentren concepcions controvertides en un mateix sentit: la nit, la joventut i el desfogar-se en espais públics (Moutchouris, 2003). Això no obstant, pel que fa a aquest treball, tot indica que les festes són més problemàtiques en la mesura que les concentracions de joves a la nit en espais públics plantegen qüestions de seguretat i d'ordre públic.

Abans d'abordar la qüestió metodològica, semblava oportú enfocar la qüestió de la seguretat com a resposta als problemes que hem identificat amb el nostre estudi. Sense

tornar als envits i els debats polítics sobre el tema de la violència, convé recordar que la violència als llocs de festa no és un fenomen nou. Però en aquests períodes de canvis, el tema de la seguretat cada vegada és més preocupant als ulls dels mitjans i de l'opinió pública i, aquesta demanda, veient les transformacions que sacsegen les certeses i les evidències de la nostra època, no deixa de ser, en certa mesura, un substitutiu (Lagrange, 2003). Òbviament, aquesta drecera podria semblar una mica forassenyada, però moltes vegades la sensació d'inseguretat va lligada a la por del desordre, la violència i, en alguns casos, a la presència d'un cert tipus de jovent als espais públics (Ferret i Mouhanna, 2005). La intolerància creixent, en forma d'il·legalitats populars i qualsevol tipus de desordres (que, certament, estan en progressió, però cada vegada són menys tolerats per la societat), es materialitza en una demonització d'una part del jovent popular (Coutant, 2005). L'estudi de la violència en els espais de festa (si bé aquesta violència no és preocupant per si mateixa) pot ser interessant per comprendre les transformacions de la societat relacionades amb les noves inquietuds institucionals i la seva marginalitat.

1.2 Dos espais urbans de festa diferents: el barri de la Bastilla de París i el gran extraradi de Cergy-Pontoise

Hem triat un lloc de París conegut per la seva animació nocturna relativament eclèctica: el barri de la Bastilla. En aquest barri parisenc hi ha cafès «de moda», locals populars i diversos tipus de discoteques, que van des de l'ambient *disco* fins a les músiques llatines o *techno*. Aquesta diversitat fa que, a la nit, es centri un gran nombre de joves en aquest barri. La zona és coneguda per tots els joves parisencs i de l'extraradi. Per descomptat, hi ha altres llocs de París que són igual de coneguts per la diversitat d'oferta d'oci, però el que ens ha impulsat a fer la nostra investigació en aquesta zona és la fama que té de lloc amb manifestacions violentes les nits dels caps de setmana. A més, aquest barri «de moda» també és valorat pel seu caràcter cosmopolita (hi ha una gran diversitat d'estils de bars i de discoteques). Així doncs, s'hi reuneixen els joves *bobo* (bohemis però burgesos), els estudiants, els joves «executius» o, fins i tot, els joves de l'extraradi: l'àmplia oferta permet que els grups es puguin reunir i divertir de la manera que més els agradi.

L'altre lloc se situa en un context completament diferent: hem triat la zona perifèrica de Cergy-Pontoise, situada a uns trenta quilòmetres al nord-oest de París. Aquest lloc contrasta molt amb el primer, ja que, amb l'excepció del centre neuràlgic (la ciutat de Pontoise), podem afirmar que es tracta d'un espai geogràfic gairebé rural. Hi ha diversos espais de festa, especialment al centre de Pontoise, amb cafès més o menys «de moda», i també al complex comercial de 3 Fontaines, situat al cor de Cergy, que té una discoteca a la planta soterrani i cafès més o menys moderns, com ara la franquícia nacional Au Bureau. A deu quilòmetres al nord de Cergy, en un poble que es pot qualificar d'a-

grícola, hi ha la discoteca epònima Grisy Apple. Aquesta zona perifèrica contrasta en molts aspectes amb el barri de la Bastilla. Tot i que es troba relativament lluny de París, atreu un gran nombre de joves procedents dels barris de l'extraradi veí i de les regions limítrofes de Normandia i Picardia, molt properes.

L'elecció d'aquests llocs de festa ens porta a fer una comparació interna a la regió de l'Illa de França, ja que hi podem trobar «llocs de festa» en contextos urbans completament diferents. En el cas del barri de la Bastilla, tenim un lloc amb una alta densitat de població en què els restaurants, les discoteques i els bars de moda es concentren en una zona restringida. En el cas de l'extraradi nord, no podem parlar d'espai públic pròpiament dit, sinó més aviat d'«espai viari», ja que les discoteques estan separades les unes de les altres i els «espais de festa» estan situats en llocs relativament dispersos. A la Bastilla es pot circular a peu, però per desplaçar-se per la zona de Cergy cal agafar el cotxe.

1.3 Una metodologia empírica plural per a dues investigacions de camp

a) La presència física i l'observació

El nostre treball empíric presencial als dos llocs de festa es va dur a terme durant una mica més de tres mesos, entre començaments d'abril i finals de juliol de 2006. Una de cada dues setmanes anàvem aproximadament dues o tres nits (sobretot els caps de setmana) a un dels dos llocs per entendre millor la naturalesa dels conflictes i per poder fer comparacions. Això va representar aproximadament quinze setmanes de presència empírica a raó de dues o tres nits a la setmana, és a dir, set setmanes i mitja a cada lloc. En conjunt, vam fer unes vint observacions nocturnes a cada lloc. Les vam completar al mes de setembre amb algunes visites als llocs en qüestió per acabar de recopilar algunes dades i ajustar algunes posicions. Excepte pel que fa a la divergència que poden presentar els modes d'observació (a causa de les diferències de la configuració espacial), per disposar de perspectives semblants (Schwartz, 1996) hem intentat basarnos en alguns indicadors importants per mirar de distingir els elements conjunturals dels elements estructurals —i, sobretot en aquest cas, els fets excepcionals (baralles i batusses) dels fets quotidians (enrenou, provocacions i intents «descarats de lligar»). Per descomptat, abans de la investigació no podíem fer cap afirmació, ja que havíem d'observar, d'una manera efectiva, tant les diferències com les similituds. L'observació ens havia de permetre reconstruir una «atmosfera», el tipus d'interaccions i, sobretot, entendre la naturalesa de les manifestacions de violència en aquests llocs. No és gens fàcil passar-se moltes hores fent activitats d'observació en llocs en què la concentració i la mobilitat són destacades, a més tenint en compte com arriben a ser d'importantes les informacions. D'altra banda, la meua presència en aquests llocs suscitava curiositat i, de vegades, fins i tot preguntes molt directes de transeünts o d'agents de seguretat, que volien saber per què observava les entrades de les discoteques i els pubs.

b) L'entrevista informal i el qüestionari d'entrevista formal

També vam emprar un qüestionari, que vam passar a un públic ampli que anava des dels actors institucionals (agents de policia, gerents de discoteques o de bars o *segurates*) fins als «protagonistes» (joves de sexe masculí i femení, víctimes i agressors o simples «espectadors»). Òbviament, aquest qüestionari, l'objectiu del qual era donar sentit (o no) a aquestes manifestacions de violència que es poden observar als espais de festa, va variar lleugerament segons l'actor estudiat, ja que la finalitat era comprendre millor el fenomen en conjunt. Un altre factor era el context en què es feien les entrevistes (Blanchet, 1997); en concret, hi havia situacions en què s'havien de fer de manera informal i, fins i tot, improvisada (Kauffman, 1996). Vam elaborar un qüestionari més formal per als actors institucionals: la policia i els vigilants. Vam fer el mateix amb els propietaris o gerents dels locals de festa. Les preguntes relatives al tipus d'activitat duta a terme, i també les relatives a les mesures adoptades durant una agressió o bé per evitar els conflictes, constitueixen, per dir-ho d'alguna manera, l'eix central del qüestionari. En canvi, en el cas dels joves i els presumptes agressors o les víctimes, en les entrevistes informals, vam insistir més en l'edat, en les maneres de divertir-se, en els orígens socials i en les maneres de percebre la violència (baralles, aldarulls, provocacions, etc.). En resum, vam preparar dos tipus de qüestionaris i utilitzàvem l'un o l'altre segons si es tractava d'un actor institucional o d'un actor sobre el terreny. Per acabar, l'enfocament del problema que planteja fer entrevistes a grups d'individus més o menys estigmatitzats —especialment els que es consideren agressius o violents—, amb els quals mantenir una conversa, de vegades, és difícil i delicat, continua sent molt ambigu. Dit d'una altra manera: com s'ha de tractar un delinqüent o un jove considerat violent per parlar-li del tema que l'estigmatitza, tenint en compte que no sempre és fàcil acceptar-se com a persona violenta?² Així mateix, què hem de fer quan, per necessitats de la investigació sociològica, hem de parlar amb una víctima? Com podem ajudar-la a fer-li recordar una experiència dolorosa? Cal demostrar molta flexibilitat per recollir aquests diàlegs importants i donar-los sentit. Això també ens permet aconseguir informacions procedents de diverses fonts i mirades i, d'aquesta manera, «encreuar enfocaments» (Combessie, 1996) per elaborar un material substancial i divers.

2. Un bon nombre d'estudis sociològics insisteix en els efectes de la neutralització (per exemple, quan es fan preguntes sobre activitats il·legals als entrevistats i aquests les justifiquen amb tota mena d'estratagemes). Sovint, les persones que han estat atrapades cometent un delicte violent flagrant no dubten a afirmar que la víctima és la causant del problema i que la violència era l'únic recurs que els quedava.

2. ELS ACTORS

2.1 La policia

Un dels actors institucionals visibles als espais públics de festa és la policia. A la Bastilla, a partir de les nou del vespre, més o menys, i sobretot les nits del cap de setmana (que es preveu que són nits de gran afluència), els furgons de la policia són omnipresents a la plaça central. També hi ha molts cotxes de quatre policies que van fent voltes per observar els moviments de la població. A la via pública, les unitats de policia encarregades de vigilar una zona concreta normalment estan formades per tres agents, que fan la ronda dels llocs de festa. La policia és gairebé omnipresent en aquest espai. Pel que fa a la ciutat satèl·lit de Cergy, la configuració espacial, totalment diferent, impedeix que es pugui desplegar aquest tipus de dispositiu, si bé hem pogut observar que al sector del centre comercial (on hi ha la discoteca Zimm's i els pubs), regularment, hi ha dos cotxes de policia i una furgoneta de les CRS (antidisturbis) patrullant per la zona. A la discoteca, una mica més allunyada de la zona urbana central, també hi sol haver patrulles de gendarmes.³

De les entrevistes que hem fet a policies, se'n desprèn que la qüestió de la violència als llocs de festa no és, ni molt menys, un tema prioritari: pel que sembla, l'atenció sobre les manifestacions de violència es desplaça cap a la «qüestió social» i, per tant, cap als problemes que planteja un cert tipus de «jovent amenaça» als «barris sensibles». No obstant això, la policia té una presència destacada en aquests llocs. L'objectiu d'aquesta presència policial és contenir qualsevol forma d'agressivitat, o almenys dissuadir els excessos d'agressivitat importants. La finalitat dels uniformes, ben visibles, és contenir qualsevol expressió d'agressivitat. Però no tan sols això: també cal mantenir l'ordre públic per evitar les queixes dels veïns quan els joves amb ganes de festa volen fer soroll. Així doncs, la seguretat i l'ordre són prioritaris per a la policia al barri de la Bastilla. Amb aquesta finalitat, les forces de l'ordre han de tenir una presència més o menys destacada per tal de ser dissuasives. Els agents no han de dubtar a l'hora de frenar comportaments que es consideren «marginals» i impedir qualsevol manifestació d'agressivitat i de violència. El control de documentació en aquests llocs és una manera eficaç de «calmar» els que tenen ganes de fer enrenou a la via pública i detenir els individus violents o sospitosos de ser perillosos. Aquest mateix procediment també s'observa a la ciutat satèl·lit de Cergy. Si bé els dispositius són diferents (a causa de la configuració espacial), les maneres de treballar són semblants. La institució policial té l'obligació, d'una banda, d'anticipar-se a qualsevol manifestació de violència. Això s'aconsegueix patrullant: per

3. Hem pogut constatar que, aproximadament cada hora, passa un cotxe de policia per l'aparcament de la discoteca.

mitjà de la presència policial, cal poder dissuadir els individus susceptibles de causar problemes i també detenir els sospitosos perillosos. D'altra banda, la policia també ha de reaccionar amb molta rapidesa en cas d'excessos o conflictes i poder arribar sense tardança al lloc dels fets.

Tal com hem pogut constatar en dues situacions greus de violència al sector de Cergy, la capacitat de reacció de la policia sembla bona: vuit minuts en el cas d'un jove greument ferit per un bat de beisbol i poc més de quatre minuts en el cas d'un ajustament de comptes en què es va llançar un còctel Molotov a prop de l'entrada de la discoteca.⁴ El patrullatge de la policia, que inclou controls i una presència visible i mòbil a l'espai públic (a peu en el cas de la Bastilla; en cotxe a la zona de la ciutat satèl·lit de Cergy), dissuadeix, en certa manera, els individus més agitats i «selecciona» els més perillosos.⁵ Aquesta tasca de patrullatge i localització, que ens podria semblar una tasca a llarg termini, facilita la feina de la policia, ja que aquesta última pràcticament no ha de fer intervencions. Una vegada s'ha engegat el dispositiu, la regulació de la violència i d'altres excessos es fa de la manera més rigorosa. L'únic problema, exceptuant el consum d'alcohol, és la política selectiva d'alguns locals, que de vegades és la causa d'actes violents entre joves i agents de seguretat.⁶ D'altra banda, durant l'entrevista, alguns agents indiquen que la joventut és l'època de l'alcohol, de les noies, de la diversió i de les batusses: la desdramatització és una cosa recurrent en molts agents de policia, especialment entre els més grans. Per descomptat, molts no dubten a fer referència a les «bandes» procedents d'alguns «barris amb problemes», que cal contenir. Segons les entrevistes, la violència juvenil a les discoteques o als bars no constitueix un autèntic problema. Segons l'opinió dels policies entrevistats, quan esclata un conflicte violent, aquest se circumscriu als joves dels «barris sensibles» que hi ha al lloc en qüestió.

En la nostra observació dels policies presents a la zona, hem constatat una política de discriminació que consisteix a controlar alguns grups de joves més que d'altres: es tracta dels «joves de l'extraradi» o procedents de «barris sensibles». Sistemàticament, aquests joves són més escorcollats que els altres. D'altra banda, víctimes de les polítiques selectives internes, sovint se'ls nega l'entrada als locals. Aquesta situació origina tensions: «A la ronda de les nits dels caps de setmana, som tres o quatre. És cert que el fet de veure l'uniforme atenua les hostilitats, tot i que hi ha joves que ens

4. En el primer cas, la discoteca es trobava pràcticament en un entorn rural, mentre que en el cas de la batalla campal amb els *segurates*, la discoteca es trobava al centre de la zona comercial de Cergy.

5. Quan els policies fan controls a joves i els troben armes blanques, els porten directament a comissaria. Així doncs, la detenció preventiva és un mitjà per retirar de la via pública alguns grups de joves que podrien cometre malifetes o actes violents greus.

6. Una investigació feta a Bèlgica demostra que, de vegades, la col·laboració entre les empreses de vigilància i les forces de la policia queda alterada pel rebuig selectiu d'alguns joves als locals de festa (Geron-Coster, 1997).

provoquen [...]. Al cap i a la fi, sempre són els mateixos [m'assenyala amb el dit set joves amb xandall i gorra asseguts en unes escales que fan enrenou a l'entrada del carrer de la Roquette], però la gran majoria en té prou divertint-se i estant entre amics.» Segons el que ens indiquen els policies, la mera presència dels joves «amb problemes» fa una impressió de desordre als espais públics. Es tracta, almenys a la Bastilla, de canalitzar aquest jovent, que és temut pel fet de venir d'«extraradis sensibles». Mentre que els joves estudiants, així com els parisencs petitburgesos (els de la «riba dreta», citant les paraules d'una jove enginyera) i els joves que podem considerar que pertanyen a les «classes mitjanes», tenen dret a sortir de festa i a divertir-se, els «joves de l'extraradi» o els que tenen un aspecte considerat marginal no tenen dret, en canvi, a passar-s'ho bé en els mateixos espais. Els «joves de l'extraradi» que no tenen llocs on anar-se a divertir organitzen «festes» als seus barris i destrossen el seu espai, per exemple, cremant els cotxes dels veïns (Khosrokhavar, 1996). Això no obstant, hem pogut constatar sobre el terreny que una part dels joves procedents dels barris considerats sensibles podien circular lliurement pels espais públics.⁷ Tot indica que els joves vestits amb indumentària que es considera pròpia de presumptes «bandes» o els joves vestits com «perdularis» o persones «marginals» (grups de joves nombrosos amb un aspecte atípic) són més discriminats per les forces de l'ordre i sovint no se'ls permet entrar als locals.

Pel que sembla, a la comissaria de Cergy, encarregada del sector estudiat a l'extraradi, les tasques que duen a terme els policies en termes de gestió de riscos i prevenció són les mateixes, com hem vist, que les que duen a terme els policies parisencs, llevat del fet que l'actuació sectorial de la policia es desenvolupa en cotxe. Aquí els controls també s'apliquen a categories específiques de joves: els cotxes ocupats per quatre o cinc nois joves són parats més sovint que els altres. Una vegada el cotxe està aturat, els agents escorcollen els joves i si els troben alcohol o cànnabis (no oblidem que també els poden trobar armes blanques), els solen retenir el vehicle i a ells els porten a comissaria.⁸ També és freqüent parar cotxes considerats de gamma alta per sotmetre'ls a controls policials (BMW, Golf, Mercedes descapotables o grans berlines de marques franceses). Hi ha la tendència d'accentuar els controls si els ocupants tenen una «fisonomia» que deixa entreveure que són d'origen estranger (Àfrica negra, el Magrib, les Antilles, Madagascar, etc.); de vegades, el control pot durar una bona estona, fins i tot si el jove propietari del vehicle va acompanyat de noies i, aparentment, no representa cap amenaça. La major part de preguntes fan referència als papers, a l'activitat professional del propietari i a l'origen del vehicle.⁹ La imatge d'opulència en

7. Si els joves anaven vestits de la manera «correcta», passaven desapercebuts al barri de la Bastilla.

8. És freqüent veure joves bevent JB a la carretera abans d'entrar a la discoteca. Aquesta manera d'actuar, doncs, constitueix un comportament de risc d'una part del jovent i ens remet al que abans hem anomenat *delinqüència viària*.

9. Per desplaçar-me a la zona de Cergy, alguns joves que coneixia i que freqüentaven les discoteques de la regió es van oferir a acompanyar-me. Així doncs, he presenciat aquest tipus de situacions diverses vegades.

el jovent¹⁰ sempre és sospitosa per als funcionaris de policia.¹¹ D'aquesta manera, el patrullatge de la policia per la regió de París és eficaç en termes de circulació de joves i espais juvenils nocturns.

2.2 Els agents de seguretat privada

L'altre actor institucional important de la nostra investigació és el representat pel personal dels locals de festa, en concret el personal encarregat —igual que la policia— de fer respectar l'ordre i garantir la seguretat en aquests locals. Aquests professionals de la seguretat no tenen les mateixes prerrogatives ni els mateixos poders que els agents de policia. Són contractats a títol privat pels propietaris dels bars i les discoteques per garantir el manteniment de l'ordre. Molt sovint, aquests professionals tenen perfils particulars, però la major part té habilitats específiques per controlar la violència. Efectivament, aquests «professionals» no es contracten a l'atzar: solen ser exesportistes amb un bon nivell en arts marcial, homes fets que havien participat en baralles en el passat o bé vigilants que coneixen perfectament les regles que cal complir en cas de conflicte. Durant la nostra investigació de camp, vam poder parlar amb alguns *segurates* disposats a fer-nos partícips de la seva experiència i comentar amb nosaltres les seves impressions de la violència en el dia a dia del seu lloc de treball. Aquests professionals no són policies, però, amb l'experiència, adquireixen habilitats que realment els legitimen per treballar en el camp de la seguretat. Les arts marcial són omnipresents en els recorreguts biogràfics de les persones entrevistades. Són una referència obligada per a qualsevol tipus de contractació. D'altra banda, cal que aquestes persones hagin desenvolupat una certa relació amb la violència: sobretot han d'haver treballat el «control d'un mateix» (disposició psicològica, «carreres militars», busca-raons penedit) per mostrar-se diplomàtiques i amb psicologia. Encara que els *segurates* ja tinguin una certa edat i mantinguin una certa distància respecte de la violència —i encara que la major part tingui un passat de busca-raons o «perdulari» (Geron-Coster, 1997)—, els encarregats de la seguretat no han d'originar mai la violència: tenen l'obligació de localitzar qualsevol tipus de comportament marginal susceptible de provocar una manifestació violenta i anticipar-se a les situacions que puguin acabar sent desastroses per a l'establiment.

Com a professionals, els *segurates* han d'adoptar una actitud afable i mostrar-se correctes amb qualsevol possible client. La cortesia és una de les tàctiques per desactivar els conflictes en un context en què els egos i el narcisisme tenen un paper impor-

10. Especialment en el cas del jovent dels «barris sensibles». Pel que fa a mi, puc donar fe que, dels joves que m'acompanyaven, no n'hi havia cap que participés en activitats il·legals.

11. Sobretot si es tracta d'un noi i, més encara, si és d'origen immigrant.

tant.¹² D'altra banda, quan els *segurates* han de fer una selecció —activitat que no agrada a cap d'ells, segons les entrevistes que hem fet—,¹³ han d'evitar ferir susceptibilitats. Saben perfectament que —sobretot si apliquen un règim molt selectiu— poder ser la causa de baralles i desordres a la via pública. Així doncs, és imprescindible que els membres del personal de seguretat d'aquesta mena d'establiments, que estan constantment en interacció amb els joves, deixin ben clar que dominen la situació i, a la vegada, s'anticipin a qualsevol contrarietat.¹⁴ El personal de seguretat entrevistat amb motiu d'aquesta investigació ha de demostrar tenir força física (demostració corporal) per dissuadir els agressors, ha de saber-se controlar a si mateix, però també ha de ser capaç de barallar-se per neutralitzar qualsevol adversari. Aquests agents, doncs, estan en guàrdia constantment, ja que es troben al centre d'uns problemes relacionats amb la violència que se suposa que han d'atenuar mitjançant —paradoxalment— procediments de violència simbòlica:¹⁵ als locals de festa se'ls contracta, per la seva capacitat d'impressionar (reputació, envergadura, físic d'esportista, aparença de «dolent»), per tal d'impedir qualsevol tipus de desordre públic.

La manera que tenen aquests professionals d'encarar el fenomen es pot veure alterada si han viscut en un context en què la violència (aquí l'entendrem com a agressió física) era un element més o menys present en la manera d'actuar i d'entendre les coses. Les declaracions del personal entrevistat evidencien que la selecció és indispensable per separar «el gra de la palla». A partir del moment en què a l'interior del local hi ha els joves que han estat admesos perquè el personal de la porta de l'establiment ha considerat que el seu aspecte era correcte,¹⁶ tot transcorre sense problemes per als encarregats de fer que l'ordre i la seguretat regnin a l'interior d'aquests locals. Les polítiques de

12. Més endavant tornarem a parlar sobre la qüestió de la seducció, la competència i l'honor entre els joves.

13. A molts dels empleats que formen part del personal de seguretat no els agrada haver de negar l'entrada a la gent, excepte si es tracta de bandes de joves amb un aspecte agressiu o provocador que no fan cap esforç per ser admesos (estan en grup, no hi ha cap noia entre ells, van vestits d'una manera considerada inadequada, etc.). Els *segurates* lamenten haver de fer una selecció, ja que la «gent fa cua» i «ve a divertir-se».

14. Òbviament, hem pogut constatar que de vegades alguns *segurates* s'excedien en els seus drets de reserva. I quan algun *segurata* agredia un individu recalcitrant, ho feia «com s'ha de fer», és a dir, evitava que el jove problemàtic pogués fer mal, li pegava un cop de manera precisa (tot buscant el KO) i el treia de la discoteca ràpidament, i sobretot discretament, perquè el públic no se'n adonés.

15. Recordem que se suposa que han de dur a terme un procés de selecció a l'entrada dels establiments privats.

16. De les nostres observacions presencials, n'extraïem la conclusió que, normalment, els grups formats per joves «blancs» vestits de manera estàndard (texans i sabates) i acompanyats de noies solen ser admesos. Contràriament, els joves d'origen magribí o procedents de l'Àfrica negra, sobretot els grups formats per nois joves vestits amb indumentària inadequada (vambes, principalment), són rebutjats sistemàticament als establiments parisencs. La paradoxa és que, de vegades, alguns *segurates* són fills d'immigrants dels països del Magrib o de l'Àfrica subsahariana.

les discoteques de la regió de París¹⁷ demostren que durant l'any 1990 es van adoptar «mesures dràstiques» que imposaven una selecció del personal, però també dels clients.¹⁸ S'han constatat excessos de violència als llocs de festa objecte de les observacions, però són escassos a causa de les sancions a les quals s'exposa l'agressor: a banda de les sancions penals, se li pot prohibir l'accés a certes discoteques. A més, els *segurates* entrevistats insisteixen en els aspectes lúdics i consumistes, que, sens dubte, són els criteris determinants de la clientela que busquen aquests establiments. El personal de seguretat, doncs, es troba al centre del problema de la violència, ja que sovint actua com a «tap» entre el jovent i els responsables dels establiments;¹⁹ així mateix, tenen una posició subordinada respecte de la policia, la qual cosa explica que hagin de conservar un deure de reserva i trucar a les forces de l'ordre en última instància.

2.3 Els propietaris i els gerents de les discoteques i els bars

Els responsables dels establiments privats tenen un paper preponderant en tota aquesta qüestió, ja que són els promotors d'aquests espais. Els gerents de les discoteques i els propietaris dels bars han de confeccionar la temàtica cultural dels seus establiments, però també han de dur a terme un procés de selecció. Fins i tot podríem afirmar que configuren els espais de festa, que només existeixen gràcies a ells. A aquests gerents de discoteques o propietaris de cafès de moda els sol agradar la gresca. Ells mateixos són persones que solien anar de marxa i han tingut la sort de convertir la seva passió per la «diversió nocturna» en una professió: la de la festa. Tot i així, cal recordar, també, que aquests propietaris gestionen els seus establiments com a empreses i que la seva motivació principal és el benefici. El consum d'alcohol és, sens dubte, la font d'ingressos d'aquests «empresaris»: la clientela, essencialment jove, hi va per divertir-se i, sobretot, per consumir. Per a aquests responsables de locals, la qüestió rau, doncs, a transformar aquesta passió en professionalitat de la festa, de manera que obtinguin una rendibilitat econòmica a canvi d'una animació original, que pugui interessar el jovent, però que, al mateix temps, també ofereixi una certa seguretat. Per aquest motiu, la política de selec-

17. Almenys, les que hem trobat sobre el terreny. Però, pel que sembla, actualment les consignes són més o menys les mateixes per a tota la regió.

18. Fa només uns quinze anys, hi havia propietaris que contractaven caps de bandes o persones que hi pertanyien, la qual cosa encara fomentava més les baralles i la violència. En algunes de les entrevistes que vaig fer amb motiu de la meua tesi sobre les pràctiques culturals dels joves que vivien en un antic barri obrer, els més grans m'explicaven les batusses que hi havia repetidament amb els *segurates* de discoteques que avui dia estan tancades (com ara Le Triangle, a Enghien (1995) o Le Pacifique, a la Défense (1992)). Actualment, sembla que aquests relats formin part de la història o la prehistòria.

19. Com que tenen molt poc marge de maniobra per gestionar els conflictes, els *segurates* es limiten a executar les directrius dels seus superiors.

ció és indispensable per tal de contrarestar qualsevol excés i anticipar-se a l'arribada de «perdularis» o d'individus poc «decents». Efectivament, es tracta de saber quines condicions cal complir per a la bona reputació dels establiments i per fer prosperar el negoci en el sector festiu.

La violència és l'enemic temut de tots els responsables, ja que és contraproductiu per als «bons negocis». Contractar un equip de *segurates* és indispensable, fins i tot als cafès de moda. La popularitat dels establiments d'aquest tipus situats a la Bastilla obliga els propietaris a contractar més personal de seguretat el cap de setmana. La presència de *segurates* és indispensable no tan sols per a la tranquil·litat de l'establiment, sinó també per dur a terme el procés de selecció que volen els propietaris o gerents, ja que el més difícil és aconseguir una clientela estable i més o menys «selecta». Sovint la violència és el motiu pel qual un establiment fa fallida: sorgeixen problemes amb les autoritats públiques, ja que els gerents dels establiments són considerats responsables dels desordres. La dificultat rau a fer seleccions per «filtrar» la clientela segons les modes o la temàtica de l'establiment. Tota l'alquímia resideix en el fet que els encarregats d'aquests locals de festa organitzin activitats innovadores per tal d'intentar atreure la màxima quantitat de gent possible. A més, i sobretot en un barri amb una gran concentració urbana com el de la Bastilla, la competència entre els establiments és dura. Per aquest motiu, aquests «empresaris de la festa» generen exclusió i rebuig, factors que sovint són l'origen de manifestacions violentes derivades de la frustració d'una part del jovent que gairebé sempre és rebutjada pels establiments privats.

2.4 Els veïns

Al barri de la Bastilla hem pogut observar els joves que no tenien accés als locals de festa. Aquests joves, curiosament, es continuen estant a l'espai públic del voltant dels establiments privats.²⁰ Aquesta circumstància planteja problemes, ja que els establiments molt selectius tenen més tendència a excloure que a integrar. A la Bastilla, amb l'excepció de dues discoteques molt selectives, comprovem que s'admet una gamma molt àmplia de clientela. D'altra banda, però, hem constatat que un gran nombre de joves (normalment de sexe masculí i en grup, identificats com a joves procedents dels «barris

20. A Cergy la situació geogràfica és completament diferent. Això no obstant, en aquests espais perifèrics el cotxe també pot ser un element causant d'actes incívics. Estacionats al poble veí (des de les onze de la nit fins a les cinc de la matinada), on hi ha una de les discoteques més notables de la zona, ens hem adonat de fins a quin punt la calma del camp es transformava en soroll durant les hores de festa. La carretera comarcal que creua el poble es converteix en l'escenari d'una efervescència de vehicles amb música altíssima i en una via amb molts embussos: a la nit, la música *techno* envaeix l'espai del poble. El trànsit de cotxes (tant en un sentit com en l'altre) és semblant al d'una carretera nacional, i això molesta els veïns.

sensibles») quedaven exclosos, moltes vegades, de tots els espais i llocs de festa. Aquests joves es quedaven als espais públics fins molt tard, sense la possibilitat de divertir-se i consumir com els altres. La seva presència planteja problemes per als altres joves, però també per als poders públics, i sobretot per als veïns. Efectivament, aquests joves, que es mouen en grups i la presència dels quals no és gaire benvinguda, acumulen ressentiment i frustració en un espai en què el «vacil·lar», les trobades i la diversió són els objectius de tots els joves. L'exclusió d'aquests joves pot generar comportaments agressius o «desviats» als espais urbans.

Durant les nombroses observacions nocturnes que hem dut a terme, hem pogut constatar moltes vegades que els joves que es poden considerar de l'extraradi (Marlière, 2005) es reunien en grups d'entre cinc i deu persones, s'asseien a les escales de la plaça Major o bé anaven pels carrers de vianants i/o el carrer de la Roquette per «lligar» a la via pública o bé per «fer merder» i provocar els altres grups de joves que hi havia a la zona o els *segurates* dels establiments.²¹ Davant d'un local (relativament selectiu), una colla de «joves de l'extraradi» s'enfronta a un *segurata* que discuteix l'accés al cafè amb altres joves; com que sap que no entrarà, un dels «joves de l'extraradi» deixa anar davant el personal del local: «Vosaltres sí que podeu entrar perquè feu cara de francesos. En canvi, nosaltres, els joves de color, *bamboulas* i *bougnoules*, hem de tocar el dos!» El *segurata*, visiblement molest, somriu i intenta reprendre la discussió amb el grup que està negociant l'entrada al «cafè de moda». Aquests grups de joves que no solen ser admesos als locals de festa són omnipresents a l'espai públic i circulen provocant l'altra gent i fent molt de soroll.²² Aquests joves, com ja hem vist, sovint també són objecte de control per part de les forces de l'ordre, que els conviden a tornar al seu barri. Hi ha joves que aprofiten les estones d'oci per molestar els transeünts, mentre que altres (i no necessàriament els que vénen de «barris sensibles») s'emborratxen als espais públics. Tot indica que la presència d'aquests joves que no són admesos als establiments de festa genera desordre, soroll i conflictes a l'espai públic. Al final, resulta que els joves que no han estat admesos als locals de festa són problemàtics per als poders públics, tant a l'espai urbà del barri de la Bastilla com als llocs despoblats, on els joves que no han pogut entrar a la discoteca es reuneixen a altes hores de la nit per fer enrenou al poble agrícola. Però aquests establiments són indispensables per als càrrecs electes i per a alguns comerços, ja que produeixen beneficis substancials.²³ La presència d'aquests locals de festa és un avantatge econòmic per als poders públics, amb més o menys tolerància per part de les forces de l'ordre, la qual cosa fa difícil que les queixes dels veïns es puguin fer sentir.

21. De vegades, d'una manera agressiva o provocadora, com a conseqüència del rebuig institucional festiu del qual són víctimes.

22. No és estrany veure com aquests joves es fan un porro en un espai públic.

23. Per exemple, permeten, en certa manera, la supervivència del poble i fan que els habitants paguin menys impostos. A títol anecdòtic, hi ha dos *segurates* de la discoteca que s'han fet una casa al poble.

2.5 Els joves

a) Els llocs de festa: espais lúdics i d'esbarjo

Durant el transcurs de les observacions i les entrevistes que hem fet als clients, hem constatat de seguida que la violència és un comportament que cal eradicar. Les actituds violentes són condemnades de manera unànime i es perceben com a «desviacions», i fins i tot com a anomalies del comportament. Els espais de festa, per tant, a imatge i semblança de la societat, són espais socials on les relacions entre els joves es regeixen per codis semblants als del conjunt de la societat. Les estones de festa —tal com hem vist amb referència a la literatura— són espais o moments privilegiats en què els joves intenten esbargir-se (Villadary, 1968). Molts dels nostres joves testimonis afirmen, sense ambigüitats, que la violència, en general, no és una cosa freqüent. La qüestió de la diversió és omnipresent en la major part dels nostres entrevistats. Malgrat això, a mesura que hem anat avançant en la investigació, hem pogut constatar que aquests espais de festa es regien per unes normes semblants a les que hi ha a la societat. Les festes també ofereixen l'oportunitat de trobar-se amb els amics fora de la jornada laboral. Així mateix, la competició i la competència pel que fa a la seducció i les «vacil·lades» formen part dels papers dels joves i de la naturalesa de les interaccions entre ells. Aquesta situació, en alguns casos, pot exacerbar les tensions i també crear rivalitats. De vegades, pot arribar a ser l'origen d'algun fet violent. Observem, de manera paradoxal, formes de segregació al costat de la faceta amistosa i d'obertura:²⁴ els joves entrevistats no tenien les mateixes maneres de divertir-se, i això depenia de les seves característiques, les afinitats, l'origen social o «ètnic» i el nivell d'estudis.

b) Uns espais segregats i selectius

Els joves que normalment van als locals de festa no van tots a les mateixes discoteques ni freqüenten els mateixos establiments. Segons els gustos o l'humor, n'hi ha que opten més fàcilment per una discoteca, mentre que d'altres prefereixen els cafès. Al barri de la Bastilla, un s'adona molt ràpidament que els joves no van tots als mateixos locals i que això depèn molt de la seva indumentària o la manera de comportar-se. Generalment, els joves que vesteixen més *cool* van a un pub a prendre alguna cosa i a escoltar música, mentre que els joves que s'han entretingut a mudar-se (jaqueta, vestit, pantalons de pines o texans, calçat de vestir i pentinat retocat amb gomina) van a les discoteques. Això no obstant, aquestes diferències en la manera de divertir-se no amaguen sempre les diferències socials. En efecte, tal com passa en la societat francesa, els orígens socials (o, de vegades, «ètnics») i la pertinença a una «classe», així com els esquemes d'hàbits o els contextos de socialització associats a l'herència familiar, formen

24. Ara no parlem dels joves que no són admesos als establiments privats.

l'individu i en determinen les maneres de ser i d'evolucionar.²⁵ Per poder entendre millor què passa als llocs de festa, farem referència a Bourdieu. N'hi ha prou d'observar la concentració de clients d'alguns establiments per adonar-se que reagrupen colles de joves amb unes característiques físiques determinades (indumentària similar, *hexis* corporal semblant, expressions lingüístiques comunes, etc.) i també unes característiques socials semblants. Als espais de festa hi ha distincions en termes d'«espais d'estils de vida», que són l'origen de compartimentacions, i fins i tot de segregacions, entre els joves (Bourdieu, 1979). A la vegada, aquests llocs de festa són espais de competència d'egos i llocs on es conjuguen indiferència i diferència entre orígens ètnics o socials. A la Bastilla, per descomptat, hi ha jovent «amb estil», però també hi ha «xusma» i «amants de la festa» que es creuen pel carrer sense que necessàriament hi hagi cap tipus d'interacció o relació entre ells: realment, no hi ha passarel·les entre aquests mons socials, que, al cap i a la fi, no fan sinó reproduir el «vincl social» que uneix aquests grups de joves en la societat. Si bé la major part de joves entrevistats afirmen que vénen aquí per «conèixer gent», els fets demostren que això no és tan clar. La major part de joves queden amb coneguts, sovint als mateixos llocs (al mateix pub o a l'entrada de la discoteca habitual). Els llocs de festa són espais que produeixen i reproduïxen, en certa manera, la constitució i la relació de grup, ja que es comparteixen interessos, gustos i diversions. Els grups observats en aquests espais estan formats per joves que han crescut junts o han anat a l'escola junts. Altres estan formats per companys d'universitat o de feina i, fins i tot en el cas dels «exclosos», es nota que, essencialment, estan constituïts per joves procedents dels mateixos barris.

A banda de la segregació social que es posa de manifest als espais públics i als establiments d'aquestes zones, tenim, també, la qüestió «ètnica», que no és gens negligible. Les discoteques de Raï acullen, sobretot, joves hereus de la immigració magribina; les discoteques africanes tenen entre la clientela joves de l'Àfrica negra, i els establiments on s'escolta *zook* són freqüentats per joves originaris de les Antilles.²⁶ Fins i tot, més enllà de l'especificitat «ètnica», la qüestió dels grups de joves permet conjugar variables com ara la proximitat cultural o l'origen social i «ètnic», la qual cosa encara propicia més l'aparició de segregacions i la coproducció dels vincles que formen aquests grups (Marlière, 2006). Tenir en compte aquest pluralisme segregador és essencial per entendre els rep-

25. L'observació sobre el terreny mostra instantàniament que els joves que es poden qualificar de «petit-burgesos» no tenen relació amb els «joves de l'extraradi» o els joves *squatters*, tot i que es reuneixen al mateix barri per aprofitar espais de festa.

26. Una precisió, tanmateix: aquestes discoteques no estan necessàriament tancades a altres grups, però com que tenen un estil de música tan especialitzat (vinculat a un país o a una regió), atreuen més les persones que tenen preferència per aquest tipus de música. Els esquemes d'integració segons els hàbits vinculats als processos de socialització incideixen en les representacions socials, i per tant, també, en certa mesura, en les maneres de divertir-se, d'estimar o de passar-s'ho bé.

tes intrínsecs dels espais de festa, sobretot en la gènesi de la violència: 1) tots els grups no són violents, i hem pogut constatar molt poques situacions de violència entre els joves de les «classes mitjanes» que entren als locals de festa; 2) les manifestacions violentes (quan es produeixen) estan subordinades a l'existència de normes que en redueixen l'abast a causa de les necessitats de socialització que condicionen els grups usuaris d'aquests espais.

3. FORMES DE VIOLÈNCIA I CAUSES DE LA VIOLÈNCIA

Després de passar unes quaranta nits (en total a tots dos llocs) als espais de festa, només hem constatat dues manifestacions importants de violència a l'extraradi de Cergy: la primera va ser conseqüència del fet que els *segurates* d'un establiment no van deixar entrar un grup de nois no acompanyats, la qual cosa va acabar en una baralla amb el personal de seguretat del local; la segona estava vinculada a una reacció col·lectiva a l'exterior que va sorgir com a resposta d'una baralla que hi havia hagut abans a dins de la discoteca. Si bé podem trobar-hi explicacions objectives (reparació d'un greuge, resposta a una agressió o a una provocació), de vegades és difícil trobar la causa originària, que cal buscar en circumstàncies més àmplies, que van des d'ajustaments de comptes fins a la frustració social.

a) Les noies: entre l'assetjament i la violència masculina

De les persones entrevistades a les quals s'atribuïa el paper de «víctima», ens vam adonar que, en més de dos terços dels casos, es tractava de noies. Així doncs, el sexe és una variable molt important per entendre la condició de víctima o agressor. D'altra banda, progressivament, un s'adona que la noció de violència també pot ser diferent segons els sexes. Efectivament, moltes noies no tenien la mateixa percepció del concepte d'agressió que els nois entrevistats. En posarem alguns exemples concrets: hi ha noies joves que se senten amenaçades per una mirada masculina persistent o pels intents insistents de lligar. Pel que sembla, la presència de noies com a objecte cobejat pels nois joves és una de les causes principals dels esdeveniments de caràcter violent als espais de festa. En algunes situacions, els homes es comporten com a «depredadors» i no dubten a qualificar les noies d'objectius sexuals indefensos. La majoria de noies considerades «víctimes» perceben els nois com a individus del sexe cobejador que amenacen la seva integritat física. En les entrevistes que hem fet, les noies joves s'atribueixen sovint la condició de víctima, a causa de l'aspecte de la força física, en què es troben en una posició de desavantatge: sabent que no poden respondre a les ofenses i a la persecució de la major part d'homes, a les noies l'única solució que els queda és fugir o aliar-se amb grups afins (companyes, companys o cònjuges) o bé amb els actors de la seguretat (personal de seguretat i policia). Aquest sentiment d'inferioritat física va acompanyat de por i, quan s'ha viscut una situació difícil, el quadre posttraumàtic obliga les noies joves a

mostrar-se més receloses i a canviar d'actitud. Per aquest motiu —cal reconèixer-ho—, la situació femenina no sempre és fàcil i sembla que contrasta amb la dels nois, ja que aquests no assumeixen sempre el paper de víctima.

b) Els nois: afirmació d'un mateix per mitjà d'una actitud viril

Abordar la qüestió de la condició de víctima amb els nois sembla molt més problemàtic. Mentre que a les noies joves no els costa gaire reconèixer el paper de víctima, per als nois és més difícil d'admetre. Sense caure en el tòpic de la qüestió «masclista» que normalment s'atribueix als homes, hem de constatar, tanmateix, que, per força, els homes adopten comportaments més virils davant la violència. Efectivament, als homes els costa molt més acceptar la condició de víctima: podem afirmar que els nois tenen un paper per exercir en la violència o, si més no, una posició per defensar (Welzer-Lang i Jackson, 1998). Com a sexe fort, sobretot als «llocs de festa», la competència viril és, sens dubte, un element estructural relativament important en el comportament dels nois joves. De vegades, davant les noies, els nois es comporten com si fossin «depredadors»: tots els nois joves que hi ha en un lloc de festa es consideren els uns als altres rivals o possibles competidors. Tornant als estudis de Goffman, «la posada en escena d'un mateix» implica que molts nois joves adopten diverses facetes, entre les quals hi ha el fet de recórrer a la violència com a demostració de «vacil·lada» i de poder.²⁷ Així doncs, l'ús de la força forma part de l'escala de valoració de molts nois joves, sobretot en el cas dels d'origen popular. En els nostres estudis anteriors, hem pogut observar el paper destacat que tenen tant la roba de marca com la massa corporal (relacionada amb la potència física del cos) entre els «joves de l'extraradi». Les estones de festa a les discoteques són ocasions propícies per exhibir-se i jugar les millors cartes (Marlière, 2005). En aquest context d'estufament, la competència condueix a l'arrogància, i fins i tot a l'agressivitat, quan l'honor és ferit. L'orgull i l'honor són indispensables per obtenir el reconeixement dels amics²⁸ i aconseguir, també, seguretat amb les noies: així doncs, les disputes per qüestions d'honor, en part, són l'origen dels conflictes essencialment masculins que tenen lloc en aquests espais de festa. Durant les nostres observacions *in situ* vam detectar que una empenta, una mirada despectiva, una actitud considerada desagradable o la conquesta eventual d'una noia d'algun grup podien ser l'origen d'una baralla. Sense tornar als exemples de parelles agredides (un home sol acompanyat d'una o dues noies guapes, per exemple), perquè ja n'hem parlat en altres estudis, queda ben clar que el tema de l'aparença física va molt lligat amb el de les capacitats corporals. En efecte, per a molts nois joves, encara que l'atractiu és un avantatge imprescindible, destacar les

27. Indumentària, manera d'actuar, de parlar; en resum: seduir el sexe contrari.

28. I veurem que, en el cas dels joves que podrien englobar-se en les «classes mitjanes», la qüestió de l'honor, encara que sigui de manera dissimulada (perquè ja no és tan legítima), continua sent un motor per a l'orgull i l'autoestima.

capacitats virils també és necessari per aguantar el tipus i guanyar prestigi.²⁹ L'autoestima va lligada a la reputació de tipus «dur», en què l'honor i l'orgull són indispensables i constitueixen els atributs essencials de les qualitats masculines (Pitt-Rivers, 1991; Calogirou, 1990). També podem afegir-hi el poder simbòlic dels diners —representat per la vestimenta, un cotxe de gamma alta, la capacitat per ocupar els millors llocs de la discoteca (la taula més alta o més ben situada de la pista per ser més vist), perquè la persona ja té una reputació entre els consumidors— i la postura del cos (atractiu físic, indumentària, aparença muscular),³⁰ que també revelen seguretat en un mateix. No cal dir que totes aquestes variables —que, certament, són subjectives, segons els mitjans socials—³¹ perfilen, d'una manera considerable, les característiques de les apostes socials i la configuració dels conflictes i les rivalitats en aquests llocs de festa.

c) L'alcohol com a substància desencadenant de baralles i «embolics»

Pel que sembla, una altra de les causes objectives de la violència és l'alcohol. En una investigació recent, Hughes Lagrange mostra perfectament que el consum d'alcohol sense moderació pot alterar el seny i provocar comportaments agressius en els joves (Lagrange, 2005).³² Efectivament, segons diversos testimonis que hem recollit, la presència de l'alcohol sovint és l'origen d'algunes formes de violència. Per molt que beure propiciï la sociabilització en alguns contextos de sortides o permeti passar moments agradables entre amics (Freyssinet-Dominjon i Wagner, 2003), beure massa o «beure malament», en un context de competència exacerbada, pot tenir efectes destructius. L'efecte de banda associat a l'efecte de l'alcohol produeix una barreja més aviat «explosiva» en la psicologia dels joves que van de festa: els «embolics» que no es consideren greus no es veuen com a manifestacions de violència, sinó com una manera de divertir-se i esbargir-se (val a dir que el consum desmesurat d'alcohol hi contribueix molt). Mentre vaig fer les observacions a les discoteques de París i la perifèria vaig constatar que, a més d'un interès creixent pels combinats,³³ les begudes preferides continuaven sent el tequila, el whisky i el vodka. El consum excessiu d'aquesta mena de begudes influeix, doncs, en l'actitud agressiva d'alguns joves que busquen sense descans la reafirmació de la seva persona. D'alguna manera, l'alcohol inhibeix les coses «prohibides» i permet passar de

29. S'entén millor pel fet que, per a un noi jove, és difícil assumir la condició de víctima.

30. Aquesta variable afecta més els joves d'origen popular.

31. Els estudis de Bourdieu han posat de manifest que la pertinença social confereix esquemes d'interpretació, recursos que fan que la propensió a la violència pugui ser diferent d'una classe social a una altra. Tal com veurem més endavant, els grups de joves, segons els seus orígens socials, no freqüenten sempre els mateixos llocs de festa i no tenen els mateixos registres culturals.

32. L'autor precisa que la probabilitat de mostrar-se violent després de consumir alcohol és més important que amb el consum habitual de cànnabis.

33. Cosa que no sempre era el cas fa uns quants anys, sobretot als locals nocturns de l'extraradi de París.

la introversió a la sobrevaloració de l'ego, la qual cosa es tradueix, notablement, en l'aparició d'una actitud agressiva.

Al consum d'alcohol, cal afegir-hi, també, el consum de substàncies il·lícites, com ara drogues toves (cànnabis) o drogues dures (heroïna, èxtasi o les noves drogues de síntesi), tot i que les investigacions recents han demostrat que el cànnabis tenia un efecte inhibitor, i per tant «pacificador», en els consumidors (Lagrange, 2005). D'altra banda, pel que fa a les drogues dures, moltes vegades és difícil detectar-ne el consum als espais de festa i localitzar tràfic d'aquestes substàncies a l'interior dels establiments privats. A França, durant aquesta dècada, hi ha hagut una repressió molt important en aquest àmbit i s'han tancat unes quantes discoteques (alguns dels seus empleats han anat a la presó) després que s'hagués demostrat que estaven implicades en alguna activitat de tràfic de droga. És cert que sabem que alguns establiments privats pertanyen, per mitjà de «testaferros», a camells i majoristes de barris considerats «sensibles» de la regió de París.³⁴ Però, als ulls de l'investigador, el tràfic de droga en aquests llocs de festa sembla inexistent, ja que la droga «no es veu» a l'espai públic i els traficants i els responsables (si és que es comprova la participació d'aquests últims en el tràfic) són molt discrets.³⁵ Així mateix, el consum de droga (amb l'excepció del cànnabis) és un tema que sembla tabú entre els joves que hem conegut. Abans d'entrar a la discoteca, n'hi ha que ja han pres alguna substància il·legal i, per tant, quan accedeixen als locals privats, ja van «col·locats» (recordem que el consum de productes estupefaents està prohibit a dins dels locals).³⁶ Hi ha joves que manifesten que consumeixen molt alcohol abans d'entrar a la discoteca perquè a dins d'aquests espais el preu d'una consumició, de vegades, és excessiu. D'altra banda, altres joves ens diuen, durant l'entrevista, que fumen cànnabis abans d'entrar als establiments (a casa o al cotxe durant el trajecte) perquè saben que el consum de drogues a l'espai públic (i també a l'interior dels locals de festa) està prohibit. Durant les observacions que vaig fer a dins d'espais privats, vaig poder veure alguns joves a les pistes de ball amb comportaments singulars (hiperexcitacions més enllà de la «normalitat», per dir-ho d'alguna manera) i actituds curioses i «llunàtiques» que és impossible que s'escapin a ningú.³⁷ Aquests joves podien passar-se dues o tres hores ballant, movent-se a la

34. Per a alguns traficants importants, sobretot per als dels barris considerats «sensibles», comprar una discoteca o una sala de jocs és un mitjà per «blanquejar» ingressos financers il·legals.

35. Alguns *segurates* (però no tots, ni molt menys) són persones procedents de barris sensibles contractades pels propietaris (els «majoristes»), que vénen dels mateixos barris.

36. És difícil saber si els joves consumeixen noves drogues de síntesi, ja que moltes es presenten en forma de pastilles o càpsules. En canvi, una vegada que jo era en una discoteca, vaig veure com un jove era expulsat per dos *segurates* per haver fet un cigarret sobre un banc a dins de l'establiment. Els *segurates* es van pensar que aquest jove s'havia fet un porro, però en realitat només es tractava de tabac. Així doncs, ens podem imaginar què passaria si se sorprendués un jove prenent drogues més dures en un espai de festa privat.

37. En aquests llocs, molts joves es fixaven en individus que semblaven molt passats de voltes; n'hi havia

pista d'una manera desordenada que no tenia res a veure amb el cansament «normal». Segons els joves que estan acostumats a sortir, no hi ha cap dubte que aquests individus que criden l'atenció són persones que no es troben sota la influència de l'alcohol, sinó de l'èxtasi o de les noves drogues anomenades *drogues de síntesi*. D'altra banda, si l'alcohol té un paper que no hem de desconsiderar en absolut en les actituds que es qualifiquen de violentes, no podem dir el mateix de les drogues dures, que afecten més el tema de la salut pública que no pas el de la violència o els desordres.

d) La política selectiva dels establiments, origen de la frustració i, per tant, de la violència

L'última causa visible de la violència que es pot objectivar és la que s'atribueix directament a l'exclusió dels locals o la denegació d'admissió als locals. Molts joves (independentment de si són nois o noies i de la seva condició social) viuen com una humiliació el fet que no se'ls deixi entrar a un cafè de moda o una discoteca. Encara que algunes de les persones entrevistades afirmen que: «No passa res, un altre dia serà!», «No estem a la seva altura, quina llàstima!» o, amb un to més irònic, «Ens estalviarem vint euros! Si no volen els nostres diners...!», hem d'admetre que, per força, hi ha molts joves que no s'ho prenen bé. Tal com hem vist abans, la causa principal està vinculada a la presència de personal de seguretat encarregat d'aplicar les polítiques de discriminació impulsades per la direcció. Certament, una part dels joves no admesos acaba vagant pels espais públics de la Bastilla. Llavors es planteja la qüestió dels veïns i de l'omnipresència de les autoritats públiques per regular la frustració, de vegades agressiva, dels joves que han estat relegats dels establiments privats. A més, les polítiques de discriminació són més o menys opaques als ulls dels joves. El problema sorgeix en el cas dels joves que no entren mai. Aquesta política genera sentiments d'injustícia i, per tant, sovint és la responsable de la violència entre els joves (de vegades en grup) i el personal de seguretat. No és estrany veure represàlies contra els *segurates* encarregats d'aplicar aquestes directrius, la qual cosa, moltes vegades, exigeix la intervenció de la policia i els òrgans públics. Les polítiques de discriminació tenen tendència a exportar els conflictes i les tensions a l'exterior dels establiments, cosa que no agrada a les autoritats.

4. CONCLUSIONS

La presència intensiva als llocs en qüestió ens permet extreure conclusions generals sobre les possibles manifestacions de la violència als espais urbans de festa. En primer lloc, n'identifiquem les causes principals: les noies, l'alcohol, la competència pel que fa a l'ho-

que se n'apartaven i els *segurates* estaven molt més atents amb aquestes persones quan s'embranchaven, ni que fos una mica.

nor, el fet de no poder entrar als locals de festa i el desfogament vinculat a les frustracions socials. Però aquesta violència es pot manifestar de diverses maneres: atacs físics, agressions verbals o provocacions simbòliques. Les diverses situacions que hem identificat com a fets violents poden desencadenar una gran diversitat de reaccions, que van des de l'abandonament físic o el patiment psicològic fins a la venjança (que, a la vegada, es presenta en forma d'agressió i, per tant, de violència). En aquest estudi els hem separat, però moltes vegades aquests diversos tipus de violència estan correlacionats o entrellaçats els uns amb els altres molt estretament. Alguns trets incitadors de la violència (les dones o l'alcohol) originen disputes virils, mentre que l'alcohol és un excitant important que fa que alguns joves reaccionin de manera violenta contra els *segurates*. Aquests episodis de violència, en certa manera, són intrínsecs d'aquests espais de festa urbans. Malgrat tot, al cor de París i a la seva regió, l'existència de violència juvenil als llocs de festa urbans no planteja problemes seriosos per a les institucions de l'ordre públic:

1) als barris on hi ha discoteques i bars s'observa un increment de la vigilància, tant per part de les forces de l'ordre com dels propietaris dels locals, encarregats de mantenir l'ordre i, de vegades, de seleccionar la clientela;

2) els excessos persisteixen, però la capacitat de reacció dels *segurates* i, si cal, dels policies atenua molt l'impacte de les manifestacions de violència i dels desordres urbans en aquesta mena de llocs.

Les entrevistes i les observacions que hem fet ens porten a pensar que la violència juvenil als llocs de festa no és realment preocupant per a les autoritats en comparació amb les manifestacions de violència que tenen lloc als barris anomenats *sensibles*.³⁸

La nostra investigació també posa de manifest l'existència de nois joves que no són benvinguts als espais de festa nocturns. Efectivament, una part important de les situacions violentes que s'han observat en aquests llocs de festa és conseqüència, segons sembla, de l'exclusió d'una franja del jovent francès prou important: els «joves de l'extraradi» i, encara més, els hereus de la immigració. Ens veiem obligats a constatar que els «joves de l'extraradi» procedents de la immigració africana (nord de l'Àfrica i sobretot Àfrica subsahariana) tenen experiència de fracassos i desenganys en aquests espais. Aquesta situació també els afecta en la societat en general i en les institucions socials, que els discriminen més a ells que a altres persones. Per tant, podem dir que una part important dels fets violents que es produeixen als llocs de festa tenen l'origen fora d'aquests espais: els grups de nois joves que vénen de l'extraradi i que, pel fet de ser rebutjats per les institucions del mercat de treball i també pels espais de festa, són descrits per alguns sociòlegs com els «nous pàries urbans» (Wacquant, 2006).³⁹ En altres paraules,

38. Podem recordar l'aparició de nombrosos llibres, declaracions de premsa i discursos de polítics relacionats amb la violència dels joves als barris d'habitatges socials de l'extraradi.

39. Tot i que l'autor esmenta diferències considerables entre el «gueto negre» nord-americà i els antics «barris perifèrics rojos» francesos, atribueix l'emergència de «pàries urbans» a les transformacions econòmiques

aquests joves són l'espantall dels espais consumistes de festa i d'aquests establiments privats tan selectius. Aquests «pàries» de la festa, per la frustració que senten i per les injustícies de què són víctimes, són susceptibles de crear situacions de violència o, almenys, de provocar «actes incívics». Tot indica que aquesta situació és específica de París i la seva regió, ja que a les ciutats de províncies (sobretot a les ciutats universitàries) els estudiants s'afegeixen als grups de població considerats problemàtics als espais urbans de festa. A Rennes o a Nantes, per exemple, els joves estudiants més ben «integrats» socialment, durant les nits de festa a la ciutat, adopten uns comportaments, que es poden qualificar d'incívics i violents, com a conseqüència del consum excessiu d'alcohol: els estudiants no dubten a barallar-se amb els agents de policia que hi ha prop dels llocs de festa quan se'ls en presenta l'ocasió (Beauparlant, Darris, Lemoine i Leon, 2006).

Els espais de festa són llocs de mobilitat i promiscuïtat on «sempre passa alguna cosa». ⁴⁰ Perquè, si donem importància als fets violents propis d'aquests llocs i hi afegim els problemes de violència que són conseqüència de la «qüestió social», l'exclusió dels establiments privats d'una part dels joves originaris de barris populars no és sinó la punta de l'iceberg. Aquest context, bastant contradictori, ens planteja la qüestió de l'espai públic. Efectivament, el paper de l'espai públic, ¿consisteix a no ser sinó el romanent de les influències passades, heretades de les «esferes públiques burgeses» del segle XIX, o contràriament, l'espai públic té el deure de pertànyer a tots els ciutadans i sotmetre's a l'ordre instaurat pels poders públics? (Habermas, 1978). Segons Foucault, la jerarquia i la dominació influeixen menys en l'ordre públic que el poder; el poder es materialitza per mitjà de la noció de «governabilitat», la qual cosa planteja un compromís essencial en què l'espai públic és considerat per les institucions estatals el fràgil equilibri entre la llibertat individual i l'eliminació del desordre (Foucault, 2004). El poder només pot funcionar i ser eficaç si sap contenir qualsevol tipus de desordre i qualsevol forma de violència, especialment als espais públics i, a l'efecte del que ens ocupa aquí, als espais de festa. La paradoxa cal buscar-la aquí: generadors de desordres, de mobilitat i de promiscuïtat, els establiments de festa estan situats al cor d'uns espais públics sotmesos a un ordre polític. A tot això cal afegir-hi, des de fa un quant temps, la qüestió dels recursos econòmics procedents de les pràctiques consumistes dels joves que van a aquests llocs. Aquesta situació genera un nou ordre que, si fa no fa, competeix amb l'espai públic —el que han conceptualitzat els poders públics des del naixement de la república— i que consisteix en un espai econòmic en què els establiments consideren els joves o bé clients

que deixen de banda les «classes populars», víctimes de la desindustrialització. Per a això, fa servir el concepte de *marginalitat avançada* que origina una «precarietat» que afecta, en primer lloc, la població afroamericana dels Estats Units i els habitants que solen ser fills de la immigració i que viuen als barris populars dels extraradis.

40. Durant la gran quantitat d'entrevistes que he fet, he pogut observar entre els joves entrevistats i, fins i tot, entre els actors institucionals que aquest tipus de frase era recurrent, com si el moviment de joves associat al de l'espai de festa fos, en si, un lloc de presència obligada.

o bé «pàries». I aquest enfocament consumista substitueix no tan sols la qüestió ciutadana, sinó també la llibertat d'anar de festa, a causa de la selecció i la segregació estructural intrínseques d'aquesta mena de llocs. Per aquest motiu, les situacions violentes que s'observen en aquests espais de festa urbans tenen les seves característiques específiques, però, paradoxalment, a la vegada, són les típiques de la violència urbana, ja que s'hi manifesta la cristallització de la nostra societat. Els «marginats», els pobres i els «indesitjables» trobaven el seu lloc a les festes de l'edat mitjana o fins i tot als pobles d'abans de l'era industrial —recordem que les festes exercien una funció d'integració i manteniment de la cohesió social gràcies a la inversió dels valors i el desfogament que proporcionaven—, mentre que els individus qualificats de «pàries» o «renegats» en l'actualitat també estan apartats dels locals de festa. Efectivament, si bé la festa conserva, en part, aquesta dimensió lúdica per als joves amb mitjans econòmics o considerats «bons clients», els locals de festa urbans són cars, selectius i fomenten la competència entre els joves. La festa als establiments privats de tipus urbà és, d'alguna manera, el reflex de la nostra societat, ja que, amb l'exclusió de pobres, indesitjables i marginats, perpetua la segregació i ratifica les discriminacions. La violència juvenil no és sinó la conseqüència de l'ordre competitiu i consumista que imposen els espais de festa urbans en el cor de la societat coneguda com a «societat postindustrial».

BIBLIOGRAFIA

- Bakhtine, M. (1970): *L'œuvre de François Rabelais et la culture populaire au Moyen Age et sous la Renaissance*, París, Gallimard.
- Beauparlant, C.; Darris, G.; Lemoine, C.; Leon, H. (2006): Face à la nuit: Rennes et Nantes aux prises avec leur identité, *Les cahiers de la sécurité intérieure*, 61, 87-107.
- Blanchet, A. (1997): *Dire et faire dire, l'entretien*, París, A. Colin.
- Bourdieu, P. (1979): *La distinction, critique sociale du jugement*, París, Les éditions de Minuit.
- Bourdieu, P. (1984): La jeunesse n'est qu'un mot, a Bourdieu P., *Question de sociologie*, París, Minuit, 143-54.
- Callois, R. (1950): *L'homme et le sacré*, París, Gallimard, 125-168.
- Calogirou, C. (1990): *Sauver son honneur. Rapports sociaux en milieu défavorisé*, París, L'Harmattan.
- Chauvel, L. (2002): *Le destin des générations. Structure sociale et cohortes en France*, París, P.U.F.
- Combessie, J.C. (1996): *La méthode en sociologie*, París, La découverte.
- Coutant, I. (2005): *Délit de jeunesse, la justice face aux quartiers*, París, La découverte.
- Ferret, J.; Mouhanna, C. (2005): Vers un nouveau populisme punitif?, a Ferret J., Mouhanna C., *Peurs sur les villes*, París, P.U.F., 212-229.
- Foucault, M. (1979): *Folie et déraison. Histoire de la folie à l'âge classique*, París, Plon.

- Foucault, M. (2004): *Sécurité, territoire, population. Cours au collège de France 1977-1978*, París, Gallimard-Seuil.
- Freyssinet-Dominjon, M.; Wagner, A.C. (2003): *L'alcool en fête, manières de boire de la nouvelle jeunesse étudiante*, París, L'Harmattan.
- Galland, O. (2004): *Les jeunes*, París, La découverte.
- Geron-Coster, J. (1997): *La violence dans les bals*, Brusel-les, Editions Politeia.
- Habermas, J. (1978): *L'espace public. Archéologie de la publicité comme dimension constitutive de la société bourgeoise*, París, Payot.
- Jarvin, M. (1999): La sociabilité dans les bars de nuit: un ensemble de pratiques ritualisées participant à la période de la jeunesse, a Desjeux, D.; Jarvin, M.; Taponier, S., *Regards anthropologiques sur les bars de nuit*, París, L'Harmattan, 113-193.
- Kauffmann, J.-C. (1996): *L'entretien compréhensif*, París, Nathan.
- Khosrokhavar, F. (1996): Festivités et turbulences dans les banlieues, *Agora Débats/Juinesses*, 7, 63-69.
- Lagrange, H. (2003): *Demandes de sécurité. France, Europe, Etats-Unis*, París, Le Seuil.
- Lagrange, H. (2005): Violence, sociabilité, psychotropes et dépression, *Agora*, 38, 10-26.
- Marlière, É. (2005): *Jeunes en cité. Diversité des trajectoires ou destin commun?*, París, L'Harmattan.
- Marlière, E. (2006): Les jeunes des cités en visite au «bled». «Ennemis de l'intérieur» en France et «touristes étrangers» au Maghreb, *Hommes et Migrations*, 1262, 99-113.
- Mauger, G. (1994): *Les jeunes en France, État des recherches*, París, La documentation française.
- Michaud, Y. (1978): *Violence et politique*, París, Gallimard.
- Moutchouris, A. (2003): *Les jeunes de la nuit, représentations sociales des conduites nocturnes*, París, L'Harmattan.
- Mucchielli, L. (2001): *Violences et insécurité. Fantômes et réalités dans le débat français*, París, La découverte.
- Pitt-Rivers, J. (1991): *Anthropologie de l'honneur*, París, Anthropos.
- Pugeault-Cicchelli, P.; Cicchelli, V.; Ragi, T. (2004): Appréhender la jeunesse. Du problème social à la question sociologique, a Pugeault-Cicchelli, C.; Cicchelli, V.; Ragi, T., *Ce que nous savons des jeunes*, París, P.U.F., 9-26.
- Schwartz, O. (1996): L'empirisme irréductible, a Anderson, N., *Le Hobo, sociologie du sans-abri*, Illinois, Universitat de Chicago, 267-303.
- Villadary, A. (1968): *Fêtes et vie quotidienne*, París, Les éditions ouvrières.
- Wacquant, L. (2006): *Parias urbains. Ghetto-Banlieues-Etat*, París, La découverte.
- Welzer-Lang, D.; Jackson, D. (1998): *Violences et masculinités*, Montpellier, Scrupules.
- Wieviorka, M. (2004): *La violence*, París, Balland.

CONFLICTES I INCIDENTS A LES ZONES D'OCI DE TRES CIUTATS FLAMENQUES A BÈLGICA

PATRICK HEBBERECHT I MARIEKE LAMAIRE*

1. INTRODUCCIÓ

Els espais de festa sempre han estat llocs de violència, d'incidents i de conflictes. Tanmateix, hi ha períodes en què el volum, la intensitat i el tipus de violència dels incidents i els conflictes varia. Hi ha períodes en que es dóna una sensibilitat més gran entre els usuaris d'aquests llocs, els seus pares i els responsables de la seguretat i de l'ordre públic. Aquesta sensibilitat més gran també pot desembocar en un cert interès per a la investigació científica. Aquestes reaccions sovint porten a l'aprovació de normes noves.

Aquest va ser el cas de Bèlgica cap a la meitat dels anys noranta. Els pares dels adolescents, els caps de policia i les autoritats locals es preocupaven per l'ús i el tràfic de certes drogues il·legals a les grans discoteques que s'instal·laven a la vora de les carreteres nacionals. En diverses ciutats flamenques es produïen les «guerres entre clans de vigi-

* Patrick Hebberecht és professor de criminologia i de sociologia del dret i director del Grup d'Investigació de Criminologia i de Sociologia del Dret (Onderzoeksgroep Criminologie en Rechtsociologie) a la Universitat de Gant.

Marieke Lamaire és assistent del Departament de Dret Penal i Criminologia i membre del Grup d'Investigació de Criminologia i de Sociologia del Dret a la Universitat de Gant.

Agraïm a Nele Broeckaert, Wouter Smet i Arvid Van Parys la seva contribució en aquesta investigació. En el marc d'un període de pràctiques de segon grau de criminologia a la Universitat de Gant, Nele Broeckaert ha fet observacions participants al Servei de Prevenció de la ciutat de Gant i ha dut a terme entrevistes amb informants clau dels llocs de festa de Gant durant el mes de setembre i octubre de 2006. Wouter Smet ha observat el control de les zones de festa per part de la policia zonal de Sint Niklaas durant els mesos d'agost i setembre de 2006 i hi ha participat. Ha entrevistat informants clau i ha recopilat informació empírica a partir dels registres policials i les actes sancionadores emeses per fets comesos durant els mesos d'agost i setembre de 2006. Arvid van Parys ha fet les mateixes observacions participants amb la policia d'Ostende. També ha fet entrevistes i ha efectuat el mateix tipus de recollida de dades relatives al mateix període.

Fem extensiu el nostre agraïment a Sandra Rottiers, Peter Colle i Bart Inghelbrecht, del Servei de Prevenció de la ciutat de Gant; al comissari en cap Jack van Peer i al comissari Arnold Wauters de la policia de Sint Niklaas, així com al comissari en cap Philip Caestecker, Katleen Pierloot i al comissari Patrick Dendooven de la policia d'Ostende. Sense la seva col·laboració, aquesta publicació no hauria estat possible.

lants dels locals». Es constata un increment de la delinqüència, dels incivismes i de les molèsties als llocs de festa.

En aquell moment es van dur a terme diverses investigacions científiques. Decorte (1996, 2000) va observar i analitzar les escenes relacionades amb la cocaïna a les grans discoteques de moda de la regió d'Anvers. Vander Beken (1994) va estudiar la influència de les hores de tancament de cafès, bars i discoteques. Vercaigne i Walgrave (1995) van fer una profunda investigació de les grans discoteques de Flandes. Decorte (1995) va examinar les noves funcions de la seguretat privada als llocs d'oci nocturn.

Es van posar en marxa diverses iniciatives innovadores en matèria de política de seguretat i de prevenció en l'àmbit federal i local.

El 1996 els problemes de la zona de festa d'Overpoort a Gant, especialment les molèsties per soroll, el vandalisme i les baralles al carrer, eren objecte de discussió en el pacte pentagonal que hi havia aleshores entre l'alcalde, la fiscalia, la policia municipal, la gendarmeria i la policia judicial. Així mateix, la reducció dels problemes en aquests llocs d'oci es va convertir en un dels objectius del pla de seguretat que en aquell moment pretenia millorar la cooperació entre la gendarmeria i la policia municipal (Van Rymenant, 1999). Aproximadament en el mateix període, a Sint Niklaas, la brigada de la gendarmeria va desenvolupar un projecte de seguretat orientat a les grans discoteques de la perifèria de la ciutat.

Des de fa un temps, es constata de nou una certa preocupació entre les autoritats municipals i els cossos de policia zonal a causa de certs incidents violents. En aquesta investigació volem estudiar els conflictes, els incidents i la violència que es manifesten en els darrers temps als espais d'oci nocturn a la part flamenca de Bèlgica. Amb aquest objectiu, hem escollit tres ciutats flamenques i hem seleccionat en cadascuna els llocs de festa més freqüentats pels joves. Hem intentat formar-nos una idea d'aquests conflictes i incidents i d'aquesta violència a partir dels registres policials, d'observacions i d'entrevistes amb els gestors, els vigilants dels locals i els clients d'aquestes zones d'oci nocturn. També hem analitzat la política local de seguretat i de prevenció desenvolupada en aquestes zones.

En darrer lloc, hem situat la informació de la nostra investigació en el context dels efectes econòmics, socials, polítics i culturals d'una globalització neoliberal.

2. ELS LLOCS D'OCI NOCTURN DE LES TRES CIUTATS FLAMENQUES

Com a camp de la investigació, hem escollit tres ciutats flamenques de Bèlgica amb un perfil socioeconòmic diferent, on hi ha llocs de festa força freqüentats. En primer lloc, hem triat Gant (Gent), una de les cinc gran ciutats belgues i la segona ciutat més important de Flandes. També hem seleccionat dues ciutats flamenques de dimensions mitjanes: Sint Niklaas i Ostende (Oostende). En cadascuna d'aquestes ciutats hem delimitat els carrers i les places on se situen els llocs d'oci. La nostra tria ha estat influïda, en part,

per la disponibilitat de dades empíriques i per la possibilitat d'aconseguir la col·laboració dels actors locals. Aportem, tot seguit, una descripció de les característiques econòmiques, socials, culturals i polítiques de les tres ciutats flamenques i descrivim els llocs de festa seleccionats de les tres ciutats.

2.1 Gant

Gant és la ciutat principal de la província de Flandes Oriental. La ciutat té aproximadament 230.000 habitants i una superfície de 156,18 km². Un 91,52% dels habitants té la nacionalitat belga. D'aquest percentatge d'habitants, un 6,21% no és belga de naixement, però n'ha obtingut la nacionalitat. Un 8,48% de la població de Gant té nacionalitat estrangera. Hi ha una comunitat turca important i una comunitat marroquina més petita.

En l'àmbit econòmic, la ciutat de Gant té una funció portuària important, amb gran activitat industrial al nord de la ciutat. Al voltant de tota la ciutat i prop dels eixos de carreteres (E40, E17, R4) se situen zones industrials importants. Al sud de la ciutat s'ubiquen també empreses d'alta tecnologia vinculades a la universitat i a les escoles superiors. Fins i tot dins de la ciutat s'ubiquen diverses petites empreses. Gant també és coneguda per les seves activitats agrícoles i hortícoles. No obstant això, la taxa d'atur és força elevada, més elevada que la taxa mitjana del 7% de la regió flamenca.

Gant també és un centre de serveis, de comerç i d'ensenyament. A la ciutat hi ha implantada una xarxa important d'escoles secundàries, diverses escoles superiors i una universitat amb 28.000 estudiants.

Gant també es caracteritza per una vida cultural florent.

En l'àmbit polític, Gant està governada per una coalició del partit socialdemòcrata i del partit liberal. A les darreres eleccions municipals d'octubre de 2006, el partit socialdemòcrata (SP.a) va obtenir el 31,6% dels vots i el partit liberal (VLD) el 21%. A l'oposició, el partit d'extrema dreta (Vlaams Belang) va obtenir el 18%, el partit cristianodemòcrata (CD&V) el 15,8% i els verds (Groen) el 12,1%.

Hem seleccionat com a llocs d'oci el barri Overpoort, el Vlasmarkt (mercat del lli) i l'Oude Beestenmarkt (mercat vell de bestiar). El barri Overpoort està situat entre la perifèria i el centre de la ciutat. Al carrer Overpoort es concentren bars, cafès i discoteques, establiments nocturns i fregidories. Els carrers pròxims són habitats per gent més aviat gran que hi viu des de fa molt de temps i per estudiants, atesa la proximitat de diverses facultats de la universitat. Aquest lloc de festa és freqüentat sobretot per estudiants.

El Vlasmarkt és un dels espais principals d'oci nocturn de Gant. Aquesta plaça és a prop del centre antic de la ciutat. Hi ha diversos bars i cafès coneguts. Aquest lloc és menys comercial i és sovintejat sobretot per gent que prefereix estar tranquil·la i a gust, però fins molt tard.

L'Oude Beestenmarkt és una petita plaça situada també al centre de la ciutat, on s'han obert cafès i bars de moda en els darrers anys.

2.2 Sint Niklaas

Sint Niklaas és una ciutat moderna de dimensions mitjanes, amb 70.000 habitants aproximadament. Un cert nombre d'habitants és d'origen turc i marroquí. Aquesta ciutat funciona com el centre del país de Waas.

Econòmicament, Sint Niklaas va viure una edat d'or durant els segles XIX i XX fins als anys setanta, gràcies al sector tèxtil. Les empreses familiars estaven especialitzades en la fabricació de punt i tapissos. També hi havia empreses metal·lúrgiques, de tabac i de maons. Moltes empreses van haver de tancar a causa de la crisi econòmica dels anys setanta. Hi ha hagut una certa reconversió econòmica, però la taxa d'atur es manté elevada: una mitjana del 7,34% de la població. Alguns barris de la ciutat on viuen molts immigrants estan més afectats per l'atur, com ara el barri de l'estació (11%) i el barri Margaretha (13,38%).

En l'aspecte polític, des de l'1 de gener de 2007 la ciutat està governada per una coalició de socialdemòcrates (SPa), de verds (Groen) i de cristianodemòcrates (CD&V). Els liberals (VLD) i Vlaams Belang es troben a l'oposició. A les darreres eleccions municipals d'octubre de 2006, un bloc integrat pel partit socialdemòcrata (SPa) i els verds (Groen) va obtenir el 35,4% dels vots; el partit liberal (VLD), el 9,6%; el partit d'extrema dreta (Vlaams Belang), el 26,6%, i el partit cristianodemòcrata (CD&V), el 27,7%.

Hem seleccionat com a llocs d'oci els bars, els cafès i les discoteques situats al voltant de la Grote Markt (plaça gran) i a la plaça veïna, la Sint-Nicolaasplein (plaça de Sant Nicolau), al centre de la ciutat, i quatre discoteques de la perifèria.

2.3 Ostende

Ostende, situada al mar del Nord, és, amb una població de 69.000 habitants, la ciutat principal de la costa belga. Gràcies al seu port, Ostende és un centre econòmic i turístic.

La seva població és força gran: un de cada quatre habitants té més de seixanta-cinc anys. Molts jubilats belgues van a viure a aquesta ciutat. El percentatge d'estrangers és força reduït, del 3% aproximadament. Un centenar de nacionalitats estan representades entre aquesta població estrangera. No obstant això, la majoria d'estrangers prové dels països de la Unió Europea i d'Àsia (afganesos, paquistanesos i xinesos).

La ciutat té una taxa elevada d'aturats, sobretot de llarga durada. Un de cada quatre aturats és un jove d'entre divuit i vint-i-cinc anys. El nombre de persones desafavorides també és elevat.

A les darreres eleccions municipals d'octubre de 2006, el partit socialdemòcrata (SP.a) va obtenir el 45,7% dels vots; el partit liberal (VLD), el 16,1%; el partit d'extrema dreta (Vlaams Belang), el 16,8%; el partit cristianodemòcrata (CD&V), el 14,1%, i els verds (Groen), el 6%. Des de l'1 de gener de 2007, governa la ciutat una coalició entre el partit socialdemòcrata, el cristianodemòcrata i el liberal.

Com a llocs de festa hem seleccionat el barri de Montmartre, la zona Hangaar/Boccaccio, la Vissersplein (plaça dels pescadors) o la zona Carré Beach.

El barri de Montmartre se situa al centre de la ciutat i està delimitat pel dic del mar del Nord, el casino, un canal del port i el barri comercial. Formen part d'aquest barri quinze carrers i dues places. En un llarg carrer d'aquest barri es concentren diversos bars, cafès i discoteques. Es tracta d'un lloc d'oci nocturn amb una llarga tradició que, des de fa alguns anys, té una zona deteriorada.

La zona Hangaar/Boccaccio se situa entre el centre d'Ostende i el municipi veí de Bredene. És un lloc allunyat amb dues sales de ball. En una de les dues sales, organitzen les seves festes tota mena d'associacions juvenils i d'escoles. L'altra sala allotja una discoteca de moda.

La Vissersplein està situada prop del canal del port i del moll de pescadors. És un lloc d'oci més aviat tranquil.

La zona Carré Beach és una sucursal d'una gran discoteca molt de moda a Flandes, a Willebroek. Aquesta discoteca està situada al soterrani d'un hotel prestigiós, el Thermae Palace, proper al dic del mar.

3. METODOLOGIA

En primer lloc, hem dut a terme una recerca i una anàlisi de la literatura científica relativa als llocs d'oci nocturn i referida, més concretament, a la violència, els conflictes i els incidents que tenen lloc en el context de la festa. Hem procurat fer un inventari complet de la literatura belga neerlandòfona i francòfona. Hem completat el nostre estudi amb una consulta de referències bibliogràfiques neerlandeses i britàniques.

En segon lloc, hem compilat tots els documents legislatius i administratius d'àmbit federal i local referits a la política de control dels llocs de festa (contractes de seguretat i de prevenció, pla policial de seguretat zonal, acords de cooperació entre els diversos actors implicats en la seguretat de les zones d'oci nocturn, avaluacions polítiques, etc.). A partir de l'estudi d'aquests documents hem intentat reconstruir la política local elaborada pel poder polític i administratiu local i per la policia zonal. L'anàlisi de la documentació legislativa i administrativa ha estat completat amb observacions participants en el Servei de prevenció de la ciutat de Gant durant els mesos de setembre i octubre de 2006, així com en zones de policia de Sint Niklaas i Ostende durant els mesos d'agost i setembre (Jupp, 1989).

En tercer lloc, hem recopilat els registres policials elaborats en ocasió de delictes i d'incidents als llocs d'oci seleccionats durant els mesos de setembre i octubre de 2006 en el cas de Gant, i durant els mesos d'agost i setembre de 2006, en el cas de Sint Niklaas i Ostende. En relació amb els llocs de festa de Gant, només hem pogut obtenir el nombre total de registres policials de denúncia per a les diverses categories de delictes. Respecte dels llocs d'oci de Sint Niklaas i Ostende, hem pogut estudiar el contingut dels registres policials i les actes sancionadores que s'han elaborat pels fets comesos en aquests llocs durant els mesos d'agost i de setembre.

Per a la recollida i l'anàlisi de les dades registrades per la policia de Sint Niklaas i d'Ostende en els registres policials i les actes sancionadores, hem elaborat un instrument d'investigació (Jupp, 1989). S'han previst els apartats següents: lloc de comissió del delicte; data (mes, dia, hora); qui posa la denúncia; de quina manera; quan; motiu; tipus de delicte segons la nomenclatura utilitzada per la policia; informació relativa a l'autor i a la víctima (nacionalitat, lloc de naixement i de residència, sexe, professió, etc.); tipus de relació entre l'autor i la víctima; tipus d'intervencions policials i seguiment de la policia.

En quart lloc, hem intentat conèixer els conflictes, els incidents i la violència en espais de festa, i també el seu control, a partir d'entrevistes a gestors, vigilants i clients. Per a això, hem escollit entrevistes semidirigides (Cambré i Waeye, 2006).

La informació demogràfica de gestors, vigilants i clients, com ara el sexe, l'edat, l'origen ètnic i l'estil de vida, era recollida per l'entrevistador.

A les entrevistes amb els clients es van tractar els temes següents: la freqüència amb què sortien; quins dies i a quines hores ho feien; si la sortida era individual, en parella o en grup; el lloc de residència; el sentiment d'inseguretat; la victimització durant els sis darrers mesos; si havia estat testimoni de delictes comesos en els llocs de festa; proposades per millorar la seguretat a l'interior dels establiments i als espais públics. Es van fer vuit entrevistes amb clients a Sint Niklaas, Ostende i Gant.

Els temes comuns que es van abordar durant les entrevistes amb els gestors i els vigilants van ser els següents: les experiències d'inseguretat i d'amenaces; el públic (estil de vida, tipus de música, edat, sexe, origen social i ètnic, consum d'alcohol i de drogues il·lícites); els incidents i els conflictes (origen dels incidents i els conflictes, si eren només verbals i si escalaven cap a actes d'agressió, si tenien lloc a l'interior o a l'exterior del local); la reacció i la intervenció en cas d'incidents i de conflictes (en quins casos es truca a la policia, grau de satisfacció amb la intervenció policial); les mesures de prevenció i de protecció adoptades; l'opinió relativa als problemes del barri i a la manera en què l'ajuntament i la policia els gestionen.

A les entrevistes amb els gestors també es van incloure preguntes relatives a la gestió mateixa (propietat o lloguer, historial de la gestió, relació amb el majorista de begudes alcohòliques, qui intervé en cas de problemes o de conflictes).

A les entrevistes amb vigilants també es va prestar atenció a la seva experiència professional.

Es van fer sis entrevistes amb gestors de bars i de discoteques a Sint Niklaas, quatre a Ostende i cinc a Gant. Es van dur a terme tres entrevistes amb vigilants de bars i discoteques a Sint Niklaas i quatre a Ostende.

4. POLÍTIQUES LOCALS DE PREVENCIÓ I DE SEGURETAT ALS LLOCS D'OCI NOCTURN

4.1 Les polítiques de seguretat i de prevenció implementades per les autoritats públiques de les tres ciutats flamenques

Les polítiques de seguretat i de prevenció implementades per les autoritats locals tenen una gran influència de les iniciatives que ha adoptat el govern federal belga recentment. Tot seguit enumerem algunes iniciatives federals que han incidit en la política de seguretat i de prevenció duta a terme a les zones d'oci nocturn de les ciutats belgues.

Des de l'1 de gener del 2002, els tres cossos policials belgues —la gendarmeria, la policia municipal i la policia judicial— s'han reorganitzat en una policia federal i una policia zonal (Enhus *et al.*, 2001).

A partir de 2002, el cap de la policia de la zona, en coordinació amb el fiscal i l'alcalde, elabora un pla policial de seguretat zonal. Aquest pla estratègic de la policia zonal fixa uns objectius, i també els mitjans per aconseguir-los. Les grans línies dels plans zonals de seguretat són elaborades en el marc del Pla Nacional de Seguretat (de la policia) aprovat pel govern federal. El darrer Pla Nacional cobreix el període de 2004 a 2007. Els dos primers plans zonals tenien una durada de dos anys cadascun. El darrer pla zonal de seguretat de la policia té una durada de quatre anys, de 2005 a 2008.

Des de 2002, la policia zonal de Gant, Sint Niklaas i Ostende s'encarrega principalment de la vigilància policial i del manteniment de l'ordre públic, i registra i tramita els delictes i els incivismes comesos als llocs d'oci nocturn d'aquestes ciutats.

A partir de l'organigrama del cos de policia i del pla zonal de seguretat de la policia, reconstruïrem l'estratègia de la policia zonal en els espais de festa de cadascuna d'aquestes ciutats.

Des de finals de 1992, el govern federal belga i, més concretament, el ministre de l'Interior han desenvolupat i finançat una política local de seguretat i de prevenció (Hebberecht, 2004). A les ciutats flamenques i francòfones de Bèlgica s'ha implantat un dispositiu d'agents locals de prevenció sota l'autoritat de l'alcalde i dirigit per un funcionari de prevenció. També hem examinat les iniciatives preventives adoptades per l'autoritat local en el marc d'una política local de seguretat i de prevenció a les zones de festa de les tres ciutats flamenques.

La Llei de 13 de maig de 1999 va afegir l'article 119 bis a la Llei municipal. Aquesta

lleï va concedir al consell municipal la possibilitat, sota certes condicions, d'estipular en quins casos una infracció de les seves ordenances podia ser sancionada amb una pena o una sanció administrativa. La Llei de 17 de juny de 2004 va modificar de nou la Llei municipal. Amb l'objectiu de permetre al consell municipal sancionar certes infraccions amb sancions administratives, es van despenalitzar una sèrie d'infraccions del codi penal. La Llei de 17 de juny de 2004 també va canviar la Llei sobre protecció de la joventut, de 8 d'abril de 1965, amb el fi de fer possible l'aplicació de sancions administratives a menors d'edat (Hebberecht, 2005). En aquest treball, examinarem si l'autoritat local de les tres ciutats flamenques ha utilitzat aquesta possibilitat en la lluita contra els incivismes i les molèsties en zones d'oci nocturn.

La Llei sobre la seguretat privada de 10 d'abril de 1990, modificada per les lleis de 19 de juliol de 1997, de 9 de juny de 1999 i de 10 de juny de 2001, regula la contractació de vigilants per part del gestor d'un cafè, un bar o una discoteca. El vigilant ha de superar una formació general d'agent de seguretat i una formació especialitzada de vigilant de local d'oci. El contingut d'aquesta formació està regulat pels reials decrets de 17 de desembre de 1990 i de 30 de desembre de 1999. El vigilant també ha d'obtenir una autorització oficial del Ministeri de l'Interior (De Jonge, 2002). Pararem atenció al paper d'aquesta figura en el control i el manteniment de l'ordre en els espais de festa.

4.2 La política local de seguretat i de prevenció implementada per la policia i per l'autoritat local de Gant

El pla zonal de seguretat de la policia de Gant per al període 2005-2008 té en compte nou prioritats. Sota el precepte «delinqüència i incivismes al carrer», comesos per joves de divuit a vint-i-cinc anys en grup, s'inclouen el robatori amb violència, l'extorsió (*steaming*), les lesions i l'ús i el tràfic de drogues als espais públics. Aquestes disposicions del pla zonal de seguretat poden servir de suport a accions policials als llocs de festa que hem seleccionat.

El contracte de seguretat i de prevenció de Gant de 2005 i 2006, finançat pel Ministeri Federal d'Interior, s'ha elaborat basant-se en cinc objectius: el reforç de la política municipal de prevenció, una millor integració de grups específics, la reducció dels sentiments d'inseguretat per mitjà de la vigilància funcional i d'una prevenció tècnica, la disminució dels problemes de droga i la reducció dels fenòmens criminals específics. El quart objectiu no preveu accions específiques contra l'ús i el tràfic de drogues als llocs d'oci nocturn. El projecte *horeca-coach* s'ha elaborat sota el cinquè objectiu. Des de 1999, en el marc de la política local de seguretat i de prevenció de Gant es preveu la figura de l'*horeca-coach* (un conseller dels gestors de bars, cafès i discoteques). Des dels seus inicis, ha estat finançat pel contracte de seguretat i de prevenció. La seva tasca consisteix a organitzar una estructura de coordinació amb la policia, els serveis municipals, els gestors de bars, cafès i discoteques i els habitants de les zones d'oci nocturn. Ha d'in-

formar l'autoritat local i els serveis municipals afectats dels problemes localitzats en els espais de festa. Ha de conciliar els interessos i les demandes dels gestors i dels residents d'aquests espais. Ha d'aconsellar els gestors sobre les mesures que han d'adoptar per evitar certs problemes. S'ha editat un fullet que inclou tot tipus d'informació sobre la regulació que s'ha de complir per començar l'explotació d'un bar, cafè o discoteca. L'*horeca-coach*, en definitiva, participa activament en els llocs de festa que hem seleccionat.

L'autoritat local de Gant ha optat per un sistema de sanció administrativa de les infraccions relatives a incivismes causats per clients de bars, discoteques i cafès, per les alarmes de cotxes que es disparen sense motiu aparent, per orinar en espais públics, etc. Es distingeixen quatre tipus de sancions administratives: la multa administrativa (d'un màxim de 250 €), la suspensió administrativa d'un permís o una autorització municipal, l'anul·lació administrativa d'un permís o una autorització municipal, i el tancament administratiu temporal o definitiu d'un establiment. L'any 2006 es van iniciar un total de 1.296 expedients de sancions administratives.

4.3 La política de seguretat i prevenció implementada per la policia i l'autoritat local de Sint Niklaas

La policia zonal de Sint Niklaas està formada per 241 persones. Es tracta de policies uniformats, policies no uniformats i personal administratiu i tècnic. A més dels serveis de desenvolupament i de control de l'execució de la política policial i dels serveis financers i de logística, l'acció policial s'organitza essencialment a partir d'un servei d'operacions urgents i d'un servei d'operacions no urgents. Aquests diversos serveis intervenen en els espais de festa escollits. El servei d'operacions urgents organitza les intervencions i l'acolliment a les comissaries de policia. El servei d'operacions no urgents organitza, entre altres, el treball de barri, la policia judicial i la prevenció policial. Aquest darrer servei duu a terme diverses accions policials als llocs d'oci nocturn.

Una de les prioritats del pla zonal de seguretat (2005-2008) de Sint Niklaas s'orienta a la reducció de la delinqüència, els incivismes i les molèsties als llocs d'oci nocturn. Aquest projecte policial suposa la continuïtat d'un projecte (2003-2004) referit a discoteques, bars i cafès situats en una part de la carretera nacional N70 i d'un projecte (2003-2004) orientat a les sortides de la joventut escolar el divendres a la nit i als llocs de festa del cap de setmana.

El projecte policial s'ocupa de tres àmbits. Un primer àmbit es concentra en la joventut escolar que freqüenta els cafès de joventut els divendres entre les quatre i les sis de la tarda. El segon àmbit s'orienta a la reducció de la delinqüència, els incivismes i les molèsties als llocs de festa durant les nits del cap de setmana. El tercer àmbit es refereix als grans esdeveniments que s'organitzen sobretot a l'estiu. Els esforços se centren a organitzar la cooperació entre gestors, clients i habitants dels llocs d'oci. Es fa un enfo-

cament integral dels problemes. Les intervencions de l'*horeca-coach* s'integren en el marc d'execució del projecte. L'*horeca-coach* organitza regularment reunions de coordinació amb l'autoritat municipal, la policia zonal i els gestors de bars, cafès i discoteques.

En el marc del consell zonal de seguretat, en què participen el cap de la zona policial, l'alcalde de Sint Niklaas i el fiscal del partit judicial de Dendermonde, s'ha acordat un procediment d'actuació per a una discoteca gran situada a la nacional 70, segons el qual els vigilants de la discoteca han de donar a la policia dades d'identificació de les persones a les quals, en un escorcoll personal, hagin trobat droga o una arma prohibida.

Dues de les accions del contracte de seguretat i de prevenció (2005-2006) de la ciutat de Sint Niklaas es refereixen als llocs d'oci nocturn. Pel que fa cap als problemes de drogues (quart objectiu), es duu a terme una acció d'observació i de contacte en aquests llocs. En el marc del cinquè objectiu, relatiu als fenòmens específics de delinqüència, es desenvolupa una acció de reducció dels incivismes i de les molèsties en llocs de festa.

A diferència d'Ostende i Gant, el consell municipal de la ciutat de Sint Niklaas no ha optat per l'aplicació de les sancions administratives previstes a la Llei de 17 de juny de 2004.

4.4 La política de seguretat i de prevenció duta a terme per la policia i l'autoritat local d'Ostende

El pla zonal de seguretat per al període 2002-2004 de la policia d'Ostende preveia, entre altres, el projecte «Montmartre» (un dels espais de festa seleccionats). El projecte pretenia restaurar la qualitat de vida als barris d'oci nocturn, reduir la delinqüència i disminuir els problemes d'ordre públic, de tranquil·litat i de seguretat a nivells acceptables. Es van associar al projecte els gestors de cafès i de discoteques, els joves usuaris, els consumidors de drogues, els residents i els comerciants. La policia va dur a terme controls preventius i accions repressives. També es va prestar atenció a la infraestructura de les carreteres, a la il·luminació i a la neteja del barri. En el marc d'aquest projecte, l'autoritat local va nomenar un coordinador de la política d'oci nocturn que havia de coordinar gestors i clients per aconseguir una atmosfera més positiva als llocs d'oci. També es va integrar en el projecte un funcionari de prevenció en matèria de drogues. Les accions no policials implementades dins del projecte van ser organitzades i finançades pel contracte de seguretat i de prevenció 2003-2003.

Al pla zonal de seguretat per a 2005-2008 de la policia d'Ostende s'identifiquen alguns elements que es poden aplicar a la problemàtica dels espais d'oci, com és el cas de l'abús de drogues i alcohol, i l'enrenou nocturn que causen els bars, els cafès, les discoteques i els grans esdeveniments festius.

L'autoritat local d'Ostende ha optat per un sistema de sanció administrativa per a

infraccions relatives a la propietat pública, els animals, la platja i l'aparcament de cotxes. L'import de la multa és de 59 € com a màxim per a la primera infracció, de 118 € com a màxim per a la segona i de 250 € com a màxim per a la tercera. A Ostende les infraccions són imposades pels agents de la policia local i són derivades al funcionari que tramita les sancions administratives a la ciutat. El 2005 es van tramitar 556 expedients sancionadors, dels quals 184 van ser arxivats; noranta persones no van rebre la notificació de sanció; dues-cents vuitanta persones van rebre una multa de 59 € i dues persones una de 118 €. Els expedients es referien principalment a l'abocament de brossa, a orinar a l'espai públic i als excrements de gos.

L'enrenou nocturn continua sent una infracció al reglament policial de la ciutat i és sancionat amb una multa penal.

5. CONFLICTES I INCIDENTS ALS LLOCS D'OCI

5.1 Anàlisi general dels registres policials dels conflictes, dels incidents i de la violència en els llocs d'oci de Gant, Sint Niklaas i Ostende

A la taula adjunta, es presenta el nombre total de denúncies registrades per la policia per a cada tipus de delicte que hem recopilat a la nostra investigació. En el cas de Gant, només hem pogut obtenir el nombre total de registres policials relatius als llocs de festa seleccionats en la investigació durant els mesos de setembre i octubre de 2006. En el cas de Sint Niklaas i Ostende, hem pogut consultar els registres i les actes sancionadores elaborats per la policia zonal durant els mesos d'agost i setembre de 2006 referits als delictes comesos a les zones d'oci nocturn d'aquestes ciutats.

A continuació de la taula es presenten les evidències principals que s'han extret de la comparació de les tres ciutats flamenques.

TAULA 1. Registres (Gant, Sint Niklaas i Ostende) i actes sancionadores (Sint Niklaas i Ostende) per a les diferents categories de delictes

	Gant	Sint Niklaas			Ostende		
	09/06+10/06	08/06	09/06	Total	08/06	09/06	Total
	reg.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.
Temptativa d'homicidi	0	1 1	0 0	1 1	0 0	0 0	0 0
Temptativa de robatori amb violència	0	1 1	1 1	2 2	1 1	0 0	1 1
Amenaces amb violència	0	0 0	1 1	1 1	1 0	0 0	1 0
Robatori amb violència	1	1 1	1 1	2 2	5 5	4 3	9 8
Lesions	58	12 7	13 9	25 16	25 11	10 5	35 16
Ser importunat	15	14 6	16 4	30 10	34 4	16 0	50 4
Amenaces sense violència	7	0 0	0 0	0 0	2 1	0 0	2 1
Vandalisme	34	7 6	9 5	16 11	5 3	2 2	7 5
Molèsties per soroll	13	10 0	2 0	12 0	6 0	18 2	24 2
Embriaguesa	21	6 3	9 3	15 6	5 3	2 0	7 3
Consum i tràfic de drogues il·lícites	6	3 1	10 8	13 9	0 0	2 1	2 1
Robatori sense violència	111	7 5	9 6	16 11	26 24	16 15	42 39
Robatori de vehicle	2	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
Robatori de parts d'un vehicle o en un vehicle	19	1 1	2 1	3 2	0 0	0 0	0 0
Vandalisme sobre el vehicle	33	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
Robatori de bicicleta/moto	40	12 10	10 9	22 19	7 7	7 7	14 14
(Temptativa de) robatori en domicili	20	2 2	3 3	5 5	1 1	0 0	1 1
Total	380	77 44	86 51	163 95	118 60	77 35	195 95

La violència greu registrada per la policia en llocs de festa és més aviat excepcional. Només s'ha registrat un intent d'homicidi a Sint Niklaas.

Hi ha més robatoris amb violència a Ostende que a Gant o a Sint Niklaas. A Gant no es registren amenaces amb violència, i només en una ocasió a Sint Niklaas i a Ostende. En relació amb la violència, la policia intervé principalment en casos de lesions. Els registres policials referits a lesions són més habituals a Gant (58), seguits d'Ostende (35) i Sint Niklaas (25).

La policia de les tres ciutats registra bastants incidents que sovint són la base dels conflictes. Es van registrar a Ostende 50 casos de persones que havien estat importunades en espais d'oci, 30 a Sint Niklaas i 15 a Gant. És difícil determinar si la xifra inferior de Gant és el reflex de l'existència real de menys casos, d'una menor disposició de les víctimes a denunciar el cas a la policia o d'una menor disposició de la policia a registrar incidents d'aquest tipus. En canvi, a Gant es registren més amenaces sense violència que a Sint Niklaas o a Ostende. El mateix passa amb el vandalisme —sense tenir en compte ara el vandalisme contra el cotxe—, fet per al qual trobem el nombre més baix de registres a Ostende.

A Ostende es van denunciar 24 casos de molèsties per soroll, mentre que a Gant se'n van denunciar 13 i a Sint Niklaas 12.

En el cas de situacions d'embriaguesa, se'n van denunciar 21 a Gant, 15 a Sint Niklaas i 7 a Ostende. En aquest últim cas, la diferència es deu, probablement, a una menor sensibilitat dels testimonis i dels policies per aquest tipus de problema. D'altra banda, és sorprenent el nombre reduït de registres policials per consum i tràfic de drogues als llocs de festa de les tres ciutats durant els dos mesos analitzats, la qual cosa demostra que la persecució del consum de drogues als llocs d'oci no és una prioritat per a les policies zonals.

Gran part dels registres policials sobre delictes en zones d'oci es refereix a diversos tipus de robatori. Aquest és clarament el cas de Gant.

El robatori de vehicle és excepcional. Només s'han registrat a Gant dos robatoris. Llevat del cas de Gant, passa el mateix en el supòsit de robatori de parts del vehicle, a l'interior d'un vehicle o en el supòsit de (temptativa de) robatori en domicili. En canvi, la policia de Gant va evidenciar 19 casos d'aquest tipus de robatori i 20 casos de (temptativa de) robatori en domicili.

El fet que es registra més sovint és el robatori d'objectes personals: 111 casos a Gant, 42 a Ostende i 16 a Sint Niklaas. A Gant es van registrar 40 robatoris de bicicleta/moto, a Sint Niklaas 22 i a Ostende 14. El vandalisme contra el vehicle només es va registrar a Gant, concretament hi va haver 33 casos.

5.2 Anàlisi detallada dels registres policials de conflictes, incidents i violència en llocs d'oci nocturn de Sint Niklaas i d'Ostende

A les taules següents descrivim i comentem amb més detall els registres policials i les actes sancionadores que s'han elaborat a Sint Niklaas i a Ostende per a diverses categories de delictes als mesos d'agost i setembre de 2006.

En primer lloc, prestarem atenció a les manifestacions de violència greu en llocs d'oci nocturn a Sint Niklaas i Ostende en aquest període.

TAULA 2. Registres policials i actes sancionadores efectuades a Sint Niklaas i Ostende per delictes comesos amb violència

	Sint Niklaas			Ostende		
	08/06	09/06	Total	08/06	09/06	Total
	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.
Temptativa d'homicidi	1 1	0 0	1 1	0 0	0 0	0 0
Temptativa de robatori amb violència	1 1	1 1	2 2	1 1	0 0	1 1
Amenaces amb violència	0 0	1 1	1 1	1 0	0 0	1 0
Robatori amb violència	1 1	1 1	2 2	5 5	4 3	9 8
Lesions	12 7	13 9	25 16	25 11	10 5	35 16

La violència greu registrada per la policia de Sint Niklaas i Ostende en llocs d'oci és més aviat excepcional. A Sint Niklaas es va registrar un intent d'homicidi comès per dues persones contra el vigilant d'un cafè que els va denegar l'accés.

Trobem més robatoris amb violència a Ostende que a Sint Niklaas. En aquesta darrera ciutat es van registrar dues temptatives de robatori amb violència i dos robatoris amb violència, si bé la policia tenia dubtes sobre si aquests dos robatoris s'havien comès efectivament. A Ostende, durant els mesos d'agost i setembre, la policia va verificar una temptativa i nou casos de robatori amb violència. Es tracta d'estirades de bandolera (tres casos), de bossa (un cas) i de collarets (un cas). En quatre casos més es va robar el moneder durant l'agressió. Van ser víctimes dels robatoris amb violència tres dones i sis homes. Només van ser detinguts els autors en un dels casos.

L'amenaça amb violència només ha estat registrada una vegada a Sint Niklaas i a Ostende. Pel que fa a la violència, la policia actua principalment en casos de lesions. Els registres policials de lesions són més freqüents a Ostende (35) que a Sint Niklaas (25).

Dels registres policials referits a lesions, hem de distingir entre lesions entre (ex)companys sentimentals o membres de la família (7 a Sint Niklaas i 2 a Ostende), entre persones que no es coneixen o només de vista (12 a Sint Niklaas i 27 a Ostende) i entre gestors de cafès i discoteques o membres del seu personal i clients (2 a Sint Niklaas i 4 a Ostende). També hi ha alguns casos de lesions motivats per actes de flirteig (4 a Sint Niklaas i 2 a Ostende).

Les lesions entre (ex)companys sentimentals o membres de la família es van produir sota la influència de drogues il·lícites o alcohol. En el cas de lesions entre persones que no es coneixen o només de vista, es tracta principalment d'homes. Aquestes baralles tenen lloc, en la majoria de casos, al carrer.

Entre les lesions produïdes en el marc de conflictes entre gestors i clients, hem d'esmentar la incursió hostil d'una trentena de txetxens en una discoteca d'Ostende, durant la qual van lesionar greument els vigilants i van destrossar el que van trobar al seu pas, motivada perquè en els darrers temps a alguns d'ells se'ls havia negat l'entrada a la discoteca.

Gairebé dos de cada tres casos de lesions a Sint Niklaas i gairebé un de cada dos a Ostende van ser sancionats.

TAULA 3. Registres i actes sancionadores elaborades a Sint Niklaas i Ostende per incivismes

	Sint Niklaas			Ostende		
	08/06	09/06	Total	08/06	09/06	Total
	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.
Ser importunat	14 6	16 4	30 10	34 4	16 0	50 16
Amenaça sense violència	0 0	0 0	0 0	2 1	0 0	2 1
Vandalisme	7 6	9 5	16 11	5 3	2 2	7 5
Molèsties per soroll	10 0	2 0	12 0	6 0	18 2	24 2

La categoria de «ser importunat» cobreix diverses pràctiques conflictives que generen inconvenients per a una o diverses persones. Dins d'aquesta categoria han estat classificats 30 registres policials a Sint Niklaas i 50 a Ostende. Es pot tractar, de fet, de conflictes relacionals entre homes i dones (7 casos a Sint Niklaas i 2 a Ostende). En altres casos, la gent és molestada per desconeguts (10 casos a Sint Niklaas i 14 a Ostende). Les molèsties per part de desconeguts consisteixen en insults, baralles, discussions i amenaces. En altres casos (13 a Sint Niklaas i 34 a Ostende) són els gestors, els vigilants i altre personal dels locals els que són molestats pels clients. A Ostende podem distingir tres casos típics en aquest darrer supòsit. En el primer, el gestor és importunat per un client

que no vol pagar (5 casos). En el segon cas típic, una o diverses persones importunen el gestor o, més concretament, el vigilant, perquè se'ls ha denegat l'accés (9 casos). En el tercer cas, una persona causa molèsties al gestor (20). En relació amb el tipus de local, en 11 casos es tracta de cafès, en 2 casos d'una discoteca, en 1 cas d'un casino, en 5 casos d'un establiment nocturn i en 1 cas d'un forn i una parada de fregits.

En relació amb el vandalisme, s'han registrat 16 casos de danys intencionats a Sint Niklaas i només 7 a Ostende. Hem trobat els casos típics següents: orinar en un lloc públic o contra una propietat privada (5 casos a Sint Niklaas), danys intencionats a béns d'explotacions vinculades a l'oci nocturn (3 casos a Sint Niklaas i 1 a Ostende), danys intencionats a propietat pública i privada, entre altres, el vandalisme contra vehicles (8 casos a Sint Niklaas i 6 a Ostende).

12 registres policials es refereixen a molèsties per soroll a Sint Niklaas; 24 registres a Ostende.

A Sint Niklaas les molèsties eren causades per l'elevat volum de la música. En 4 dels casos la policia mateixa havia constatat la molèstia. En 7 dels casos, en canvi, la policia havia estat convocada per la víctima i una vegada per un testimoni anònim.

En el cas d'Ostende, en 14 ocasions la molèstia per soroll era causada pel volum elevat de la música provinent d'un cafè (13 ocasions) o d'una discoteca (1 ocasió). En 5 dels casos les queixes es referien a molèsties per sorolls procedents de veïns. En 4 casos la queixa es referia al soroll causat per gent al carrer. En una ocasió es tractava d'un esdeveniment a l'aire lliure.

Aproximadament un de cada tres casos en què es denunciava haver estat importunat va conduir a sancions a Sint Niklaas i Ostende.

A Sint Niklaas, les molèsties per soroll no han estat sancionades; a Ostende ho han estat molt excepcionalment.

A la taula següent examinem els registres policials i les actes sancionadores elaborades a Sint Niklaas i Ostende durant els mesos d'agost i setembre de 2006 en casos d'embriaguesa i de consum i tràfic de drogues il·lícites.

TAULA 4. Registres i actes sancionadores elaborats a Sint Niklaas i Ostende per casos d'embriaguesa i de consum i tràfic de drogues il·lícites

	Sint Niklaas			Ostende		
	08/06	09/06	Total	08/06	09/06	Total
	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.
Embriaguesa	6 3	9 3	15 6	5 3	2 0	7 3
Consum i tràfic de drogues il·lícites	3 1	10 8	13 9	0 0	2 1	2 1

En els registres de la policia de Sint Niklaas hem trobat 15 casos d'embriaguesa en espai públic en els mesos d'agost i setembre. A Ostende només 7 registres. Alguns d'aquests casos han estat denunciats a la policia per testimonis.

A Sint Niklaas l'acció policial en contra de les drogues il·lícites durant els mesos d'agost i setembre de 2006 es va concentrar principalment en una discoteca dels afores de la ciutat. Durant tres caps de setmana, durant la nit del dissabte al diumenge, la policia va controlar els voltants i l'entrada de la discoteca. En el primer dels controls, en el decurs de cinc interpellacions, es va aixecar acta per tinença de drogues il·lícites a 7 persones. El segon control va conduir a aixecar acta contra 8 persones a partir de 8 interpellacions. En el tercer control només es va aixecar una acta. Durant aquests controls, es van decomissar petites quantitats de marihuana, cànnabis, èxtasi, GHB, cocaïna i *speed*. Les drogues havien estat comprades en diversos llocs de Bèlgica. Totes les persones contra les quals es va aixecar acta eren de sexe masculí. Tenien entre divuit i vint-i-cinc anys. Dues persones van ser fitxades com a traficants.

D'acord amb un procediment acordat amb la policia de Sint Niklaas i amb la fiscalia de Dendermonde, els vigilants de la mateixa discoteca han de facilitar a la policia les dades d'identificació de les persones a les quals es trobin drogues durant un escorcoll personal. En dos dels casos, la trucada a la policia es va fer durant la nit del dissabte al diumenge. En un tercer cas, el dilluns a la nit. En aquest període de dos mesos, la policia de Sint Niklaas va participar en un registre judicial a cinc llocs de Sint Niklaas i a Temse/Kruibeke. A l'expedient sancionador s'esmenta un registre a la seu d'una associació sense ànim de lucre. En aquest període, la policia de Sint Niklaas va ser reclamada dues vegades per testimonis que coneixien el consum de droga.

A Ostende només s'esmenten les drogues il·lícites en dos registres policials.

A la taula següent analitzem els registres policials i les actes sancionadores que es van elaborar en ocasió de robatoris i de robatoris en domicilis comesos durant els mesos d'agost i setembre de 2006 als llocs d'oci de Sint Niklaas i Ostende.

TAULA 5. Registres i actes sancionadores elaborades a Sint Niklaas i Ostende per delictes patrimonials

	Sint Niklaas			Ostende		
	08/06	09/06	Total	08/06	09/06	Total
	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.	reg. sanc.
Robatoris sense violència o amenaces	7 5	9 6	16 11	263 24	16 15	42 39
Robatoris de vehicles	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
Robatoris de parts del vehicle o al vehicle	1 1	2 1	3 2	0 0	0 0	0 0
Vandalisme sobre vehicle	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
Robatori de bicicleta/moto	12 10	10 9	22 19	7 7	7 7	14 14
(Temptativa de) robatori en domicili	2 2	3 3	5 5	1 1	0 0	1 1

La policia va registrar 16 casos de robatori de béns personals (bossa o motxilla, moneders, telèfons mòbils, etc.) a Sint Niklaas i 42 casos a Ostende. La majoria de robatoris es van cometre als cafès. La gran majoria de víctimes eren homes.

Excepte en un cas, en què el robatori va ser comès en una plaça gran, els altres 11 robatoris es van produir a l'interior dels cafès. En la majoria de casos no hi havia cap rastre de l'autor. En tots els supòsits la víctima va denunciar el robatori a la policia. Una persona va informar la policia que havia trobat els documents, el robatori dels quals havia denunciat. Els robatoris es van cometre, sobretot, entre la mitjanit i les quatre de la matinada.

A Sint Niklaas es van produir 18 robatoris de bicicletes, 3 robatoris de motocicletes i un intent de robatori de motocicleta en el context de l'oci. A Ostende es van denunciar a la policia 7 robatoris de bicicleta i 7 robatoris de motocicleta.

A Sint Niklaas només es va registrar un cas de robatori al vehicle. Un dissabte a la nit, un testimoni va informar a la policia que dos petits grups de tres joves estrangers manipulaven vehicles en dos llocs diferents. Durant la nit, també va ser robada la matrícula d'una motocicleta.

A Ostende no hem trobat registres policials relatius a robatoris de vehicles, robatoris en vehicles o robatoris de parts de vehicle.

Finalment, van ser robats dos cafès de Sint Niklaas i un cafè d'Ostende.

6. LA GLOBALITZACIÓ ECONÒMICA NEOLIBERAL, ELS CANVIS CULTURALS I POLÍTICS I ELS LLOCS D'OCI A LES TRES CIUTATS FLAMENQUES

La crisi econòmica dels anys setanta va afectar molt el teixit industrial de les ciutats de Gant i de Sint Niklaas (Witte, Meynen, 2006; Taylor, 1999). L'atur va augmentar, sobretot entre els obrers no qualificats. Els immigrants turcs en el cas de Gant i els immigrants marroquins en el cas de Sint Niklaas, que en els anys seixanta i setanta havien estat atrets per empreses poc competitives en què la feina es feia en males condicions i estava mal pagada, van patir d'una manera important les conseqüències de la crisi econòmica. Des de finals del segle dinou, Ostende tenia la reputació de ser «la reina de les ciutats de la casta belga». En el període de postguerra, Ostende era el port belga de transport cap a Anglaterra. La companyia marítima que organitzava el transport de persones, de vehicles i de mercaderies era una empresa estatal. A causa de l'increment de la competència d'altres companyies marítimes i aèries, i a causa d'una organització poc eficient, els deutes d'aquesta companyia s'acumulaven. El tancament d'aquesta companyia per part del govern belga als anys vuitanta va tenir efectes devastadors per a l'economia i el comerç d'Ostende. El tancament de bases militars va reforçar encara més aquest procés.

A partir dels anys vuitanta, s'ha desenvolupat lentament a Gant i a Sint Niklaas la reconversió econòmica sota la influència neoliberal (Meynen, 2000). Gant ha pogut superar la crisi econòmica dels anys setanta i vuitanta gràcies a l'expansió de les activitats portuàries i de l'atracció de noves indústries i empreses. L'expansió i el nou dinamisme de l'ensenyament professional, superior i universitari han tingut efectes beneficiosos sobre aquesta reconversió econòmica.

En una escala inferior i amb un procés de reconversió més lent que a Gant, Sint Niklaas ha aconseguit una transformació econòmica.

La crisi econòmica i comercial va començar més tard a Ostende i, en conseqüència, el procés de reconversió no es va posar en marxa fins després dels anys noranta i es troba encara en plena elaboració.

A pesar de l'èxit relatiu i desigual de la reconversió econòmica a les tres ciutats flamenques, la pobresa, l'exclusió social i els conflictes continuen sent problemes socials greus.

Des de la reconversió econòmica local dels anys vuitanta el paper econòmic de les autoritats locals ha canviat (Hobbs *et al.*, 2000). En col·laboració amb el sector privat, l'autoritat municipal s'esforça a afavorir el desenvolupament econòmic de la ciutat. A les ciutats de Gant i Sint Niklaas, el centre ha estat habilitat com a centres comercials més atractius per als consumidors, que fins i tot vénen de la perifèria de la ciutat. Aquest procés es troba encara en ple desenvolupament a Ostende.

La ciutat de Gant ha optat per habilitar un centre urbà comercial atractiu i competitiu en relació amb els grans espais comercials instal·lats als afores de la ciutat. El centre urbà, amb nombrosos edificis de l'edat mitjana, també s'ha revalorat com a lloc turístic. Així mateix s'ha estimulat la residència al centre de la ciutat. El condicionament dels

carrers del centre en carrers per als vianants ha tingut també efectes beneficiosos en aquest procés. Dins d'aquest pla de renovació de les funcions del centre de la ciutat de Gant, no hi havia espai per al desenvolupament d'autèntics llocs de festa amb concentracions de bars, cafès i discoteques. Només hi havia espai per a bars i cafès que no causessin delinqüència, incivismes o molèsties, i que no amenassin la funció turística i residencial del centre urbà. Així, doncs, els llocs d'oci nocturn existents, freqüentats per públic molt variat, van ser tancats a poc a poc. Les grans discoteques dels anys vuitanta i noranta només podien ser explotades a la perifèria de la ciutat.

A diferència de Gant, la rehabilitació del centre urbà de Sint Niklaas ha permès una ampliació de bars i cafès als voltants de la Grote Markt. Des de fa una dècada, hi ha instal·lada al centre urbà una zona comercial d'oci nocturn. Com en el cas de Gant, les grans discoteques dels anys vuitanta i noranta són explotades a la perifèria de la ciutat, a la carretera nacional 70.

El deteriorament de la zona tradicional d'oci al centre d'Ostende i l'explotació comercial recent de bars i cafès de moda són símptomes del procés de reconversió econòmica i comercial a Ostende, encara en ple desenvolupament. Les grans discoteques dels anys vuitanta i noranta s'ubiquen en llocs allunyats i, d'aquesta manera, causen poques molèsties al seu voltant.

Actualment, una part important dels espais d'oci és gestionada de manera més comercial i més orientada als joves de divuit a vint-i-cinc anys que disposen de més diners per gastar (Silverstone, 2006). Aquest procés va començar a Flandes a mitjan anys noranta amb l'obertura de noves grans discoteques als afores de les ciutats. En vista de l'èxit comercial d'aquestes discoteques, el nou estil de gestió va ser seguit per bars, pubs i petites discoteques situades a la ciutat. La gestió s'orienta ara més cap al consum d'alcohol. La cervesa continua sent popular, però els alcohols d'alta graduació i els còctels se serveixen més que abans en bars, cafès i discoteques. La freqüentació d'aquests llocs de festa es correspon sovint amb l'ús de certes drogues il·lícites com ara l'èxtasi i la cocaïna.

Sortir a bars i discoteques de moda té una funció molt important en la construcció de la identitat social i cultural d'aquesta categoria de joves (Hayward, 2004). Poder estar en bars, cafès i discoteques de moda atribueix al jovent un estatus d'èxit social. En conseqüència, molts joves volen estar presents en aquests espais. El fet de ser rebutjat pels gestors o pels vigilants d'aquests bars, cafès i discoteques contribueix a la frustració social i pot ser el fonament de ressentiments contra persones que hagin aconseguit l'èxit econòmic i social. Aquest ressentiment es pot expressar mitjançant actes delictius, incivismes o molèsties. Altres joves ja no se senten atrets —o mai s'hi han sentit— per aquests llocs de festa comercials i de moda i freqüenten bars, cafès i discoteques que corresponen al seu estil de vida.

Hi ha més diversificació de cafès, bars i discoteques als llocs de festa, però també més segregació social i cultural. El criteri principal de diversificació i de segregació és l'estil de música que es punxa. L'estil musical és un factor més o menys determinant de l'estil de roba i del tipus de begudes i de drogues il·lícites que es consumeixen.

La reestructuració dels llocs d'oci nocturn i els canvis entre el públic que freqüentava aquests llocs va conduir a un increment de la delinqüència, dels incivismes i de les molèsties en aquests llocs i als seus voltants. A les noves grans discoteques, bars i cafès de moda, i també al seu voltant, es va desenvolupar un tràfic important de certes drogues, com ara la cocaïna i l'èxtasi. Els residents d'aquestes zones van patir els efectes d'actes delictius, d'incivismes i de tota mena de molèsties. Creixia la sensació d'inseguretat, i també el descontentament amb la policia i l'autoritat municipal.

Alguns cossos policials, com ara el de Sint Niklaas i, en menor mesura, el de Gant, influïts per les teories anglosaxones sobre la policia de proximitat, van posar en pràctica un enfocament d'*associacionisme preventiu* davant els problemes de delinqüència i d'inseguretat (Garland, 2001).

A això, van contribuir-hi molt els canvis de la política de la gendarmeria durant els anys noranta. Una brigada de la gendarmeria al barri d'Overpoort de Gant i una brigada de la gendarmeria a Sint Niklaas van dur a terme un primer projecte en aquesta direcció a la zona de les grans discoteques situades a la carretera nacional 70 (Van Rymenant, 1999). Per iniciativa de la policia, es va establir un acord de col·laboració a Sint Niklaas i a Gant entre els gestors de cafès, bars i discoteques comercials de moda, i la policia, així com de vegades amb els clients si estaven organitzats d'alguna manera (com en el cas dels membres de les associacions d'estudiants del barri d'Overpoort a Gant). Els gestors van ser responsabilitzats de la seguretat dels seus establiments. Havien d'interrompre qualsevol relació amb traficants de drogues, prohibir qualsevol tràfic i consum de drogues a l'interior de l'establiment i garantir la seguretat personal dels seus clients i dels béns d'aquests instal·lant càmeres de vigilància, contractant una assistenta per als lavabos, professionalitzant el seu personal mitjançant cursos especialitzats d'intervenció no violenta en cas d'incidents i de baralles i, sobretot, afavorir que els vigilants facin una selecció dels clients a l'entrada de l'establiment. Les raons per denegar l'accés a un client són les següents: estar sota la influència de l'alcohol i/o de drogues il·lícites de manera manifesta, tenir un comportament masclista o una actitud agressiva, portar símbols racistes o d'extrema dreta, voler entrar en grup si es tracta de joves estrangers, no ser client habitual, etc.

A Sint Niklaas, i a Gant en menor mesura, ha canviat molt el perfil del vigilant. Una part de la gent que vol entrar als bars, als cafès i a les discoteques de moda és rebutjada ara pels vigilants amb un somriure i sense agressivitat, de la mateixa manera que són eliminats els candidats a tota mena de concursos televisats. Com a resultat d'aquesta col·laboració, la policia prefereix intervenir només en els casos de violència greu que no puguin ser controlats pel gestor del local o pel seu personal.

La policia zonal de Sint Niklaas ha arribat més lluny en la configuració d'aquest associacionisme i ha insistit als gestors que no han de deslliurar-se dels incidents i les baralles controlables fent fora les parts conflictives, sinó que han d'intentar intervenir en el conflicte i calmar les parts. En el marc del consell zonal de seguretat de Sint Niklaas, s'ha acordat fins i tot, com hem dit, un procediment entre la policia, l'autoritat municipi-

pal i la fiscalia perquè la primera no hagi de ser informada immediatament del descobriment de drogues o d'armes il·legals durant un escorcoll personal a l'accés de la discoteca per part d'un vigilant autoritzat, sinó que sigui posada al corrent per mitjà de l'enviament d'un formulari administratiu amb totes les dades relatives a la persona i els objectes prohibits confiscats.

A Gant, l'*horeca-coach*, que forma part del dispositiu de prevenció de l'autoritat municipal, té un paper més actiu i independent que a Sint Niklaas, on aquesta figura funciona sota l'autoritat del cap de la policia.

La policia d'Ostende, en canvi, ha apostat més aviat per l'aplicació d'una política de segregació i d'exclusió repressiva. Com que ha d'afrontar una agressivitat més elevada als llocs d'oci nocturn i un major nombre d'estrangers no integrats a la vida de la ciutat, ha reaccionat d'una manera més repressiva davant dels incidents i els conflictes. Un fet simptomàtic d'aquest enfocament més dur és el nombre més elevat de persones a les quals s'aplica la detenció governativa després de la intervenció de la policia. L'actitud racista està més present en la reacció i en la intervenció de gestors, vigilants i policies que a Gant i a Sint Niklaas. L'associacionisme entre la policia i els gestors de bars, cafès i discoteques està menys desenvolupat i menys organitzat. Són principalment les relacions personals entre certs gestors i policies determinats les que poden tenir una certa incidència. L'autoritat municipal està menys implicada en l'organització dels espais d'oci nocturn.

7. CONCLUSIONS

En el marc d'aquesta investigació comparada sobre els conflictes, els incidents i la violència en els espais d'oci nocturn de diverses ciutats europees, hem seleccionat tres ciutats flamenques de Bèlgica: Gant, Sint Niklaas i Ostende. Hem descrit les característiques econòmiques, socials, culturals i polítiques de les tres ciutats. També hem descrit els espais d'oci que s'han seleccionat en aquestes tres ciutats.

A continuació, hem reconstruït la política de seguretat i prevenció que duen a terme les autoritats municipals i les policies zonals als espais d'oci d'aquestes ciutats.

A partir dels registres policials hem intentat formar-nos una idea dels conflictes, els incidents i la violència als llocs d'oci de les tres ciutats. No podem oblidar que els registres policials són el resultat de la disposició de víctimes i de testimonis a denunciar els incidents i els delictes a la policia i de la disposició de la policia a registrar-los. En el cas de Gant, només hem pogut obtenir el nombre total de delictes registrats per la policia durant els mesos de setembre i octubre de 2006. En el cas de Sint Niklaas, hem pogut analitzar nosaltres mateixos els registres policials i les actes sancionadores elaborades per la policia durant els mesos d'agost i setembre de 2006.

A partir de l'estudi de la política de seguretat i de prevenció en els espais d'oci nocturn i dels registres policials, però també de les entrevistes a gestors, vigilants i clients de

bars, cafès i discoteques, així com a altres informadors clau com ara policies, l'horeca-coach i funcionaris de prevenció, hem intentat analitzar els incidents, els conflictes i la violència en espais d'oci de les tres ciutats en el marc del seu context econòmic, polític, social i cultural.

Hem comprovat que els problemes de marginalitat, d'exclusió social i interètnics, les característiques específiques dels espais d'oci nocturn i el tipus de política de seguretat i de prevenció duta a terme per la policia i per l'autoritat municipal incideixen en el volum i el tipus de delinqüència, d'incivismes i de molèsties als espais d'oci nocturn de les tres ciutats flamenques.

BIBLIOGRAFIA

- Beke, B.M.W.A.; Kleiman, W. M. (1990): *Recreatie, recreatiegedrag en recreatiecriminaliteit in Nederland: jongeren en recreatiecriminaliteit, de ontwikkeling van een analysemodel*, Utrecht, SWP.
- Beke, B.M.W.A.; Haan, W. J. M. de; Terlouw, G. J. (2001): *Geweld verteld: daders, slachtoffers en getuigen over geweld op straat*, La Haia, WODC.
- Bie, E. de; Haan, W.J.M. de (s.d.): *Uitgaansgeweld* [WWW]. WODC: [http://www.wodc.nl/publicatie/aanpakcriminaliteit/criminaliteitsproblemen/uitgaansgeweld/#\[27/02/2007\]](http://www.wodc.nl/publicatie/aanpakcriminaliteit/criminaliteitsproblemen/uitgaansgeweld/#[27/02/2007]).
- Cambré, B.; Waege, H. (2006): Kwalitatief onderzoek en dataverzameling, a Billiet, J.; Waege, H. (ed.), *Een samenleving onderzocht. Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*, Anvers, De Boeck, 315-342.
- Decorte, T. (1995): Methoden van bewaking in megadancings, a Van Laethem, W.; Decorte, T.; Bas, R. (ed.), *Private politiezorg en grondrechten*, Lovaina, Universitaire Pers, 87-123.
- Decorte, T. (1996): Private drugsbestrijding in grote discotheken, *Panopticon*, 152-173.
- Decorte, T. (2000): *The taming of cocaine. Cocaine use in European and American cities*, Brusel-les, VUBUniversity Press.
- De Jonge, J. (2002): *Opleiding van portiers: in welke mate beantwoordt de opleiding aan de risico's die portiers lopen tijdens de uitoefening van hun beroep*, [Mem. Criminologia], Gant, Universitat de Gant.
- Dekkers, S.; Hombrg, G. (2004): Cameratoezicht in de openbare ruimte, *Samenleving en criminaliteit*, 1.
- Depuydt, D. (2001): *Preventie-initiatieven in de horeca*, [Mem. Criminologia], Gant, Universitat de Gant.
- De Stoop, CH. (1998): Hier komt de portier, *Knack*, 47, 32-37.
- De Stoop, CH. (2001): Geen fooi, geen rotzooi, *Knack*, 18, 32-35.
- Enhus, E.; Ponsaers, P.; Hutsebaut, F.; Van Oustrive, L. (2001): *De politiehervorming*, Brusel-les, Politeia.

- Fiems, S. (2003): *De toegangsselectie door portiers van uitgaansgelegenheden. Een verkennend onderzoek naar discriminerende factoren in het Gentse*, [Mem. Criminologia], Gant, Universitat de Gant.
- Fijnaut, C.; Spapens, A.; Hoogeveen, C.; Pardoel, C. (2001): *Uitgegaan en ingesloten; oorzaken van uitgaansgeweld in de politieregio Brabant Zuid-Oost*, Tilburg, IVA.
- Flight, S. (2003): *Effecten van cameratoezicht, Samenleving en criminaliteit*, 5.
- Garland, D. (2001): *The culture of control. Crime and social order in contemporary society*, Oxford, Oxford University Press.
- Geveke, H.; Wittekoek, H. (1998): *Horeca, veiligheid en politie: ondernemers hechten aan vast aanspreekpunt*, *Algemeen Politieblad*, p. 4-6.
- Groenen, A.; Goethals, J. (2005): *Over overlast gesproken. Van spraakverwarring naar een integrale aanpak*, *Politiejournaal–Politieofficier*, 3, 4-10.
- Guilbert, N. (2003): *De beveiliging in discotheken in Vlaanderen: een kwantitatieve analyse*, [Mem. Criminologia], Gant, Universitat de Gant.
- Haan, W.J.M. de; Bie, E. de (1999): *Jeugd en geweld; een interdisciplinair perspectief*, La Haia, Interdepartementale Commissie Jeugdonderzoek (CJO), Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Directie jeugdbeleid.
- Hayward, K. (2004): *City limits: crime, consumer culture and the urban experience*, Londres, GlassHouse.
- Hazevoet, J. (1999): *Uitgaan is geen pretje*, *Knack*, 7, 30-32.
- Hebberecht, P. (2004): *Het Belgisch preventie- en veiligheidsbeleid*, *Justitiële Verkenningen*, 7, 04, 81-94.
- Hebberecht, P. (2005): *De lokale gemeentelijke bestrijding van openbare overlast in het kader van het federale preventie- en veiligheidsbeleid*, a Santens, M., (ed.), *Gewapend bestuur? Gemeentelijk bestuur(srecht) en gemeentelijke administratieve sancties ter bestrijding van overlastfenomenen en kleine criminaliteit*, Bruges, die Keure, 161-172.
- Hobbs, D.; Lister, S.; Hadfield, PH.; Winlow, S.; Hall, S. (2000): *Receiving shadows: governance and liminality in the night-time economy*, *British Journal of Sociology*, 51, 4, 701-717.
- Hoogenboom, B.; Hoogenboom-Statema, P. (1996): *Foute kroeg: horeca en criminaliteit in Rotterdam*, La Haia, SDU.
- Huybregts, I.; Vettenburg, N.; Vanspauwen, K. (2002): *Mogelijkheden van een fuivenbeleid*, Lovaina, KUL.
- Ijzermans, R. (2001): *Horeca-controles in Delfshaven. Afgeven en intrekken van vergunningen zijn krachtige wapens tegen overlast*, *Algemeen Politieblad*, 19.
- Jammers, V. (1994): *Zuivere koffie, helder bier en eerlijke borrels*, *Samenleving en criminaliteit*, 8 (1).
- Jans, R. (2005): *Aanwezigheid politie roept uitgaansagressie op*, *Algemeen Politieblad*, 8, 8-9.
- Jupp, V. (1989): *Methods of criminological research*, Londres, Unwin Hyman.
- Keymis, L. (1993): *Dankzij het fuivenboek: fuiven zonder problemen*, *Pretekst*, p. 27-28.

- Kort, J. (1999): Veiliger uitgaan, *Samenleving en criminaliteit*, 13 (4).
- Leiden, I. van; Ferwerda, H. (2003): Cameratoezicht: goed bekeken?, *Samenleving en criminaliteit*, 3.
- Meijer, B. (2000): Big brother in het buitenland, *Samenleving en criminaliteit*, 14 (3).
- Meijlaers, S. (1996): *Alternatieve aanpak van uitgaansoverlast werkt: het verhaal van 'Hoe house in Halen'*, Gemeente, p. 738-740.
- Meynen, A. (2000): Economic and social policy since the 1950's, a Witte E., (ed.), *Political history of Belgium: from 1830 onwards*, Anvers, Standaard Uitgeverij, 201-237.
- Nagels, C. (2005): Jongeren en geweld: een ogenschijnlijke parlementaire evidentie?, *Panopticon*, 1, 45-55.
- Nagels, C. (2002): Les jeunes, la violence et l'exclusion, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 12, 1138-1155.
- Offens, H.; Van der Steen, J. (2000): Cameratoezicht in beeld, *Samenleving en criminaliteit*, 14 (1).
- Presdee, M. (2000): *Cultural criminology and the carnival of crime*, Londres, Routledge.
- Silverstone, D. (2006): Pub space, rave space and urban space: three different night-time economies, a Sanders, B., (ed.), *Drugs, Clubs and Young People*, Hampshire, Ashgate.
- Taylor, I. (1999): *Crime in context. A critical criminology of market societies*, Cambridge, Polity Press.
- Terlouw, G. J.; Haan, W. J. M. de; Beke, B. M. W. A. (1999): *Geweld: gemeld en geteld; een analyse van aard en omvang van geweld op straat tussen onbekenden*, Arnhem, WODC.
- Vandecaveye, K. (2004): *Enquête: overlast in de uitgaansbuurt*, [Informe de prácticas de Criminología], Sint Niklaas, Lokale politie Sint-Niklaas.
- Van de Leur, A. (2000): Cameratoezicht rukt op, *Algemeen Politieblad*, 5, 4-7.
- Vanden Abeele, E. (2001): *Private bewaking door portiers*, [Mem. Criminologia], Gant, Universitat de Gant.
- Vander Beken, T. (1994): Over sluitingen en sluitingsuren, *Panopticon*, 15, 5.
- Van der Leeden, R.; Van Maaren, R. (2000): Veiligheidsscan horeca en Zevenaar, *Algemeen Politieblad*, 15, 4-5.
- Van Erp A.; Wittekoek, H. (2000): Veilig uitgaan, *Samenleving en criminaliteit*, 14 (2).
- Van Erp, A. (2003): Kwaliteitsmeter veilig uitgaan, *Samenleving en criminaliteit*, 4.
- Vanovermeire, J. (2004): Reflectie en radicalisering van maatschappelijke tendensen binnen de subcultuur van ecstasygebruikers, *Ethiek & Maatschappij*, 1, 46-62.
- Van Rymenant, P. (1999): Over de Overpoort, *Revue van de Rijkswacht*, 148, 17.
- Verbruggen, K. (2003): *Angstgevoelens voor criminaliteit en het uitgaansgedrag van jongeren*, [Mem. Criminologia], Gant, Universitat de Gant.
- Vercaigne, C.; Walgrave, L. (1995): *Jeugd tussen (sub)cultuur en business: een onderzoek naar megadancings, house en de last van de recreatie*, Lovaina, KUL.
- Vercaigne, C. (1995): Over megadancings en hun publiek: zeg me waar je uitgaat en ik zal je zeggen wie je bent, *Pretekst*, p. 7-10.

- Vermaas, P. (2002): Geweld op straat. Onderzoekers bepleiten een aanpak via vage scenario's, *Algemeen Politieblad*, 17, p. 10-11.
- Vink, F. (1999): De veiligheidsscan horeca, *Algemeen Politieblad*, p. 12-14.
- Vrijsen, M. (1997): Toegang van migrantenjongeren tot dansgelegenheden: een Hasselts integratieproject voorgesteld, *Pretekst*, p. 21-22.
- Witte, E.; Meynen, A. (ed.) (2006): *De geschiedenis van België na 1945*, Anvers, Standaard, 455-490.

LA VIOLÈNCIA ENTRE JOVES EN EL TEMPS D'OCI. EL CAS DE LA CIUTAT DE BOLONYA

ROSSELLA SELMINI*

1. INTRODUCCIÓ

La investigació duta a terme¹ en el marc del projecte Daphne s'orienta a la reconstrucció i l'anàlisi de la violència entre els joves en les activitats d'oci. A Itàlia, tal com veurem més endavant, aquesta qüestió no s'ha tractat en estudis anteriors, tot i que cada vegada adquireix més importància com a tema d'interès públic i de debat, sobretot si tenim en compte els casos en què alguns sectors, com ara la premsa i altres actors socials, associen la violència juvenil a la sensació d'inseguretat de la ciutadania.

No obstant això, com que la societat italiana té algunes característiques particulars —que descriurem de manera breu a les pàgines següents—, durant molt de temps l'atenció que s'ha prestat al nostre país al comportament dels joves ha estat més aviat escassa. La condició juvenil, a Itàlia, no s'havia associat mai a les qüestions de perill, risc i violència, almenys fins fa pocs anys i amb poques excepcions. Històricament, la imatge que ha donat la gent jove² ha estat una imatge no problemàtica. La gent jove ha estat immersa en una cultura de protecció i de «desresponsabilització» que, de manera parcial, encara sobreviu tant en el sistema penal com en les polítiques i les pràctiques socioassistencials.

A mitjan dècada de 1970, es va disparar una primera alarma social pel que fa al tema de l'addicció a l'heroïna, un problema que afectava greument l'anomenada «generació del *baby boom*», que a Itàlia comprèn els nascuts a finals de la dècada de 1950 i

* Responsable de l'Àrea de Recerca del Servei de Polítiques per a la Seguretat i la Policia Local de la regió d'Emília-Romanya.

1. La investigació de camp ha anat a càrrec de Gian Guido Nobili, Samanta Arsani, Elisa Fiorani i Daniela Rimo. Maria Livia Sciacca ha produït el petit vídeo que es va gravar per a l'última trobada dels grups d'investigació a Barcelona, el 22 de novembre de 2006. L'informe final l'ha redactat Rossella Selmini, amb la col·laboració de Gian Guido Nobili (pel que fa al context de la ciutat de Bolonya) i de Samanta Arsani (pel que fa a l'anàlisi dels estudis que ja hi havia sobre aquest tema).

2. Aquí fem servir el terme *gent jove* sense fer una referència explícita a l'edat que tenen aquests joves. A Itàlia, en la llengua comuna, el terme *gent jove* també se sol fer servir per referir-se a persones de més de trenta anys. Així mateix, veurem que l'ampliació del que es considera «ser jove» també s'utilitza en els estudis sociològics i les lleis laborals.

durant la dècada de 1960. Malgrat això, també en aquest cas, socialment, la qüestió es va desenvolupar més com una patologia social o individual que no pas com un problema delictiu. Això es pot explicar pel fet que llavors predominava un enfocament de prevenció social, en molts àmbits de la vida social, que s'orientava a millorar l'Estat del benestar (i que va quedar del tot implantat al nord del país entre els anys 1960 i 1970) i pel clima general de protecció i «desresponsabilització» de la gent jove que acabo d'esmentar.

Més recentment, durant els últims quinze anys, s'ha prestat més atenció als joves i a certs actes violents en què han participat (assassinats o altres actes violents, com el cas de les «bengales llançades des dels ponts»).³ Aquests actes, tot i que es van interpretar, principalment, com el resultat de les vides «avorrides» dels joves i de la seva manca de valors, van afavorir l'aparició d'una preocupació pública nova en la societat italiana: la perillositat dels joves i la relació entre perill i oci.

No obstant això, la primera campanya real contra els comportaments dels joves considerats especialment perillosos, tant per a ells mateixos com per a l'altra gent, va sorgir en relació amb el tema de la seguretat viària (les anomenades «morts de dissabte a la nit»).⁴ Darrere d'aquest apel·latiu trobem els primers signes de preocupació social i institucional respecte de les actituds de la gent jove, i també una nova manera de simplificar la relació entre temps lliure, alcohol, drogues i perill. A partir d'aquí, es va començar a parar més esment a la perillositat de la gent jove en les activitats d'oci, tot sovint relacionades amb l'alcohol o l'addicció a les drogues.

L'aparició de casos d'assetjament escolar com a nou marc dels comportaments agressius i violents dels joves i l'atenció que es presta últimament a la segona generació d'immigrants (sobretot pel que fa a l'aparició de bandes llatinoamericanes en algunes ciutats del nord del país) suposen un pas més en aquest lent canvi de concepció de la condició juvenil. Aquests dos últims fenòmens han marcat definitivament la relació entre la condició juvenil i la perillositat; han contribuït a fer que s'abandonessin les actituds protectores cap al jovent que imperaven fins ara i han posat de manifest una nova tendència de les actituds de la gent jove, que —almenys en el context italià— s'encaminen cap a la criminalització.⁵

Tal com hem intentat fer palès, durant l'última dècada ha pres cos un nou enfocament relatiu al jovent: s'ha passat de la idea que són individus sobreprotegits i «desres-

3. A principis de la dècada de 1990, un grup de joves que llançava bengales des dels ponts d'algunes autopistes del nord d'Itàlia va causar diversos morts i ferits greus. Els anys següents aquests mateixos fets es van repetir entre grups de joves amb actituds perilloses semblants (Andreani, 2003).

4. D'aquesta manera es designen les nombroses morts per accidents de trànsit que tenen lloc en els trajectes de tornada de les discoteques, sobretot els dissabtes a la nit.

5. Aquesta tendència també es confirma amb els primers intents de modificar les lleis sobre la responsabilitat penal dels joves per fer-les més severes i limitar moltes de les alternatives a la presó que s'oferien als delinqüents juvenils.

ponsabilitzats» a la idea de considerar la condició juvenil com un perill per als joves mateixos i per a la resta de la societat.

Actualment, les conductes de la gent jove cada vegada es relacionen més amb el tema de la seguretat, la por de la delinqüència i, sobretot, l'incivisme. Des del nostre punt de vista, és en aquest context que també hem d'explorar i investigar l'àmbit de les activitats d'oci de la gent jove.

2. ESTAT DE LA QÜESTIÓ DELS ESTUDIS SOBRE LA CONDICIÓN JUVENIL

En general, els estudis italians sobre la condició juvenil no recullen aquest canvi tan important en la manera d'entendre el fet de ser jove. Durant molt de temps, els estudis d'aquest tipus s'han basat més en un enfocament psicopedagògic individual que no pas en un de sociològic. Segons la manera tradicional d'entendre aquest tema en els estudis científics (Newburn, 2002, 533), les investigacions s'han centrat en la idea de la desviació juvenil i la delinqüència com a resultat de processos psicopatològics típics de l'adolescència, que es consideren «de risc» per motius biopsicològics. Altres estudis han adoptat una perspectiva sociològica respecte d'aquest tipus de raonament i han intentat, a la vegada, investigar els motius socials de la desviació juvenil. Per fer-ho, han buscat l'arrel d'aquests motius en el context familiar o en les privacions socials i la marginació (Prina, 2000).

Tanmateix, durant els darrers deu anys, diversos estudis han intentat investigar la condició juvenil en el context dels canvis que hi ha hagut en el mercat de l'oci i, d'una manera més general, en el marc dels estudis culturals, a partir d'enfocaments metodològics nous i d'una investigació etnogràfica. Tot seguit, fem referència, breument, als més importants i, en particular, als que se centren en el comportament dels joves en llocs d'oci com ara discoteques i altres espais públics.⁶ És evident que la qüestió dels comportaments de la gent jove està relacionada amb els canvis socials, culturals i econòmics que s'han produït en les societats occidentals durant l'època contemporània tardana i amb els processos socials i culturals que s'associen a aquests canvis. Amb l'objectiu d'entendre millor aquests canvis que han afectat la condició juvenil, es para esment, en particular, als canvis que fan referència a la segmentació de la societat del consum, a la fragmentació de les identitats socials i a la pèrdua d'hegemonia d'alguns grups socials que en el passat havien estat un punt de referència per a altres generacions com a condicions

6. En aquest marc, trobem alguns estudis (pocs, però interessants) sobre el vandalisme i els grups de caps rapats d'ideologia nazi (Dal Lago, 1990, 1995), i també sobre els grups antiglobalització i el fenomen dels joves nòmades urbans (Cardinali, 2001), que està molt relacionat amb l'objecte de la nostra investigació. La majoria d'aquests estudis analitzen el fenomen en el marc conceptual de l'estudi de les subcultures. Pel que fa a les discoteques, l'estudi més interessant que s'ha publicat a Itàlia, basat en una investigació etnogràfica, és el de Padovano (2003).

prèvies que han afavorit el desenvolupament de certes conductes juvenils col·lectives bastant particulars i totalment oposades als valors i als estils de vida d'altres generacions.

Considerem oportú esmentar tres resultats principals d'aquests estudis que són especialment interessants des d'un punt de vista comparatiu.

2.1 La joventut com a estat durador

Tradicionalment, a Itàlia, la joventut és una etapa que comprèn un període bastant ampli, i que, pel que sembla, cada dia s'allarga més. Durant la dècada de 1980, els estudis més importants d'Itàlia sobre la gent jove (D.A. 1984; Cavalli i De Lillo, 1988) fixaven el final de la joventut als vint-i-quatre anys. En un estudi semblant de l'any 2000, aquest límit s'ampliava fins als trenta-quatre. Si bé en aquest article no podem analitzar aquesta qüestió amb més profunditat, creiem que cal tenir-la en compte, ja que representa una característica específica del jovent italià i afecta profundament el seu estil de vida. El fet que la joventut sigui un estat durador suposa, en primer lloc, que els joves viuen amb els pares fins que són adults (passats els trenta) i que el procés general per arribar a l'autonomia personal queda bloquejat durant un període molt llarg. Aquest factor també s'ha considerat un dels motius pels quals, durant molt de temps, la gent jove d'Itàlia ha presentat uns índexs de delinqüència més baixos que en altres països europeus⁷ (Gatti *et al.*, 1994; Gatti, 2003; Killias, 2002).

2.2 La joventut com a estat d'incertesa

Aquests estudis també manifesten que, de la mateixa manera que passa amb altres grups de la població, el jovent s'endinsa, cada vegada més, en un món d'incertesa: incertesa pel que fa a motivacions i expectatives, incertesa sobre el que els pot oferir el món i incertesa sobre el seu futur (Cavalli i De Lillo, 1997, 2002; Vegetti Finzi i Battistin, 2000). És com si els joves haguessin desenvolupat una estratègia d'adaptació, basada principalment en el fatalisme, per enfrontar-se a aquest estat d'incertesa. Una vegada han acceptat que els projectes de futur difícilment es poden predir, els joves prefereixen centrar-se en el present, en el context immediat i en el que els pot oferir aquest context, la qual cosa els porta a abandonar qualsevol perspectiva d'implicació personal en un projecte més orientat al futur i, com a conseqüència d'això, en qualsevol tipus de participació política o civil (Beck, 2000). Aquesta última qüestió no és del tot recent: el distanciament de la

7. Hi ha diversos estudis molt interessants sobre aquesta particularitat italiana —si és que en podem dir així— que també analitzen la relació d'aquest fenomen amb les oportunitats que ofereix el mercat laboral i la possibilitat d'accedir a un habitatge (Borgna, 1997; Cavalli i De Lillo, 1993).

gent jove de qualsevol compromís amb la societat i la política és un fenomen conegut que sempre s'ha comparat amb el gran compromís social i polític de la generació anterior (formada per les persones nascudes durant el *baby boom*). El que ara volem posar de manifest amb l'anàlisi d'aquest distanciament respecte de la vida social és quines repercussions té això en el món de l'oci i en l'estil de vida dels joves: veiem que els condueix a una individualització creixent i a focalitzar els seus interessos en el context immediat i en les seves microrelacions (Beck, 2000; Cavalli i De Lillo, 1997).

2.3 La joventut com a condició perillosa

Per acabar, alguns estudis recents sobre la joventut també deixen entreveure la idea del risc com a valor (Van Gennep, 2006). Tot i que tradicionalment s'ha considerat que les generacions joves estaven molt més predisposades a córrer riscos que els seus homòlegs adults, i que és aquí on rau la «perillositat» dels joves, aquests estudis mostren, d'una manera bastant clara, una tendència creixent, durant els últims anys, a córrer riscos, a anar més enllà i violar les normes cíviques i les lleis (Andreani, 2003; Riva i Maggiolini, 2004; Rosci, 2003). En concret, el que ens permeten observar aquests estudis és la distància que hi ha entre el que es percep com a ètica social i les normes individuals de comportament. N'hi ha que parlen de declivi general i creixent dels valors i les normes socials, així com d'un jovent que es caracteritza, cada vegada més, pel fet de tenir una actitud transgressora en els diversos àmbits de la vida: consum de drogues i alcohol i acceptació de la il·legalitat i la violació de la llei com a fet normal (Canovacci, 1999).⁸

2.4 La gent jove i els canvis en el mercat de l'oci

Aquestes característiques distintives del jovent contemporani influeixen directament en les seves activitats d'oci, i també en el contingut i la manifestació en el temps i en l'espai d'aquestes activitats.

De fet, els canvis en els estils de vida i els valors dels joves, a banda dels canvis en la vida urbana, el mercat del temps lliure i l'estat laboral de la gent jove, han afectat molt el món de l'oci.

Es considera que el canvi més important en el món de l'oci és el *moviment des de dins cap a fora*. La discoteca, lloc tradicional de les activitats d'oci dels joves, comença

8. Vegeu els resultats dels estudis quantitius sobre aquesta qüestió que han dut a terme Cavalli i De Lillo (1997) i Cavalli, De Lillo i Buzzi (2002).

a perdre importància a partir de la dècada de 1990 com a únic lloc d'oci i d'activitats per a joves (Torti, 1997, 1998; Chiarello, 2000). En realitat, podríem dir que ja no és l'únic espai on els joves poden fer rituals col·lectius. La difusió de les festes *rave* i de diversos espais de reunió per a joves ha afavorit l'aparició d'un nou model d'oci que es basa, principalment, en la fragmentació de l'espai i l'ampliació del temps i que, encara que sigui parcialment, s'obre a un públic diferent. Els pubs, els bars, els restaurants, altres «no llocs» (com ara edificis industrials abandonats o espais oberts en zones no urbanes) i, finalment, els espais públics de les ciutats s'estan convertint cada vegada més en llocs nous per a les activitats d'oci del jovent.

Segons un estudi recent (Cavalli, De Lillo i Buzzi, 2002), a Itàlia el 60% dels joves d'entre divuit i vint-i-quatre anys surt habitualment més de dues vegades a la setmana. En la majoria de casos es tracta de nois; les noies encara estan sotmeses a unes normes i un control diferents per part dels pares: surten menys que els nois, sobretot els divendres i dissabtes, i normalment han de tornar a casa abans que ells. Aquestes diferències són més evidents al sud del país.

Anar a la discoteca continua sent el tipus de diversió més important (70%); en segon lloc tenim anar a fer un volt amb els amics (62%); la tercera opció és anar de bars (50,2%), i en quart lloc trobem quedar amb els amics a casa d'un mateix o a casa dels altres (41,4%).

Cal destacar que els centres de les ciutats i els espais públics de certes zones d'alguna ciutat italiana (sobretot de les ciutats universitàries) s'estan convertint ràpidament en els llocs de reunió més importants per als joves, i és aquí on el jovent passa el seu temps lliure, sobretot a la nit. Els espais públics oberts ofereixen una nova possibilitat de reunió a una part del jovent: es tracta dels joves que no es poden permetre anar a les discoteques (perquè són massa cares) o que no tenen mitjans per desplaçar-se fora de la ciutat. Com que aquesta qüestió cada vegada és més important i està molt relacionada amb el desenvolupament de les polítiques de seguretat local, hem preferit centrar el nostre estudi, bàsicament, en aquest tipus d'activitats d'oci.

3. EL CONTEXT DE LA NOSTRA INVESTIGACIÓ

El nostre estudi s'ha fet a Bolonya i se centra, sobretot, en les activitats d'oci de la gent jove en un espai públic en concret: la zona de la universitat, al centre de la ciutat, que avui dia és l'única afectada pels comportaments relacionats amb l'oci i els problemes derivats d'aquests comportaments. La manera de viure dels joves en aquest espai s'està convertint en una mena de model per a altres ciutats de la regió d'Emília-Romanya i del nord d'Itàlia. No obstant això, a Bolonya és realment una qüestió de masses i comporta molts problemes pels motius que explicarem més detalladament tot seguit. Un segon centre de la nostra investigació és el temps lliure i els conflictes en dues de les discoteques més conegudes i freqüentades de Bolonya.

3.1 Bolonya i el centre

L'economia de Bolonya es basa, principalment, en el sector terciari. La ciutat s'insereix en un marc socioeconòmic que es caracteritza per una qualitat de vida alta i un índex d'atur baix (inferior al 3%).

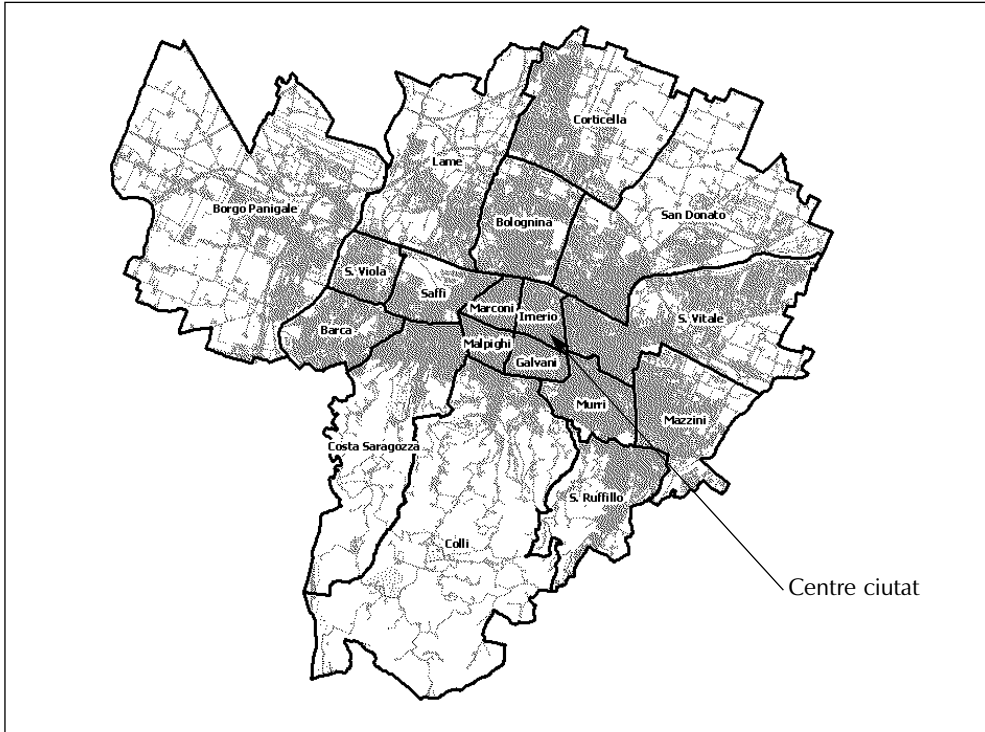
La baixa taxa de natalitat que registra la ciutat l'està transformant en una zona habitada, sobretot, per gent gran. Bolonya té aproximadament 375.000 habitants, la qual cosa representa una davallada important respecte dels 490.000 habitants que hi havia l'any 1971, any en què la ciutat va assolir la seva població màxima.

El centre de Bolonya no està format per un únic barri, sinó que, per tal d'evitar que els barris perifèrics patissin una marginalització excessiva, es va dividir el centre en quatre barris: Santo Stefano, San Vitale, Porto i Saragozza, que s'estenen dins i fora de les antigues muralles de la ciutat medieval.

Al centre històric, hi viuen uns 50.000 persones, i es calcula que també hi ha unes 15.000 persones sense residència fixa. La majoria són estudiants de la universitat i obrers.

Actualment, les persones que viuen al centre són les de menys edat i les que tenen un nivell d'estudis més elevat. La varietat de la composició social i les diverses nacionalitats fan del centre una de les zones de la ciutat amb una presència multicultural i multiètnica més important.

Territori	Centre històric	Barris perifèrics
Superfície del territori (en km ²)	4,507	136,338
Densitat de població (habitants/km ²)	12.162,6	2.372,7
Població		
Població total amb domicili habitual	48.501	323.489
Estrangers residents	3.870 (7,9%)	13.800 (4,2%)

Tot i la disminució del nombre d'empleats i de les activitats econòmiques, el centre de la ciutat continua tenint un paper funcional i econòmic molt destacat, i cada dia s'hi desplacen unes setanta mil persones per anar a treballar.

Al centre de Bolonya trobem una àmplia varietat d'establiments: centres de gestió i direcció públics, centres financers, agències, petites empreses i centres d'artesanía, centres d'educació secundària, centres culturals, oficines de turisme i serveis per a les indústries. A més, sobretot a partir de la dècada de 1980, ha anat sorgint un sector de serveis nou, amb una alta densitat d'empresaris i un perfil intel·lectual elevat i innovador que, actualment, es caracteritza per la fabricació de béns immaterials i que exigeix poca mobilitat privada.

Així doncs, el paper del centre històric de Bolonya en el «sistema de ciutat» és el d'un centre de serveis, comercial, cultural i institucional qualificat i integrat en un barri que històricament s'ha considerat residencial, però que, actualment, és conegut a tot Itàlia per ser una zona en què es concentren, d'una manera alarmant, tota una sèrie de problemes.

Ara per ara, el pes de la mobilitat és excessiu i afecta tota l'àrea urbana. El centre històric, format per una xarxa de carrers dissenyats a l'edat mitjana, no és adequat per a

la intensitat del trànsit diari actual. Aquesta intensitat és la causa principal de la contaminació atmosfèrica i acústica.

A més dels automòbils, s'ha registrat un augment de l'ús de ciclomotors, la qual cosa té efectes negatius no tan sols per al medi ambient, sinó també per a la seguretat als carrers: els hàbits de conducció són inadequats i il·legals, fins i tot a les zones reservades als vianants i sota els pòrtics del centre de la ciutat.⁹

Pel que fa a la seguretat, al centre històric de Bolonya és bàsic distingir entre els problemes derivats dels actes delictius reals (que també n'hi ha) i els que, en canvi, deriven de la marginalitat social o el creixement dels microconflictes difusos (sovint, de tipus personal) vinculats a la relació, difícil, que hi ha entre les diverses «poblacions» (propietaris de comerços, estudiants, persones sense llar i joves alternatius) que viuen al centre de la ciutat o el freqüenten.

Els problemes del centre històric —i, per tant, el focus d'atenció— se centren, especialment, en un fenomen que podem considerar que es caracteritza per una marginalització social pronunciada (viure al carrer, demanar almoïna, alcoholisme), tot i que també per l'ús —i sobretot la venda— de drogues i per certes situacions «irregulars», com ara la venda ambulants no autoritzada.

En un estudi sobre seguretat dut a terme l'any 2001 (o, el que és el mateix, abans que comencés el projecte SUD), la informació relativa a les «molèsties» constata una diferència notable entre el centre i els barris de la perifèria.

L'any 2001, una de cada quatre persones entrevistades veïnes del centre de la ciutat considerava que la brutícia era un problema; aquest percentatge era més aviat reduït (un 6%) entre els veïns dels afores.

D'altra banda, la presència de drogoaddictes també era molt més important al centre de la ciutat. A la perifèria, en canvi, era gairebé inexistent (els percentatges eren del 15 i el 2%, respectivament).

Altres qüestions que es constataren de manera important al centre de Bolonya eren la presència de persones acabades d'arribar, els problemes per trobar aparcament, el tràfic de drogues i el vandalisme.

9. Bolonya és la ciutat amb més pòrtics del món. Té 55 quilòmetres de pòrtics (38 dels quals es troben al centre històric). Aquesta zona està empedrada i comprèn els carrers i els edificis que en el passat van ser llocs privilegiats on els artesans tenien els seus tallers i venien els seus productes (els pòrtics quedaven resguardats del mal temps i el fang). Des del segle XIII, els pòrtics han estat el marc arquitectònic de l'antic centre de la ciutat, tot i que també en trobem en molts annexos de l'època moderna.

3.2 Bolonya i el mercat de l'oci

A grans trets, el mercat de l'oci de Bolonya, que no és gaire diferent del d'altres ciutats amb les mateixes característiques, està segmentat en tres àmbits diferents: les megadiscoteques, per a les grans masses; els «locals alternatius» (com ara centres socials, per a grups més petits i polititzats a la recerca d'alternatives a l'oci tradicional), i, per acabar, els espais públics oberts, on es fan activitats d'oci de tipus massiu per a les persones que no es poden permetre anar a la discoteca i que només de vegades recorren al segon tipus d'oferta d'oci. Els dos primers àmbits d'oci estan més formalitzats i es basen en la música i el ball com a principals mitjans d'unió. L'espai públic, en canvi, constitueix un espai menys formalitzat per a l'oci, i la música només és un factor que, amb el temps, pot unir la gent jove. A més, els conflictes i els problemes entre els mateixos joves i entre la gent jove i altres actors són diferents en aquests tres àmbits esmentats, com veurem més endavant.¹⁰ El que sí que comparteixen aquests tres segments del mercat de l'oci és el consum d'alcohol i drogues (que poden ser de tipus diferents segons l'espai) com a mètode habitual dels joves per passar el temps junts. Això no obstant, aquests tres nivells no estan del tot segmentats i encara és possible passar d'un a un altre, sobretot pel que fa als dos últims nivells (els espais públics i els espais alternatius). Les discoteques es restringeixen cada vegada més a un públic diferent.

L'espai públic on hem dut a terme aquesta investigació té l'epicentre a la plaça Verdi, que és la plaça central de la zona de la universitat. La plaça Verdi és molt coneguda a tot Itàlia, ja que és el lloc on la gent jove acostuma a quedar i on van tenir lloc molts dels esdeveniments relacionats amb conflictes polítics entre el moviment estudiantil i la policia o altres partits polítics durant les dècades de 1970 i 1980. Fins fa uns quinze o vint anys, s'associava molt més la plaça Verdi amb el concepte de la participació dels joves en la política que no pas amb l'oci, tot i que històricament ja havia estat un lloc de trobada i reunió dels estudiants. D'altra banda, en aquella època la plaça i també la zona de la universitat estaven envoltades d'espais d'oci (discoteques, centres socials, teatres, etc.). No obstant això, en pocs anys, aquests locals han anat tancant o s'han anat desplaçant a barris perifèrics. Al mateix temps, la zona de la universitat ha experimentat canvis molt importants. La majoria de llibreries que hi havia i les petites botigues d'alimentació s'han substituït per activitats econòmiques d'altres tipus: s'hi han obert molts bars i se n'han ampliat d'altres, però el que es pot trobar en aquesta zona, sobretot, és una gran concentració de petites botigues d'alimentació regentades per pakistanesos, que, tot i les ordres administratives que intenten impedir-ho, estan obertes fins ben entrada la nit.

Tal com hem esmentat a l'apartat anterior, aquesta zona es troba a l'epicentre del debat sobre la seguretat, la por de la delinqüència i l'incivisme a Bolonya i al país: la imatge pública i la realitat no podrien ser més coincidents en aquest cas. Sens dubte, la zona

10. En aquesta investigació, tanmateix, no hem estudiat el segon tipus d'oferta d'oci.

de la universitat és un barri en declivi, abandonat per les institucions i la gent i caracteritzat per un clima de por i intolerància (Pavarini, 2004). El nombre de veïns establerts a la zona continua disminuint i la majoria de pisos es lloguen (a uns preus molt elevats) als estudiants que arriben de tot Itàlia.

Tot i així, aquesta imatge de desordre i declivi va lligada a la imatge d'un barri tolerant i animat que sobreviu i té l'atractiu especial de la Universitat de Bolonya, que es considera una de les millors d'Itàlia. A més, la zona —i aquesta és una de les raons del seu atractiu— és un dels mercats de drogues oberts més grans del nord d'Itàlia.

Un segon àmbit de la nostra investigació, més restringit, és el de dues grans discoteques (les més conegudes i amb més aflluència de la ciutat) que normalment reben un públic diferent del que trobem a la plaça. Vam decidir que, quan fos possible, comparàrem l'anàlisi de les activitats d'oci a l'aire lliure amb l'anàlisi de l'oci a les discoteques per tal de tenir una visió més àmplia de les activitats d'oci juvenil a la ciutat i descobrir si els diversos contextos influeixen en l'aparició de la violència entre la gent jove i com passa tot això. Els resultats d'aquesta part de la investigació es presenten separatament, a l'apartat 7.

4. L'ORIENTACIÓ I LA METODOLOGIA DE LA INVESTIGACIÓ

Hem fet una investigació qualitativa que es basa en entrevistes, en l'observació de camp i en l'anàlisi formal i informal de documents.

En tots dos contextos, la nostra atenció s'ha centrat en els temes següents:

- el concepte d'oci (segons les diverses representacions i la descripció dels diversos actors implicats)
- el temps i l'espai de les activitats d'oci
- les situacions i els comportaments que presenten elements de conflicte o violència i que estan relacionats amb les activitats d'oci de la gent jove
- el concepte de violència i conflicte tal com el defineixen els diversos actors involucrats
- el tipus de gent jove involucrada
- la relació formal i informal d'altres actors (ciutadans, policia, treballadors socials, responsables de seguretat privada i mitjans de comunicació)
- les relacions de gènere durant les activitats d'oci i, sobretot, en l'aparició de conflictes i situacions de violència.

La investigació qualitativa s'ha basat en les quatre fases que s'esmenten a continuació:

1) Trenta entrevistes cara a cara amb els actors implicats (vint-i-dues a la zona de la universitat i vuit a les discoteques). Les entrevistes s'han fet, en particular, a les persones següents:

- estudiants i altra gent jove que passa el temps lliure a la plaça i a les zones properes, i també estudiants i altra gent jove que va a les discoteques
- policies i treballadors socials que treballen cada dia a la zona de la universitat
- veïns de la zona de la universitat (els representants de les associacions de veïns més actives)
- personal responsable de la seguretat de les discoteques o els pubs i els bars de la zona de la universitat
- amos de pubs i bars i altra gent que treballa a la zona de la universitat.

El marc general de les entrevistes es va centrar en els aspectes següents:

- paper i informació personal de l'entrevistat
- descripció dels fets (context, hora, espai, tipus d'activitat d'oci que s'estava fent, motius aparents o percebuts del conflicte, característiques de les víctimes i els agressors, paper que hi va tenir l'addicció a les drogues o a l'alcohol, comportaments, altres factors implicats, etc.)
- opinions i impressions dels entrevistats sobre els fets i definició del concepte *violència entre la gent jove*
- opinió i impressions dels entrevistats sobre fenòmens més generals (activitats dels joves en el temps lliure, seguretat, relacions amb la policia i les institucions, reacció social, etc.)

S'han plantejat algunes preguntes específiques amb l'objectiu d'analitzar les qüestions referents a les relacions de gènere (la implicació de noies i dones en els fets, la seva definició de *violència*, etc.).

2) Observació de camp.

S'han fet dues observacions diferents durant la investigació. La primera va tenir lloc a la zona de la universitat, i sobretot al focus d'investigació (la plaça Verdi), des de començaments de juliol fins a finals d'octubre de 2006.

La segona observació es va desenvolupar entre el 28 de novembre de 2006 i el 15 de gener de 2007, dues nits a la setmana, en dues megadiscoteques diferents de la ciutat (Ruvido i Matis).

Tenint en compte l'objectiu de la investigació, l'observació directa era la metodologia més adequada, ja que permetia observar les pràctiques socials i els comportaments d'un grup específic. Així mateix, tots dos contextos eren vàlids per a una investigació empírica d'aquest tipus, ja que són limitats en l'espai i en el temps. Vam optar per una observació encoberta ja que, tenint en compte les característiques del grup i les pràctiques que volíem observar, vam pensar que seria més profitosa.

3) Anàlisi de documents formals i informals relacionats amb la qüestió concreta (per exemple, blocs, documents d'associacions juvenils, lleis administratives o investigacions).

4) Anàlisi de les notícies publicades per la premsa local durant tres anys (2004, 2005 i 2006).

5. ELS RESULTATS DE LA INVESTIGACIÓ A LA ZONA DE LA UNIVERSITAT

5.1 Activitats d'oci

El nostre treball de camp confirma,¹¹ en primer lloc, que els tipus d'activitats d'oci que es desenvolupen a l'espai obert de la zona de la universitat són de poca qualitat i bastant estandarditzades: els joves es reuneixen a la plaça i s'hi queden tota la nit bevent i xerrant; altres vegades, van d'un bar a un altre, en una zona molt limitada. Només alguna vegada, a l'estiu, es fan concerts o s'organitzen actes en aquest espai. Els bars i els pubs de la zona ofereixen els mateixos productes, normalment sense actes culturals relacionats. No obstant això, els preus en aquests locals són bastant més elevats, la qual cosa motiva la gent jove que es reuneix a la plaça a emportar-se la beguda preparada de casa o a comprar cervesa a les botiguetes dels pakistanesos, on és molt més barata que als bars i als pubs de la zona.

Tal com veurem, les diferències de capacitat econòmica canalitzen els joves cap a unes rutes de l'oci o unes altres. Els joves que es queden a la plaça, o en general en un espai públic, normalment no es poden permetre pagar l'entrada del cinema o el teatre o dels locals que ofereixen concerts, actes culturals, etc. D'altra banda, no poden arribar a altres espais, com ara els centres socials, que actualment no es troben al centre de la ciutat, ja que el sistema de transport públic de Bolonya funciona bastant malament després de les nou del vespre. A més, tampoc no es poden permetre anar a les discoteques més cares dels afores.

Tal com també veurem més endavant, hi ha diversos grups de gent jove que fan vida a la plaça. El que comparteixen, sobretot, és la idea de l'oci com a espai de temps per passejar-se amb una cervesa, xerrar els uns amb els altres, fumar (habitualment marihuana o haixix), prendre amfetamines i, amb menys freqüència, consumir heroïna. Aquesta és la percepció principal de l'oci que semblen tenir aquests joves. D'aquesta manera, sembla que mantenen viva l'antiga litúrgia col·lectiva de trobar-se a la plaça, tot i que avui dia les xifres són impressionants: la mitjana de gent jove a la plaça se situa

11. Massimo Pavarini (2004) ha fet una anàlisi exhaustiva de les activitats d'oci en algunes zones del centre de Bolonya.

entre cinquanta i seixanta persones, si bé durant l'estiu i els caps de setmana s'hi reuneixen centenars de joves. Normalment, es troben al vespre i es queden a la plaça fins a les tres de la matinada.

Els interessos i els objectius d'aquests joves, tal com manifesten a les entrevistes, se centren, únicament, a estar pel carrer, beure i conèixer gent. No queda gaire clar fins a quin punt aquesta manera de reunir-se i definir el temps lliure és espontània o és una conseqüència de les condicions del mercat de l'oci i les restriccions econòmiques de les quals ja hem parlat abans. Probablement, tots dos factors es reforcen mútuament.

De vegades, a la plaça es fan concerts que organitzen els amos d'algun bar important de la plaça, l'Ajuntament o alguna associació juvenil. En aquest cas, l'activitat d'oci està més estructurada i organitzada, i la música es converteix en el motiu principal de trobada.

Un segon tipus de diversió per als joves d'aquesta mateixa zona són les festes privades. Com que en molts edificis d'aquesta zona hi viuen estudiants de lloguer, tot sovint fan festes a les quals conviden moltes persones. No hem investigat aquest tipus d'activitats d'oci, tot i que val la pena recordar-les, ja que aquestes festes tenen algunes repercussions en els espais públics propers a la zona de la universitat. Durant aquestes festes, i també quan s'acaben, la gent entra i surt dels edificis i la seva presència fa augmentar el nombre de persones que hi ha a la plaça. D'altra banda, de vegades l'entrada en aquestes festes pot causar alguns conflictes entre els joves mateixos, tot i que els conflictes més importants solen sorgir amb els residents de la zona, per culpa del soroll.

També tenim les opcions que alguns locals ofereixen a la plaça i als voltants. Molts d'aquests locals, com ja hem dit, no celebren actes ni tenen música a l'interior. No obstant això, com que en general són locals petits i com que en aquests espais tancats no s'hi pot fumar,¹² normalment els joves es queden a dins poca estona i llavors es reuneixen una altra vegada a fora dels locals: al carrer o bé sota els famosos pòrtics de Bolonya. Sigui com sigui, tot indica que aquest és el mètode preferit per conèixer gent, sobretot per als «estudiants normals» (vegeu el punt següent) i per a les persones que vénen de fora.

Això sembla que confirma que el valor més important que els joves donen a l'oci en aquest context s'associa a les relacions personals (els agrada estar-se a la plaça perquè allà queden amb els amics o poden conèixer gent nova) i a l'oportunitat de reunir-se en un espai que es considera «lliure», on poden fer el que els vingui de gust i, sobretot, poden infringir i transgredir les normes. La majoria de gent jove entrevistada expressa aquestes idees d'una manera bastant clara.

12. Tal com han comentat alguns dels entrevistats, hi ha una coincidència entre l'augment de la gent jove al carrer i a les places i l'entrada en vigor de la llei que, des de fa uns quants anys, ha prohibit estrictament fumar als bars, les botigues, els pubs, etc.

Tal com hem dit més amunt, a l'estiu també s'organitzen concerts o altres activitats semblants en aquests espais. En aquest cas, la violència i els conflictes es controlen mitjançant la presència de grups organitzats. D'una manera més general, i d'acord amb l'opinió dels entrevistats, el fet d'oferir als joves unes opcions d'oci més estructurades sembla que els dissuadeix de la violència i de cometre il·legalitats i, sobretot, evita conflictes entre diversos joves.

5.2 Els diversos grups de joves de la zona de la universitat

És important conèixer més a fons els joves que conviuen a la zona de la universitat, ja que el fet que tinguin característiques diferents influeix en la manera que tenen de conviure i divertir-se.

A grans trets, podem distingir quatre tipus de grups que coexisteixen en aquest espai:

- 1) Els anomenats *punkabèsties*, que són grups de joves vagabunds urbans (Cardinali, 2001) que viuen als carrers amb els seus gossos. L'etiqueta de *punkabèstia* fa referència a un petit grup de nois i noies marginals (d'unes trenta o quaranta persones) que ha estat objecte d'activitats d'intervenció social (sense èxit, en la majoria de casos) i que es caracteritza pel fet de presentar diversos problemes. La majoria d'aquests problemes són els següents: l'addicció a les drogues o a l'alcohol (o a totes dues coses), els trastorns mentals i algunes malalties (com ara pneumònies o el VIH). Aquests joves ronden pels carrers de dia i bona part de la nit: demanen almoïna, de vegades trafiquen amb droga i molt sovint participen en actes incívics, vandàlics i en delictes menors. Se'ls considera el grup més problemàtic des de diversos punts de vista i fa temps que s'estan fent esforços per ajudar-los (per exemple, l'any 2001 es va crear un refugi —que ja s'ha tancat— per allotjar aquestes persones i els seus gossos en una àrea externa al centre de la ciutat).
- 2) Els anomenats *estudiants normals*, que són nois i noies que molt sovint vénen d'altres regions del país i que han de lluitar dia rere dia contra l'elevat cost de les taxes universitàries i dels pisos. Així mateix, sembla que busquen els trets atractius del passat de la ciutat i els agrada la «vida al carrer», també perquè no poden accedir a un altre canal d'oci més car. Molts d'ells se senten atrets per l'estil de vida dels *punkabèsties* i sovint adopten un estil de vida semblant, tot i que no presenten els problemes que hem esmentat més amunt. Aquests joves se solen anomenar *punkaficton*. Això no obstant, tal com indiquen molts treballadors socials, dins d'aquest grup estan augmentant les situacions límit. És el cas d'alguns estudiants que no acaben els cursos i que cada vegada consumeixen més drogues i alcohol. En poques paraules: es tracta d'un grup en risc de

marginalització. Sobretot, corren el risc de caure en l'estat definitiu de *punkabèstia*, que molts joves troben més atractiu pel rebuig de les normes i dels deures que comporta.

- 3) El tercer grup és el representat pels traficants de droga nord-africans. N'hi ha de molt joves (entre deu i catorze anys); d'altres són adults (fins a trenta-cinc o quaranta anys). Aquest grup també és un dels més problemàtics, ja que els seus integrants viuen a la plaça dia i nit i es consideren violents i agressius. De fet, molts dels conflictes que esclaten al carrer mentre es duen a terme activitats d'oci o en altres contextos estan relacionats amb la presència d'individus d'aquest grup. D'altra banda, cal tenir en compte que aquests traficants solen anar armats amb ganivets i que sovint es barallen entre ells i amb els seus clients per qüestions de tràfic de drogues. Molts dels conflictes sorgeixen arran dels intents d'aquest grup per compartir les opcions d'oci de la plaça amb els grups que conviuen en aquest espai. A més, els joves d'aquest grup sovint es barregen amb els *punkabèsties* o amb altres grups d'estudiants.
- 4) En darrer lloc, i encara que en una proporció inferior, també s'ha detectat la presència de joves que vénen de fora per una sola nit (normalment la de divendres o dissabte). Ja hem indicat que Bolonya, tot i l'estat de decadència actual, es continua considerant una ciutat plena d'oportunitats i amb molta vida. A conseqüència d'això, molts joves d'altres ciutats o regions es desplacen fins a Bolonya, tot i que no solen compartir les activitats d'oci a la plaça amb la resta de grups que hem comentat. Això no obstant, de vegades, si han de creuar la plaça i passar pels voltants per buscar un lloc on passar la nit (un pub o un bar), augmenten les possibilitats de trobar-se immersos en conflictes amb altres grups.

Per acabar, també m'agradaria parlar d'un altre grup que és important en aquest context: els gossos dels *punkabèsties* o d'altres joves que viuen segons l'estil de vida d'aquest grup. Tenir un gos s'ha convertit en un component fonamental del nou estil de vida de molts joves. D'aquesta manera, molts estudiants també es passegen per la zona de la universitat amb els seus gossos, que tenen un paper important en els conflictes i els actes violents que tenen lloc a la plaça (tal com veurem més endavant).

D'altra banda, hi ha una presència important de noies i dones joves que es descriuen i es representen a elles mateixes com a persones molt agressives i fortes, tot i que, al mateix temps, depenen en gran mesura dels seus companys. M'agradaria comentar una mica millor aquest punt, més endavant.

El que comparteixen aquests grups diferents, amb poques excepcions, és la idea que la plaça Verdi és un espai anònim on pot passar de tot, on tot és permès i on les normes, tot i que la presència de la policia les recorda, no es poden fer complir. Al mateix temps, aquests grups s'adonen de la debilitat de la seva condició i de la poca qualitat de les seves activitats d'oci i es lamenten de no poder-se permetre activitats més

interessants. D'altra banda, acusen les institucions de fer molt poca cosa per oferir-los activitats culturals i d'oci que siguin millors.

5.3 Conflictes i violència als espais públics

La conclusió que, segons sembla, podem extreure del nostre treball de camp és que hi ha un clima general d'intolerància, por i hostilitat que s'estén per la plaça i, en general, per les activitats d'oci. Aquest clima, que perceben molts dels entrevistats —fins i tot els estudiants que se solen reunir a la plaça—, s'encavalca d'una manera ambigua amb la idea de l'oci que sorgeix del fet de reunir-se tota una colla en un espai «lliure» on pot passar de tot i on tot és permès.

En primer lloc, hem de recalcar que els entrevistats fan servir molt més el terme *conflicte* que el terme *violència*. La majoria de conflictes, que de vegades acaben en agressions violentes o en baralles, són provocats per motius trivials: una mirada, un comentari sobre una noia o qualsevol altra cosa o un malentès per les paraules o el comportament d'algú. Pràcticament ningú no qualifica aquests actes de «violents». No obstant això, la majoria admet que s'ha trobat en un clima en què ningú no tolera les persones del voltant. En molts casos, els conflictes no són col·lectius, sinó que sorgeixen entre dues persones, si bé després poden implicar altres persones de la plaça (normalment els amics de les primeres persones implicades).¹³

Segons l'opinió de molts dels entrevistats, el consum de drogues i d'alcohol és una de les raons principals de l'esclat de conflictes entre la gent jove, sobretot si tenim en compte que aquests conflictes solen estar relacionats amb motius trivials o de vegades incomprensibles. De fet, la majoria d'aquests conflictes sorgeixen entrada la nit, normalment després de les onze o les dotze, quan el consum de drogues i d'alcohol arriba al punt àlgid.

Hi ha un segon nivell de conflictes, que està vinculat a les relacions entre els diversos grups que passen la nit a la plaça o pels voltants. Els comportaments més problemàtics s'associen als grups de *punkabèsties* i de traficants nord-africans.

Pel que fa als *punkabèsties*, els conflictes solen estar relacionats amb els problemes que implica la vida al carrer, amb els furtus menors¹⁴ i sovint amb els problemes de drogues. Sens dubte, aquest grup és el més conflictiu, tant amb la resta de persones (resta de ciutadans, policia, etc.) com amb els individus del mateix grup o d'altres grups de gent jove de la plaça.

13. Molts dels entrevistats consideren que la presència de gossos és un factor de por i d'estrès i, de fet, els gossos solen estar implicats en les baralles en el grup dels *punkabèsties* i no és estrany que fereixin alguna persona, normalment algun policia o veí.

14. Tot i que, tal com ens recorda un treballador social, si et roben la jaqueta, fa fred i vius al carrer, la víctima podria considerar que aquest fet és alguna cosa més que un «furt menor».

En darrer lloc, tenim un tercer nivell de conflicte, en què solen estar involucrats els traficants nord-africans i que es considera bastant problemàtic. En aquest cas, els actes poden acabar amb ferits, ja que els traficants solen portar navalles, la qual cosa vol dir que és possible que el conflicte desemboqui en un atac violent. Els motius dels conflictes d'aquest tipus solen estar relacionats amb baralles pel tràfic de drogues (a causa del preu, la qualitat de la droga, etc.) entre el venedor i el client (sobretot si el client és un *punkabèstia*). Tots els actors implicats qualifiquen aquests actes de «violents».

En tots els tipus de conflictes que descrivim aquí és molt difícil diferenciar clarament el paper de «víctima» del d'«agressor». Tots dos papers s'encavalquen en el temps i en l'espai. Un altre element interessant és que, encara que el conflicte hagi estat seriós, no sol tenir conseqüències en les relacions entre la gent implicada. Per exemple, l'endemà a la nit, víctimes i agressors de conflictes anteriors beuen junts una altra vegada. L'únic grup que sempre rep l'etiqueta de «víctima» és el de la gent jove que ve de fora i es troba implicada en una baralla o en un conflicte mentre creua la plaça o bé dins d'algun bar o pub del voltant. La premsa local sol posar èmfasi en el paper de víctima d'aquests grups, als quals es fa referència com a «bons nois» que vénen de fora i es veuen implicats en la violència de la plaça.

D'altra banda, també hi ha molta gent que empra la paraula *violència* per definir els conflictes que sorgeixen entre la gent jove i altres actors: els veïns, la policia, alguns botiguers o, en alguns casos, turistes que passen per la zona. En aquest context, trobem alguns casos de violència i reaccions col·lectives de la gent jove contra els «altres» (la policia o els veïns que es queixen del desordre físic i social que causen els joves a la plaça i als voltants) en què els grups fragmentats de la plaça, en certa manera, se solidaritzen i s'uneixen temporalment contra un «enemic» comú.

Segons alguns dels entrevistats (actors polítics, treballadors socials o, de vegades, els mateixos estudiants), tot i que els motius que hem esmentat són les raons immediates dels conflictes violents, també hi ha altres causes estructurals més profundes: l'hostilitat de la ciutat, la duresa de les condicions de vida de molts estudiants o la manca d'oportunitats per accedir a un altre tipus d'oci. Aquesta explicació torna a fer referència a l'estratègia de «desresponsabilització» de la qual ja he parlat a la introducció d'aquest article.

En canvi, segons altres persones (els veïns i els vigilants de seguretat privats), els motius dels conflictes interns i externs rau en la decadència de les normes cíviques i en la pèrdua de valors de la vida en comunitat, pels quals sembla que aquests joves no tenen cap interès. La majoria de queixes dels veïns fan referència a la qüestió del desordre social i físic relacionat amb la presència de gent jove a la plaça i als carrers dels voltants, que és una cosa que planteja un problema greu en el projecte de seguretat de la ciutat. Des d'aquest punt de vista, el conflicte més important no té lloc entre els joves, sinó contra la ciutat, les seves normes i el seu estil de vida tradicional.

Un resultat interessant de la investigació és la naturalesa de gènere del conflicte. D'una banda, de les entrevistes i de l'observació, n'extraiem la conclusió que moltes

vegades les noies i les dones són violentes i agressives amb altres persones (com ara veïns i policia) i que la seva actitud és tan agressiva com la dels seus amics de sexe masculí. D'altra banda, la investigació també posa de manifest la proliferació de la violència entre les dones i els seus companys, sobretot dins del grup dels *punkabèsties*. És relativament freqüent que les noies rebin pallisses dels seus companys, i de vegades es prostitueixen per pagar als traficants nord-africans, tot i que això només passa als grups de *punkabèsties*. Hi ha hagut alguns casos de violació durant els darrers anys, encara que no tots s'han denunciat a la policia. Aquests fets només aconseguen centrar l'atenció de la premsa si són greus. En aquests casos, els autors dels actes violents i l'assetjament contra les dones són els traficants nord-africans, la qual cosa reafirma la sensació de perill i violència que provoca la seva presència a la zona de la universitat.

6. REACCIONS FORMALS I INFORMALS

Durant els darrers anys s'han fet diversos intents per regular l'oci nocturn, tot i que han tingut pocs resultats. Pel que sembla, les estratègies de les diverses institucions que han intervingut a la zona no han estat gaire clares i s'han articulat malament.

El municipi ha tingut una actitud contradictòria: d'una banda és el responsable d'aquesta situació, ja que ha concedit llicències als petits negocis de pakistanesos i ha tancat alguns espais culturals del centre per desplaçar-los fora de la zona de la universitat, etc.; de l'altra, ha decretat nombroses ordres administratives per regular alguns comportaments relacionats amb l'incivisme, tot i que no ha estat capaç d'aplicar-les. Aquestes ordenances municipals sobre l'hora de tancament dels bars i els pubs o sobre la venda d'alcohol després d'una hora determinada han tingut una bona acollida entre els veïns i la premsa local,¹⁵ si bé és bastant difícil saber si s'han aplicat, com s'ha aconseguit aplicar-les i quin impacte han tingut.

Tal com hem pogut confirmar per mitjà de les nostres entrevistes i l'observació, però, la policia local —que a Itàlia està sota control de l'alcalde i que ha d'intervenir en els comportaments incívics de col·lectius en espais públics i en les regulacions administratives— té molts problemes per gestionar aquestes qüestions. Tot i que té competències formals, el seu paper no queda clar a causa dels conflictes de competències amb la policia nacional i la doble naturalesa d'aquest cos: d'una banda, se li demana que actuï com a policia convencional i que, consegüentment, apliqui les normes i les ordenances; de l'altra, se li exigeix que actuï com a mediador, de manera que no pot fer correctament ni una cosa ni l'altra.

15. Però també han generat un debat important entre els actors socials i polítics de les ciutats sobre si aquestes mesures són oportunes i sobre les conseqüències que té això per a la imatge de Bolonya com a ciutat tolerant.

De les entrevistes que hem fet a aquests agents, se'n desprèn una frustració considerable relacionada amb el paper que duen a terme, a més d'una gran consciència i un gran coneixement de la situació a la qual s'han d'enfrontar. Així mateix, en la majoria de casos, els intents de mediació es consideren un fracàs, ja que la mediació és una estratègia que només pot funcionar si la gent no es troba sota els efectes de l'alcohol i les drogues.

La policia nacional, la presència de la qual és —simbòlicament— forta, no està ben dotada per solucionar aquests problemes i adopta l'enfocament reactiu tradicional: normalment només intervé després que tinguin lloc els fets més greus. Pel que sembla, la visibilitat simbòlica és l'única pràctica d'aquest cos, tot i que segurament expressa una estratègia de *zoom* encoberta: mantenir els problemes de drogoaddicció i alcoholisme, els actes incívics i la marginalització social en aquesta zona i evitar, d'aquesta manera, que proliferin en altres barris.

Els treballadors socials limiten la seva intervenció a l'ajuda, l'assessorament i la mediació, tot i que la tasca que duen a terme es fa més difícil a causa de la presència fragmentada dels grups a la plaça, l'absència de líders i la reticència de molts joves (sobretot els *punkabèsties*) a permetre que altres persones intervinguin en els seus conflictes. D'altra banda, la seva feina encara es complica més perquè no hi ha ni una voluntat ni una estratègia política destacada sobre el tema i els diversos actors que treballen en aquest camp no estan ben coordinats.

Molt sovint, els treballadors socials no intervenen quan esclata un conflicte. Només truquen a la policia quan els conflictes es converteixen en situacions perilloses i greus (i això, d'acord amb la percepció personal que tinguin del terme *perillositat*).

En general, els treballadors socials expliquen la violència i els conflictes entre la gent jove en el marc de la teoria de les etiquetes i la reacció social: els joves no són violents *per se*, sinó que són la societat i la política, que els penjen aquesta etiqueta. La majoria de joves comparteix l'enfocament protector i de «desresponsabilització» que ha caracteritzat la cultura italiana i la definició de la gent jove a Itàlia (vegeu la introducció d'aquest article). En aquest sentit, la responsabilitat principal no és de la gent jove, sinó de les institucions, sobretot les locals, que no ofereixen cap alternativa real a aquestes activitats d'oci pobres i massives.

En aquesta zona, segons sembla, els vigilants de seguretat dels locals tenen un paper important, tot i que únicament pel que fa a la seguretat de la gent jove a l'interior dels locals. Tot indica que els vigilants controlen estrictament els comportaments dins dels pubs i les discoteques, i ho fan basant-se en diverses estratègies, com ara la mediació, tot i que també recorren a la dissuasió i la resposta reactiva. Així mateix, exerceixen una funció preventiva important per mitjà de l'ús de criteris selectius a l'entrada dels bars o els pubs. No obstant això, hi ha pocs locals de la zona que tinguin vigilants.

Durant aquests anys s'han desenvolupat diversos projectes. Tanmateix, no n'hi ha hagut cap que hagi tingut un èxit clar, ni tan sols si l'objectiu no era solucionar el problema sinó gestionar-lo i fer-lo compatible amb la vida urbana quotidiana.

7. ELS RESULTATS DE LA INVESTIGACIÓ DINS DE LES DISCOTEQUES

Com ja hem indicat, també s'ha fet un treball de camp més limitat en un altre àmbit del mercat de l'oci: el que representen les discoteques.

Els dos contextos investigats, els clubs Matis i Ruvido, es troben fora del centre de la ciutat (un d'aquests locals està situat en un petit poble de l'àrea metropolitana de Bolonya). Ni l'un ni l'altre no tenen bona connexió d'autobús i, en general, els nois i les noies s'hi desplacen amb cotxe o moto. Tots dos llocs reben un públic que és diferent del de la plaça: majoritàriament, es tracta d'estudiants amb una capacitat econòmica superior que els que es queden a la plaça Verdi, tot i que també hi ha treballadors que, sovint, vénen d'altres ciutats de la regió d'Emília-Romanya. A tots dos locals els preus són bastant elevats, sobretot al Matis: per poder pagar una entrada reduïda (o tenir entrada gratuïta), cal arribar-hi abans de mitjanit. Després d'aquesta hora no hi ha descomptes. Al Matis les entrades costen entre divuit i vint euros, amb una consumició inclosa. Les altres copes costen nou euros. Al Ruvido l'entrada costa nou euros, però una vegada al local, cada beguda costa nou euros, com al Matis. Tenint en compte que el nombre mitjà de consumicions a l'interior del local és de 4,5, una nit al Matis pot costar entre cinquanta i vuitanta euros. A totes dues discoteques hi ha la possibilitat de sopar si es reserva taula prèviament (abans de mitjanit) i, en aquest cas, la quantitat que es paga és molt més elevada. També es poden comprar drogues (amfetamines i cocaïna), tot i que normalment la gent se les porta de fora i les consumeix a la discoteca.

El públic del Ruvido és més jove que el del Matis (en part, perquè l'entrada és més barata) i se situa en una franja d'edat que va des dels quinze o setze anys fins als quaranta, segons la programació específica (depenent del dia de la setmana). Al Matis la gent sol ser una mica més gran.

En la majoria de casos, la discoteca és el punt d'arribada d'una llarga nit, que sol començar aproximadament a les nou del vespre. Normalment els joves es reuneixen en petits grups d'amics en una casa. De vegades sopen junts i llavors van a casa d'altres amics o a prendre alguna cosa en un bar o un pub. Al voltant de les dotze de la nit, comencen el procés, llarg i complex, de selecció i admissió a les discoteques.

Les característiques més atractives d'una nit a la discoteca apareixen als estudis que s'han fet sobre el tema (Padovano, 2003; Torti, 1997): la possibilitat de reunir-se en un lloc molt artificial i exclusiu (contrari a l'espai públic, que està obert a les relacions externes); la música, que aquí es considera un factor important, i la relació social dins de la discoteca. Per acabar, però no per això menys important, la possibilitat de beure i consumir drogues sense control també és un factor important. Dins de les discoteques, les activitats d'oci estan més delimitades pel context físic. En aquest cas, l'oportunitat de transgredir i infringir les normes cíviques no és tan important com en un espai públic: aquí prevalen l'organització típica del temps i els rituals comuns dins de les discoteques (Padovano, 2003).

Com ja hem dit, la gent sol arribar tard a la discoteca, tot i que abans de mitjanit per poder entrar de franc o pagar les entrades a un preu reduït. El temps d'espera a la

cua forma part del ritual col·lectiu d'admissió a la discoteca. Quan s'arriba a l'entrada, hi ha diversos rituals d'admissió al local, que són bastant semblants a la majoria de discoteques italianes i que s'apliquen tant per reforçar la imatge d'exclusivitat de la discoteca com per altres raons de seguretat i de control. Una vegada a dins de la discoteca, hi ha molts altres rituals que indiquen els diversos nivells d'inclusió en el context o exclusió del context.

Tot i que l'àmbit de les discoteques està més formalitzat i controlat, sovint també s'hi desencadenen conflictes entre els joves. Tot seguit, presentem els resultats més interessants del nostre treball de camp sobre la qüestió de la violència i els conflictes entre la gent jove.

Malgrat les diferències entre els joves que es queden als espais públics i els joves que van a les discoteques, els fets són bastant semblants. També en aquest cas, la majoria de fets que tenen lloc durant la nit són baralles i agressions més greus. No obstant això, la nostra observació ha contribuït a saber amb quina freqüència passen aquests fets: cada nit, a totes dues discoteques, hi ha hagut entre dues i tres bregues que han acabat en baralles més serioses. Les causes immediates són exactament les mateixes que les dels conflictes que es produeixen als espais públics: una mirada, un malentès i —aquí més sovint que als espais públics— l'assetjament verbal contra les noies. D'altra banda, en aquests casos, tots els actors entrevistats estan d'acord amb el paper que tenen l'alcohol i les drogues a l'hora de causar reaccions violentes en aquestes situacions trivials. A dins de les discoteques, però, els conflictes i la violència queden interromputs ràpidament gràcies a la intervenció de la seguretat privada del local. En la majoria de casos, els conflictes comencen als lavabos, on el control no és tan estricte. De fet, al Ruvido, pocs dies després d'haver acabat el nostre treball de camp, una noia va ser violada als lavabos i es va tancar la discoteca.

Tot i que sembla que els conflictes són més freqüents aquí que als espais públics, no tots els actors implicats creuen que el clima dins de les discoteques sigui perillós, intolerant o violent, com és el cas de la plaça Verdi. A més, l'opinió pública i els mitjans de comunicació no presenten les discoteques com a espais perillosos per als joves, tot i que és cert que hi ha una preocupació cada vegada més gran per l'augment del consum de drogues i alcohol.

8. OBSERVACIONS I CONCLUSIONS

Tot seguit resumim les conclusions més importants de la nostra investigació:

- 1) A Itàlia, la qüestió de la violència i els conflictes entre la gent jove durant les activitats d'oci s'està convertint en un motiu de preocupació pública i d'interès institucional cada vegada més important. El fet de centrar l'atenció en aquests comportaments és un pas més en la percepció de la joventut com a condició peri-

llosa i en la construcció social d'una idea de risc relacionada amb els comportaments juvenils.

- 2) Tot i aquesta preocupació creixent, les investigacions i els estudis en aquest camp no s'han generalitzat, sobretot pel que fa al temps lliure que els joves passen en espais públics, que a les ciutats universitàries s'està convertint en la manera més comuna de reunir-se.
- 3) Tot sembla indicar que el mercat de l'oci cada vegada està més segmentat en diversos nivells que ofereixen possibilitats diferents a grups de joves diferents. La distància més gran s'observa en l'oposició entre l'oci als espais públics i l'oci a les discoteques. El primer tipus d'oci no està controlat, és informal i es basa, principalment, en l'oportunitat d'infringir les normes cíviques, mentre que el segon és organitzat, està controlat i està envoltat d'un gran nombre de rituals.
- 4) En tots dos casos, però, el consum d'alcohol i drogues (de qualitat diferent en tots dos contextos) cada vegada és més generalitzat.
- 5) En tots dos casos, l'alcohol i les drogues es consideren les raons principals de l'aparició de conflictes i situacions de violència entre la gent jove.
- 6) A l'espai públic, els conflictes i la violència (que no tenen una naturalesa gaire diferent dels que sorgeixen a les discoteques) empitjoren a causa de diversos factors, com ara la percepció que tenen els joves d'estar «abandonats» de l'àmbit d'actuació de les institucions, i sobretot a causa de la presència de diversos grups, com ara els *punkabèsties* i els traficants de drogues, que presenten dificultats de coexistència amb altres grups de joves que van als espais públics.
- 7) Mentre que els joves i la resta de la societat no consideren que les activitats d'oci a les discoteques siguin perilloses (amb l'excepció dels pocs casos en què es produeixen fets greus), les activitats d'oci als espais públics sí que es perceben com una amenaça per a la vida en comunitat dels diversos grups socials i com una confrontació amb les ciutats i les normes cíviques.
- 8) Aparentment, els actors polítics, les institucions locals i la policia no han sabut desenvolupar una estratègia d'intervenció consistent. Tampoc no hi ha cap mena d'acció coordinada entre els diversos actors implicats i la majoria d'intents d'intervenció a l'espai públic de la zona de la universitat no han tingut efecte o és molt difícil implantar les mesures pertinents. D'aquesta manera, augmenta la sensació que la situació està cada vegada més fora de control.

BIBLIOGRAFIA

- Andreani, G. (2003): Giochi pericolosi in nome dello *sballo*: studio su alcuni comportamenti degli adolescenti, *Rivista di polizia*, 2, 319-337.
- Beck, U. (2000): Figli della libertà: contro il lamento sulla caduta dei valori, *Rassegna italiana di sociologia*, 1, 3-28.

- Bogna (1997): *Il mito della giovinezza*, Roma, Laterza.
- Canovacci, M. (1999): *Culture Extreme*, Roma, Meltemi.
- Cardinali, M. (2001): I nomadi della nuova era: uno studio di sociologia della devianza, *Dei delitti e delle pene*, 1-2-3, 265-301.
- Cavalli, A.; De Lillo, A. (eds.) (1988): *Giovani anni 80: seconda indagine IARD sulla condizione giovanile in Italia*, Bologna, Il Mulino.
- Cavalli, A.; De Lillo, A. (eds.) (1993): *Giovani anni 90: terza indagine IARD sulla condizione giovanile in Italia*, Bologna, Il Mulino.
- Cavalli, A.; De Lillo, A. (eds.) (1997): *Giovani verso il Duemila: quarta indagine IARD sulla condizione giovanile in Italia*, Bologna, Il Mulino.
- Cavalli, A.; De Lillo, A.; Buzzi, C. (eds.) (2002): *Giovani del nuovo secolo: quinta indagine IARD sulla condizione giovanile in Italia*, Bologna, Il Mulino.
- Chiarello, F. (2000): Le derive della notte, i giovani e le discoteche, *Minori e Giustizia*, 2, 68-82.
- D. a. (1984): *Giovani oggi: prima indagine IARD sulla condizione giovanile in Italia*, Bologna, Il Mulino.
- Dal Lago, A. (1990): *Descrizione di una battaglia. I rituali del calcio*, Bologna, Il Mulino.
- Dal Lago, A. (1995): *I nostri riti quotidiani. Prospettive nell'analisi della cultura*, Genova, Costa & Nolan.
- Gatti, U. (2003): Delinquenza e giustizia minorile, a Barbagli, M. (ed.), *Rapporto sulla criminalità in Italia*, Bologna, Il Mulino, 399-435.
- Gatti, U. et al. (1994): Self-reported Delinquency in three Italian Cities, a Junger-Tas, J.; Terlow, G.; Klein, M.W. (eds.), *Delinquent Behavior among Young People in the Western World*, Amsterdam, Kluger Publ.
- Killias, M. (2002): La criminalità in Italia: uno sguardo dall'esterno, a Barbagli, M.; Gatti, U. (eds.), *La criminalità in Italia*, Bologna, Il Mulino, 269-277.
- Newburn, T. (2002): Young people, crime and youth system, a Maguire, M.; Morgan, R.; Reiner, R. (eds.), *The Oxford Handbook of Criminology*, 3a. ed., Oxford, Oxford University Press, 531-578.
- Padovano, S. (2003): *Il tavolo e la pastiglia. Culture del consumo e rappresentazioni del pericolo*, Ancona, Affinità Elettive.
- Pavarini, M. (2004): *Conflitti nell'uso dello spazio pubblico: zona universitaria e Fratello. Qualche proposta per governare la problematicità* (informe no publicat).
- Prina, F. (2000): *Forme della devianza giovanile. Percorsi di illegalità e normalità della violenza*, Torí, Edizioni Sonda.
- Riva, E.; Maggiolini, A. (2004): *Adolescenti trasgressivi. Le azioni devianti e le risposte degli adulti*, Milà, Franco Angeli.
- Rosci, E. (ed.) (2003): *Fare male, farsi male. Adolescenti che aggrediscono il mondo e sé stessi*, Torí, Bollati Boringhieri.
- Torti, M.T. (1997): *Abitare la notte*, Genova, Costa & Nolan.
- Torti, M.T. (1998): La seduzione della notte, *Animazione sociale*, maggio, 10-14.

Van Gennep, A. (2006): *I riti di passaggio*, Torí, Bollati Boringhieri.

Vegetti Finzi, S.; Battistin, A.M. (2000): *Letà incerta: i nuovi adolescenti*, Milà, Mondadori.

LES VIOLÈNCIES, LES FESTES I ELS SEUS ACTORS. UN ESTUDI EMPÍRIC A PORTO

JOSEFINA CASTRO*
CÂNDIDO DA AGRA*

El cos d'aquest text comprèn quatre parts: la problematització social del fenomen, l'estat de la qüestió, el marc teòric i metodològic de la investigació empírica i l'anàlisi de la informació.

1. LA PROBLEMATITZACIÓ SOCIAL DEL FENOMEN

La intensificació de la preocupació per la delinqüència i la seguretat ciutadana a Portugal es va viure, sobretot, durant la dècada de 1990 (Agra *et. al.*, 2001: 499). L'associació sistemàtica de fenòmens urbans com ara l'exclusió, la marginalitat, la immigració, la delinqüència i la seguretat es va produir per primera vegada durant les eleccions legislatives de 1995. Aquests temes van ocupar un lloc inèdit en el discurs dels mitjans de comunicació i el debat polític.

En aquest moment, la delinqüència juvenil també està adquirint una visibilitat creixent i un estatus nou, més autònom, respecte d'altres objectes als quals anava lligada; està emergent com a problema de seguretat que preocupa els ciutadans.¹ Amb l'afegitó que, segons una creença molt estesa, està augmentant. La imatge social del jove delinqüent evoca algunes de les imatges més importants de la por: el delinqüent, els immigrants, els toxicòmans, els actes violents i els barris en situació de risc. Tradicionalment lligada a la petita delinqüència contra la propietat i als delictes associats al consum de drogues, la delinqüència juvenil comença a ser identificada amb els actes de vandalisme i violència (aparentment, gratuïta) comesos en grup i amb els habitants dels barris *difícils* de la perifèria de Lisboa i Porto. Tot i que són puntuals, aquests episodis, que es produeixen als espais públics i semipúblics (el carrer, els transports, l'escola, els grans magatzems, els barris, etc.), tenen una repercussió en l'opinió

* Escola de Criminologia de la Facultat de Dret de la Universitat de Porto. Cláudia Rodrigues (en el marc de l'Observatori dels Riscos Urbans i la Seguretat – Escola de Criminologia / Ajuntament de Porto) ha col·laborat de manera valuosa en la investigació de camp d'aquest estudi.

1. L'exposició relativa a la problematització de la violència juvenil reprèn el text sobre la justícia juvenil a Portugal (Agra i Castro, 2007).

pública. Especialment, el caràcter suposadament organitzat (la *gang* o banda) és el que confereix un sentit particularment amenaçador als actes comesos.

Podem dir que és també a partir de la meitat de la dècada de 1990, a conseqüència d'un esdeveniment tràgic en una discoteca del nord de Portugal,² que els espais d'oci nocturn (les discoteques, els pubs i els bars) es van convertir en un problema de seguretat dins del discurs polític i mediàtic. Les circumstàncies d'aquest episodi reuneixen els elements principals d'aquesta problematització, que s'organitza al voltant d'una configuració *nebulosa* que associa els llocs de festa amb la delinqüència i la violència:

- a) l'associació d'aquests espais amb actes de violència greu i armada;
- b) l'associació d'aquests actes amb els denominats *negocis de la nit* (drogues, armes, extorsió, prostitució);
- c) l'associació sistemàtica del *segurata* i l'empresari a aquesta delinqüència, percebuda com a «organitzada», i
- d) una política de control administratiu dels espais de festa que es considera inconsistent i inefaç.

Aquesta nova configuració, reforçada a conseqüència d'altres esdeveniments, desencadena una profusió legislativa centrada en la tensió creixent entre la dimensió econòmica del mercat de consum i de l'oci i la seguretat, en especial en les qüestions relatives a la prevenció dels actes violents a l'interior dels espais de festa. Durant la dècada de 1970, la regulació d'aquests establiments es va encaminar cap a una flexibilitat més gran, així com cap a la descentralització de les pràctiques de llicència i control administratius. Aquesta orientació encara es justifica, tant si és per la necessitat de respondre a les transformacions socials i a les pautes noves de consum com si és per les exigències imposades per al desenvolupament del sector turístic, un dels pilars principals de l'economia portuguesa des de la dècada de 1960.

El Decret Llei 168/1997, de 4 de juliol, que regula la instal·lació i el funcionament dels establiments de restauració i begudes, es va aprovar com a resultat del compromís governamental de reforçar el control de les condicions de seguretat dels establiments d'oci nocturn i va introduir elements que anuncien una relativa inflexió d'aquesta lògica. En primer lloc, es posa en relleu la necessitat de reforçar la defensa del consumidor i, en segon lloc, s'afirma l'especificitat de les activitats afectades i, en conseqüència, el seu des-

2. El 16 d'abril de 1997, a primera hora del matí, tres individus armats van entrar en una discoteca d'una ciutat del nord, hi van abocar benzina i hi van calar foc. L'incendi va cremar completament l'establiment i va provocar la mort de tretze persones. La gravetat de les conseqüències va empitjorar per les condicions de l'establiment. La investigació dels fets va portar fins al propietari d'una discoteca rival. Va ser condemnat juntament amb els autors materials de l'acte.

marcatge del sector del turisme. Aquest desmarcatge s'acompanya de normes referides especialment als establiments amb zones de ball. En efecte, en els anys successius, aquests locals han estat objecte de diverses normes relatives a la seguretat, en especial l'exigència d'implantar un sistema de seguretat privada que inclogui mitjans electrònics de vigilància.³ El 2001, el govern va crear la Comissió de Seguiment Permanent de les Condicions de Seguretat de les Discoteques i els Establiments d'Oci Nocturn amb l'objectiu de «combatre la manca de coordinació de les polítiques i les accions de control administratiu d'aquests espais (...) que plantegen problemes que exigeixen una planificació estratègica i una supervisió integrada».⁴

A partir d'aquesta breu aproximació es pot veure com es dibuixa entre els dos nuclis temàtics —joventut i espais de festa— un moviment que és, alhora, de divergència i de convergència. Malgrat que la violència juvenil va començar a constituir un problema especialment cap a la dècada de 1990, els llocs de festa no es consideren escenaris particularment associats a les conductes problemàtiques. D'altra banda, no sembla que la joventut sigui un element central de la construcció social dels llocs de festa com a problema. No obstant això, hi ha aspectes que ens permeten traçar punts de continuïtat entre tots dos fenòmens, tant si és pel que fa a la naturalesa de les conductes com si és per la reacció política davant d'aquestes. En relació amb la primera, es constata que l'èmfasi es posa sobre la violència i sobre el caràcter suposadament «organitzat» de les conductes problemàtiques. Es pot dir, tant en un cas com en l'altre, que es tracta d'una violència que es representa com a excessiva, fins i tot «gratuïta», el caràcter organitzat de la qual la fa més perillosa. En tots dos casos, la resposta gira a l'entorn de la demanda i la implementació de mitjans específics de prevenció i control. Efectivament, es constata que des del final de la dècada de 1990, davant de configuracions més àmplies que podien reunir totes aquestes situacions, la reacció política s'encamina cap a la delimitació de cadascuna d'aquestes i, al mateix temps, cap a la definició d'estratègies de control que formen part d'una configuració més global de la seguretat: d'una banda, a l'emparedament de la distinció entre responsabilització i protecció, es fa la divisió entre menors perillosos i menors en situació de perill; de l'altra, la distinció entre la regulació dels espais de festa i la regulació del sector turístic, indissociable de l'èmfasi posada en l'àmbit de la seguretat (principalment, la prevenció d'actes violents) davant de l'àmbit econòmic.

En definitiva, es pot dir que els elements centrals de la problematització pública, mediàtica i política de la delinqüència juvenil i dels espais d'oci nocturn consolidada des del final de la dècada de 1990 sembla centrar-se en una configuració comuna: la inseguretat, que en la mateixa època s'erigeix com un objecte que atreu una multiplicitat d'objectes i ofereix un esquema de lectura comú que permet la seva articulació i la seva recomposició sistemàtica.

3. Decret llei 231/1998, de 22 de juliol.

4. Resolució del Consell de Ministres 111/2001.

2. L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Fins a l'inici d'aquest projecte, no s'havia desenvolupat la investigació sobre els joves, els espais de festa i la violència. El tema, *qua tale*, és nou. De totes maneres, especialment a partir de 1995, justament l'època en què la violència i la inseguretad es van convertir en problemes socials a Portugal, hi ha temes d'investigació empírica en àmbits veïns que permeten reconstruir un cert nombre d'elements dispersos aplicables al nostre estudi. Aquests són els dos eixos de reconstrucció: els joves i la festa; els joves i la desviació.

2.1 Els joves i la festa

A diferència dels estudis extensius duts a terme en el període 1980-1995, centrats en les cultures juvenils pel que fa a la seva relació amb les mutacions estructurals de la societat portuguesa, després de 1995 la investigació sobre els joves presenta les característiques generals següents: diversificació dels objectes, els mètodes i els marcs conceptuals.

En primer lloc, els objectes, el teló de fons dels quals es va conceptualitzar en termes de cultures juvenils, es divideixen en quatre direccions: els estils de vida, els comportaments, les identitats i els grups. La festa i l'oci no tenen un caràcter homogeni. Tenen una significació diferencial segons els estils de vida propis dels diferents contextos. Els comportaments que es produeixen en aquests llocs remetent a estructures socioeconòmiques i de classe. Pel que fa a les conductes violentes, aquests estudis no els dediquen una atenció particular. Les dites conductes troben el seu lloc entre altres «conductes de risc», com ara el consum d'alcohol i drogues, la conducció de vehicles, els comportaments sexuals (Pais i Cabral, 2003). D'altra banda, aquests comportaments s'enquadren en un procés de construcció identitària (Pais, 1999; Sudan, 2001; *ibid.*). L'estudi de Sudan (2001) sobre els joves afroportuguesos interpreta la violència dels joves i altres comportaments desviats com a autoconstrucció identitària en el si d'una «cultura de la resistència». Per tant, tenint en compte els estils, les conductes, les identitats i els seus contextos, no podem parlar del jovent com d'una categoria homogènia. S'ha de parlar més aviat de categories de joves, com ara «els hedonistes» o «els rebels» (Pais, 2003).

Quant al mètode d'investigació, les tècniques qualitatives, especialment els relats de vida, l'etnografia, les entrevistes i l'anàlisi documental, han enriquit considerablement les investigacions extensives i l'anàlisi quantitativa de dades. El camp d'investigació és la vida quotidiana dels joves en els seus contextos múltiples, dels quals extreu les seves significacions.

Finalment, podríem dir que la investigació portuguesa sobre les cultures juvenils se situa a mig camí entre una microsociologia i una macrosociologia en què la mirada antropològica l'obliga a diferenciar allò que, en la superfície, apareix com un fet social homogeni.

2.2 Els joves i la desviació

La investigació portuguesa sobre la desviació va començar el 1984 amb la creació del Centre de Ciències del Comportament Desviat de la Universitat de Porto. Aquest centre d'investigació interdisciplinària ha desenvolupat mètodes quantitius (mètode experimental i tècniques d'enquesta) i mètodes qualitius, especialment mètodes etnogràfics, relats de vida i anàlisis documentals en l'àmbit de la desviació en general, i de la droga i la delinqüència en particular. A Porto s'han adaptat i aplicat enquestes internacionals com la «International Crime Victim Survey» i la «International Self-Report Delinquency» (Agra *et. al.*, 1999). A Lisboa, els dispositius nacionals sobre droga i toxicomania duen a terme la major part de la investigació en aquest àmbit. Les universitats van començar a interessar-se per aquest tema en la dècada de 1980. De manera puntual, també s'han interessat per la delinqüència. Al començament de la dècada de 1990, el Ministeri de Justícia va fer les enquestes sobre victimització (GEPJM, 1993, 1995) i delinqüència juvenil (Gersão, Lisboa, 1994), d'àmbit nacional.⁵ Havent dit això, la investigació portuguesa sobre desviació es pot caracteritzar a partir de tres paraules: fragmentació, superficialitat i irregularitat.

Així, doncs, es coneix molt poc el fenomen en general, i la desviació juvenil en particular. No obstant això, podem esmentar alguns estudis dispersos que ens poden donar una idea sobre la violència associada als comportaments de consum de substàncies i a la delinqüència.

2.2.1 Droga i violència

Un primer grup d'estudis estableix una relació entre el consum de drogues i la violència. Tanmateix, aquesta relació no és directa ni lineal. Cal tenir en compte, d'una banda, el tipus de substància, els individus que en prenen, els seus contextos, les seves trajectòries —per exemple: les relacions del toxicòman amb els entorns del mercat clandestí de drogues estan marcades per la violència (Agra, 1997); de l'altra, la interdependència d'altres comportaments de risc (Ferreira, 2003). El segon grup d'estudis, més proper al nostre tema, observa la relació entre patrons de consum, estils de vida i espais de festa. Les dades dels diversos estudis (Calafat, 1999; Sanches i Marques, 1999; Rebelo, 1999; Chaves, 2003; Henriques, 2003; Carvalho, 2004) no permeten refermar les imatges populars segons les quals aquests llocs de consum i de festa constitueixen una font de violència greu i sistemàtica. Hi ha vincles entre consums, especialment el d'alcohol, i violència, però la seva gravetat és menor o puntual.

5. Portugal només va participar en la International Crime Survey l'any 2000.

2.2.2 *Delinqüència i violència*

Els diversos estudis efectuats permeten concloure que la delinqüència juvenil ha augmentat en els darrers anys. Aquest augment és degut, sobretot, al grup de joves d'entre setze i vint-i quatre anys i a l'increment dels fets contra el patrimoni, principalment els robatoris amb violència (dins del mateix grup d'edat). Així, per bé que es pot parlar d'un increment de la delinqüència violenta, cal dir que aquest augment es produeix en el marc de la delinqüència contra el patrimoni, que s'ha tornat més dura. Aquesta tendència coincideix amb una disminució dels delictes contra la vida i un increment de les lesions lleus. La delinqüència sexual es manté escassa i estable.

3. MARC TEÒRIC I METODOLÒGIC

Per començar, aclarim el marc conceptual i metodològic de la nostra activitat.

- a) El marc conceptual. La violència s'ha concebut com un moment o un estat d'un sistema d'interaccions entre una multiplicitat d'elements. Quins són aquests elements? Les conductes, els actors d'aquestes conductes, els seus contextos (coordinada espacial), les seves trajectòries (coordinada temporal), les reaccions socials formals i informals. Quin sentit o quina lògica articula aquests elements? Les conductes de transgressió i violència extreuen el seu sentit dels sistemes de vida dels actors, i també de la xarxa establerta entre els sistemes social i cultural.
- b) El marc metodològic. Tenint en compte el nostre marc de referència en relació amb l'objecte de la investigació, és evident que el mètode ha d'establir els fets en els nivells: objectiu i subjectiu; intern i extern, i autònom i heterònom. Així, doncs, hem fet servir una metodologia heterogènia que ha permès establir i extreure, alhora, fets, significats i punts de vista. Per tant, la investigació qualitativa ha tingut un paper essencial en el nostre viatge, el «motor» del qual ha estat la dialèctica entre el pla teòric i el treball empíric.

Ara necessitem les coordenades de l'objecte:

- les situacions/conductes problemàtiques (la naturalesa, el procés, l'abast, els factors i els significats);
- els actors de les situacions/conductes problemàtiques;
- els contextos espaciotemporals i les sociabilitats, i
- les reaccions formals i informals davant les situacions/conductes problemàtiques.

3.1 Definició dels contextos espaciotemporals de la investigació

Hem definit dos contextos d'investigació que es corresponen amb dos tipus diferents de festa: la *festa nocturna quotidiana* i els *contextos cíclics de la festa*.

El primer és el context central d'aquest estudi i fa referència als espais d'oci nocturn que els joves freqüenten de manera quotidiana (els bars, els pubs, els cafès i les discoteques). En aquest context, a conseqüència de l'estudi d'exploració, hem definit tres zones que es corresponen amb els tres pols de concentració de la festa juvenil a Porto:

- a) *Ribeira*. Aquesta zona és al centre històric, a la riba del riu que travessa la ciutat. És una zona residencial, turística i d'oci. Des de la recuperació urbanística iniciada en la dècada de 1980, aquesta zona s'ha convertit en una referència simbòlica de la vida nocturna de Porto. Aquesta recuperació ha provocat una reconversió profunda de les activitats econòmiques, la qual ha estat possible gràcies al desplaçament d'una part dels habitants (procedents, majoritàriament, d'estrats socioeconòmics desfavorits) cap a barris perifèrics. Les característiques històriques i naturals han determinat una concentració de les activitats a l'entorn del turisme i l'oci amb l'obertura de diversos bars i restaurants que envaeixen l'espai públic amb les seves terrasses. La història d'aquesta zona està marcada per l'oscil·lació cíclica entre moments de «prosperitat» i moments de «crisi». Més enllà de les fluctuacions estacionals fruit de la vocació turística de l'indret, la justificació més invocada per explicar aquest moviment és la delinqüència i la inseguretat. Cal dir que la Ribeira (i la zona que l'envolta) s'emmarca en un territori associat des de fa molt de temps a les activitats il·lícites, en particular el tràfic d'estupefaents.
- b) *L'eix Massarelos-Foz* (es tracta d'una extensió de la primera zona cap a l'oest). En aquesta zona, els bars i les discoteques es distribueixen d'una manera dispersa al llarg del riu, fins al mar. Aquesta zona és més heterogènia des del punt de vista urbanístic i social. La proximitat dels barris populars «difícils» és una de les raons més esmentades per explicar la delinqüència associada a aquesta zona.
- c) *La zona industrial*. Sembla que aquesta zona és actualment el pol principal de la festa juvenil. Els factors més esmentats per explicar aquesta preferència són la dimensió dels espais, la diversitat d'«ambients» i la facilitat per aparcar. Al mateix temps, com que es tracta d'una zona no residencial, les llicències d'instal·lació són més fàcils d'obtenir. La dimensió de les discoteques és considerable. L'espai exterior es fa servir, sobretot, com a espai de pas per als usuaris entre el cotxe i els establiments. Aquesta zona també és propera als barris populars.

Pel que fa als *contextos cíclics*, s'han triat dos esdeveniments festius com a unitat d'estudi:

- a) la *Queima das Fitas*, la festa dels estudiants de la universitat, que se celebra al mes de maig i té una setmana de durada. El treball de camp es va desenvolupar a l'interior del *Queimódromo*, l'espai a l'aire lliure situat en un carrer allunyat del centre urbà en què tenen lloc les activitats nocturnes principals, especialment els espectacles musicals. Per tal de donar una idea de la dimensió de la festa, podem dir que la població mitjana que va freqüentar aquest espai va ser de trenta mil persones la nit;
- b) els festivals d'estiu que se celebren a pobles petits del nord i el sud de Portugal; aquests pobles són envaïts cada any per milers de joves preparats per passar alguns dies a l'aire lliure. Vam fer incursions en dos festivals d'estiu celebrats al nord.

En comparació amb els entorns festius *quotidians*, aquests darrers contextos són secundaris en la nostra investigació. Els hem inclòs perquè sembla que són l'expressió del caràcter complex de la relació entre joves-violència-espais de festa. Tot i ser esdeveniments que concentren una població molt nombrosa i heterogènia de joves, no es veuen com un «problema».

3.2 Els mètodes

Anàlisi documental de la legislació sobre la matèria i altres documents oficials que plasmen l'orientació de les polítiques públiques, així com d'articles de premsa (un diari de gran tirada, entre els mesos de gener de 1996 i agost de 2006).

- a) Anàlisi dels incidents registrats en la base de dades de la Policia de Seguretat Pública (PSP) i esdevinguts a les tres zones de festa quotidiana,⁶ i també els incidents registrats durant les nits de la *Queima* a l'interior del recinte on se celebra la festa.
- b) Observació dels contextos de festa triats: en un primer moment, una observació «fluctuant» amb l'objectiu d'identificar els «ambients», la gent, els comportaments i les interaccions; en un segon moment, l'examen més sistemàtic dels llocs triats a partir de la primera observació i l'anàlisi d'informació complementària.
- c) Entrevistes semiestructurades, centrades en l'explotació flexible, semioberta i profunda de les dimensions de la investigació. A més de les entrevistes informals,

6. La delimitació de les zones s'ha fet a partir de l'observació. Comprèn els espais utilitzats pels usuaris dels establiments d'oci nocturn, incloses les vies d'accés.

s'han fet quaranta-vuit entrevistes. La selecció de la mostra s'ha fet d'acord amb els principis del mostratge teòric (definició dels criteris d'inici segons el marc teòric i metodològic de l'estudi i definició gradual durant la investigació a partir de qüestions plantejades per l'anàlisi de les dades en relació amb els objectius fixats). L'observació ha estat l'instrument privilegiat per accedir als individus, en particular als joves. Aquests són els grups que formen la mostra: joves; propietaris i empleats dels establiments; les entitats competents en el procés de concessió de llicència i control administratiu dels espais de festa i en el manteniment de l'ordre públic (l'Ajuntament, el Govern Civil, la policia); les institucions de salut i de prevenció de riscos presents a la *Queima*, i representants dels habitants de zones de festa.

4. ANÀLISI DE LA INFORMACIÓ

4.1 Conductes, actors, contextos i reaccions

Les situacions identificades com les més problemàtiques en els espais de festa freqüentats durant la nit pels joves són:

- a) pel que fa als comportaments dels usuaris dels espais, el consum excessiu de substàncies psicoactives (l'alcohol i l'associació d'alcohol i drogues sintètiques, o «pastilles»), les agressions verbals i físiques i els robatoris a l'interior i a l'exterior dels espais de festa;
- b) la conducta dels *segurates*, i
- c) les interaccions conflictives entre els primers i els segons.

Les situacions identificades específicament com a «conflictes entre joves», considerades freqüents a l'interior i a l'exterior dels espais de festa, s'avaluen com a «poc greus» i no són objecte de problematització. Normalment se situen en el pla verbal; més rarament, en el físic. Les conseqüències es perceben com a poc significatives, tret que la intervenció inadequada d'un tercer (generalment, el *segurata*) les agreugi.

Una segona situació, totalment diferent, fa referència als «individus de barri», denominats generalment *gunas*.⁷ La naturalesa d'aquests actes, així com la seva significació, es considera radicalment oposada a la que caracteritza els actors identificats es-

7. Les expressions *grunhos*, *gandins* i *mitras*, utilitzades generalment com a sinònims, són menys freqüents. No hem pogut determinar l'origen de la paraula. No obstant això, hem fet dues hipòtesis quant a l'origen del terme: l'expressió *andar à guna*, que es feia servir per designar la conducta dels joves que es penjaven de la part exterior dels tramvies per viatjar sense pagar; o un anglicisme a partir de *goon*.

pontàniament com a *joves*. La violència dels *gunas*, per bé que, efectivament, són *joves*, s'associa més aviat a la violència problemàtica, fins i tot la delinqüència.

Així, doncs, descriguem cadascuna de les situacions identificades com a «conflicte» o problema de «violència» posant en evidència els actors implicats, els actes que les caracteritzen (naturalesa, abast i significació), els seus contextos i les reaccions suscitades per aquestes situacions.

4.1.1 *L'alcohol i les hormones*

a) *Les conductes i els actors*

Els comportaments que caracteritzen les situacions de conflicte, generalment a l'interior dels espais de festa, entre els usuaris identificats com a «*joves*» són provocacions i insults. Més rarament, es tracta d'agressions. Generalment, els agressors són de sexe masculí i no es coneixen amb els agredits.

El desenvolupament d'aquestes situacions sempre segueix el mateix patró: acte desencadenant, generalment percebut com a involuntari; reacció verbal agressiva; interaccions amb insults; agressió física (més aviat rara).

Aquests conflictes, que poden ser desencadenats per «una fotesa» (empènyer algú, abocar accidentalment una beguda al damunt d'algú, fer gestos o comentaris adreçats a una noia que està acompanyada), es perceben generalment com l'efecte de dues motivacions principals atribuïdes a la festa juvenil: l'alcohol i l'*engate* (les estratègies de seducció). En resum, podem dir que es tracta d'un problema d'«alcohol i hormones» lligat a l'ambient i a una sèrie d'interaccions pròpies dels espais de festa. El caràcter imprevisit del conflicte dificulta a l'observador l'enquadrament causal de les conductes i, fins i tot en les situacions d'agressió, és difícil determinar qui és la víctima i qui l'agressor.

És ridícul, però les coses passen de sobte, de cop i volta. No te'n adones... Són petites coses... Estàs ballant amb els teus amics i de sobte s'arma un enrenou. (9)

Hi ha consens sobre la idea que cada vegada es beu més i que els *joves* comencen a fer-ho abans que en altres èpoques. Aquesta evidència es manifesta sobretot en termes qualitatius, és a dir, es posa en relleu especialment el consum de begudes amb una graduació alcohòlica alta, principalment els xopets. L'excés d'alcohol «obre totes les portes»: incrementa la intolerància davant les «petites coses», fa disminuir el control sobre el comportament i intensifica les reaccions alhora que augmenta l'agressivitat. No obstant això, com demostra l'anàlisi del discurs mediàtic i institucional, la problematització social de l'alcohol en la festa es vincula més aviat a la relació establerta amb la sinistralitat del trànsit. Pel que fa als *joves* i els propietaris dels espais de festa, aquesta preocupació apareix molt més mitigada, sobretot quan les mesures de prevenció, especialment el control policial, pertorben la diversió. Pel que fa a les drogues il·legals, tot i que sembla que encara són presents en la festa juvenil, es problematitza especialment la seva

associació amb l'alcohol. Els còctels d'alcohol i pastilles són la forma de consum més associada a les interaccions conflictives.

Generalment, la baralla acaba sense conseqüències greus gràcies a la intervenció d'un tercer: els amics (per regla general) i els *segurates*. Els mitjans utilitzats per contenir aquests conflictes, sobretot en situacions en què intervenen els *segurates*, es consideren decisius per impedir que continuïn a l'exterior.

Els insults i les baralles entre noies són molt més rars. Generalment són vistes com l'expressió de conflictes anteriors de naturalesa passional. En efecte, es constata una certa ambivalència en el discurs sobre el paper que fan les noies. Es perceben com el motiu freqüent dels conflictes i alhora com un element que, només per la seva presència, fa que l'ambient sigui més suau. En cas de conflictes tenen, sobretot, la posició de testimonis passius o conciliadors. No obstant això, hi ha un tipus d'interacció conflictiva que emergeix de l'observació i del discurs dels entrevistats, en què les noies es perceben com a víctimes i que condiona per a elles el plaer de sortir de nit. Es tracta de conductes d'«assetjament» (l'expressió més utilitzada) o de «caça de dones», molt diferents dels «jocs de seducció» considerats propis de l'ambient festiu. Aquestes conductes resulten problemàtiques especialment en els casos en què la noia és «molt jove» o ha begut massa.

b) *Els contextos*

Les discoteques són l'escenari habitual de situacions d'aquest tipus. Els joves consideren els bars i els cafès llocs de pas abans d'anar a la discoteca, que comença a omplir-se a partir de les dues de la matinada. Tot i que molts clients ja han begut massa abans d'entrar-hi, és a les discoteques que l'excés d'alcohol assoleix el seu punt màxim. Els factors que s'apunten per explicar les interaccions no desitjades són la concentració de persones i l'ambient d'aquesta mena d'espais (la concentració en un espai tancat, la calor, l'estimulació visual i auditiva). Tot això fa que el període que va de les quatre a les sis de la matinada sigui el que s'esmenta, invariablement, com el més problemàtic. En efecte, generalment es fa referència a aquest període com el moment més favorable perquè s'esdevingui tota mena de situacions problemàtiques. Tot i que no podem establir una relació directa entre l'oci nocturn i les dades de la policia, comprovem que l'evolució dels esdeveniments registrats a les tres zones coincideix amb l'evolució espaciotemporal de la festa juvenil en el transcurs de la nit: els incidents a la zona de la Ribeira arriben al punt màxim entre les dues i les quatre de la matinada, que és l'hora de tancament dels bars i de desplaçament dels usuaris cap a les discoteques situades, sobretot, a la zona industrial. En aquesta zona, la industrial, es constata un increment dels incidents entre les quatre i les sis de la matinada.

c) *Les reaccions*

En percebre's com a situacions *normals* en el context de l'oci juvenil, els diversos actors consideren que les respostes més adequades a aquesta mena de conductes són les que suposen una actitud de tolerància i vigilància, és a dir, reaccions més aviat peda-

gògiques i preventives. En oposició amb la reacció enèrgica i excessiva dels *segurates* de les discoteques, la conducta de la policia i dels agents de seguretat a la *Queima* s'invoquen sovint com un model que cal seguir. El paper dels propietaris dels espais de festa es considera fonamental en aquesta matèria, sobretot pel que fa a la selecció i el control del personal de seguretat, a la prohibició de l'entrada de menors de setze anys i al control de la quantitat i la qualitat de les begudes. L'alcohol, element fonamental de la gestió econòmica d'aquests establiments (així com de la *Queima* i dels festivals d'estiu, patrocinats per marques de cervesa), es percep com un factor que determina una sèrie d'opcions relatives a la programació i la selecció, les quals són criticades pels usuaris. Un exemple d'això és la política generalitzada de «consumició mínima obligatòria», percebuda no només com un dels factors que limita la circulació dels joves entre els espais de festa, sinó també com una mesura que estimula el consum d'alcohol.

4.1.2 Els gunas i els barris

a) Les conductes i els actors

Les situacions problemàtiques lligades als joves identificats com a residents dels barris populars cobreixen un repertori ampli d'actes, per exemple: ofenses verbals, agressions, tràfic d'estupefaents, robatoris i vandalisme. Com que són la cara més visible dels barris populars en el context de l'oci nocturn, sembla que els *gunas* representen tots els problemes de delinqüència que integren les imatges socials d'aquests barris: són els individus que provoquen a tothom, que roben i peguen.

La figura del *guna*, sempre present en els discursos i amb una consistència sorprenent, consta de quatre elements principals: el territori de pertinença (els barris); l'aparença o l'estil; el grup, i l'actitud provocadora (en la seva manera de parlar, moure's i caminar).

Aquests elements es conjunten en una imatge molt típica, visible i amenaçadora:

Es posen un collaret, després es miren, «ara mano jo»... Pensen que el fet de viure al barri els permet... Sovint diuen: «Ei, tu, què vols?» (...) A aquesta gent li agraden molt els conflictes i de seguida comencen a barallar-se, tipus: «tinc aquí els meus amics, atacaré aquest paio». Després, durant la baralla, treuen les armes.

Gorra, vambes i un estil de vida molt particular; tenen gossos guardians, gossos enormes i dones submises. Mai no he vist gent tan típica, mai; és un estil de vida molt, molt definit. El líder: sempre hi ha un líder i gent que l'obeeix. És com a l'exèrcit, un exèrcit autèntic, de debò. (33)

D'acord amb les descripcions recollides, els grups, de dimensió molt variable, estan formats majoritàriament per nois d'entre catorze i vint-i-dos anys. Les noies *gunas* es perceben com a figures submises dins del grup i agressives cap a l'exterior, especialment envers la resta de noies. La solidaritat del grup es veu com un element que intensifica tots els conflictes, incloent-hi aquells en què les conseqüències són menors. Per aquest

motiu, en el cas de les situacions que es produeixen a l'interior dels establiments, es considera que l'expulsió és un trasllat del conflicte a un lloc, el carrer, en què aquests grups tenen avantatge respecte d'altres usuaris.

Hem identificat tres tipus de situacions problemàtiques associades a joves de barri:

i) Les agressions verbals i físiques entre *gunas* i *joves*

Les situacions més freqüents s'assemblen molt als conflictes vistos com a *normals* entre els joves. Generalment es desencadenen i acaben de la mateixa manera. La diferència rau més aviat en la significació que se'ls atribueix, indissociable de la imatge construïda al voltant d'aquests joves. D'acord amb la diferenciació que apareix d'una manera transversal en els discursos dels diversos actors entre «els joves que surten de nit per divertir-se i els joves que ho fan per provocar problemes», els *gunas* figuren com els provocadors per excel·lència. N'hi ha prou amb una mirada! (*Basta olhar!*). Aquesta afirmació plasma bé un estil de reacció molt particular que s'atribueix a aquests joves. N'hi ha prou amb una simple mirada perquè es desencadeni una reacció agressiva de tipus verbal. A partir de l'observació hem pogut comprovar que els joves de l'estil *guna* tenen una manera d'estar en grup que, des del punt de vista extern, es pot interpretar fàcilment com a agressiva, i que es caracteritza per la freqüència d'expressions insultants i d'interaccions físiques *dures* (cops de puny, puntades de peu, etc.) amb un sentit més aviat lúdic.

A diferència del cas dels *joves*, el fet que se'ls vegi com a grans consumidors d'alcohol i de drogues sintètiques no funciona com a «atenuant». Per contra, l'alcohol no fa res més que accentuar-ne el caràcter agressiu. Les drogues reforcen la seva connexió amb el món del delictes, ja que se suposa que els *gunas* en venen en els espais de festa.

L'evolució dels conflictes a l'interior dels espais generalment és interrompuda per altres clients o pels *segurates*, sense que hi hagi conseqüències més greus. En les situacions més greus, els *segurates* expulsen els joves de l'establiment. A diferència de les situacions entre *joves*, en aquest tipus de conflictes la gent identifica clarament l'agressor (els *gunas*, invariablement en plural) i la víctima (el *jove* o l'*estudiant*, de sexe masculí). La por d'una venjança i la ineficàcia de la policia i de la justícia són les raons principals que s'invoquen per no formalitzar les denúncies.

ii) Les baralles entre *grups*

Aquestes situacions, esmentades especialment pels joves de barri, formen part de l'experiència festiva d'aquests. Es tracta de situacions *normals*, en el sentit que es considera que hi ha una probabilitat gran que n'hi hagi en certs llocs de festa. L'origen d'aquests conflictes es pot situar en les interaccions entre dos individus. El conflicte s'estén, a continuació, al grup. Com ja hem esmentat, el grup és un dels elements que s'esmenta més per distingir els conflictes *normals* dels conflictes amb els joves de barri. Les conseqüències d'aquests últims es representen com a més greus, especialment si hi ha armes, element molt present en les entrevistes amb joves de barri. La baralla s'acaba,

generalment, amb l'expulsió dels participants. No obstant això, l'existència del grup fa més probable que es desenvolupi a l'exterior. Quan es crida la policia, els grups ja no hi són.

De vegades es tracta de conflictes *anunciats*, descrits generalment en termes de rivalitat entre grups de barris diferents. Aquestes baralles tenen lloc, per regla general, a l'exterior dels establiments d'oci nocturn, per bé que sovint comencen a dins i en el context de festes populars. Moltes vegades, els joves de barri les consideren situacions pre-visibles i normals en el marc del joc de les sociabilitats.

Avui aniré al X (un bar). És l'aniversari d'un amic i sé que hi haurà baralla. De vegades som nosaltres els qui busquem els problemes: sabem que hi seran i els volem provocar. (15)

Aquest barri és el pitjor de Porto; les cadenes de TV ho diuen. És el segon després de Y (barri de Lisboa). Els dos barris participaran junts en una festa... I serà molt fort, xaval. (28)

Tot i que les situacions d'agressió són molt més freqüents i espectaculars en el discurs dels joves de barri, es comprova que aquests conflictes, al marge de les conseqüències que els joves puguin haver de lamentar, tenen una dimensió lúdica i contribueixen, alhora, a l'afirmació d'una identitat, més o menys evident, que exerceix una funció tranquil·litzadora. Contràriament a la imatge dominant (que té la resta d'actors) que associa els grups de barri amb les *gangs* (bandes), els joves de barri tenen la sensació que el grup està molt menys estructurat i és més flexible. Funciona més aviat com una xarxa de sociabilitats territorialitzades que s'adapta als diversos contextos i circumstàncies. Unes vegades és un element identitari i de protecció, d'altres és un element del qual cal defensar-se. Aquesta plasticitat sovint es tradueix en ambivalència, evident en el discurs d'aquesta noia jove:

El meu circuit és el del meu barri... No del meu barri, sinó del meu grup. Jo sóc on és el grup. De vegades vaig sola, però el grup és important per defensar-nos. Evita problemes... encara que de vegades en crea. (45)

Un altre tipus de violència (descriu generalment com a més greu) també fa referència als grups de joves de barri: els actes vandàlics comesos contra establiments d'oci nocturn o les agressions contra *segurates*. Les situacions més violentes són les que enfronten grups de joves amb grups de *segurates*:

Cada vegada que es troben armes dins de les discoteques, són sempre els més joves! Criden als més grans, que són fora: són allà només per barallar-se amb els *segurates*. Sempre passa el mateix. Els *segurates* sempre estan implicats en situacions semblants. (47)

L'explicació més freqüent, fins i tot per part dels joves, és aquesta: aquests actes són una venjança contra les pràctiques de selecció adoptades en els espais de festa, que es veuen com a discriminatòries i humiliants. L'altre motiu fa referència a les relacions tèrboles entre grups de *segurates* i *gunas*. Aquestes relacions es concentren al voltant de certes activitats il·lícites, especialment el tràfic d'estupefaents. Aquests actes sovint inclouen un element associat als joves de barri i als *gunas*: les armes. La idea que hi tenen fàcil accés persisteix. En cas de necessitat, hi poden accedir fins i tot si entren desarmats als espais de festa. Segons els joves de barri, l'ús d'armes es considera una necessitat de defensa en contextos en què se suposa que «tothom» en porta una.

iii) Els furts i els robatoris amb violència

La font de preocupació més important per als joves són els robatoris. Les situacions que s'esmenten més són: robatoris a dins dels establiments, robatoris a l'interior del vehicle i robatoris amb violència a l'exterior dels espais de festa. Els dos primers es consideren riscos *normals*, propis de la dinàmica de la nit i de la ciutat. Aquests riscos, que cal preveure, no afecten d'una manera significativa la rutina de la festa. En canvi, els últims són, d'una manera molt particular, una amenaça de la integritat física. En conseqüència, cal adoptar comportaments d'evitació (respecte de certs locals, a algunes hores, etc.), solucions alternatives de transport (taxi o vehicle propi) o fins i tot dur una arma. Tot i que s'identifiquen altres actors (especialment els *drogoaddictes* i els gitanos), els *gunas* apareixen com els principals observadors i aprofitadors d'oportunitats. Se'ls veu com els «depredadors» de la gent indefensa que abandona els espais de festa debilitada pel cansament i l'alcohol. Les situacions descrites posen en escena grups amb una dimensió molt variable, constituïts generalment per nois. S'acosten als usuaris quan aquests abandonen els establiments i es dirigeixen cap als cotxes o les parades de transport públic. Llavors els amenacen, de vegades amb una arma, i els obliguen a lliurar-los els seus objectes personals. Algunes vegades, la violència dels cops causa lesions que requereixen atenció sanitària. Aquest tipus de situacions sembla que contribueixen d'una manera molt significativa a crear un sentiment d'inseguretat provocat per aquests joves i pels «seus territoris».

b) Els contextos

En primer lloc, cal dir que els usuaris més o menys habituals dels espais de festa tenen una mena de *mapa cognitiu* que funciona com a marc d'orientació espaciotemporal. Aquest mapa s'elabora a partir d'una sèrie d'experiències directes i indirectes que constitueixen punts de referència (la música, l'ambient, els consums, les condicions físiques dels espais, la població, les sociabilitats, els estils, etc.) que, al seu torn, donen forma a les imatges dels llocs. Aquestes imatges nodreixen les preferències i les decisions pel que fa a quins llocs es poden triar i quins s'han d'evitar.

La presència de *gunas* o la proximitat dels barris són elements recurrents d'una de les dimensions d'aquest mapa: la referida a la percepció de la seguretat en els espais de

festa. Aquests elements tracen una línia de separació entre espais *bons* i espais *dolents*. Per aquesta raó, la majoria de la gent (llevat dels joves de barri, que tenen una imatge més dura de la nit), malgrat que ha sentit parlar de situacions problemàtiques, i fins i tot de violència, pensa que la nit de Porto és segura sempre que es triïn bé els llocs.

Per bé que els *gunas* es consideren, generalment, *figures externes* a la festa, com algú que ve de fora, la seva simple presència produeix, al mateix temps, una territorialització de la festa molt present en el discurs dels diversos actors. És com si introduïssin el barri a la festa:

Amb el *hip-hop* i el *funk* sempre hi ha un problema: atrauen una població suburbana, un tipus de gent més o menys marginal. No tenen aspecte marginal, però viuen als marges de la ciutat. Només vénen aquí per marcar el territori. Són com els animals. Com els gossos. Deixen la seva marca pertot arreu. No se n'escapa res: els lavabos, les parets... Fan destrosses, deixen pintades pertot arreu. (Gerent d'un bar)

En reconstruir aquesta cartografia d'usuaris, es constata l'existència de dos tipus de territori que es consideren territoris problemàtics: els territoris *fronterers* (per la proximitat amb els barris) i els territoris *ocupats*, és a dir, espais de festa on es concentra aquest tipus de població per causes relacionades amb les característiques de l'oferta i les socialitats que s'hi produeixen.

En el cas dels primers, els usuaris miren de triar els establiments que funcionen com a barrera, és a dir, fan una selecció més estricta i posen els dispositius de prevenció i neutralització de problemes que es consideren més eficaços.

El tipus de música que se sent a la carpa⁸ és la música dels *gunas*. Aquesta gent sempre crea problemes. En tot cas, estan junts, agrupats a la carpa. Allà es reforça el control que exerceix el dispositiu de seguretat... per tant, els problemes estan concentrats i controlats. D'aquesta manera, tothom es pot divertir sense problemes... (Estudiant, 16)

L'únic problema és l'espai públic, l'hàbitat o «el gueto on els grups de barri són els herois», on la possibilitat que t'ataquin o et robin, al carrer o en el cotxe, és molt present. La zona industrial és la il·lustració d'aquest tipus de territori. El segon tipus de territori no suposa realment cap problema per als joves, llevat dels joves de barri. Els altres no hi van.

Hi ha un tercer tipus de llocs: aquells en què, aparentment, la coexistència és evident. Es tracta d'espais que es descriuen com a més «heterogenis», per bé que la coexistència no és sinònim de comunicació. L'observació d'aquests llocs mostra la presen-

8. La carpa electrònica és l'espai dins del recinte de la festa que es caracteritza per la música *techno*, *house* i *hip-hop*, estils associats als *gunas*.

cia d'una delimitació física entre els uns i els altres (una part de la terrassa, la zona del *Cubo* a la Ribeira o la *carpa electrònica* durant la *Queima*). Quan no hi ha aquesta línia física, es posa en pràctica una gestió prudent de les mirades o es manté una distància física.

Ells ens miren fixament. I nosaltres no els mirem... Tenim por... (44)

Hi són, els *gunas*? Llavors tothom s'aparta... A un costat hi ha els *gunas*. A l'altre, la resta de la gent. Ho sabem per endavant: els *gunas* són sinònim de baralla, gresca. (37)

Aquest model permet comprendre l'ambivalència que hi ha a la Ribeira. És alhora el lloc «que agrada i que s'evita». Es diferencia d'altres barris per la seva situació geogràfica, per les seves característiques estètiques i per la seva significació simbòlica. Per tot això, constitueix una oferta singular de diversió. L'únic problema és «la gent que hi viu». Encara que la gent s'atreveixi a anar-hi i no passi res, no se sent tranquil·la. Aquesta imatge persisteix fins i tot encara que la gent reconeix que la policia és més visible que en altres territoris; a més, les dades de la policia mostren que la Ribeira és la zona d'oci nocturn que presenta les taxes més baixes de delinqüència.

En el cas dels joves de barri, que es veuen obligats a abandonar el seu territori per divertir-se, aquest mapa d'inseguretat sembla molt més circumstancial. El risc s'assumeix com una condició de la festa; en primer lloc, pel caràcter més limitat de l'elecció: saben que hi ha espais on «mai no seran admesos». Aquesta evidència sembla la línia de separació principal dels territoris i l'objecte bàsic de problematització. Encara que intentin prevenir els motius d'exclusió (la manera de vestir, l'*estil*, els acompanyants habituals i, a l'últim, els trets que en delaten la pertinença als barris), la possibilitat que se'ls rebutgi és considerable, cosa que provoca un sentiment d'injustícia i rebel·lia.

c) *Les reaccions*

A l'interior d'aquests espais, les reaccions se centren a l'entorn de dues paraules clau: l'exclusió d'aquests joves dels espais de festa i, quan s'imposa la coexistència, les estratègies de confinament i evitació. Per part dels usuaris, aquestes estratègies van des d'eludir els establiments associats a aquest tipus de població fins al que podem denominar *una veritable economia de les mirades*, que és la traducció de les formes d'interacció entre els joves i els *gunas*; per part dels establiments, des de l'elecció de la clientela fins a l'accentuació de la vigilància (per exemple: reforç del nombre d'agents de seguretat). La policia considera que és un problema de delinqüència i que ha de tractar-se com a tal.

Pel que fa als usuaris víctima, la por d'una venjança i la ineficàcia de la policia i de la justícia són els motius principals adduïts per no formalitzar les denúncies.

4.1.3 Els segurates

Les situacions problemàtiques plantejades pels *segurates* són una constant en el discurs dels diversos actors i constitueixen una preocupació important per a la policia. Els *segurates* apareixen com l'expressió més visible d'allò que funciona malament en el negoci, i específicament de les condicions que afavoreixen la violència juvenil en els espais de festa.

La imatge dels *segurates* està marcada pel menyspreu i la por. A diferència del propietari, representat d'una manera vaga, els *segurates* es veuen com un personatge que representa el poder, principalment físic, a dins de l'establiment. La imatge típica combina la força i l'agressivitat amb la irracionalitat. Ell «controla el negoci» per mitjà de la selecció dels clients i la gestió dels conflictes. Els motius principals pels quals es té aquesta imatge són aquest poder, que sovint es considera discrecional i abusiu, i, especialment, el desacord entre la naturalesa dels conflictes i els mitjans utilitzats per contenir-los. S'afirma que, quan decideixen actuar, la força física s'imposa sobre qualsevol possibilitat de comunicació, independentment de la situació concreta i de l'actitud de la resta d'actors. La idea que es té que les agressions es produeixen lluny de les mirades dels clients contribueix a intensificar aquesta imatge.

Els actes de violència física comesos pels *segurates* (segons la policia, generalment lleus perquè «saben com actuar») són cada vegada més objecte de denúncia. El problema és la dificultat d'identificar el personal que treballa de manera il·legal,⁹ que té la protecció (sovint forçada) dels propietaris dels establiments. Quan la policia arriba al local, el personal il·legal ja no hi és.

Hi ha un altre tipus de situació que reforça l'amenaça que representen els *segurates*. Es tracta de la seva implicació en les activitats delictives «organitzades». Tant en el discurs mediàtic com en el de les forces de seguretat i d'altres actors, es comprova la seva associació amb actes violents entre grups rivals que suposadament controlen una sèrie d'activitats il·legals lligades al «món de la nit» (drogues, armes, prostitució, extorsió, etc.). Per acabar, cal dir que les imatges del *guna* i el *segurata*, les dues figures destacades de la inseguretat associada a la festa, sovint se superposen d'una manera més o menys directa a causa de la pertinença social i territorial, el caràcter grupal i les relacions amb el mateix tipus d'activitats delictives.

9. La llei exigeix l'acreditació dels agents de seguretat privada per part del Ministeri de l'Administració Interna. No obstant això, tothom sap que una part considerable dels *segurates* està en situació il·legal.

4.2 Festa nocturna quotidiana, *Queima* i festivals

En resum, podem dir que actualment es constata una correspondència molt evident entre les situacions assenyalades en els espais de festa quotidians i les que es produeixen en els esdeveniments típics de les nits de *Queima*. La diferència rau en el fet que en aquesta última hi ha un dispositiu encarregat de la prevenció i el control dels problemes. Un dispositiu concebut basant-se en una actitud de tolerància respecte dels excessos dels estudiants (fins i tot respecte dels excessos que s'expressen per mitjà d'actes de violència). Aquest dispositiu té la missió de reduir-ne els efectes i controlar els elements «de l'exterior» que poden pertorbar la festa. A la *Queima*, la distinció entre els desbordaments normals i els perillosos és molt més fàcil d'establir atesa la diferenciació natural entre els estudiants i els intrusos. Es representa els intrusos com a «depredadors» o «delinqüents» que s'aprofiten de la debilitat dels estudiants. Aquesta separació té un paper essencial en les representacions de la festa i en la gestió de les conductes, especialment en el cas de la policia i els agents de seguretat privada. Davant dels problemes que plantegen els estudiants, una actitud tolerant i pedagògica; davant els «intrusos», una actitud «professional».

Hem de tractar els estudiants d'una manera diferent. Som més tolerants amb ells. Es tracta de situacions puntuals, provocades per l'excés d'alcohol. S'ha de tenir paciència... En canvi, amb la gent de barri s'ha de ser professional: els detenim, els portem a les dependències policials, els identifiquem, els escorcollem... En els casos en què no porten drogues, els expulsem. (17, agent de policia)

La col·laboració entre la policia i la seguretat privada, el control dels accessos, l'organització de l'espai, la presència de patrulles policials i els serveis d'emergència mèdica són els exemples més evidents d'una lògica que es construeix a l'entorn d'una festa «per als estudiants». Tot i que la concentració mitjana de trenta mil persones per nit planteja problemes i que el consum d'alcohol es considera una imatge de marca d'aquesta festa,¹⁰ ens trobem davant una *bombolla de seguretat*.¹¹

Els festivals són una cosa molt diferent: l'expressió que se sent més és «*tasse bem*» (estem a gust). L'únic problema són els robatoris a dins de les tendes. Ningú no en pot identificar els autors. «I els *gunas*, no són allà? Sí, potser... Sí, i tant!».

Com s'explica una experiència tan pacífica? Espontàniament, la gent ho mira de fer mitjançant la comparació entre la festa quotidiana i els festivals. Els aspectes més desta-

10. La imatge més intensa de l'eufòria alcohòlica que caracteritza la festa són les expressions d'aprovació i joia (crits i aplaudiments) en el moment en què una ambulància sortia del *Queimódromo* per portar a l'hospital algú que havia begut massa.

11. En aquest punt, reprenem l'expressió utilitzada per Philippe Robert (1999).

cats són: les diferències pel que fa al consum («es beu cervesa sobretot», «tothom consumeix drogues; l'alcohol estimula la violència, però la droga en redueix l'efecte»); el caràcter més homogeni de la població; les motivacions dels joves («els joves hi van simplement per divertir-se, no per provocar problemes», «és sobretot l'amor a la música, a l'aire lliure i en comunió amb les persones»), i el context («estàs de vacances», «és l'efecte de l'aire lliure i la natura»).

Cal destacar que, tot i que les drogues dels festivals són les mateixes que la gent associa a les discoteques, aquí apareixen sobretot com a element de bona convivència, i mai com una causa de pertorbació. Passa el mateix amb l'heterogeneïtat de la població. Al nostre entendre, aquests comentaris posen èmfasi en el valor de les motivacions i el context per tal de comprendre l'ambient dels festivals. L'anàlisi de la informació ens suggereix l'encreuament de tres elements: el primer és la naturalesa ecoetològica: es tracta d'un espai a l'aire lliure les característiques del qual són totalment diferents de les dels territoris urbans habituals; l'organització de festivals no implica una diferenciació d'estratègies d'acord amb grups específics. En segon lloc, l'esperit de la festa es construeix al voltant d'un interès comú: la música. És evident: a la festa quotidiana i la *Queima* la música és només un d'entre diversos elements (secundari respecte de l'espectacle en si, l'alcohol o l'engate); en canvi, en els festivals d'estiu sembla que és l'element central de la festa.

Sense voler-nos arriscar amb una sola hipòtesi explicativa, podem assenyalar que els festivals són, per a la majoria de joves, una pausa i una fugida de la quotidianitat, de les rutines, dels contextos habituals, i també de les imatges que fixa la mateixa quotidianitat. D'altra banda, s'organitzen a l'entorn d'un element estètic que ritualitza els conflictes. Aquests dos elements afavoreixen una regulació espontània dels comportaments. No és una casualitat que les interaccions *dures* es limitin al marc del que s'anomena *el moche*.¹² Aquest ball forma part de la festa o d'una certa manera de viure la festa, i es pot triar entre participar-hi o no. És com si es volgués dir que aquí *la violència es balla*.

4.3 Actors institucionals, empresaris i mesures

A excepció de les mesures adoptades a la *Queima*, es constata la inexistència d'una intervenció institucional adreçada a la festa juvenil. En efecte, no es fa cap diferència entre aquesta i els problemes que planteja l'oci nocturn en general. D'acord amb les dades, els dits problemes es poden emmarcar en dues categories: els problemes plante-

12. Un tipus de ball que es dona en certs espectacles de música i es caracteritza per interaccions físiques dures entre joves.

jats per la gestió dels espais de festa i els problemes plantejats per la delinqüència i el sentiment d'inseguretat. Les respostes es poden resumir en dos termes: control administratiu i responsabilització dels empresaris, i control policial.

Hi ha l'opinió que en els darrers anys han millorat les condicions d'aquests llocs: la introducció de mitjans de vigilància electrònica imposada per la llei; una selecció més rigorosa dels clients en certs espais; l'entrada d'empreses privades de seguretat en alguns llocs, i les condicions físiques dels nous espais. No obstant això, persisteix la sensació d'un desajust important entre les normes i les pràctiques, sobretot pel que fa al procés de concessió de llicències i control administratiu dels espais de festa. Els problemes més esmentats pels diversos actors són aquests: l'estatut legal dels establiments (llicència i catalogació); la situació dels *segurates* i el control de les seves activitats; l'admissió de menors de setze anys en els establiments d'oci nocturn; l'excés de la capacitat d'aforament en els espais, agreujat per les males condicions físiques d'alguns establiments; les estratègies de selecció de clients, en especial la «consumició mínima», i el control del soroll dels establiments situats en zones residencials (tot i que aquest problema és menys greu que en altres èpoques i es planteja, sobretot, a l'exterior dels espais de festa).

En general, els problemes vinculats als espais i a l'economia de l'oci nocturn es conceben com l'efecte de l'associació entre una lògica empresarial del tipus «benefici fàcil» i la ineficàcia de les autoritats. Aquesta ineficàcia sovint s'atribueix a les dificultats de coordinació entre l'Ajuntament i el Govern Civil, i fins i tot entre aquestes entitats i els propietaris. Davant d'aquestes qüestions, els propietaris dels locals tenen una posició que oscil·la entre la demanda de reforç del control administratiu i la de liberalització/flexibilització d'aspectes determinats, com ara els horaris i els procediments de concessió de llicències i control administratiu d'aquests espais. La demanda perquè intervinguin les autoritats apareix, sobretot, com a mitjà per regular la competència.

Pel que fa a la segona categoria, la delinqüència i el sentiment d'inseguretat, la demanda es limita gairebé exclusivament al reforç de la presència de la policia, tot i que aquesta és l'actor institucional més visible a les zones de festa. Efectivament, la policia és l'actor més consensuat. És vista, fins i tot pels joves, com una instància de protecció. Aquesta imatge positiva està construïda, en part, en contraposició a la imatge dels *segurates*.

Sovint s'esmenta la *Queima* com a exemple positiu d'un tipus d'organització que es podria aplicar a altres llocs de festa. Els aspectes més destacables són la presència de la policia a l'interior de la festa i la coordinació entre aquesta i la seguretat privada. Els usuaris i els altres actors del terreny generalment veuen les accions de prevenció de conductes de risc (alcohol i drogues) amb presència a la festa dels estudiants com a mesures que podrien denominar-se de tipus *placebo*.

5. CONCLUSIONS

L'objecte d'aquest estudi està format per una sèrie d'elements el sentit i els factors dels quals no són comprensibles al marge del sistema festa-violència, en la mesura que constitueixen la doble cara del mateix fenomen. El caràcter no homogeni de la violència dels joves en els espais de festa és un element analitzador d'aquesta lògica:

- a) La violència. Parlem, més aviat, d'estils violents. En efecte, el fenomen que acabem d'estudiar perfila configuracions molt diferents. Hi ha una violència primària i una violència ritualitzada, de la mateixa manera que hi ha una violència tolerada i una violència «perillosa».
- b) Els joves. No hi ha una categoria homogènia de joves. Malgrat que pertanyen a la mateixa categoria d'edat, es diferencia entre els *gunas* (joves desviats dels barris problemàtics) i els *veritables joves*. Els primers són vistos, sobretot, com a delinqüents.
- c) Els llocs. Què és un lloc? Un espai *marcat* la pertinença, l'apropiació o la freqüentació del qual es presta a l'aparició del ball de les identitats. D'una banda, una línia de divisió estableix dos pols d'identitat territorial: els barris problemàtics i la ciutat. De l'altra, els llocs de festa s'organitzen d'acord amb la línia de separació de la ciutat i segons una escala de perillositat: els *territoris gueto*, els *territoris frontera* i els *territoris mixtos*.
- d) La festa. Millor, parlem d'estils festius: d'una banda, l'estil propi dels llocs als quals es va per celebrar la vida i la mort (la festa, de vegades espectacle de si, d'altres, identitat gregària); de l'altra, l'estil festa *festival*, propi dels llocs marcats per un bé cultural compartit universalment.

BIBLIOGRAFIA

- Agra, C. (ed.) (1997): *Droga e Crime: Estudos Interdisciplinares*, vol. 1-11, Lisboa, Gabinete Coordenador do Combate à Droga.
- Agra, C. et al. (1999): *Crime e Delinquência auto-revelada*, Porto, Observatório Permanente de Segurança.
- Agra, C.; Quintas, J.; Fonseca, E. (2001): De la sécurité démocratique à la démocratie de sécurité: le cas portugais, *Déviance et société*, 25, 4, 499-513.
- Agra, C.; Castro, J. (2007): La justice des mineurs au Portugal: risque, responsabilité et réseau, a Bailleau, F.; Cartuyvels, Y. (eds.), *Les évolutions de la justice des mineurs en Europe: du modèle welfare au modèle néo-libéral*, Paris, L'Harmattan (en premsa).
- Calafat, A. et al. (1998): *Characteristics and social representation of ecstasy in Europe*, Palma de Mallorca, IREFREA.

- Calafat, A. et al. (1999): *Night life in Europe and recreative drug use*, Palma de Mallorca, IREFREA.
- Carvalho, M. (2004): *Culturas Juvenis e novos usos de drogas em meio festivo. O transe psicadélico como analisador*. (Tesi de llicenciatura, Universitat de Porto).
- Chaves, M. (2003): Rave: imagens e éticas de uma festa contemporânea, a Cordeiro, G.; Baptista, L.; Costa, A. (eds.), *Etnografias urbanas*, Lisboa, Celta Editora, 191-204.
- Ferreira, P. (2003): Comportamentos de risco dos jovens portugueses, a Pais, J.; Cabral, M., (eds.), *Condutas de risco, práticas culturais e atitudes perante o corpo. Resultados de um inquérito aos jovens portugueses*, Lisboa, Celta Editora, 41-166.
- Gabinete de Estudos e Planeamento (1993): *Inquérito de vitimação de 1992*, Lisboa, Ministério da Justiça.
- Gabinete de Estudos e Planeamento (1995): *Inquérito de vitimação de 1994*, Lisboa, Ministério da Justiça.
- Gersão, E.; Lisboa, M. (1994): The self-reported delinquency study in Portugal, a Junger-Tas, J. G.; Terlouw, G.; Klein, M. (eds.), *Delinquent Behavior among young people in the western world. First results of the international self-report delinquency study*, Amsterdam, Kugler Publications.
- Henriques, S. (2003): Novos consumos em ambientes de lazer: «risco cultivado»? en Cordeiro, G.; Baptista, L.; Costa, A. (eds.), *Etnografias urbanas*, Lisboa, Celta Editora, 179-191.
- Pais, J. (ed.) (1999): *Traços e riscos de vida – uma abordagem qualitativa a modos de vida juvenis*, Porto, Ambar.
- Pais, J. (2003): Grupos juvenis: condutas e imagens, a Pais, J.; Cabral, M. (eds.), *Condutas de risco, práticas culturais e atitudes perante o corpo. Resultados de um inquérito aos jovens portugueses*, Lisboa, Celta Editora, 367-412.
- Pais, J.; Cabral, M. (eds.) (2003): *Condutas de risco, práticas culturais e atitudes perante o corpo. Resultados de um inquérito aos jovens portugueses*, Lisboa, Celta Editora.
- Rebello, M. (1999): Traços contínuos de diversão – ravers e raving, a Pais, J. (ed.), *Traços e riscos de vida – uma abordagem qualitativa a modos de vida juvenis*, Porto, Ambar.
- Robert, Ph. (1999): *Le citoyen, le crime et l'état*, Ginebra, Librairie Droz.
- Sanches, M.; Marques, H. (1999): Percursos juvenis na noite do bairro Alto, a Pais, J. (ed.), 1999, *Traços e riscos de vida – uma abordagem qualitativa a modos de vida juvenis*, Porto, Ambar.
- Sudan, D. (2001): *De l'autre côté de la cité. Construction identitaire chez des jeunes afro-portugais en milieu urbain défavorisé* (tesi doctoral, Universitat de Friburg).

VIOLÈNCIA EN ESPAIS D'OCI NOCTURN. UN ESTUDI DE CAS A CATALUNYA

MILA BARRUTI*
ANABEL RODRÍGUEZ BASANTA*

INTRODUCCIÓ

En aquest treball es presenten els resultats d'una investigació sobre la violència entre joves als espais de festa duta a terme a l'àrea metropolitana de Barcelona. S'hi analitzen l'abast i les característiques de la conflictivitat interpersonal als espais d'oci nocturn i, a més, s'avalua l'eficàcia de les mesures adoptades pels diversos actors socials i institucionals davant d'aquest fenomen.

En el primer apartat es revisen el naixement de la preocupació per la violència als espais d'oci nocturn, així com els estudis previs d'anàlisi de la qüestió. En el segon apartat es descriuen les diverses manifestacions d'oci juvenils, formals i informals, i es perfila el mapa institucional bàsic en aquest àmbit. En els apartats tercer i quart es descriuen la metodologia i els resultats principals de la investigació.

1. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

1.1 La construcció de la categoria «violència juvenil» com a problema de seguretat

Al final de la dècada de 1970 i al començament de la de 1980 la imatge d'inseguretat associada a la joventut feia referència a grups de joves de barris perifèrics amb una majoria d'immigrants, afectats per la desocupació i l'apogeu de la venda i el consum d'heroïna d'aquell període. Entre els problemes de seguretat, àmpliament difosos pels mitjans de comunicació, que s'atribuïen en aquella època als joves destaquen els roba-

* Mila Barruti és antropòloga (Departament d'Antropologia Social i Cultural, Universitat Autònoma de Barcelona) i coordinadora de l'Observatori de Nous Consums de Drogues en l'Àmbit Juvenil (Associació Institut Genus).

Anabel Rodríguez és investigadora a l'Escola de Policia de Catalunya.

José Luís Domínguez Figueirido ha participat en aquesta investigació com a assessor científic. Guillermo C. Sagarmínaga, Jordi Gala, David Pere Oró i Lucía Prats han col·laborat en el treball de camp.

toris de vehicles, els atracaments a bancs i joieries i els enfrontaments violents entre grups rivals.

Al començament de la dècada de 1990 la problemàtica de la delinqüència associada a l'heroïna es va reduir per diversos factors: contagis del VIH; morts per sobredosi; programes de reducció de danys i de substitució (metadona); mesures tutelars i d'integració social i laboral, etc. D'altra banda, va augmentar la inserció dels joves de barris obrers en el mercat laboral, això sí, a costa d'un alt grau de temporalitat i precarietat dels contractes. Aquesta conjuntura va fer que es reduís significativament la presència de la figura del jove-delinqüent-toxicòman als carrers i en els mitjans de comunicació.

A partir d'aquell moment, els problemes de seguretat protagonitzats pels joves es relacionen amb el naixement d'una categoria nova: la «violència juvenil». Aquesta mena de violència va començar amb la visibilitat de les «tribus urbanes» juvenils (Feixa, 1998) i els episodis violents protagonitzats per grups de joves d'estètica *skinhead* (caps rapats). La imatge social dels caps rapats va créixer, al seu torn, per la seva connexió amb els seguidors ultra dels clubs de futbol (Barruti, 1993). Altres episodis de conflictivitat protagonitzada per joves (*kale borroka* al País Basc, violència escolar, manifestacions de grups d'ultraesquerra, etc.) àmpliament difosos pels mitjans de comunicació¹ han anat construint una definició amplificada i alarmista de la violència juvenil, que presenta els joves com a irracionals i una amenaça per a la comunitat.²

A partir de la meitat de la dècada de 1990, aquesta imatge de conflicte també es va instal·lar en els àmbits d'oci nocturn a causa de la presència de grups amb estètica de cap rapat en alguns d'aquests espais. Es tractava de joves de barri que imitaven l'estètica i alguns comportaments d'aquells grups i que freqüentaven els locals de la música electrònica més estrident (*mákina, bakalao*), que al seu torn es relacionaven amb el consum de pastilles d'èxtasi. Per tot això, van rebre diverses denominacions: *makiners, bakales, pastillers, quillos, nacional-bakalaers* (Viñas, 2004). Alguns episodis tràgics esdevinguts en zones de festa i atribuïts a joves d'aquests estils vistos d'una manera molt negativa van incrementar, un altre cop, la percepció de gravetat de la situació.³

Així, les dades de l'*Enquesta de seguretat pública de Catalunya* (Departament d'Interior, 2001) relatives al 1999 mostren que la percepció social reaccionava molt la

1. Sobre el tractament de la violència escolar per part dels mitjans de comunicació, vegeu Rodríguez (1998).

2. Des de mitjan dècada de 1990 fins al començament de la de 2000, la violència juvenil apareixia en les enquestes de victimització de Barcelona com la situació que preocupava més la població quant a la seva seguretat (Sabaté et al., 2000).

3. El més greu va ser la mort d'un jove l'any 2000 en una zona d'oci nocturn de Barcelona a causa de la pallissa que li va clavar un grup de joves al final de la nit.

violència als àmbits d'oci nocturn. *L'Enquesta joventut i seguretat* (Departament d'Interior – Departament d'Ensenyament, 2002) confirma aquesta visió, ja que el 75% dels escolars de secundària percebia que a les discoteques es produïen bastants o moltes agressions contra la gent jove.

Al començament de l'any 2000, altres incidents van contribuir a fer augmentar l'alarma: els episodis d'agressions greus a clients protagonitzats per controladors d'accés («porters») dels locals d'oci nocturn.⁴

Ara bé, més enllà dels elements de construcció social que amplien les imatges de conflicte, el context de l'oci nocturn és veritablement un espai de risc per als joves.

L'Enquesta joventut i seguretat mostra com, a mesura que avança l'edat dels adolescents i aquests es van integrant en estils de vida més associats a l'oci nocturn, les discoteques es converteixen en el lloc on es produeixen més agressions (gairebé el 40%), molt per sobre de l'entorn escolar, que, en canvi, és el context més conflictiu durant la primera etapa de l'adolescència (taula 1.1).

TAULA 1.1 Lloc on es produeixen las agressions físiques, per edats. Edició 2000-2001

	12 i menys	13	14	15	16	17	18 i més
En discoteques	1,9	4,2	11,8	13,2	20,6	32,7	37,9
A l'escola	42,4	36,2	28,9	25,4	24,9	13,0	12,5
En el camí de l'escola	9,2	13,8	7,9	9,6	8,9	5,7	8,4
En instal·lacions esportives o als voltants	3,6	6,0	4,0	4,0	5,4	7,6	6,7
En carrers del seu barri / prop de casa	19,5	18,4	19,5	21,8	19,2	18,4	14,9
A casa	3,5	0,3	0,6	1,1	0,9	1,8	1,5
En un altre lloc	13,6	15,0	20,3	19,9	16,1	15,1	15,8

4. El més greu, la mort el 2002 d'un jove equatorià en un local d'oci nocturn de Barcelona.

1.2 Factors explicatius de la violència en espais d'oci nocturn

L'estudi de la violència i les causes d'aquesta s'han tractat profusament des de diverses disciplines, però en un treball d'aquestes característiques no es podien considerar d'una manera extensa. Per això, el treball se centra exclusivament en els estudis que expliquen com certs elements presents en el context de l'oci nocturn afavoreixen l'aparició de conflictes interpersonals.

Molts autors han demostrat que el consum elevat d'alcohol i d'altres drogues està molt relacionat amb la participació en agressions i baralles (Díaz *et al.*, 2000, 2001; Elzo, 1996;) i amb la pràctica de conductes sexuals de risc o d'actes sexuals en què el consentiment no sembla clar (Bellis i Hugues, 2004). Per a alguns investigadors, el consum no és la causa última d'aquests comportaments, sinó que fa d'element desinhibidor que afavoreix l'emergència d'altres factors explicatius de la violència (Engineer *et al.*, 2003, Otero).

L'oci nocturn té molts significats i els joves el viuen com una vàlvula d'escapament, però sobretot és un espai d'identitat i sociabilitat imprescindible per a la seva realització personal. En aquest sentit, la frustració de les expectatives lligades a la festa (l'avorriment, el fracàs sentimental, l'exclusió) també pot ser font de frustració i conflictes (Calafat *et al.*, 2000; Tomsen *et al.*, 1991).

Altres treballs posen l'èmfasi en la rellevància del grup d'iguals, especialment entre adolescents. Els joves mateixos expliquen que, habitualment, l'origen de les baralles està associat a la lleialtat al grup (Díaz-Aguado *et al.*, 2004; Fernández-Villanueva, 1998; Martín González *et al.*, 1997).

La identitat juvenil, definida principalment a partir de la imatge externa (estètica) i altres elements de tipus més ideològic, és un factor central en la formació dels grups de joves. La *imago* fa possible el que Maffesoli anomena la *identificació* per empatia, que es produeix en els primers instants de comunicació interpersonal. En aquest sentit, l'espectacularitat i la visibilitat estètica d'alguns grups de joves amb identitats oposades també pot explicar la rivalitat entre grups i alguns enfrontaments.

Així mateix, la identitat d'alguns joves, centrada en continguts ideològics molt conservadors, conté elements que poden estar lligats estretament a la participació en conflictes violents. Entre aquests destaquen, com a detonadors, les qüestions d'honor i els valors masclistes. En aquesta línia, la majoria d'estudis sobre la joventut coincideixen a assenyalar una tendència a l'alça dels valors vinculats a la violència i la intolerància en els darrers anys (Aguinaga i Comas, 1997; Comas, 2003; Elzo, 1999; Megías *et al.*, 2000 i 2001; Pallarés *et al.*, 2006).

Uns altres autors destaquen la masculinització dels ambients d'oci com a causa de l'increment dels conflictes. Efectivament, sembla que la violència física és una qüestió que afecta més els adolescents del sexe masculí (en les franges més baixes d'edat), encara que alguns estudis comencen a apuntar una tendència creixent a la participació de les noies en enfrontaments físics (Comas, 2003; Díaz-Aguado *et al.*, 2004; Martín González *et al.*, 1997; Pallarés *et al.*, 2006).

Diverses investigacions han analitzat també la incidència dels models de gestió dels locals i els espais d'oci en la violència, i han constatat que determinades condicions ambientals (temperatura elevada, nivell de música i soroll, aglomeració d'usuaris, etc.) incrementen la crispació dels clients i els treballadors i afavoreixen la generació de conflictes. La manca d'habilitats del personal de seguretat és una causa d'enfrontaments i conflictes que també s'apunta habitualment (Engineer *et al.*, 2003; Hobbs *et al.*, 2005; Marsh i Fox, 1990; Tomsen *et al.*, 1991). Una altra font de problemes identificada per alguns autors fa referència a la concentració de locals i, especialment, a l'aglomeració d'usuaris a certes hores, sobretot quan s'acaben les sessions (Díaz *et al.* 2000, 2001 i 2002). Alguna investigació analitza com la manca de control formal als espais públics en què s'ubiquen alguns locals d'oci pot comportar un increment dels conflictes (Calafat *et al.*, 2000).

Per acabar, segons diversos estudis, l'ús de la violència amb motivacions de tipus lucratiu en contextos d'oci és minoritari, tot i que de vegades sembla encaminat a l'obtenció d'objectes i la venda de drogues (Martín González *et al.*, 1997; Díaz *et al.*, 2000, 2001, 2002 i 2003).

2. L'OCI A CATALUNYA I GESTIÓ DE LA SEGURETAT

2.1 El context de l'oci⁵

A Catalunya hi ha una gran diversitat d'espais d'oci, tant formals com informals;⁶ a més, aquests varien i augmenten segons els canvis temporals: durant la setmana i el cap de setmana; el dia i la nit; les vacances i la resta de l'any. Aquests contrastos s'estan intensificant i consolidant des de fa més d'una dècada.

Els espais d'oci no només s'adapten als temps de festa, sinó també a les activitats. El cap de setmana és el temps d'oci per excel·lència, especialment els dissabtes. En el transcurs de l'any, l'estiu, les vacances i els esdeveniments especials, com ara les festes patronals, són les èpoques de festa més intensiva.

Determinats espais públics urbans (parcs i places) són llocs informals de trobada i sociabilitat a l'aire lliure, sobretot per als adolescents. A l'estiu i en les èpoques de bon temps, els espais públics a l'aire lliure, urbans i rurals (platges, boscos), són cada vegada més freqüentats i s'habiliten com a espais d'oci festiu en moments determinats.

L'oferta privada de locals formals (bars, pubs, discoteques, etc.) és molt dinàmica i

5. L'elaboració d'aquest apartat es basa en els estudis de *l'Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Vegeu Díaz *et al.* i Pallarés *et al.*

6. Fem servir els termes *formal* i *informal* per referir-nos al tipus d'espai (tancat i obert, respectivament) en què tenen lloc les manifestacions festives.

diversificada. Acostumen a ser llocs d'ús polivalent, objecte de canvis constants per tal d'adaptar-se al tipus de públic, al gust musical o als horaris. La publicitat i les promocions també contribueixen a difondre i dinamitzar el sector, dins el qual s'aprecia una gran competència per captar clients. Uns són llocs de trobada al començament de l'itinerari festiu. En d'altres, els joves hi passen tota la nit.

Les discoteques són els espais d'oci més importants per a la majoria dels joves. N'hi ha una gran varietat pel que fa a la ubicació, el tipus de jovent que hi va i els ambients musicals. S'adapten ràpidament a les innovacions i les modes. Tot i que la nit més importat és la dels dissabtes, alguns locals programen sessions els dijous per a estudiants o sessions *light* els divendres per a adolescents.

Malgrat que no tenen permís per a l'activitat, els fora-d'hores (*afters*) estan molt estesos i presenten un ventall molt heterogeni quant a la ubicació i l'ambient. Són llocs d'intensificació del consum; els visita el públic més noctàmbul quan les discoteques tanquen.

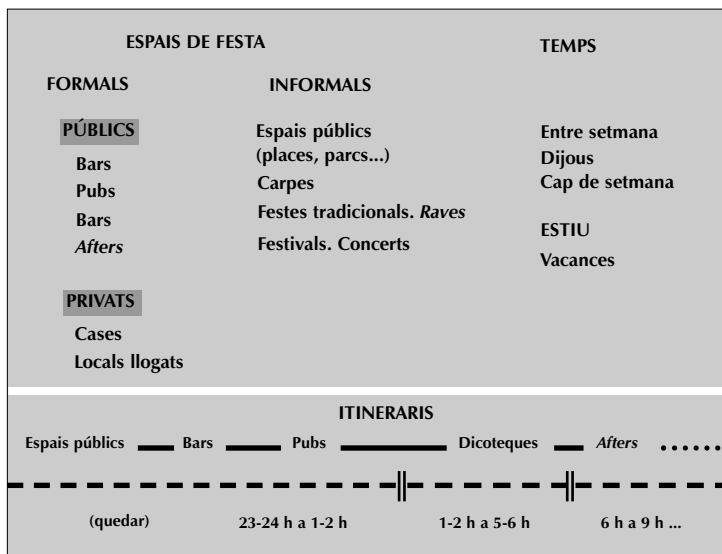
A l'estiu sorgeixen altres espais informals d'oci que, com més va, més rellevància adquireixen: les terrasses, les carpes i les raves. Les carpes, amb més presència a les localitats de la costa, funcionen com a discoteques a l'aire lliure i són molt concorregudes per tota mena de persones, no només joves. Les raves, espais de festa alternatius, es van començar a difondre a l'inici d'aquesta dècada, després d'una evolució ràpida; de tota manera, des de fa uns anys (2003) s'observa un procés d'estancament. Un cop popularitzades, els empresaris del món de l'oci nocturn, amb una orientació comercial clara, són els qui organitzen les raves massificades, molt similars a altres esdeveniments, per exemple, els festivals.

Uns altres llocs d'oci que proliferen cada any amb més força són els festivals i els concerts musicals, no només a Catalunya, sinó a tot l'Estat i a Europa. Els més famosos són els visitats per joves autòctons i estrangers, especialment en època de vacances.

La població immigrant també està aportant una diversitat afegida a aquest panorama complex amb la difusió de músiques i locals propis, sobretot llatinoamericans.

També hi ha altres espais d'oci formal d'àmbit privat, com ara el cotxe quan es fa servir per relacionar-se, consumir, escoltar música i descansar. Però el que està creixent més en els últims anys són les festes i les celebracions en cases i apartaments familiars i en locals llogats.

Per entendre el context de la festa també és important conèixer els itineraris que fan els joves quan surten de *marxa*. Els temps i els espais s'adapten al ritme de la nit. Hi ha llocs de trobada per «quedar» (espais públics i bars), locals per continuar la festa (pubs i, sobretot, discoteques) i llocs per acabar-la (*afters*, cases privades, espais públics). Els itineraris també es poden diferenciar segons l'edat i el gènere (els més joves i les noies surten i retiren més d'hora) i segons les franges horàries (el tancament dels bars comporta el desplaçament a pubs, raves i, sobretot, discoteques). L'horari de tancament de les discoteques marca l'itinerari festiu dels qui volen allargar la festa en altres locals que queden oberts (*afters*), espais públics o cases particulars (vegeu el gràfic).

Font: *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Elaboració pròpia

2.2 Marc institucional de la gestió de la seguretat a les zones d'oci nocturn⁷

2.2.1 El mapa d'actors

L'Administració de la Generalitat té competència per organitzar el sector de l'oci nocturn. El Govern autonòmic fixa els criteris bàsics per a l'obertura, el funcionament i el tancament de locals⁸ (horaris,⁹ dret d'admissió, condicions de seguretat i capacitat, entre altres temes). Per la seva part, l'ajuntament concedeix les llicències per a aquesta mena d'activitats (bars, bars musicals, discoteques, concerts, festes populars, etc.). La corporació local pot decidir reglamentar qüestions com ara la ubicació espacial dels locals, el nombre màxim de llicències, etc.

7. Aquest apartat s'ha elaborat a partir de l'anàlisi de documentació administrativa i d'entrevistes a actors institucionals representatius de Catalunya efectuades en la fase preliminar del treball de camp.

8. En aquest últim cas, la norma de referència és la Llei 10/1990, de 15 de juny, sobre la policia de l'espectacle, les activitats recreatives i els establiments públics.

9. Aquesta qüestió la regula l'Ordre d'1 de juliol de 1994, per la qual es determinen els horaris de diversos establiments dedicats a espectacles públics i/o activitats recreatives (DOGC núm. 1918, de 8 de juliol de 1994). Els divendres, els dissabtes i les vigílies de festiu (que són els dies amb més activitat d'oci nocturn) els bars musicals poden obrir fins a les tres de la matinada, i les discoteques i les sales de ball, fins a les cinc. En festes populars i revetlles, els alcaldes poden allargar aquest tipus d'activitats.

L'activitat d'inspecció es fa fonamentalment en dos àmbits, l'autonòmic i el local, per mitjà de la Policia de la Generalitat (Mossos d'Esquadra)¹⁰ i les policies locals. La gestió dels expedients sancionadors està delegada en alguns municipis.

Aquesta configuració competencial fa que les entitats locals siguin un element fonamental en la gestió del sector. La conjuminació dels interessos dels diversos grups socials presents al municipi (veïns, sectors econòmics —especialment importants en el cas de les zones turístiques—, etc.) determina l'orientació de la política de concessió de llicències i control de les activitats recreatives. Així, un ajuntament pot decidir ser més discrecional o més estricte respecte del control dels horaris de tancament, la capacitat dels locals, etc. Però aquestes situacions poden generar efectes negatius més enllà del municipi mateix, per exemple, poden provocar que els usuaris es desplacin quan tanquen les discoteques, per continuar la festa, cap a poblacions més permissives quant als horaris, amb l'increment consegüent del risc que es hi hagi accidents de trànsit.¹¹

Els empresaris de l'oci nocturn, per la seva banda, viuen el conflicte que suposa compaginar la cerca de beneficis (allargament d'horaris, venda d'alcohol, etc.) i respondre a la demanda social i institucional de garantir un nivell de seguretat adequat als locals i reduir els conflictes que generen els clients.

La capacitat dels empresaris per respondre a aquestes demandes permet diferenciar dos perfils. En primer lloc, hi ha un col·lectiu fort d'empresaris que es pot adaptar a les exigències legals d'habilitació dels seus locals i que, per tant, està «protegit» davant les pressions institucionals. Així mateix, en els últims anys està augmentant l'associacionisme en el sector amb l'objectiu d'aconseguir una posició d'interlocució i negociació amb l'Administració.

En segon lloc, hi ha un sector empresarial menys fort econòmicament, en molts casos amb menys experiència professional i menys cohesionat, al qual costa més complir els requeriments administratius, que es objecte d'una forta pressió sancionadora i que, per tant, té una relació més conflictiva amb l'Administració.

La lògica de control administratiu sobre aquest sector d'activitat pot ser un obstacle quan l'Administració intenta dur a terme accions de tipus preventiu. En aquest sentit, ha estat fonamental l'activitat de les ONG que treballen en l'àmbit de la reducció dels riscos associats al consum d'alcohol i altres drogues, que han aplicat aquest tipus de programes en el sector i que han fet un paper d'intermediari entre aquest i els organismes

10. A partir d'ara, farem esment d'aquest cos només com a *mossos d'esquadra*.

11. Amb l'objectiu de limitar aquests efectes, el Govern català ha incrementat en els darrers anys els mecanismes de coordinació entre tots dos àmbits administratius. S'ha creat una ponència tècnica interdepartamental en cada delegació territorial que s'encarrega d'aprovar les llicències d'activitat, i s'organitzen reunions entre les autoritats autonòmiques i les locals per aclarir i unificar criteris d'aplicació de la normativa i per rebre les demandes de les corporacions locals en relació amb la gestió de les zones d'oci nocturn.

públics.¹² Aquests programes, tot i que no acostumen a incloure la prevenció de la violència com a objectiu específic, poden tenir un impacte positiu per reduir-la (Pallarés et al., 2006).

Pel que fa als joves, els hàbits d'oci (especialment l'allargament de les sessions festives), les modes canviants i les demandes de qualitat i seguretat fan d'element de pressió sobre l'Administració i els empresaris del sector. No obstant això, la seva capacitat per incidir en la presa de decisions sobre el model d'oci és limitada: no hi ha fenòmens d'associacionisme (com el dels *clubbers* a Anglaterra) per poder tenir una interlocució forta amb l'Administració, i les experiències de participació s'emmarquen principalment en els programes de reducció dels riscos socio-sanitaris que hem esmentat.¹³

2.2.2 La resposta institucional a la violència

La intervenció institucional encaminada a fer disminuir els conflictes interpersonals als locals d'oci nocturn s'ha centrat fonamentalment en l'enduriment del dret d'admissió i en la millora dels serveis de seguretat a l'interior d'aquests locals.

A partir de mitjan dècada de 1990, els joves i els locals relacionats amb la violència (*makiners* o *bakales*) van ser objecte d'una forta pressió de les autoritats públiques. Així, el 1999 es va aprovar la normativa que regula el dret d'admissió als establiments públics,¹⁴ que obliga a limitar l'accés al local a les persones que presenten actituds violentes o porten roba o símbols que inciten a la violència.¹⁵ Paral·lelament, s'incrementa la vigilància policial en els espais públics associats a aquests locals i grups de joves.

En relació amb el personal de seguretat, la normativa estatal i autonòmica obliga els locals amb una capacitat determinada a contractar els serveis de vigilants privats de seguretat.¹⁶ Malgrat això, aquesta figura presenta uns inconvenients que, a la pràctica,

12. Resultat d'aquesta col·laboració és la *Guía preventiva y de seguridad para espacios de música y baile* (Energy Control), elaborada de manera conjunta per ONG, gestors de locals i representants de l'Administració, en la qual es fan recomanacions per reduir els riscos socio-sanitaris associats al consum de drogues.

13. A Lop i Valls (2004) es pot consultar una experiència de participació de joves en què apareixen les seves demandes sobre el model d'oci a Barcelona.

14. Decret 200/1999 de la Generalitat de Catalunya, de 27 de juliol, pel qual es regula el dret d'admissió als establiments públics en què tenen lloc espectacles i activitats recreatives (DOGC núm. 2942, de 30 de juliol de 1999).

15. S'inclouen uns altres requisits d'admissió tradicionals, com ara no superar la capacitat permesa o no presentar senyals d'anar begut o drogat.

16. En el Decret 205/2001 de la Generalitat de Catalunya, de 24 de juliol, pel qual es regulen els serveis de vigilància per a certs espectacles, activitats recreatives i establiments públics, es regula el nombre de vigilants que han de tenir els locals d'activitats recreatives musicals (discoteques, bars musicals, etc.) segons la seva capacitat.

Les funcions dels vigilants les regula la normativa estatal: Llei 23/1992, de 30 de juliol, de seguretat privada i Reial decret 2364/1994, de 9 de desembre, que aprova el Reglament de seguretat privada.

n'han limitat l'ús. En primer lloc, moltes d'aquestes empreses no envien sempre el mateix vigilant a cobrir el servei, cosa que redueix l'interès del gerent del local d'oci per aquest professional. En segon lloc, les empreses de seguretat privada no acostumen a acceptar aquest tipus de serveis perquè el seu personal es pot veure implicat en denúncies per agressions i perquè només representa una contractació d'unes vuit hores setmanals, de manera que l'empresa ha de complementar el salari del vigilant amb altres serveis, i això complica la gestió del personal.

Aquests inconvenients impediien als empresaris de l'oci nocturn complir l'obligació de contractar vigilants estipulada per la llei. Per aquest motiu, la Generalitat va aprovar una normativa que permet al titular del local reduir el nombre de vigilants si té contractat personal de control d'accés.¹⁷

D'altra banda, els incidents d'abús i intimidació (*matonisme*) protagonitzats per porters de discoteca al final de la dècada de 1990 van tenir com a conseqüència l'aprovació del Decret 348/2004 de la Generalitat de Catalunya, que regula els criteris d'habilitació i les funcions del personal de control d'accés. Entre altres requisits, per exercir aquesta professió s'exigeix no tenir antecedents penals i aprovar un curs de quaranta hores.¹⁸

3. METODOLOGIA

3.1 Aproximació a l'objecte d'estudi

El concepte de *violència* sovint fa referència a dimensions culturals i polítiques i a elements subjectius que en dificulten la definició. No hi ha una definició unànime de violència, per aquest motiu, en aquesta investigació s'ha definit l'objecte d'estudi d'una manera àmplia, considerant tant els elements objectius com els subjectius que poden participar en la definició del problema, i aquests s'han identificat a partir dels relats dels diversos autors que participen en el context de l'oci nocturn.

Per la mateixa raó, s'ha integrat l'anàlisi de la conflictivitat interpersonal en el context més ampli dels problemes de seguretat identificats als espais d'oci (referida a actes contra el patrimoni, consum i venda de drogues, incivisme, etc.), ja que aquests

17. La figura del personal de control d'accés està regulada per dos decrets del Govern català: el Decret 200/1999, de 27 de juliol, sobre el dret d'admissió esmentat més amunt i el Decret 348/2004, de 20 de juliol, pel qual es regulen els criteris d'habilitació i les funcions del personal de control d'accés de determinats establiments i activitats recreatives.

18. El curs inclou mòduls sobre qüestions jurídiques, formació en matèria de primers auxilis, autocontrol, resolució de conflictes, etc. Per la seva banda, els vigilants han de fer una formació inicial de 150 hores, que no se centra específicament en el sector de l'oci nocturn, i estan obligats a rebre formació anual (30 hores).

elements poden participar en la percepció d'inseguretat associada a una zona o un col·lectiu.

D'altra banda, la violència es concep com un procés dinàmic amb diverses etapes. Una baralla o una agressió sexual s'han d'emmarcar en una successió d'interaccions que li donin sentit. Segons com es gestionin les primeres interaccions, ens podem trobar amb una situació d'escalada, acabament o compensació de la violència (Fernández Villanueva, 1998). Així, una agressió pot provenir d'una successió prèvia de conflictes mal resolts (tant si són de tipus relacional —entre subjectes o amb l'entorn— o de tipus individual). Els elements de control formal i informal també incideixen en aquestes interaccions.

L'anàlisi d'aquest procés s'ha d'integrar en l'itinerari de la festa, ja que les identitats i les pràctiques socials lligades a aquest context produeixen circumstàncies especials que l'expliquen (algunes ja han quedat apuntades en el primer apartat d'aquest treball). Per exemple, a mesura que avança la nit, el pes d'aquestes circumstàncies canvia: augmenta el nivell de frustració dels joves si les seves expectatives no s'han vist satisfetes, puja el consum d'alcohol i altres drogues, l'excitació, el cansament, etc.

També s'han tingut en compte els moments en què es fan els desplaçaments a zones i locals d'oci (més nombrosos quan tanquen els locals). En aquests moments, sobretot a la nit, apareixen espais de pas, que considerem *no-llocs*,¹⁹ on de vegades es formen grans aglomeracions de grups de joves que es traslladen cap a altres zones o que s'hi queden, amb la qual cosa es creen conflictes i molèsties.

Per tant, treballem a partir d'una diferència analítica entre les diverses etapes de l'itinerari festiu per identificar en quina mesura apareixen, en cadascuna d'aquestes etapes, elements que afavoreixen la violència.

Es tenen en compte els moments previs a l'agressió; potser no estan lligats directament a les fases d'aquesta, però aporten informació sobre les condicions d'identitat, significació o d'un altre tipus que l'expliquen. En aquest punt, s'ha donat una importància especial a la informació sobre com orienten i gestionen la festa els joves.

Així mateix, s'han identificat els llinars de la violència, és a dir, el conjunt de circumstàncies que expliquen el pas d'una situació crítica a una agressió o a la inhibició d'aquesta. Com és lògic, s'ha analitzat l'agressió atenent especialment les circumstàncies (temps, lloc i gravetat) en què s'hagi produït. També s'ha incorporat l'anàlisi de la reacció dels diversos actors davant un conflicte o una agressió, així com la dels resultats de la dita reacció, és a dir, les seves conseqüències en el procés agressiu.

19. Sobre el concepte *no-lloc*, com a espai sense identitat definida en què el control formal i informal és més difús, vegeu Augé (1992).

3.2 Camp d'investigació

El coneixement previ del context de l'oci a Catalunya permetia delimitar el terreny més adequat per a aquest estudi. L'elecció del municipi de l'Hospitalet de Llobregat i d'una zona adjacent de Cornellà de Llobregat respon a la recerca d'un camp en què es pogués trobar la diversitat més gran d'espais d'oci com a paradigma d'altres contextos similars en l'àmbit català.

L'Hospitalet de Llobregat és un municipi de l'àrea metropolitana de Barcelona. A partir de la dècada de 1970, a l'igual d'altres poblacions catalanes, va rebre una gran onada migratòria que provenia de zones de l'Estat espanyol deprimides econòmicament, especialment Andalusia. Al final de la dècada de 1990 va iniciar una altra expansió i modernització que el situa, amb més de 260.000 habitants, com el segon municipi més poblat de Catalunya. En els darrers anys, un contingent nou de població internacional, la majoria de procedència sud-americana, està canviant la fisonomia humana d'alguns dels seus barris.

Tenint en compte aquesta realitat i a partir de l'anàlisi de les dades obtingudes en la prospecció de camp inicial, es van poder delimitar les zones d'oci nocturn més rellevants del territori, així com els factors predominants que caracteritzen les dimensions principals de l'estudi: escenaris, joves i conflictes.

3.2 Tècniques d'investigació

La recollida d'informació s'ha efectuat, principalment, mitjançant diverses tècniques qualitatives: observació directa i participació en els escenaris d'oci, grups focals (de joves i professionals) i entrevistes amb profunditat a veïns, treballadors del sector, joves i persones clau (professionals relacionats).

El treball de camp es va fer entre els mesos de maig i desembre de 2006, en fases diferents. En primer lloc, es va dur a terme la fase prospectiva per tal de determinar les diverses zones d'oci del municipi. En aquesta fase es van fer la localització d'escenaris i els primers contactes informals amb diversos tipus d'informadors, inclosos els contactes institucionals.

Posteriorment, l'anàlisi prèvia de la informació va permetre, entre altres coses, definir un mapa ben delimitat de les zones d'oci nocturn principals del municipi, crear els instruments per a la recollida d'informació (guions) i seleccionar els contactes per a les entrevistes. Les persones entrevistades a cada zona són: propietaris i treballadors de locals, clients joves, veïns i propietaris de comerços propers als locals d'oci, representants de l'Administració (policies, tècnics municipals), professionals sanitaris, educadors i altres persones clau relacionades amb els conflictes en els espais d'oci i els joves.

La gran quantitat d'informació obtinguda mitjançant les tècniques qualitatives des-

crites s'ha completat i contrastat amb altres fonts de dades: revisió de la normativa i la documentació administrativa; anàlisi de la premsa local; consulta dels butlletins d'actuació de la guàrdia urbana d'un dels municipis, i anàlisi de la informació estadística sobre delictes dels mossos d'esquadra.

4. RESULTATS

Al municipi de l'Hospitalet hi ha tres zones ben definides en què preval un tipus d'oci nocturn: locals d'oci integrats en zones habitades del centre de la ciutat; locals de grans dimensions, amb macrodiscoteques habilitades en antigues fàbriques o pavellons industrials situats als afores, al municipi veí, i, finalment, en barris on apareixen i predominen locals regentats per persones de població immigrant recent.²⁰

Caracterització de les zones delimitades en l'estudi:

1. zona centre: una oferta integrada a la ciutat
2. zona de macrodiscoteques: una oferta d'oci «de festa»
3. zona emergent: residents nous, pautes d'oci noves

Entre les primeres dues zones hi ha una certa connexió, ja que molts dels joves de l'Hospitalet comencen la festa en aquest municipi i després se'n van a les macrodiscoteques. L'última zona apareix molt diferenciada i no s'han detectat itineraris que la relacionin amb les anteriors.

4.1 Zona centre: una oferta integrada a la ciutat

4.1.1 L'oferta d'oci

Els locals del centre de l'Hospitalet els visiten gairebé exclusivament joves autòctons. Es tracta d'una zona d'uns dotze bars i pubs musicals, d'estils diferents, i una discoteca, que també fa de centre cultural (concerts, festes, etc.). Els empresaris són veïns del municipi i tenen una experiència llarga en el sector de l'oci nocturn.

Els locals obren cada dia fins a la una o les dues de la matinada, però els moments de més activitat són les nits del cap de setmana (divendres i dissabtes), en què obren fins a les tres de la matinada. Hi ha un itinerari d'oci nocturn que connecta els bars amb les

20. Tot i que a la zona també estan representats altres escenaris d'oci (*afters*, *carpes*, *raves*, *festivals*), sobretot a l'estiu, no es van tenir en compte per a l'estudi, ja que funcionen gairebé exclusivament a l'estiu i, a més, hi van majoritàriament joves d'altres localitats amb una presència més puntual.

discoteques del municipi veí o amb la discoteca pròxima del mateix municipi, l'activitat principal de les quals té lloc els divendres, els dissabtes i les vigílies de festiu entre les dues i les cinc de la matinada.

El perfil d'edat dels clients és de divuit a trenta anys, encara que als bars la mitjana d'edat és una mica més baixa que a la discoteca. A la discoteca no acostumen a organitzar sessions de tarda per a menors, ni tampoc no s'accepten menors en les sessions de nit.²¹

4.1.2 Els conflictes

La major part dels entrevistats coincideixen a dir que la zona és molt tranquil·la, amb pocs incidents.

En general, el temps d'oci es desenvolupa a primera hora de la nit, fins que tanquen els bars i els pubs. Durant aquesta fase, la major part dels joves no ha begut gaire alcohol ni consumit estimulants.

Com que no hi ha una concentració gran de locals, quan els usuaris surten al carrer en tancar-se els establiments no es causen gaires molèsties als veïns. A més, les formes de mobilitat (principalment a peu) al tancament dels locals fan possible una dispersió força fluida i poc sorollosa dels clients.²²

La clientela no es veu com a problemàtica i, sovint, s'hi fa referència amb les fórmules *gent de tota la vida* o *coneguts de sempre*. Majoritàriament, són persones que cada cap de setmana van als mateixos locals i que es coneixen. A més, la proporció de nois i noies és equilibrada. A la clientela d'aquests locals, en general, li agrada un ambient tranquil, sense conflictes. Aquests són elements que estimulen l'autocontrol dels usuaris (barallar-se no està ben vist) i la vigilància als locals (els mateixos clients avisen el personal del local si hi ha conflictes o intervenen per aturar-los). El control informal dels veïns també funciona com a element pacificador, ja que els joves es mouen en territori conegut i familiar.²³

Molts dels bars no tenen vigilants de seguretat, ja que la capacitat és reduïda i la

21. D'acord amb la reglamentació d'espectacles, els menors de setze a divuit anys poden entrar en discoteques i sales de festa. L'únic requisit que han de complir les sales és no vendre'ls alcohol. Per als menors a partir de catorze anys hi ha una altra fórmula d'entreteniment en discoteques, les denominades *festes light*: amb autorització de l'Administració, els locals poden fer sessions de tarda per a aquestes franges d'edat; en aquest cas, han de retirar qualsevol beguda alcohòlica de la vista dels usuaris.

22. Molts usuaris poden anar a altres locals o a casa a peu. Si fan servir el metro, no hi ha desfasament entre l'hora de tancament de la discoteca i l'obertura del metro. La resta de transports té una combinació més dolenta, però hi ha molts usuaris de la discoteca del centre que no els necessiten; per això, no s'acumulen excessivament en els espais públics.

23. A l'estiu, la clientela varia en alguns locals: els habituals hi van menys i apareixen clients nous. Llavors els conflictes augmenten.

lleï no n'exigeix. Els mateixos gerents dels locals, com saben la majoria dels clients, s'encarreguen de mantenir l'ordre.

Si hi ha alguna baralla entre clients, s'atribueix a l'excés de consum d'alcohol o altres drogues. D'acord amb els entrevistats, normalment es produeixen per «foteses», encara que també s'esmenten possibles baralles per qüestions de petits tripijocs de drogues.

En alguns locals, puntualment es poden produir alguns conflictes entre els usuaris i el personal de control del local: normalment quan es nega l'accés al local o quan es prova de fer-ne sortir algú que ha protagonitzat un incident i que veu injusta aquesta decisió. Tanmateix, no són habituals, ja que el control d'accés no és gaire estricte (només l'apliquen a persones que clarament han consumit alcohol i altres drogues en excés) i el personal intenta no aguditzar la tensió quan ha de fer fora un client.

4.2 Zona de macrodiscoteques: una oferta d'oci «de festa»

4.2.1 Els locals

La zona de concentració de locals d'oci nocturn es troba a Cornellà de Llobregat, al límit amb el municipi de l'Hospitalet. En aquesta zona hi ha tres discoteques amb una capacitat gran i alguns bars musicals. Algunes d'aquestes discoteques són molt conegudes pels joves amants de «la festa» i s'hi ofereixen espectacles d'animació i «famosos», d'acord amb els gustos d'aquest sector juvenil. Les nits del cap de setmana, sobretot els dissabtes, s'hi poden arribar a aplegar fins a cinc mil joves.

Tot i que s'obre cap a les dotze o la una, l'afluència més gran és cap a les dues de la matinada. Les discoteques tanquen a les cinc de la matinada, hora en què la majoria dels joves emprèn el camí de tornada cap a casa. En canvi, d'altres prefereixen continuar la festa i es desplacen als *afters* d'una població propera.

La majoria dels joves clients resideixen a la zona, encara que també n'hi ha que hi van des d'altres municipis més llunyans, alguns fins i tot de fora de la província de Barcelona. La franja d'edat majoritària és de divuit a vint-i-cinc anys. L'oferta comercial s'ha modificat recentment: ja no s'ofereixen sessions de tarda per a menors ni se'ls accepta en les sessions de nit.

En les pautes de consum, la combinació de l'alcohol amb altres drogues és freqüent. Paral·lelament a l'encariment dels productes, en els darrers anys sembla que ha baixat molt el consum d'alcohol a l'interior dels locals. Però el consum a l'exterior (espais públics, cotxes, bars propers) ha augmentat i és habitual que els entrevistats afirmen que «ja entren beguts» o que «surten a beure».

Els entrevistats institucionals i els empresaris coincideixen amb els joves entrevistats en el fet que no hi ha un consum de drogues rellevant dins dels locals, i encara menys venda de drogues, ja que els locals exerceixen una vigilància i un control molt ferris

davant el risc que els imposin sancions per aquestes conductes. Així, tot i que el consum als lavabos es considera «clàssic», s'està imposant el consum de drogues, especialment estimulants, abans d'entrar (aparcaments, cotxes, bars i domicilis) en llocs més amagats, on es pugui eludir el control.

4.2.2 *Els conflictes*

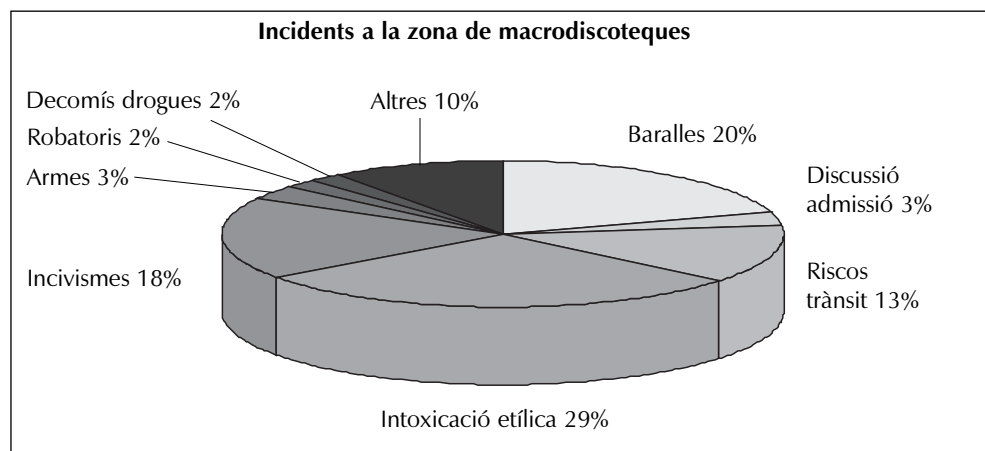
Les situacions problemàtiques que s'atribueixen principalment a aquesta zona d'oci nocturn són comportaments incívics (sorolls, danys a mobiliari públic i vehicles, pràctica d'actes sexuals en porteries) a la sortida de les discoteques, que afecten principalment els residents a la població veïna quan els joves la travessen per arribar fins als transports públics o els seus cotxes. Alguns entrevistats fan referència, gairebé exclusivament, a aquest tipus de problemes al final de les sessions festives dels locals.

El soroll i les molèsties que es generen gairebé sempre estan relacionats amb el gran nombre de persones que es concentren al carrer o es desplacen quan tanquen els locals, mentre esperen que s'obrin alguns serveis de transport públic per anar-se'n a casa.²⁴ Com apunten alguns joves entrevistats, els conflictes es produeixen, sobretot, en «terra de ningú», és a dir, en espais oberts, de pas, on s'aglomeren molts joves en plena excitació i eufòria festiva i on manquen mecanismes de control (policia, dispositius sanitaris).

Aquest tipus de problemes va generar queixes veïnals importants que van activar la resposta institucional amb un increment de la presència policial a la zona residencial per canalitzar el trànsit dels usuaris per un sol carrer i garantir d'aquesta manera el desallotjament ordenat de la zona. Així mateix, van augmentar les inspeccions als locals per comprovar que complien els requeriments d'insonorització exigits per la llei i altres condicions de funcionament.

Un altre tipus d'incidents que es constata en les informacions sobre actuacions policials són els problemes associats al consum d'alcohol i altres drogues; concretament, com veiem en el gràfic adjunt, les intoxicacions greus (30%) i els resultats positius de controls d'alcoholèmia (13%).

24. No hi ha desajust horari amb el metro, que obre a les cinc de la matinada. En canvi, sí que n'hi ha amb el tren i els Ferrocarrils de la Generalitat, que comencen a donar servei a partir de tres quarts de sis del matí.

Font: elaboració pròpia a partir de la informació registrada per la Guàrdia Urbana de Cornellà.

Pel que fa a la violència personal, les baralles i les agressions greus són molt puntuals, però quan es produeixen són fets molt difosos pels mitjans de comunicació, cosa que contribueix a generar alarma social.

La pressió sobre els joves d'una estètica determinada (caps rapats, *makers*, *bakales*), tant en els espais públics com en el control d'accés als locals, ha fet que aquesta estètica desaparegui o se suavitzi. No obstant això, encara hi ha grups de joves que veuen com se'ls nega l'accés als locals perquè no s'adapten als criteris d'entrada, cada vegada més exigents, en una recerca del jove *normalitzat*, *fashion* i no conflictiu. Marginats i exclosos de la festa, alguns joves es queden a prop dels locals i, de vegades, com que no els deixen integrar-se, la seva diversió consisteix a provocar els que en surten.

Els conflictes que es produeixen o es gesten a l'interior dels locals generalment responen a dos tipus de situacions.

En primer lloc, les disputes entre desconeguts. Un cop més, els entrevistats acostumen a descriure com a «foteses» les causes d'aquestes disputes: l'aglomeració dins del local (a la sala, el lavabo, etc.) pot provocar un contacte no desitjat (frec, trepitjada) que desencadena el conflicte. Però fan referència més habitualment a provocacions, reals o imaginades, que tenen a veure amb les relacions personals, bàsicament per gelosia. Unes altres vegades s'al·ludeix a una tensió sexual intensa, derivada dels espectacles, la música, els animadors i l'ambient, que provoca rivalitats entre alguns nois per la relació amb les noies.²⁵ Així, les qüestions d'identitat associades a la masculinitat són una causa

25. En canvi, ni en aquesta zona ni a la zona centre no hem trobat referències a incidents o conflictes amb contingut sexual.

habitual de les disputes, encara que també comencen a aflorar rivalitats entre noies com a detonador de les baralles entre nois o entre noies.

En segon lloc, hi ha els conflictes entre coneguts. Els detonadors poden ser els mateixos que en el cas anterior; tanmateix, en aquest, les motivacions últimes estan relacionades amb rivalitats prèvies entre grups de joves del barri que es coneixen.

En tots dos casos, els entrevistats coincideixen a dir que els incidents també es produeixen a causa d'un consum excessiu d'alcohol i altres drogues.

Les tensions i els enfrontaments sorgeixen principalment cap al final de la sessió (a les quatre o les cinc de la matinada), ja que l'afluència i l'heterogeneïtat dels joves són més grans, així com els efectes dels consums, la música, el ball i la festa.

Els conflictes s'acostumen a generar a l'interior del local, però es resolen a l'exterior. El personal de seguretat detecta algunes de les situacions i els protagonistes poden ser conduïts a l'exterior. De tota manera, moltes vegades el personal no detecta el conflicte, ja que els joves saben prou bé que una disputa al local els exposa a ser-ne expulsats i no ser-hi admesos més, i els individus que participen en la disputa i el grup d'amics intenten disminuir la tensió i separar els participants.

Alguns entrevistats també suggereixen la possibilitat que hi hagi baralles entre joves relacionades amb el tripijoc de drogues, però els contactes institucionals no ho poden confirmar: si la policia arriba a intervenir en aquestes baralles, els joves implicats mai no expliquen la causa real de la disputa. La majoria dels joves entrevistats atribueix aquesta causa a baralles i conflictes en altres contextos (especialment en els espais públics dels barris).

Per acabar, no semblen destacables els robatoris amb violència; en canvi, sí que de vegades es fan robatoris a l'interior dels vehicles dels clients.

4.2.3 *Mecanismes de reacció i control*

Els empresaris saben prou bé que la imatge de conflicte associada als seus locals pot activar les pressions veïnals i institucionals. D'altra banda, la imatge d'un local associada a problemes «espanta» la clientela. Un empresari que no vulgui perdre clients sap que ha d'evitar que hi hagi conflictes al seu local. En conseqüència, els locals fan una selecció estricta per evitar grups d'estètica agressiva i aconseguir una clientela «normal» i «moderna».

La seguretat a l'interior dels locals és una prioritat, per la qual cosa està molt professionalitzada i es disposa de recursos personals i materials importants: hi ha un encarregat de sala o responsable que organitza i supervisa la seguretat; de la vigilància del local s'ocupa principalment el personal de control d'accés, que es distribueix a l'entrada del local, a la sala i als accessos a altres espais que es consideren conflictius, com ara els lavabos. Però, de fet, tot el personal participa en la vigilància de la sala: els cambrers, els controladors i els vigilants estan connectats amb walkie-talkies i s'avisen si es produeix cap incident o es generen situacions de tensió. Els controladors intervenen ràpi-

dament, intenten calmar els ànims i parlar bé a la gent. En alguns casos, treuen els joves implicats fora del local perquè es calmin. És habitual que l'expulsió a l'exterior es faci de manera separada, per evitar que la baralla continuï a l'exterior.

Les intervencions dels controladors d'accés en la selecció que es fa a la porta del local o a l'interior d'aquest poques vegades acaben en agressió. Els canvis que s'han fet en l'estètica i el comportament del personal encarregat de la seguretat han estat essencials per evitar conflictes.

Pel que fa als incidents que es produeixen a l'exterior dels locals, alguns joves entrevistats consideren que la pressió policial se centra principalment en el respecte dels horaris de tancament i en la pràctica de controls d'alcoholèmia, i que aquesta estratègia deixa fora de control els espais on l'afluència de joves potencialment conflictius presenta més riscos. En aquest sentit, sembla que el reforç de la presència policial al municipi veí (per on transitaven la majoria d'usuaris al tancament dels locals) ha repercutit efectivament en una disminució dels incidents.

Així, els resultats de la nostra investigació mostren que, en general, els clients d'aquesta zona accepten i agraeixen la intervenció de l'autoritat, especialment quan es tracta dels cossos policials que es veuen més propers. Malgrat tot això, els joves no acostumen a denunciar els problemes. Només s'acostuma a recórrer als serveis sanitaris si s'ha rebut algun dany i, en aquest cas, no sempre amb la companyia del grup d'amics. Així, la tendència majoritària entre els joves és l'autogestió dels problemes, tant si és mitjançant l'evitació de conflictes (la gran majoria dels joves perceben les tensions que en poden generar molt abans i s'allunyen de la zona o dels individus que inicien un enfrontament visual o verbal) com d'un intent de rebaixar la tensió quan es produeix l'enfrontament.

4.3 Zona emergent: residents nous, pautes d'oci noves

4.3.1 L'oferta d'oci

L'arribada a Catalunya, en els darrers quatre anys, d'un contingent migratori internacional important ha comportat un canvi important en alguns barris perifèrics de ciutats i pobles amb tradició industrial. En el cas de l'Hospitalet, la població més nombrosa i la que té unes pautes d'oci més visibles, tant als espais públics com en locals i domicilis particulars, és la provinent dels països sud-americans.

La majoria dels nous residents tenen la seva oferta d'oci pròpia. Actualment hi ha diversos bars musicals i quatre discoteques que es troben en una zona ben delimitada. És habitual que es creïn itineraris entre els bars i les discoteques, especialment a l'hora que els primers tanquen.

Els locals acostumen a estar oberts tot l'any. Els clients són bastant fidels i es coneixen, tot i que quan es programa un concert o una actuació d'algun grup llatí conegut, reben la visita de joves d'altres municipis.

L'afluència de clients acostuma a arribar cap a les onze de la nit. Als locals es relacionen i es diverteixen famílies senceres, amb els fills menors inclosos, cosa que no és inusual als seus països d'origen. Alguns locals organitzen sessions de tarda per a adolescents, encara que els menors d'edat entren a gairebé totes les sessions de les discoteques malgrat que els propietaris no ho acostumin a reconèixer.

Els preus de l'entrada i les consumicions solen a ser més baixos que en els locals autòctons, cosa que també atrau els joves que busquen un bon ambient a preus assequibles.

D'altra banda, la comunitat sud-americana fa un ús important de l'espai públic, especialment en el cas dels adolescents i els més joves, a les tardes i entre setmana, però també durant els caps de setmana. Les celebracions i la sociabilitat als domicilis és un altre tret característic de les pautes culturals d'aquesta població. En família i amb amics, les festes a les cases són freqüents i de vegades també en certs parcs, en què els agrada trobar-se amb els paisans els dies festius.

Per als adolescents, les festes domiciliàries són una de les poques opcions d'oci que tenen, com explicarem més endavant. Pel que fa als adults, afirmen que celebrar les festes a casa és molt més econòmic que anar a locals d'oci. D'altra banda, aquesta pauta d'oci no és estranya als seus països d'origen, on la permissivitat amb el soroll i la festa veïnal és molt més gran, si no, també, un element de participació.

4.3.2 *Conflictes*

La percepció més negativa i problemàtica, pel que fa a baralles i conflictivitat (inclosa l'activitat delictiva), correspon a aquesta zona del municipi. De totes maneres, tots els entrevistats coincideixen que els conflictes més habituals estan relacionats amb problemes de convivència entre les persones que acaben d'arribar i els veïns, derivats, d'una banda, de les pràctiques socials diferents dels primers i, de l'altra, d'una visió estereotipada dels nous residents que genera recel entre la població.

La música molt alta, l'èmfasi verbal en algunes baralles familiars, les festes en pisos, el consum alt d'alcohol i altres aspectes relacionats amb l'estil de vida d'aquesta població, que xoca amb els comportaments de la població ja assentada, generen la major part de les molèsties i els conflictes veïnals. Aquestes protestes moltes vegades es canalitzen per mitjà de trucades als telèfons de la guàrdia urbana o els mossos d'esquadra. En alguns barris, els consistoris han engegat programes de mediació per resoldre aquesta mena de situacions.

L'ús intensiu de l'espai públic per part d'aquesta comunitat també ha generat queixes del veïnat. Especialment en el cas de grups de joves acusats de monopolitzar alguns espais públics i esportius després d'enfrontar-se a altres grups, cosa que ha encoratjat la creació del mite de les bandes llatines al municipi.²⁶ La resposta a aquestes situacions

26. En els darrers anys, els joves llatins han adoptat l'estètica i certs elements discursius de les bandes com

ha estat la vigilància intensiva per part de la policia. Paral·lelament, s'han habilitat equipaments apropiats per relacionar-se, fer tallers i activitats esportives, cosa que ha contribuït a diluir aquest tipus de problemes. No obstant això, segons alguns entrevistats propers a joves i adolescents, la pressió veïnal i policial és cada vegada més intolerant amb l'ús del carrer, fins i tot en aquests barris, en què l'espai públic ha estat tradicionalment un territori de trobada i sociabilitat.

Alguns locals d'oci d'ambient llatí generen un altre tipus de queixes veïnals. En molts casos es tracta de bars que en realitat funcionen com a bars musicals i que són molt visitats durant el cap de setmana. Per tant, acostumen a superar els horaris d'activitat sense complir les condicions d'insonorització adequades, cosa que causa molèsties als veïns. La resposta dels poders públics ha consistit en un increment de la pressió administrativa perquè s'ajustin als horaris de l'activitat que figura en les seves llicències i en sancions dels incompliments reiterats; en alguns casos, fins i tot s'ha arribat al tancament temporal dels establiments. Malgrat tot, la realitat de la nova oferta d'oci s'imposa. Alguns empresaris no poden suportar la pressió administrativa i han de traspasar el negoci, però un altre empresari ocuparà l'espai deixat per l'anterior, de manera que el problema no es resol.

Pel que fa a la violència, l'imaginari col·lectiu atribueix habitualment als sud-americans baralles i enfrontaments greus, alguns fins i tot amb armes, a la via pública, en bars o domicilis. Tanmateix, la majoria d'entrevistats institucionals diuen que amb prou feines es dona la presència d'armes. Les baralles, tot i que n'hi ha, no són de gravetat. A més, acostumen a ser entre persones amb el mateix origen nacional. Les dades dels moscos d'esquadra confirmen aquesta darrera informació: en el cas de les comunitats autòctona i sud-americana, el 85% de les situacions de violència interpersonal es produeix entre integrants de la mateixa comunitat.²⁷

Als locals, les baralles que s'originen acostumen a ser entre individus, però a l'últim s'hi uneix el grup d'amics, ja que de vegades la baralla es considera una diversió més de l'oci nocturn. Moltes vegades, les baralles fins i tot són entre membres d'un mateix grup o d'una mateixa família, per bé que després la relació no es trenca.

Els detonadors de les baralles són variats. Fan referència a conflictes per qüestions sentimentals, friccions, etc. S'atribueixen dos motius a l'escalada dels conflictes: el consum excessiu d'alcohol i l'existència de pautes culturals diferents que no atorguen tanta importància a la utilització de la violència (especialment la verbal) en les relacions interpersonals, la qual cosa fa que participin en baralles amb més facilitat.

a mecanismes per generar identitat social en un context en què la majoria són adolescents que acaben d'arribar gràcies a processos de reagrupació familiar amb problemes d'integració. La visibilitat d'aquests joves combinada amb el tractament informatiu dels episodis violents protagonitzats per alguns joves llatins genera una percepció distorsionada del fenomen de les bandes juvenils (Feixa *et al.*, 2006).

27. En la categoria de violència interpersonal hem inclòs els fets següents: delictes contra la llibertat sexual, amenaces i coaccions, lesions, homicidis i violència domèstica.

Els incidents acostumen a començar a l'interior dels locals, però el personal expulsa al carrer els implicats i, si no s'ha tingut la precaució de treure els implicats separatament, és habitual que l'altercat continuï fora.

Segons alguns entrevistats institucionals, també poden haver-hi conflictes violents per motivacions de tipus sexual. De nou, la causa principal que s'atribueix a aquests actes és el consum excessiu d'alcohol, tant per part de la víctima com de l'agressor. De vegades es dona per fet que la dona és qui provoca aquestes situacions amb flirtejós previs, per la qual cosa es resta gravetat als episodis. Les agressions acostumen a produir-se entre persones que es coneixen, de manera que la majoria de vegades, si s'arriba a presentar la denúncia, es retira al cap de pocs dies.

4.3.3 *Els mecanismes de reacció i control*

Quan hi ha algun altercat entre membres d'aquesta comunitat, la reacció dels implicats és diferent de la dels autòctons, ja que, a més de participar en la baralla amb més facilitat, ells confien en l'autoregulació del conflicte i perceben d'una manera molt negativa la intervenció dels agents de seguretat, ja siguin públics ja siguin privats.

En el cas del personal del local, es considera que la contundència excessiva amb què actuen de vegades en els incidents entre clients contribueix a agreujar el conflicte.

Pel que fa a la policia, la simple presència dels uniformes fa aparèixer un fantasma doble: el de les policies dels seus països d'origen, amb una imatge molt negativa, i l'amenaça del control d'estrangeria.²⁸

Molts dels nous empresaris no estan familiaritzats amb les normes administratives; els estranyen i els costa adaptar-se als requeriments administratius, tant econòmicament com culturalment, ja que les pautes de sociabilitat i de consum són menys restrictives, més permissives i flexibles als seus països d'origen. Així, és freqüent que no respectin els horaris d'obertura ni la capacitat permesa; que els controladors d'accés no sempre estiguin habilitats; que els mecanismes de control d'accés i consum siguin menys restrictius, etc. Alguns propietaris entrevistats consideren que reben una pressió administrativa excessiva, cosa que perceben com una trava al seu esforç d'integració, unida a altres dificultats per obtenir permisos, papers, etc. Aquesta situació té un efecte negatiu en la prevenció de la violència. Com hem dit, tan bon punt es detecta una temptativa de baralla a l'interior del local, es treu els protagonistes al carrer. De totes maneres, els entrevistats coincideixen a apuntar que alguns locals no avisen la policia quan hi ha el risc que

28. Els mossos d'esquadra han adoptat diverses mesures per aproximar-se a la comunitat sud-americana i modificar la imatge negativa que aquesta té de la policia. Una d'aquestes mesures és la participació en programes de ràdio amb públic llatinoamericà.

hi hagi una escalada del conflicte a l'exterior dels dits locals per por que aquesta actuació derivi en inspeccions administratives posteriors.

5. LA SITUACIÓ DELS MENORS

La majoria dels adolescents trien els amics per afinitats que estan més lligades a l'edat, els gustos musicals i altres aspectes propis de l'edat que no pas a l'origen ètnic de les seves famílies; per tant, és molt habitual que es formin grups heterogenis, sobretot en l'àmbit escolar, cosa que també es manté o s'intenta mantenir a l'hora de sortir de festa. Sembla que aquesta situació suggereix la necessitat d'afavorir espais de sociabilitat que promoguin l'heterogeneïtat i la barreja.

No obstant això, es detecta una tendència creixent a excloure els menors d'edat dels locals d'oci, especialment després de la llei catalana de 2002 que prohibeix la venda d'alcohol als menors de divuit anys. Des del punt de vista dels empresaris del sector, els menors no són un públic gaire rendible: tenen menys capacitat adquisitiva i la reserven per consumir alcohol en llocs menys controlats; a més, «atrauen» les inspeccions administratives. D'altra banda, molts empresaris consideren que la conflictivitat i les tensions que generen els usuaris més joves són més grans, especialment perquè es mouen en grups més nombrosos, sobretot els nois. Així, molts menors, sobretot de les classes més populars, només poden accedir als locals que tenen un control més lax en la selecció del públic.

No hi ha una oferta específica per als menors, llevat d'alguna discoteca llatina que ofereix algunes sessions *light* (entre les cinc de la tarda i les deu de la nit) a la zona emergent. Durant la setmana, es poden relacionar als centres culturals, però no s'hi registra gaire participació. A més, anar a esplais i entitats esportives no ho consideren «oci» perquè el que volen és integrar-se com abans millor en el món juvenil de la festa i la nit.

Per tant, com que no poden entrar als bars ni als locals, la diversió principal per a molts joves els dissabtes a la tarda és anar als centres comercials i passar-hi l'estona. De fet, moltes famílies d'aquests barris acostumen a dedicar el temps lliure a anar en massa a aquestes grans superfícies.

En no disposar d'un lloc específic, una part dels menors també fa un ús més gran dels espais públics (places, parcs, etc.), on aquests menors de vegades reben pressions fortes dels veïns i de la policia que els impedeixen jugar o relacionar-se. L'alternativa dels espais privats, on no molesten els veïns, es resol en alguns casos anant a locals regentats per parents o veïns coneguts, com els locutoris; alguns d'aquests es converteixen en veritables centres de trobada en què, juntament amb els amics, fan els deures, juguen per Internet, es relacionen o queden per sortir el cap de setmana. Les festes en cases particulars, quan no hi són els pares, en molts casos durant la setmana i en horari escolar, són una altra manera de resoldre la manca d'espais apropiats, tot i que també acostumen a generar problemes de convivència per les molèsties als veïns.

Sembla que algunes iniciatives que treballen en la línia de facilitar equipaments apropiats als adolescents i els joves d'aquests barris amb una població més heterogènia estan donant els primers fruits. Segons alguns educadors i joves entrevistats, els tallers de música, l'habilitació d'espais per assajar i ballar o per practicar esport, així com la interacció amb els adults tant en els locals com en mitjans oberts, estan sent molt positives.

6. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

1. Els problemes que es generen als espais d'oci nocturn, en el nostre context, no són problemes de violència, sinó més aviat conflictes de convivència entre grups socials.

2. No es detecta una presència rellevant dels estils juvenils considerats violents que van fer sorgir els processos de construcció social en la dècada passada (caps rapats, *bakales*, etc.) o més recentment (bandes llatines). Amb tot, hi continua havent grups d'adolescents i joves de barri que es perceben com a potencialment problemàtics.

3. La presència d'incidents i els mecanismes de control varien a les diferents zones d'oci estudiades. Cadascuna té unes característiques pròpies pel que fa al tipus d'oci nocturn i a la conflictivitat associada.

4. *L'oferta d'oci integrada a la ciutat* (bars i pubs) s'utilitza en les primeres franges de la nit. Són locals poc concentrats espacialment i amb una capacitat petita. Els emplegaris, els treballadors i els clients resideixen habitualment en el mateix municipi; per tant, el control informal i l'autocontrol són alts.

Els veïns no perceben la clientela o els locals com a problemàtics. En definitiva, es tracta d'una zona en què hi ha pocs incidents. Només a l'estiu i en èpoques de festes especials, quan augmenta l'afluència, es diversifica la procedència dels joves, s'allarguen les sessions i pugen els consums (sobretot el d'alcohol), es produeixen alguns incidents, que resulten en molèsties als veïns.

5. *Trobem l'oferta d'oci «de festa»* (discoteques i macrodiscoteques) en la segona franja de la nit. S'ubica a la perifèria, en una zona d'antics pavellons industrials. Els locals són grans i reben una gran afluència de clients de diversos municipis.

Els factors que afavoreixen els conflictes interpersonals (aglomeració, excitació festiva, consum més gran d'alcohol i altres drogues, etc.) són més presents en aquesta zona. Per contrarestar la incidència d'aquests factors, s'incrementa el control en els locals mitjançant dues estratègies: una selecció estricta dels clients a la porta d'accés, amb què es busca el jove normalitzat no conflictiu; i la vigilància constant de la sala per aturar immediatament qualsevol conflicte entre clients.

A conseqüència d'aquest control intensiu en els locals, els incidents passen a l'espai públic; els protagonitzen els exclosos de la festa o els mateixos clients en amuntegar-se al carrer quan tanquen els locals o en traslladar-se cap al transport públic en situació d'excitació màxima i eufòria festiva. En aquest últim cas, l'èmfasi verbal es fa evident i les tensions o les frustracions que s'acostumen a produir a l'interior dels locals de vega-

des deriven en formes de transgressió, com ara danys al mobiliari urbà i els cotxes o baralles, per bé que aquestes últimes semblen minoritàries, ja que els mateixos joves, majoritàriament, defugen aquesta mena d'incidents.

La presència policial en aquestes zones de pas és adequada per disminuir els conflictes i evitar-los. D'altra banda, és una presència acceptada i en molts casos demanada pels mateixos veïns i usuaris.

6. *La zona d'oci emergent* respon a les necessitats dels nous residents: població immigrant internacional, amb predomini dels sud-americans. S'utilitza en el transcurs de la nit i no està connectada dins dels itineraris festius amb les altres zones.

Tant les formes d'oci informals (espais públics) com les formals (bars, pubs, disco-teques) d'aquests col·lectius acostumen a entrar en conflicte amb les pràctiques autòctones. En la majoria dels casos, es tracta de problemes de convivència, per bé que es detecta una visió estereotipada dels nous residents que n'amplifica la imatge de conflicte. Aquests elements han comportat un reforç de la vigilància policial a l'espai públic, encaminada sobretot als joves, i l'articulació de mecanismes de mediació per resoldre els conflictes veïnals.

Pel que fa als locals d'oci, hi solen anar coneguts, paisans i veïns. És habitual que s'hi relacionin i s'hi diverteixin famílies senceres amb els fills menors inclosos. De tota manera, els mecanismes de control informal no s'activen ràpidament quan es produeixen conflictes, ja que la cultura d'aquesta comunitat accepta i integra la violència amb més facilitat en les seves relacions personals. Per tant, les baralles entre membres d'aquests col·lectius són més freqüents, per bé que no acostumen a tenir la gravetat que els atribueix l'imaginari social.

Els mecanismes de control formal també presenten algunes deficiències. El personal de seguretat dels locals de vegades actua amb massa contundència durant els incidents entre clients, cosa que contribueix a agreujar el conflicte. Els gestors no sempre alerten la policia de les baralles que comencen als seus locals i que poden continuar al carrer per tal d'evitar possibles inspeccions administratives. D'altra banda, la imatge de la policia tampoc no és gaire positiva entre els usuaris d'aquests locals, que eviten demanar-li ajuda. En aquest sentit, caldria millorar la formació del personal dels locals, i també potenciar la comunicació entre la policia i els membres d'aquesta comunitat, tant els gestors dels locals com els usuaris d'aquests.

Pel que fa als conflictes entre comunitats d'origen nacional diferent, sembla adequat rebaixar la tensió social potenciant les fórmules de convivència —i no només de control— a l'espai públic i el privat. En aquest sentit, l'habilitació d'equipaments per a joves a l'espai públic ja està donant bons resultats.

7. *L'oferta d'oci per als menors*. Per acabar, ens agradaria fer ressaltar un resultat de la investigació que valdria la pena contrastar en estudis futurs.

Ens sembla haver detectat una tendència entre els empresaris autòctons a eliminar l'oferta destinada als menors d'edat, ja que són una clientela menys rendible i que es percep com a més conflictiva. Si es confirma aquesta tendència, les formes d'oci dels

més joves es desplaçaran cap a uns altres espais d'oci menys controlats, on, com hem vist, poden aparèixer altres tipus de conflictes.

És molt difícil que les alternatives d'oci promogudes per l'Administració vigents actualment cobreixin el buit deixat pels locals, ja que no satisfan les demandes dels joves que es volen integrar en el món juvenil de la festa i la nit. Per tant, s'haurien de pensar fórmules per donar suport a les iniciatives disposades a presentar una oferta «de festa» de qualitat també per als adolescents.

BIBLIOGRAFIA

- Aguinaga, J.; Comas, D. (1997): *Cambios de hábitos en el uso del tiempo: Trayectorias temporales de los jóvenes españoles*, Madrid, Instituto de la Juventud.
- Auge, M. (1992): *Non-lieux*, París, Seuil (trad. esp., *Los no lugares*, Barcelona, Gedisa, 1993.)
- Barruti, M. (1993): *El món dels joves a Barcelona. Imatges i estils juvenils*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Àmbit de Benestar Social.
- Bellis, M.; Hugues, K. (2004): *Pociones sexuales. Relación entre alcohol, drogas y sexo*, IREFREA, http://www.irefrea.org/pdf/sex_potions.pdf
- Calafat, A.; Juan, M.; Becoña, E.; Fernández, C. (2000): *Salir de marcha y consumo de drogas*, IREFREA – Ministeri de l'Interior, <http://www.irefrea.org/pdf/pnsd.pdf>
- Comas, D. (2003): *Jóvenes y estilos de vida: valores y riesgos en los jóvenes urbanos*, Madrid, Injuve-FAD.
- Departament d'Interior. Generalitat de Catalunya (2001): *L'opinió de la població catalana sobre joventut. Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya*, http://www.gencat.net/interior/docs/int_js_opinio.pdf
- Departament d'Interior – Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya (2002): *Enquesta Joventut i Seguretat*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Díaz, A.; Pallarés, J.; Barruti, M. (2000): *Primer informe (1999). Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*, Barcelona, Institut Genus, <http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/alcohol/index.html>
- Díaz, A.; Pallarés, J.; Barruti, M. (2001): *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil (2000)*, Barcelona, Institut Genus, <http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/alcohol/index.html>
- Díaz, A.; Pallarés, J.; Barruti, M. (2002): *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2001*, Barcelona, Institut Genus, <http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/alcohol/index.html>
- Díaz, A.; Pallarés, J.; Barruti, M. (2003): *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2002*, Barcelona, Institut Genus, <http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/alcohol/index.html>
- Díaz, A.; Pallarés, J.; Barruti, M.; Espluga, J. (2004): *Observatori de nous consums de dro-*

- gues en l'àmbit juvenil. Informe 2003, Barcelona, Institut Genus, <http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/alcohol/index.html>
- Díaz-Aguado, M.J.; Martínez, R.; Martín, G. (2004): *Prevención de la violencia y lucha contra la exclusión social en la adolescencia. La violencia entre iguales en la escuela y en el ocio*, Madrid, Injuve.
- Elzo, J. (dir.) (1996): *Drogas y escuela V*, Bilbao, Govern Basc.
- Elzo, J. (1999): Jóvenes en crisis. Aspectos de jóvenes violentos. Violencia y drogas, en Rechea (dir.), *La criminología aplicada II*, Cuadernos de derecho judicial, Madrid, Consell General del Poder Judicial.
- Energy Control, *Guía preventiva y de seguridad para espacios de música y baile*, <http://www.energycontrol.org/flash/attachs/guiaseguridad.pdf>
- Engineer, R.; Phillips, A.; Thompson, J.; Nichols, J. (2003): *Drunk and disorderly: A qualitative study of binge drinking among 18 —to— 24 year-olds*, Home Office Research, Development and Statistics Directorate, <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/hors262.pdf>
- Feixa, C. (1998): *De jóvenes, bandas y tribus*, Barcelona, Ariel.
- Feixa, C. (dir.); Porzio, L.; Recio, C. (coord.) (2006): *Jóvenes 'Latinos' en Barcelona. Espacio público y cultura urbana*, Barcelona, Anthropos.
- Fernández Villanueva, L. (ed.) (1998): *Jóvenes violentos: causas psicológicas de la violencia en grupo*, Barcelona, Icaria-Antrazyt.
- Hobbs, D.; Hadfield, P.; Lister, S.; Winlow, S. (2005): Violence and Control in the Night-time Economy, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 13/1, 89-102.
- Lop, I.; Valls, C. (2004): *Projecte joves i nit*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, <http://www.jovesinit.org>
- Martín González, A.; Martínez García, J. M.; López Martínez, J.; Martín López, M. J. y Martín Carrasco, J. M. (1997): *Comportamientos de riesgo: violencia, prácticas sexuales de riesgo y consumo de drogas ilegales en la juventud*, Madrid, Entinema.
- Marsh, P.; Fox, K. (1990): *Conflict and violence in pubs*, MCM Research, <http://www.sirc.org/publik/candv.pdf>
- Megías, E. (dir.) (2000): *Los valores de la sociedad española y su relación con las drogas*, Madrid, FAD.
- Megías, E. (dir.) (2001): *Valores sociales y drogas*, Madrid, FAD.
- Otero López, J.M., Relación droga-delincuencia en los adolescentes: una perspectiva de futuro desde una mirada al pasado (ponencia del congreso virtual *Violencia juvenil y consumo de drogas*), http://www.fad.es/sala_lectura/CongresoViolencia.pdf
- Pallarés, J.; Díaz, A.; Barruti, M.; Espluga J. (2005): *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2004*, Barcelona, Institut Genus, <http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/alcohol/index.html>
- Pallarés, J.; Díaz, A.; Barruti, M.; Espluga, J. y Canales, G. (2006): *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Metodologia i informe evolutiu 1999-2005*.

- Barcelona, Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona, Agència de Salut Pública de Barcelona.
- Richardson, A.; Budd, T. (2003): Alcohol, crime and disorder: a study of young adults, <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/hors263.pdf>
- Rodríguez Basanta, A. (1998): *Estudi exploratori sobre la informació relativa a la violència escolar a Catalunya (1996-1998)*, Memoria de investigación, Escola de Policia de Catalunya.
- Sabaté, J., Aragay, J.M.; Torrelles, E. (2000): 1999: *La delinqüència a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. 11 anys d'enquestes de victimització*, Barcelona, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.
- Tomsen, S.; Homel, R.; Thommeny, J. (1991): *The Causes of Public Violence: Situational vs Other Factors in Drinking Related Assaults*, Australian Institut of Criminology, <http://aic.gov.au/publications/aust-violence-1/Tomsen.html>
- Viñas, C. (2004): *Skinsheads a Catalunya*, Barcelona, Columna.

GENT JOVE, ALCOHOL I VIDA NOCTURNA A LES CIUTATS DE GRAN BRETANYA

PHIL HADFIELD*

Els capítols d'aquest llibre ofereixen una avaluació del projecte Daphne, un programa d'investigació oportú i innovador en què s'inclouen estudis exhaustius de les zones d'oci nocturn d'algunes de les ciutats més importants de Bèlgica, França, Itàlia, Portugal i Espanya. Els objectius principals d'aquest programa són investigar el significat, les causes i les dinàmiques de situació de la violència dels joves en el temps d'oci i situar aquestes anàlisis en els seus contextos culturals, històrics i econòmics particulars. Aquest capítol ofereix un informe succint de l'experiència a la Gran Bretanya. Tot i que d'altres col·laboradors presenten dades empíriques noves sobre els diversos escenaris de la investigació del programa Daphne, aquest capítol ofereix una síntesi més general del coneixement acadèmic, extret explícitament del treball que ha dut a terme l'autor (Hadfield, 2006; Hobbs et al., 2003).

Com a punt de comparació inicial i remarcable, cal que els lectors tinguin clar que, avui dia, es podria dir que la qüestió de «la violència entre la gent jove en el temps d'oci» suposa una de les amenaces més grans per a l'ordre públic a la Gran Bretanya (Hadfield, 2006). En aquest sentit, la Gran Bretanya es pot diferenciar clarament d'altres contextos europeus. Tal com apunten els col·laboradors d'aquest llibre, en països com Itàlia i Portugal la qüestió té, comparativament, una prioritat baixa dins les estratègies de control delictiu dels governs nacionals i locals, per la qual cosa els estudis són escassos. Avui dia, la regulació i el control de «l'economia nocturna» (anomenada *NTE* —sigles que fan referència a *night-time economy*— en la majoria d'estudis nacionals) són un aspecte molt important de la legislació vigent, per exemple, la Llei reguladora de la venda i el consum d'alcohol del 2003 i la Llei sobre la reducció dels delictes violents del 2006. Amb la implementació d'aquestes lleis, el Govern britànic ha mirat d'augmentar el pes de les forces policials i enfortir els controls reguladors sobre la indústria de l'oci i els seus clients. Al mateix temps, ha decidit desregular el mercat de l'oci, amb la qual cosa es facilita l'accés a la droga preferida de «l'economia nocturna», que també n'és el producte més rendible: l'alcohol.

* Centre for Criminal Justice Studies (Centre d'Estudis de Dret Penal), Facultat de Dret, Universitat de Leeds (Regne Unit) p.m.hadfield@leeds.ac.uk.

A partir de la lectura dels informes d'investigació d'aquesta compilació feta per l'autor, en els apartats següents es presenta una sèrie de reflexions provisionals sobre les possibles similituds i diferències entre la Gran Bretanya i els països del programa Daphne. Molts comentaristes britànics quedarien sorpresos del relatiu poc èmfasi que es fa en l'abús de l'alcohol en aquesta compilació. Si ens centrem en el context britànic, aquest capítol presenta un informe sobre la naturalesa canviant dels hàbits en el consum d'alcohol i en els entorns d'oci en què es consumeix. Després inclou una discussió crítica sobre les noves lleis reguladores de la venda i el consum d'alcohol a la Gran Bretanya. Finalment, el capítol posa en relleu unes orientacions prometedores per al desenvolupament futur de la investigació comparativa.

1. QÜESTIONS EMERGENTS DE SIMILITUD I DIFERÈNCIA

Els capítols d'aquest llibre assenyalen moltes similituds, tot i que també diferències importants, entre els contextos culturals, polítics, econòmics i d'entorn diferents que hi ha a les ciutats europees. Les similituds es poden agrupar d'acord amb una sèrie de qüestions, entre les quals hi ha les següents:

1. Les tensions entre diversos grups de gent jove.
2. Les tensions entre la gent jove, els vigilants de locals nocturns i la policia.
3. La disjuntiva entre les prioritats econòmiques de les empreses d'oci nocturn i les queixes pel manteniment de l'ordre per part de la policia, les autoritats reguladores i els veïns.
4. Les cultures de consum psicoactiu entre una minoria considerable d'adults joves, que contribueixen a la violència i a les respostes de control de la delinqüència consegüents.
5. Les qüestions d'exclusió social i econòmica, que comporten la incorporació o la repressió de certs grups i afecten l'ús que fan de l'espai i el temps d'oci. Aquí podem incloure el següent:

- La selecció activa de clients als locals d'oci i la relegació a l'espai públic dels joves amb menys capacitat adquisitiva. Aquestes pràctiques discrecionals són funcionals per als locals d'oci dins la seva voluntat d'«estalviar-se problemes» i conservar un cert espai en el mercat. No obstant això, poden ser titllades de racistes o de fer discriminacions de classe i estil de vida.
- Aquesta discriminació manifesta i l'exercici d'una discrecionalitat aparentment arbitrària poden estimular ressentiments i conflictes entre la gent jove i els vigilants dels locals, i entre els grups inclosos i els exclosos.
- L'exclusió social també pot fer que la gent gran, les famílies, els grups de minories ètniques o religioses i altres «no consumidors» evitin les zones d'oci

durant la nit. Així mateix, pot augmentar la despoblació de la zona o s'hi poden haver-hi canvis pel que fa al perfil dels habitants, amb un predomini de professionals joves i estudiants.

6. Les àrees d'oci nocturn poden ser objectius relativament «fàcils» per als delinqüents que vulguin explotar diferents oportunitats il·lícites, entre les quals hi ha els mercats de la droga i la prostitució, les agressions sexuals a persones vulnerables, els atracaments i altres tipus de robatoris.
7. Una homogeneïtat creixent en les ofertes culturals nocturnes de les ciutats europees. Això comporta un abandonament de les formes tradicionals i inclusives socialment en favor d'ofertes d'oci comercials per a l'afluència de joves consumidors.

Els punts 1 i 5 estan interrelacionats i no s'han investigat en els estudis internacionals existents. Segons l'autor, ofereixen algunes de les contribucions més importants al coneixement que es deriven del programa Daphne.

Hi ha més qüestions de similitud pel que fa a la concentració espacial i temporal de la vida nocturna. Algunes investigacions prèvies a petita escala, en què es comparaven les àrees mixtes d'oci i ús residencial de quatre ciutats del nord d'Europa (Berlín, Copenhaguen, Dublín i Londres), van determinar que totes les àrees «presentaven problemes semblants, sobretot pel que fa al soroll, les multituds, les escombraries i el desordre social. Totes havien experimentat un conflicte entre els interessos empresarials i els dels veïns» (Central Cities Institute, 2002: 7). Els autors afirmen: «és sorprenent que a cadascuna d'aquestes zones d'estudi els problemes estiguin associats a la concentració d'establiments en què està autoritzada la venda d'alcohol» (*ibid.*: 81). Tal com va apuntar la coneguda urbanista Jane Jacobs fa més de quaranta anys en relació amb l'oci nocturn, «la repetició innecessària de l'ús més rendible» serveix per debilitar «la base del seu mateix atractiu, el mateix que passa sempre a les ciutats amb la repetició innecessària i l'exageració desproporcionada d'un ús únic» (1961: 259). Com s'assenyala més avall, la Gran Bretanya ha experimentat un creixement considerable pel que fa a la concentració espacial i temporal de la seva vida nocturna.

En una altra part d'aquest llibre, Éric Marlière observa d'una manera astuta com, al districte parisenc de Bastille, una zona dominada per bars i discoteques, la tensió neix de les prioritats econòmiques de la indústria de l'oci (que obté l'èxit en satisfer les exigències d'una clientela jove, volàtil i que busca diversió), les preocupacions pel manteniment de l'ordre de la policia, les preocupacions per la «qualitat de vida» dels veïns de la zona i els drets democràtics de la comunitat en termes més generals, que poden voler fer servir els espais públics de la ciutat per a altres finalitats.

A la Gran Bretanya, des de fa temps, algunes formes de delictes violents, delictes de danys i comportaments antisocials es concentren a les zones de vida nocturna i als seus voltants. Això es pot considerar una conseqüència de la intensitat de les activitats

d'oci en aquests espais i temps particulars. Així mateix, és un corol·lari de les formes d'oci comercial que es troben aquí. Moltes d'aquestes activitats d'oci estan dominades per la venda i el consum d'alcohol. Aquests entorns no es limiten a Londres i altres ciutats principals, sinó que, cada vegada més, es donen en la majoria de centres urbans de províncies que avui dia es poden considerar una sèrie de «minibastilles». A *Bar Wars: Contesting the Night in Contemporary British Cities*, l'autor va intentar analitzar aquest fenomen i fer un informe sobre la seva aparició. El llibre ofereix una anàlisi detallada de l'aspecte més rellevant i criminogen de l'economia nocturna, «els carrers principals de la nit», que es defineixen d'aquesta manera:

... les àrees del centre de les nostres poblacions en què els establiments autoritzats per vendre alcohol estan molt concentrats. Una altra característica que defineix aquest entorn és la proliferació de franquícies gestionades per actors empresarials importants. Per tant, aquestes zones nocturnes de consum reflecteixen l'entorn comercial diürn, fins al punt que com més va més s'assemblen les vies principals les unes a les altres, i les característiques locals s'han anat substituint per una sèrie de serveis i productes més estandarditzats i homogenis. La forma de vida nocturna a què poden accedir els consumidors en aquestes zones és totalment populista, tal com passa amb les opcions dominants relacionades amb la música, la moda, els comportaments socials i les normes culturals. Es tracta d'una experiència d'oci estimulada per les drogues recreatives, principalment l'alcohol. (Hadfield, 2006a: 1)

Aquí comencen a aparèixer les diferències entre la Gran Bretanya i els altres països que es descriuen en aquest llibre. Sens dubte, la diferència més important és la gravetat de l'abús de l'alcohol. Tot i que els capítols d'aquest llibre demostren àmpliament que altres països europeus no són immunes als «problemes» de la violència relacionada amb l'alcohol, sorgeixen diferències significatives quant a l'escala i el significat d'aquestes qüestions.

L'alcohol és «la droga preferida arreu del món» (Edwards, 2003) i els que la volen consumir sovint ho fan per experimentar-ne els efectes psicoestimulants. De tota manera, els usos i els significats de l'alcohol estan construïts socialment i són contingents històricament (Douglas, 1987; Heath, 2000; MacAndrew i Edgerton, 1969). Alguns estudis antropològics han descobert una diversitat considerable d'estils, tradicions i pautes en el beure, cosa que demostra que, a banda de les propietats farmacològiques, en el consum d'alcohol intervenen factors culturals. Segons Heath (*op. cit.*), en països com Espanya l'alcohol està integrat en la producció cultural de la vida quotidiana i el seu ús presenta diverses expectatives socials:

Tot i que la majoria de la gent beu diàriament, l'alcoholisme s'acostuma a rebutjar i es mira amb menyspreu, com un signe de flaquetat, en un país on els homes estan molt orgullosos de la seva masculinitat. A Espanya és important que una persona 'sàpiga beure' i no passi d'estar «alegre». Així mateix, la combinació del menjar i la beguda és important, com demostra una tradició nacional tan distintiva com les tapes. (p. 11-12)

Hi ha indicis que suggereixen que els hàbits de beguda no només difereixen entre països, sinó també dins d'aquests, segons les regions i els grups socials, que tenen normes, valors i rituals diferents (North West Public Health Observatory, 2006; Wilson, 2005). A la Gran Bretanya, les anàlisis sobre la violència de la gent jove a les zones d'oci no es poden separar de les anàlisis sobre les agressions relacionades amb l'alcohol. En aquest sentit, apareixen diferències palpables d'una manera clara en els usos i els significats de l'alcohol per a la gent jove en contextos culturals diferents (Graham *et al.*, 1998). Encara que és cert que els joves britànics han heretat una cultura del beure típica del nord d'Europa, en la qual hi ha una certa moderació entre setmana i un excés els caps de setmana, el discurs actual dels mitjans de comunicació i de la classe política a la Gran Bretanya respecte de les borratxeres i la violència relacionada amb l'alcohol (tot i incloure elements de distorsió) no es pot considerar simplement l'últim «pànic moral» amb referència a les activitats desviades de la joventut.

2. ELS JOVES BRITÀNICS I L'ALCOHOL EN EL SEGLE XXI

Durant els darrers deu o quinze anys, hi ha hagut canvis importants que denoten l'aparició d'una «nova cultura d'intoxicació» entre una minoria significativa dels joves britànics (Measham i Brain, 2005). Aquests canvis inclouen modificacions en el marc social i cultural de l'ús de l'alcohol i les drogues il·legals i suposen una voluntat d'impli-car-se en el policonsum (la combinació de diverses substàncies en una sessió). De manera simultània, també hi ha hagut transformacions en els entorns socials en què es dóna el consum psicoactiu i en els tipus de substàncies i productes que es consumeixen (Hadfield, 2006a; Measham i Brain, 2005; Plant i Plant, 2006). Aquests canvis neixen com un llegat de l'escena de les sales de ball del final de la dècada de 1980 i el principi de la de 1990, que promouien l'experimentació hedonista amb drogues il·lícites, en contraposició amb les pràctiques de consum d'alcohol durant les sessions festives en el context cultural preexistent dels països del nord d'Europa.

Malgrat que apunta que el consum total d'alcohol a la Gran Bretanya és inferior al d'alguns països del sud d'Europa, Measham (2006) identifica cinc tendències clau que afavoreixen l'augment de la propensió preexistent al consum d'alcohol en *sessions* des del començament de la dècada de 1990:

- a) la implantació de begudes alcohòliques noves (una varietat de begudes amb sabors o combinats de refrescos i alcohol, refrescos barrejats amb licors a punt per beure, xopets, etc.);
- b) les atractives campanyes publicitàries adreçades a la gent jove;
- c) el redisseny dels locals d'oci autoritzats per vendre alcohol, que atrauen una generació nova i un perfil sociodemogràfic de clients més ampli (sobretot, dones);
- d) els canvis en la legislació que han provocat l'expansió i la desregulació dels

locals d'oci en què es permet la venda i el consum d'alcohol, i (v) una combinació dels mercats de drogues legals i il·legals, amb l'evidència d'una normalització de l'ús recreatiu de les drogues (adaptat de Measham, 2006: 260).

Aquests canvis es relacionen principalment amb els adults joves i el mercat de l'oci nocturn, encara que s'haurien d'analitzar en el marc d'unes tendències a llarg termini més generals dels hàbits de beguda dels britànics. Per exemple, l'Academy of Medical Sciences (2004) apunta que el consum per capita d'alcohol ha augmentat un 50% des del 1970, amb un augment especial entre els adolescents i les dones joves. La disponibilitat d'alcohol gràcies a la proliferació d'establiments en els quals es ven i la caiguda del seu preu real des de la dècada de 1970 han propiciat aquestes tendències.

El Govern britànic ha aplicat una agenda neoliberal en la seva desregulació de les substàncies il·legals i els comportaments potencialment addictius (com l'alcohol i el joc). Amb aquest propòsit, s'han eliminat els controls sobre el mercat de l'oferta i ha augmentat l'accés al dit mercat, amb la qual cosa es torna a posar l'èmfasi en l'autogestió dels consumidors individuals (i dels proveïdors). Tal com apunta Measham (2006), aquest enfocament fracassa a l'hora de reconèixer l'entorn socioeconòmic més ampli en què es donen aquestes opcions de consum (i de competència per les vendes). A la Gran Bretanya, les crides dels professionals de la salut pública perquè s'introdueixi una escala de classificació de l'abús de les drogues psicoactives que es basi més en les evidències exemplifiquen la dificultat que tenen algunes persones per consumir amb moderació en una cultura de l'excés. Segons s'afirma, aquest sistema de classificació més «racional» consideraria l'alcohol la cinquena substància més perjudicial i, per tant, l'estimaria més «perillosa» que algunes drogues il·legals, com ara el cànnabis (Nutt *et al.*, 2007).

Actualment, els joves britànics estan socialitzats en una cultura que mostra un grau considerable d'ambivalència respecte de l'alcohol. D'una banda, beure fins a la intoxicació és una pràctica estesa i sovint acceptada socialment, fins i tot esperada. De l'altra, la gent jove pot ser conscient dels riscos que s'associen a les sessions d'ingestió desmesurada d'alcohol i intentar regular-ne l'ús per evitar les diverses conseqüències nocives. L'embriaguesa en públic està molt més tolerada a la Gran Bretanya que en altres societats. Això vol dir que la regulació social del comportament de l'alcoholisme mitjançant controls informals és comparativament dèbil, cosa que permet l'augment de les oportunitats per a les agressions hedonistes. Això es pot observar especialment a la majoria dels carrers principals d'oci nocturn de la Gran Bretanya: entorns socials dominats per les actituds, les expectatives i les normes dels adults joves amants de la gresca (Hadfield, 2006a). Potser no sorprèn el fet que s'estableixin comparacions crítiques entre el nostre ús de l'alcohol i el dels europeus del continent, en especial del sud d'Europa. Això s'il·lustra gràficament en els informes dels mitjans de comunicació sobre la violència relacionada amb l'alcohol en què estan implicats joves britànics que passen les vacances o que assisteixen a esdeveniments esportius celebrats en altres països d'Europa. Per bé que la gent més gran acostuma a tenir uns hàbits de beguda més sofisticats, sembla que combinar el menjar i la beguda té menys importància per als

britànics típics que per als italians o els espanyols. Evidentment, se sap que la ingestió de menjar redueix l'absorció de l'alcohol en el cos, de manera que els efectes psicoactius es moderen. Per a una part important dels joves britànics, està acceptat beure amb la intenció d'emborratxar-se i les competicions per ingerir grans quantitats d'alcohol es poden arribar a considerar una cosa divertida i heroica (Engineer *et al.*, 2003).¹

Les conseqüències del consum més gran durant les sessions es poden examinar a partir de diversos indicis, com ara l'augment d'ingressos a urgències a causa d'accidents i emergències, les lesions facials, els arrestos relacionats amb el consum d'alcohol, l'aparició prematura de malalties de fetge, l'augment notable de la implicació de les dones joves en la violència relacionada amb l'alcohol, els desordres i la victimització (Strategy Unit, 2004, esmentada a Measham i Brain, *op cit.*). Aquests riscos potencials són ben coneguts i poden servir per atenuar el comportament individual. Tal com apunta Measham (2006: 263), d'acord amb el seu mostreig de gent jove de Manchester:

No ens trobem amb un panorama d'excés desbocat... Quan els bevedors parlaven amb detall sobre els graus d'intoxicació desitjats i els reals, apareixien qüestions com ara la salut, la seguretat personal, la imatge, la identitat i altres. Així mateix, aquestes qüestions interactuaven alhora amb el gènere, l'edat, l'ètnia i la classe socioeconòmica, i a l'últim produïen una amalgama complexa d'influències sobre els costums en el beure que resultava en una «pèrdua del control controlada».

Com s'ha dit, els costums de consum d'alcohol als carrers principals d'oci nocturn s'associen a l'aparició de tipus nous de begudes alcohòliques, com ara els xopets i les «begudes a punt per beure» (en anglès, es coneixen com a *RTD*). Els xopets són de sabors i colors cridaners, se serveixen en gotets, com els *schnaps*, i es beuen d'un sol glop.² Les «begudes a punt per beure» es presenten en ampolles, són de marca i barregen licors, suc de fruita i, de vegades, estimulants herbacis com la taurina. Aquestes «begudes a punt per beure», abans denominades *combinats alcopops*, es van inspirar originalment en la popularitat que tenien les begudes suaus de les sales de ball del començament de la dècada de 1990.³ Als bars i els pubs britànics, aquestes begudes tan fortes s'acostu-

1. Naturalment, en aquest punt s'ha de tenir en compte que la Gran Bretanya contemporània és un país ètnicament divers i que aquestes conclusions no són igual de pertinents per a tots els grups ètnics. Algunes comunitats minoritàries difereixen profundament del corrent principal i rebutgen l'alcohol i l'oci basat en aquest per motius culturals o religiosos.

2. La cadena de locals per a gent jove Revolution ofereix una carta de begudes que té xopets de vint-i-cinc sabors diferents.

3. Les «begudes a punt per beure» atrauen sobretot les dones d'entre divuit i trenta-cinc anys. El 2002, els analistes de mercat Mintel van calcular aproximadament el seu valor de mercat total en 1,6 bilions de lliures esterlines. Més recentment, aquest segment de mercat ha començat a decaure, ja que les dones joves que beuen tendeixen a prendre cada vegada alternatives més «sosticades», com ara els còctels.

men a consumir d'una manera concreta: dempeus i amb el got o l'ampolla a la mà. Tots dos productes estimulen la barreja de begudes alcohòliques diferents, alhora que augmenten el ritme en què es beu i la quantitat d'alcohol que es consumeix en cada sessió. Amb l'objectiu de crear associacions amb marques particulars, hi ha moltíssima publicitat destinada als joves de «begudes a punt per beure» en els mitjans de comunicació. En el marc d'un consum manifest i de l'individualisme competitiu (Winlow i Hall, 2006) —que, de manera inquietant, se situa al costat de la recerca d'acceptació mitjançant la conformitat amb les normes del grup—, la imatge de marca de certs productes alcohòlics participa en la construcció de la identitat. Juntament amb l'actitud «correcta», el físic, la roba i el pentinat, portar una ampolla a la mà transmet un missatge fort i es fa servir com a accessori de moda per a la presentació d'un mateix: és un denominador de riquesa, virilitat i bon gust que altres membres d'una tribu urbana en particular reconeixen.

Aquest mercat de l'oci controlat per l'alcohol és un component clau de la regeneració econòmica local a la Gran Bretanya postindustrial, i ha arribat a apoderar-se de les ciutats del país quan es pon el sol (Hobbs *et al.*, 2003). La capacitat violenta de la gent jove ha estat un conducte important en aquest procés d'expansió i en la seva cultura intrínseca de la intoxicació.

3. L'OCI NOCTURN I LA CIUTAT BRITÀNICA

Part de l'atractiu de la vida nocturna arreu del món és que sempre hi ha «una gran quantitat de coses per fer» i molts locals de diversió «per veure i on deixar-se veure». A les ciutats britàniques, els consumidors de la vida nocturna s'assemblen als de la vida diürna, fins al punt que les agrupacions de comerços els atrauen «com la mel a les abelles». Ciutats com Leeds, Nottingham i Newcastle comparteixen algunes similituds amb la descripció que Selmini fa de Bolonya, on la vida nocturna de la ciutat es converteix en una atracció local, regional, nacional i fins i tot internacional per als joves. Els governs locals emprenedors utilitzen les associacions positives amb un estil de vida urbà ple d'energia, en què els centres culturals i la vida nocturna són un component vital per «vendre la ciutat» en un mercat global competitiu, amb la qual cosa atrauen els turistes del país i de fora amb «escapades a les ciutats», estimulen l'augment de matrícules per estudiar a les seves universitats i fomenten el trasllat de professionals joves (en particular, en els casos de Brighton i Manchester, homes gais).

En aquestes ciutats, «l'efecte de la mel» no només es pot observar els caps de setmana, sinó també les altres nits, sobretot durant els mesos d'estiu. A la Gran Bretanya, la gent jove acostuma a utilitzar les zones de vida nocturna d'una manera molt específica. Els joves normalment busquen: beure i (menys sovint) menjar en els nombrosos locals en què estan permesos la venda i el consum d'alcohol i que ofereixen els seus menjars preferits; formar part del ritual popular del «circuit de la beguda», en què els consumidors van durant la mateixa nit a diversos establiments de consum d'alcohol;

comprar menjar ràpid en restaurants de menjar per emportar, de vegades abans, però normalment després d'haver estat en els locals; aplegar-se a les parades de taxi, autobús o altres mitjans de transport, i simplement quedar-se per allà i parlar amb la gent que també és a la zona en aquell moment.

Pel que fa a l'última cosa que acabem d'esmentar, és important tenir en compte que les tradicions de la Gran Bretanya no són comparables amb les del sud d'Europa, on els espais públics es fan servir habitualment com a lloc de trobada informal. Com es comenta en altres parts d'aquest llibre, les descripcions de ciutats com Bolonya i Barcelona comporten, fins a un cert punt, una continuïtat històrica d'una cultura en què els joves segueixen models establerts per generacions anteriors quant a l'apropiació del domini públic. Conseqüentment, i en un grau més alt que a la Gran Bretanya, les reunions espontànies de quantitats importants de gent per socialitzar en places i parcs de la ciutat comporten elements d'oci familiar i acceptat que no necessiten un intercanvi comercial. Amb això no es vol dir que no hi hagi formes noves d'ús de l'espai públic per part dels joves catalans i italians que no siguin desaprovades per algunes persones grans i per les autoritats, sinó que simplement es suggereix que hi pot haver: a) algun grau de precedent cultural que fa que aquestes pràctiques siguin recognoscibles per a la resta de la comunitat, i b) més oportunitats per a la gent jove de socialitzar-se sense haver de participar en els entorns d'oci competitiu i orientats al consum. A les zones urbanes britàniques de vida nocturna, la majoria de la sociabilitat i de la «diversió» es troba en els espais privatitzats dels bars i les discoteques. Aquests locals d'oci tendeixen a oferir una experiència temàtica i de marca que es caracteritza per un hedonisme i un exhibicionisme coreografiats d'una manera experta, però que aporten una innovació cultural pobra (vegeu Hadfield, 2006a: cap. 4).

A la Gran Bretanya, la gent jove travessa els espais públics, però poques vegades s'hi queda. Això és degut, en part, a les diferències climàtiques i estacionals, tot i que hi ha excepcions notables en les nits càlides d'estiu. Aleshores la gent jove sovint prefereix quedar-se en espais públics un cop els locals d'oci han tancat. La recerca comuna de més diversió, i de vegades refugi, a primera hora del matí queda demostrada pel ritual popular d'anar a les parades de menjar per emportar en sortir dels bars i les discoteques. Aquests locals s'acostumen a convertir en els llocs on es produeix la violència i, des d'una perspectiva britànica, cal destacar l'omissió d'aquestes parades de venda de menjar ràpid en els estudis d'aquest llibre.

3.1 El concepte de «ciutat 24 hores»

Com a part dels intents per solucionar els problemes relacionats amb l'economia de la nit, molts governs municipals de la Gran Bretanya han tingut l'ambició política de crear una «ciutat 24 hores» rejoyenida, poblada de veïns, treballadors i visitants durant tot el dia. Aquestes iniciatives s'han centrat en l'ampliació dels horaris comercials i la seva integració en les nits i en una economia nocturna també més àmplia (Lovatt et al., 1994).

L'objectiu ha estat fer del centre urbà d'aquestes ciutats, que anteriorment s'utilitzava poc durant la nit, un lloc ple de vida per a la feina, les compres, l'oci i també per viure, per a la qual cosa s'ha recorregut als principis de planificació de desenvolupament integral i ús mixt. L'eslògan «ciutat 24 hores» també dóna força a les campanyes de «màrqueting del lloc», mitjançant les quals les imatges populars d'una zona es poden transformar dràsticament. Aquestes estratègies de màrqueting continuen presentant les ciutats britàniques postindustrials com a «gresols» relaxats, sofisticats i cosmopolites els carrers de les quals abans eren deserts i ara han ressuscitat gràcies a l'oci nocturn. En particular, la retòrica del màrqueting revela un anhel optimista de creació d'una cultura pública urbana més «civilitzada» i «d'estil continental».

3.2 Seguretat pública amb carrers més animats

És significatiu que en la darrera dècada s'hagin fet prediccions sobre el fet que la promoció d'una vida més animada als carrers no només oferiria fonts noves d'oportunitats cíviqes i comercials, sinó que milloraria la seguretat pública. Les iniciatives de «ciutats 24 hores» van rebre la influència del concepte de *vigilància natural*, que afirma que com més actiu és un carrer pel que fa al comerç i la població, més segur i agradable és, ja que es crea una barreja diversa i inclusiva d'activitats en fer-se fosc. L'argument de Jane Jacobs (1961: 44) que «un carrer ben utilitzat és apte per ser un carrer segur; un carrer desert és apte per ser insegur» va influir molt en aquesta qüestió. En concret, es va predir que els espais públics habitats durant tot el dia serien més segurs gràcies al nombre més gran d'«ulls que hi hauria posats en el carrer» (*ibid.* 45),⁴ cosa que, en certa mesura, permetria als centres urbans vigilar-se ells mateixos. En la dècada de 1990, el Ministeri de Medi Ambient va començar a donar suport oficialment a aquest plantejament, segons el qual es podia «fer augmentar la seguretat gràcies a una animació més gran als carrers». En la seva circular «Planificació detallada contra la delinqüència» s'afirmava:

Un dels motius principals pels quals la gent evita els centres de les ciutats a la nit és la por derivada de qüestions de seguretat: una de les causes més importants d'aquesta por és el fet que hi ha molt poca gent. La clau per tornar la vida als centres de les ciutats és trencar aquest cercle viciós (...) i adoptar polítiques que fomentin la proliferació d'una sèrie d'usos variats (...), per exemple, establir els acords que ajudin a promocionar l'economia nocturna. (Ministeri de Medi Ambient i Oficina de Gal·les, 1994: 14)

4. Tal com apunta Connolly (2003: 32), «els vianants són la vista i l'oïda dels carrers. Són els qui informen dels delictes, fan de testimonis, ajuden la policia a l'hora de construir processos judicials, van als judicis per prestar declaració i, per tant, permeten que la policia pugui aconseguir condemnes».

Les restriccions temporals en la venda d'alcohol que imposava la Llei reguladora de la venda i el consum d'alcohol del 1964 suposaven un obstacle per als intents localitzats d'animar els carrers durant un període de temps més ampli. De fet, la importància de la inversió de la indústria de l'oci va provocar que molts emprenedors cívics identifiquessin la legislació sobre la venda i el consum d'alcohol vigent a Anglaterra i Gal·les com una traba per al desenvolupament d'espais urbans satisfactoris (Hobbs *et al.*, 2003). Els governs locals de ciutats com Manchester i Leeds van promoure importants campanyes per a una reforma legal i van intentar salvar les restriccions legals existents; per a això, van començar a desenvolupar les seves estratègies pròpies de desregulació i de foment de «l'economia nocturna» (Hadfield, 2006a).

Tot i que moltes d'aquestes iniciatives tenen deu anys d'existència o més, en les centres urbans, a partir de les deu de la nit, encara predominen els adults joves d'entre disset i vint-i-cinc anys. L'augment dels carrers cèntrics nocturns i la nova cultura de la intoxicació han fet que les zones de vida nocturna s'hagin convertit en la destinació dels que busquen «passar el temps fora» perquè volen escapar no només de les rutines diàries sinó també del seu estat de consciència habitual. Per tant, la violència a les zones d'oci britàniques està vinculada, inextricablement, a les pràctiques de consum. El cicle diari proporciona moltes oportunitats delictives varies que s'associen amb els diversos entorns de consum de la nit i el dia, i amb els diversos perfils socials que els ocupen (Melbin, 1978). Tal com admet Worpole, defensor influent del concepte de les «ciutats 24 hores» durant la dècada de 1990:

... avui dia, l'intent d'ampliar l'economia del centre de la ciutat durant les primeres hores de la matinada prové, sobretot, de la indústria de la restauració i la venda d'alcohol. Encara falten per veure biblioteques 24 hores o centres d'estudis 24 hores i, no cal dir-ho, també estacions ferroviàries o d'autobusos 24 hores. D'aquesta manera, a l'últim el projecte es dirigeix als que tenen diners, en especial joves i altres grups amb una renda disponible important (...) i el que està creant és un punt neuràlgic d'alt consum. (Worpole, 2003: 1)

Per això, tot i que els carrers que estaven deserts a la nit s'han omplert de vida, encara no s'han obtingut els beneficis en seguretat previstos. Com reconeix Worpole, el plantejament de la «millora de la seguretat per mitjà de carrers més animats» només pot funcionar allà on l'espai urbà es configuri com un «espai públic i democràtic», obert a tothom (*ibid.*). L'experiència britànica ha demostrat que quan es planifica una «economia nocturna» sostenible, no només cal tenir en compte la importància dels comerços i de la vida urbana, sinó també la seva composició.

3.3 Violència, incivisme i espais d'oci

Hi ha un nombre considerable d'estudis sobre el control de la delinqüència a les zones de vida nocturna; molts d'aquests estudis se centren en factors socials i de l'en-

torn *dins* dels locals d'oci. En la majoria dels casos, l'èmfasi es posa en qüestions com ara l'estil de gestió, les pràctiques del personal dels locals, el disseny físic dels edificis i les instal·lacions, els sistemes de seguretat, el paper dels vigilants dels locals i les indicacions ambientals (Graham *et al.*, 1980; Leather i Lawrence, 1995; Macintyre i Homel, 1997; Stockwell *et al.*, 1993).⁵ Malgrat la importància d'aquestes qüestions, només són una cara de la moneda. Tal com les proves empíriques demostren repetidament i els encarregats de la reducció de la delinqüència admeten: «el desordre no es troba tant als locals autoritzats per a la venda i el consum d'alcohol com als carrers, posteriorment» (Tuck, 1989: 66).

Per tant, l'expectativa que els locals d'oci es gestionin d'una manera adequada és una garantia necessària, però alhora insuficient, del seu possible impacte en l'entorn que els envolta. Una gestió sòlida i compromesa i unes pràctiques d'explotació responsables poden ajudar a prevenir les agressions i la violència en els locals mateixos, però poden fer relativament poc per influir en la gent quan es desplaça d'un local a un altre o quan en surt al final de la nit. Els factors clau que contribueixen a l'aparició d'actes incívics i violents provenen de la *naturalesa qualitativa* i la *intensificació de la vida als carrers*, elements que van molt més enllà del simple control dels gestors dels locals i el personal de seguretat que en regula els accessos. Malgrat l'augment de vigilants al carrer i d'altres patrulles de seguretat privada, el control del carrer continua sent fonamentalment una tasca de la policia i altres cossos públics.

Sovint, l'ambient a la via pública en les zones de vida nocturna és diferent del que es troba dins dels bars i les discoteques. Aquest pot arribar a estar ple com un ou, ser frustrant i agressiu. Així mateix, és important apuntar que en aquest context la gent, quan entrada la nit es troba als carrers en un estat d'intoxicació i sota condicions adverses, pot presentar conductes antisocials, independentment de la seva edat o el seu entorn social. És possible que aquest comportament no derivi en actes de violència o delinqüència, però es pot traduir en èmfasi verbal o comportaments «díficils» de tipus emocional, d'enfrontament verbal o d'un altre tipus. Aquests problemes es poden exacerbar en un entorn en què la gent es veu forçada a competir per uns recursos escassos, com ara el transport o el menjar.

En analitzar els delictes registrats a les zones de vida nocturna britàniques, es pot identificar una sèrie de «punts crítics», que són els llocs habituals on apareixen la violència i el desordre d'una manera desproporcionada. Les investigacions han identificat diverses vegades els locals de menjar ràpid i les parades de taxi com a punts crítics a última hora de la nit (Nelson *et al.*, 2001). L'informe fonamental de Tuck per al Ministeri de l'Interior descriu com els joves britànics «apareixen als carrers tot buscant més diversió i s'agrupen als locals de menjar ràpid o en altres punts de reunió. En aquest moment són

5. Aquests estudis s'analitzen a Hadfield (2004 i 2006b).

com una metxa, a punt per encendre's a la mínima, cosa que pot desembocar en baralles i violència» (1989: 66) en abandonar els locals d'oci. Entrada la nit, les parades de taxi també són «punts de trobada» en què la frustració per haver d'esperar fent cua i la ira que provoquen els que «passen davant» poden crear fricció entre els presents. La combinació d'uns nivells de consum d'alcohol importants i el gran nombre de persones que es congreguen a causa de la concentració dels locals acostuma a exacerbar els problemes de soroll, la delinqüència del carrer i els comportaments antisocials, fins al punt que s'han convertit en una *rutina* característica d'aquest entorn social.

En els apartats següents es descriu com, malgrat aquests problemes d'implementació, el paradigma de les «ciutats 24 hores» continua influïent en el desenvolupament de la política del Govern central.

4. L'OCI NOCTURN A LA GRAN BRETANYA: QÜESTIONS DE POLÍTICA, LEGISLACIÓ I CULTURA

Tal com s'assenyala, els excessos en la cultura britànica del consum d'alcohol s'han atribuït sovint a les lleis reguladores de la venda i el consum d'alcohol, que tradicionalment havien estat restrictives. Aquestes lleis es van reformar en gran manera el novembre del 2005 amb l'aplicació de la Llei reguladora de la venda i el consum d'alcohol del 2003. Un dels objectius principals del Govern britànic en introduir aquest règim nou era dissuadir del costum de beure «contrarellotge» just abans del tancament dels pubs, els bars i les discoteques. Un dels principis centrals de la Llei era ampliar les hores en què estaven permeses la venda i el consum d'alcohol. Així, segons argumentava el Govern, amb la supressió de l'estímul de consumir grans quantitats d'alcohol poc abans del tancament dels bars, s'ajudava a reduir la violència i el desordre. S'esperava que això fomentaria un ambient més relaxat, en què la gent beuria la mateixa quantitat (o menys) durant un període de temps més llarg. Així mateix, es va suposar que l'ampliació de les hores per comprar i consumir alcohol facilitaria la dispersió gradual dels consumidors i, d'aquesta manera, es reduïrien les multituds, la frustració i la tensió a les parades de taxi, als locals de menjar ràpid i en altres punts de trobada. Mentre s'aprojava la Llei, el Govern britànic no va fer cap intent de verificar aquestes suposicions encarregant investigacions empíriques ni va ser capaç d'aconseguir una avaluació científica per donar suport a les seves afirmacions (Hadfield, 2006A; Plant i Plant, 2005). Malgrat tot, el Govern tenia moltes aspiracions per a les noves lleis. Semblava que assumien que la supressió del control de l'oferta facilitaria la transformació uniforme de la cultura del consum d'alcohol entre els joves i la portaria d'un hedonisme de «borratxeres i baralles» a una emulació més relaxada del sud d'Europa (Measham, 2006; Measham i Brain, 2005).

Durant els darrers anys, diversos països anglosaxons/cèltics i escandinaus han experimentat amb l'ampliació de les hores per vendre i consumir alcohol. Les investigacions empíriques d'aquests països suggereixen que, almenys en alguns contextos culturals, el

fet d'ampliar les hores en què es pot comprar i consumir alcohol no redueix els desordres relacionats amb aquest consum, sinó que allarga el període en què s'esdevenen els dits desordres, cosa que fa augmentar la necessitat subsegüent de policia i serveis d'emergència durant la nit (Chikritzhs i Stockwell, 2002; Glen, 2000; Huckle *et al.*, 2006; Policia de l'illa de Man, 2002; Comissió per a l'autorització de la venda d'alcohol de la República d'Irlanda, 2003; Ragnarsdottir *et al.*, 2002). A trets més generals, les proves internacionals relacionen la disponibilitat més gran d'alcohol amb un augment del consum i, per tant, dels danys (Babor *et al.*, 2003; Edwards *et al.*, 1994).

Molts comentaristes de la política britànica sobre l'alcohol opinen que, en desregular els controls sobre la venda d'alcohol, el Govern ha deixat de reconèixer les diferències importants que hi ha entre la cultura de la beguda de la Gran Bretanya i la de molts dels seus homòlegs de l'Europa continental. Per exemple, el Consell de Judges Superiors de la Corona (Her Majesty's Council of Circuit Judges, 2005) va declarar el convenciment dels seus membres que:

Suposar que l'aplicació de la llei que regula la venda i el consum d'alcohol comportarà el canvi cultural que el Govern imagina, és a dir, que situarà les borratxeres en el passat i que els qui freqüenten els bars del centre de les ciutats en les seves sortides nocturnes limitaran el consum d'alcohol fins al punt, només, de saciar la seva set, no és més que fer-se il·lusions. (p. 1)

Les preocupacions relatives al costum de beure durant les sessions no es limiten a «l'hora de tancament», sinó que, per tal de ser més exactes, fan referència a la quantitat d'alcohol que la gent consumeix en sessions que duren unes quantes hores en el transcurs de tota una nit. Com observen Plant i Plant (2005), sembla que el Govern britànic assumeix que la gent no començarà a beure abans o que ni tan sols ho farà a l'hora en què ho feia abans de la liberalització de les hores de venda i consum d'alcohol, i confia que no beurà més del que ja beu ara. No obstant això, afirmen que (p. 367) «sens dubte, les proves internacionals no confirmen aquesta expectativa». Les investigacions demostren que la gent que beu quantitats grans d'alcohol durant una sessió té més probabilitats de causar molèsties públiques i de convertir-se en víctima i responsable de delictes violents.

Sembla inevitable que la introducció d'una reforma radical del sistema de venda i consum d'alcohol a Anglaterra i Gal·les comporti una sèrie extensa d'impactes a curt, mitjà i llarg termini, molts dels quals són de difícil comprensió avui dia. El Govern britànic ha promès repetidament que aquests canvis es controlaran d'una manera àmplia i objectiva i que, en cas que calgui, farà que es modifiqui la llei. Per bé que ja ha passat un cert temps des de l'aprovació de la llei, el Govern encara no ha publicat els resultats de cap avaluació rigorosa i independent. A més, s'han presentat queixes per la manca de transparència del Ministeri de l'Interior en relació amb les estadístiques de delictes publicades fins ara (Hadfield, 2007).

Sigui quina sigui l'anàlisi final, l'opinió dels experts és aparentment concloent: el nou règim, per ell mateix, no podrà modificar els hàbits britànics de consum d'alcohol, com a mínim a curt o mitjà termini.

5. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

Els projectes d'investigació Daphne han aportat molts coneixements nous en relació amb la violència entre la gent jove a les zones d'oci europees. Els resultats revelen diverses similituds i diferències importants entre els diferents contextos socials i culturals. El que se'n desprèn és la visió de diverses ciutats europees en situació de canvi. A moltes zones estudiades hi ha un procés de reconstrucció social i econòmica, en què l'oci i el turisme s'estan convertint en components cada vegada més importants del postindustrialisme. Els canvis socials també es revelen per mitjà del canvi del paper de les dones: consumidores d'oci així com responsables i víctimes de delictes violents. El llegat colonial i les desigualtats socials de l'Europa occidental també apareixen en els processos d'inclusió i repressió que formen part del món socialment diferenciat i asimètric del consum de l'oci.

Es poden identificar algunes vies prometedores per continuar comparant treballs dins d'una gamma àmplia d'àrees d'investigació. Es tracta de les anàlisis etnogràfiques detallades sobre els precursors de la violència en entorns diferents, el marc cultural de l'ús de l'alcohol i altres substàncies en països diferents, les diverses estratègies de control delictiu i l'impacte dels diferents marcs legals, per esmentar-ne només algunes. Caldria desenvolupar el treball d'exploració del programa Daphne per traçar més aproximacions teòriques i maximitzar la utilitat pràctica del programa per als usuaris de la investigació en governs centrals, autoritats locals, indústries de l'oci, organismes de control de l'ordre públic i de seguretat, així com en serveis de salut i suport per a la gent jove arreu d'Europa.

BIBLIOGRAFIA

- Academy of Medical Sciences (2004): *Calling Time: The Nation's Drinking as a Major Health Issue*, Londres: Academy of Medical Sciences. http://www.acmedsci.ac.uk/p_callingtime.pdf
- Babor, T. et al. (2003): *Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and Public Policy* Oxford, Oxford University Press.
- Central Cities Institute (2002): *Licensing Reform: A Cross-cultural Comparison of Rights, Responsibilities and Regulation*, Londres, Universitat de Westminster.
- Chikritzhs, T.; Stockwell, T. (2002): The Impact of Later Trading Hours for Australian Public Houses (Hotels) on Levels of Violence, *Journal of Studies on Alcohol*, 63/5: 591-9.
- Connolly, P. (2003): Analysis: Streets that Police Themselves, *Guardian*, 17, juliol, p. 32.

- Consell de Jutges Superiors de la Corona (2005): *Observations of the Criminal Sub-Committee of HM Council of Circuit Judges on 'Drinking Responsibly' – The Government's Proposals*, Londres, HM Council of Circuit Judges.
- Douglas, M. (1987): *Constructive Drinking: Perspectives on Drink from Anthropology*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Edwards, G. (2003): *Alcohol: The World's Favourite Drug*, Londres, St Martin's Press.
- Edwards, G. et al. (1994): *Alcohol Policy and the Public Good*, Oxford, Oxford University Press.
- Engineer, R.; Phillips, A.; Thompson, J.; Nicholls, J. (2003): *Drunk and Disorderly: A Qualitative Study of Binge Drinking Among 18-24 Year Olds*, Home Office Research Study 262, Londres, Home Office.
- Glen, J. (2000): *Licensing Law Liberalisation: The Scottish Experience*, Cranfield, Cranfield University School of Management.
- Graham, K.; Larocque, L.; Yetman, R.; Ross, T.J.; Guistra, E. (1980): Aggression and Bar Room Environments, *Journal of Studies on Alcohol*, 41: 277-92.
- Graham, K.; Leonard, K.; Room, R.; Wild, T.; Pihl, R.; Bois, C.; Single, E. (1998): Current Directions in Research on Understanding and Preventing Intoxicated Aggression, *Addiction*, 93/5: 659-76.
- Hadfield, P. (2004): The Operation of Licensed Premises, a Kolvin, P. (ed.), *Licensed Premises: Law and Practice*, Haywards Heath, Tottel.
- Hadfield, P. (2006a): *Bar Wars: Contesting the Night in Contemporary British Cities*, Oxford, Oxford University Press.
- Hadfield, P. (2006b): *Violence between Young People and Control of Night-time Leisure Zones in England* (ponència presentada en el Seminari Internacional sobre Violència entre joves en espais nocturns), Mollet del Vallès, Barcelona (novembre de 2006).
- Hadfield, P. (2007): A Hard Act to Follow: Assessing the Consequences of Licensing Reform in England and Wales, *Addiction*, 102, February: 177-80.
- Hobbs, D.; Hadfield, P.; Lister, S.; Winlow, S. (2003): *Bouncers: Violence and Governance in the Night-time Economy*, Oxford, Oxford University Press.
- Heath, D.B. (2000): *Drinking Occasions: Comparative Perspectives on Alcohol and Culture*, Hove, Brunner/Mazel.
- Huckle, T.; Pledger, M.; Casswell, S. (2006): Trends in Alcohol-Related Harms and Offences in a Liberalised Alcohol Environment, *Addiction*, 101/2, 232-40.
- Jacobs, J. (1961): *The Death and Life of Great American Cities*, Harmondsworth, Penguin.
- Leather, P.; Lawrence, C. (1995): Perceiving Pub Violence: The Symbolic Influence of Social and Environmental Factors, *British Journal of Social Psychology*, 34, 395-407.
- Lovatt, A.; O'Connor, J.; Montgomery, J.; Owens, P. (eds.) (1994): *The 24-Hour City: Selected Papers from the First National Conference on the Night-time Economy*, Manchester, Manchester Metropolitan University.
- MacAndrew, C.; Edgerton, R.B. (1969): *Drunken Comportment, A Social Explanation*, Londres, Thomas Nelson and Sons Ltd.

- Macintyre, S.; Homel, R. (1997): Danger on the Dance Floor: A Study of Interior Design, Crowding and Aggression in Nightclubs, a Homel, R. (ed.), *Policing for Prevention: Reducing Crime, Public Intoxication and Injury*, Crime Prevention Studies, volum 7, Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- Measham, F. (2006): The New Policy Mix: Alcohol, Harm Minimization, and Determined Drunkenness in Contemporary Society, *International Journal of Drug Policy*, 17, 258-68.
- Measham, F.; Brain, K. (2005): Binge Drinking, British Alcohol Policy and the New Culture of Intoxication, *Crime, Media, Culture*, 1/3, 262-83.
- Melbin, M. (1978): Night as Frontier, *American Sociological Review*, 43/1, 3-22.
- Ministeri de Medi Ambient, Oficina de Gal·les (1994): *Planning Out Crime*, Circular 1994/5, Londres, HMSO.
- Nelson, A.; Bromley, R.; Thomas, C. (2001): Identifying Micro-Spatial and Temporal Patterns of Violent Crime and Disorder in a British City Centre, *Applied Geography*, 21, 249-74.
- North West Public Health Observatory (2006): *Local Alcohol Profiles for England*, <http://www.nwph.net/alcohol/lape/regions.htm> (accés abril 2007).
- Nutt, D.; King, L.; Sausbury, W.; Blakemore, C. (2007): Development of a Rational Scale to Assess the Harm of Drugs of Potential Misuse, *The Lancet*, 369, 1047-53.
- Plant, M., Plant, M. (2005): A «Leap in the Dark?» Lessons for the United Kingdom From Past Extensions of Bar Opening Hours, *International Journal of Drug Policy*, 16, 363-8.
- Plant, M.; Plant, M. (2006): *Binge Britain: Alcohol and the National Response*, Oxford, Oxford University Press.
- Polícia de l'Illa de Man (2002): *Annual Report 2001-2002*, Douglas, Isle of Man Constabulary.
- Ragnarsdottir, T. et al. (2002): Effect of Extended Alcohol Serving Hours in Reykjavik, a Room R. (ed.), *The Effects of Nordic Alcohol Policies: What Happens to Drinking and Harm When Control Systems Change?* Publication num. 42, Helsinki, Nordic Council for Alcohol and Drug Research, 145-54.
- República d'Irlanda, Comissió per a la venda d'alcohol (2003): 'Final Report: April 2003', Dublín, Commission on Liquor Licensing.
- Stockwell, T.; Lang, E.; Rydon, P. (1993): High Risk Drinking Settings: The Association of Serving and Promotional Practices with Harmful Drinking, *Addiction*, 88, 1519-26.
- Tuck, M. (1989): *Drinking and Disorder: A Study of Non-Metropolitan Violence*, Home Office Research Study 108, Londres, HMSO.
- Walker, R. A.; Kershaw, C.; Nicholas, S. (2006): *Crime in England and Wales 2005/06*, Home Office Statistical Bulletin, Londres, Home Office.
- Wilson, T. M. (ed.) (2005): *Drinking Cultures: Alcohol and Identity*, Oxford, Berg.
- Winlow, S.; Hall, S. (2006): *Violent Night: Urban Leisure and Contemporary Culture*, Oxford, Berg.

Worpole, K. (2003): *Second Thoughts on the 24 Hour City, a Office of the Deputy Prime Minister: Housing, Planning, Local Government and the Regions Committee-The Evening Economy and the Urban Renaissance*, EVE 33, Londres, The Stationery Office.

OCI I VIOLÈNCIA JUVENIL: ENTRE LA REALITAT I LA FICCIÓ

ORIOI ROMANÍ*

Arribats al final d'aquest volum, m'ha tocat a mi el paper de fer la darrera reflexió global sobre el tema tractat, a partir dels diversos estudis presentats fins aquí. Aquesta reflexió parteix de l'encàrrec que se'm va fer d'avaluar el conjunt de l'estudi, però no es cenyirà específicament a l'avaluació pròpiament dita, ja feta amb anterioritat, sinó que tindrà un caràcter més genèric.

El primer que vull destacar és que l'objecte d'estudi construït pels investigadors en la intersecció entre oci, violència entre joves i actors institucionals és nou en l'àmbit científic tant pel fet de centrar-se en aquesta mateixa intersecció, com per fer-ho privilegiant les metodologies qualitatives i etnogràfiques d'acostament al tema. Certament, hi ha diversos estudis —i alguns no precisament recents— sobre adolescents i jovent en entorns escolars i altres de centrats en els grups juvenils etiquetats com a «tribus urbanes» en els quals, d'alguna manera, apareixen els temes de l'oci i de la violència, potser menys sobre les iniciatives institucionals, però en tot cas dins d'uns altres interessos teòrics més generals. Els que s'han centrat més en l'oci juvenil ho han fet relacionant-lo amb els estils de vida del jovent i amb la identificació de diferents tipus de riscos i, en molts casos, les metodologies predominants són les de tipus quantitatiu. Encara que no falten els que hi incorporen perspectives qualitatives, són més rars els basats en enfocaments etnogràfics.

Sigui com sigui, amb el que s'ha afirmat fins aquí, no vull dir que no hi hagi hagut aportacions anteriors substantives sobre joventut, violència i oci, tant des del punt de vista teòric com per la seva possible incidència en les polítiques de joventut, sinó que pel seu focus tant temàtic com metodològic esmentat, aquest és un treball original i, per tant, útil¹ ja que amplia els espais pels quals discorren els discursos científics sobre el jovent. D'aquesta manera, estic segur que al final constituirà una altra baula de referència dins del conjunt dels bons estudis sobre jovent que, d'una forma conjunta i progres-

* Antropòleg (Universitat Rovira i Virgili; Grup Igia).

1. Un altre aspecte del seu interès rau precisament en el marc teorícometodològic comú i en la comparació que aquest marc permet, que fa que puguem abastar els diferents casos dins d'un continuïum global d'abast europeu.

siva, estan contribuint a dibuixar-ne un mapa, el qual encara que sempre sigui provisional pel gran dinamisme del mateix fenomen analitzat, comença a tenir una certa capacitat orientativa per entendre la societat i, per tant, per poder moure'ns-hi.

De fet, i d'una manera més o menys explícita, més d'un dels autors d'aquest mateix volum assumeixen que la violència o la inseguretat —o, com es diu en alguns contextos, les «inseguretats urbanes»— serien com una lent a través de la qual es podrien llegir alguns dels aspectes més significatius de la nostra societat: els canvis més recents de les societats urbanes, les inquietuds expressades per les institucions, la reacció social suscitada pels mitjans de comunicació... En definitiva, mitjançant l'anàlisi d'aquestes qüestions podem veure l'emergència de noves relacions socials que es van formant a través de les categories d'edat, gènere o classe, les formes d'ús i gestió de l'espai, el paper de l'oci, noves pràctiques i dispositius de control social... Elements, tots plegats, que estan implicats en la lluita per les diferents maneres de construir la joventut i les principals característiques que se li adscriuen. Crec que no m'equivoco gaire si interpreto que en les anàlisis esmentades hi ha present d'una manera o altra el concepte de «fenomen social total» de Mauss,² que tan fecund s'ha mostrat en permetre articular l'anàlisi de fenòmens específics, però que afecten transversalment nuclis substantius de la societat on es produeixen, amb elements estructurals d'aquestes mateixes societats. I encara que no es digui de forma explícita en l'exposició de tots els casos del volum, sí que, majoritàriament, l'anàlisi que s'hi fa de la violència juvenil en espais d'oci a les ciutats respectives ens remet als canvis socioculturals més estructurals que està sofrint la societat europea del canvi de segle.

Per tant, una primera conseqüència teòrica, que pot semblar nímia des d'un punt de vista més aplicatiu però que té la seva transcendència en el desenvolupament de les ciències socials, és que els estudis d'aquest volum contribueixen també a consolidar la pertinència teòrica de «l'objecte d'estudi joventut» que en temps no gaire llunyans era qüestionada pels sectors més hegemònics de la sociologia i/o l'antropologia. Certament, estic d'acord que una possible raó és, com s'afirma a l'apartat 1.1 de l'informe francès, que, fins i tot considerant que hi ha diversos tipus de joventuts, semblaria que el cicle social de la joventut planteja més problemes a la societat postindustrial a causa de la incertesa del futur i de la posició que ocupa avui dia. Però la diversitat de joventuts també va ser detectada en un context ben diferent, com el de l'Europa de l'Estat del benestar de la segona postguerra, sobretot a través de les anàlisis de l'Escola de Birmingham,³ i els seus desenvolupaments fins a l'actualitat. Amb

2. Que també s'ha aplicat a diferents fenòmens socials amb característiques homòlogues, com seria el cas de l'anàlisi del «dispositiu droga» a les nostres societats contemporànies (Romaní, 2001).

3. Per bé que no es pot oblidar alguns dels treballs seminals, com el dels «nois de les cantonades» i «els de l'institut» de W.F. Whyte (1971), el premonitori de De Martino (1980), un dels primers treballs sobre «la violència gratuïta del jovent insatisfeb», o, ja molt més endavant, la proposta d'entendre el maig del 68 de forma

més o menys consciència d'això, molts dels estudis sobre jovent, principalment els que es feien des de la perspectiva de les diferents cultures juvenils (Feixa, 2006), en plantejar-se aquest focus d'anàlisi se centraven en un aspecte especialment significatiu de la societat ja que, partint d'una idea de Monod (1970), podríem dir que les cultures juvenils fan el paper «d'antenes» de les principals contradiccions socials que existeixen en un determinat moment històric en una societat: sembla que el jovent té més sensibilitat i més capacitat i disponibilitat per expressar, encara que moltes vegades de forma fragmentària i gairebé sempre metafòrica, aquestes contradiccions bàsiques, amb les quals hauran de bregar i a través de les quals hauran d'ocupar el seu lloc en el món. I, com sol passar sovint (i moltes vegades independentment de la voluntat dels autors), aquesta pertinència teòrica ho és també des del punt de vista social, ja que almenys en l'època a què ens referim (els darrers quaranta o cinquanta anys) sembla força clar que els discursos científics sobre la joventut han tingut una certa capacitat d'incidència, tant en un altre tipus de discursos com en certes pràctiques de gestió, encara que no sé si sempre de la manera i en la direcció que haurien pogut imaginar els autors dels diversos estudis que s'han anat succeint en aquest període.

Una altra aportació interessant d'aquest volum és la construcció d'un discurs científic sobre la violència del jovent en contextos d'oci, basat en perspectives processuals i complexes. Aquest discurs acadèmic, que moltes vegades no rebutja les reflexions a peu de carrer i les recomanacions concretes per als gestors polítics, haurà de competir amb altres discursos, com els dels mitjans de comunicació social, els del sentit comú dominant o els gestats en diferents corporacions o institucions, la principal funció social de les quals és precisament la de vetllar per l'ordre en els espais públics. Com ja deu haver comprovat el lector, aquests tres tipus de discursos s'han incorporat, en més o menys grau, a aquest treball, formen part del mateix fenomen estudiat i potser són de prevenir algunes resistències per part dels sostenidors dels discursos esmentats davant del resultat més diàfan i rellevant de tot l'estudi, és a dir, que s'ha magnificat la violència juvenil en els espais de festa, que en aquests espais hi ha conflictes intrajuvenils, dels quals alguns sectors de joves s'emporten la pitjor part, però que no justifiquen l'alarma social que moltes vegades s'ha creat al seu voltant.

Ja que un altre element que és present a tots els estudis és la indicació de com la construcció de l'alarma social es fa —per part de diferents sectors socials, entre els quals s'inclouen també sectors juvenils— al voltant dels grups de joves que apareixen com a més «diferents», sobre diversos tipus «d'altres», sigui la imatge fantasmagòrica de les *gangs*, que es concreten en els *gunas* de Porto, els joves de les *banlieus* parisenques, els estrangers d'Ostende, els *dealers* nord-africans o els *punkabestia* de Bolònia —encara que en aquest darrer cas hi ha més ambivalència—, o els immigrants, principalment lla-

homòloga a fenòmens que havien passat en alguna societat tradicional africana, que feia Pitt-Rivers (1979), entre d'altres.

inoamericans, de l'àrea metropolitana de Barcelona. És significatiu, pel que fa a aquesta darrera ciutat, el procés de «mimetització amb el terreny» de molts dels joves tipus *skin*, procedents dels barris més populars, molts d'ells fills de la immigració procedent del sud d'Espanya als anys seixanta, i alguns dels quals encara són rebutjats, raó per la qual provoquen conflictes a la sortida dels locals nocturns: resulta que ara aquests han estat substituïts, com a representants emblemàtics d'alguna perillosa banda juvenil en l'imaginari popular, pels *latin kings* i altres grups de procedència llatinoamericana (vegeu Feixa *et al.*, 2006). Precisament, un dels principals temes per resoldre de la societat actual catalana (i espanyola en general) és el de «l'encaix» de la immigració —que se li ha plantejat quasi de sobte a partir de finals dels anys noranta i que se suma al de les formes i vies d'inserció del jovent a la vida adulta, íntimament relacionats tots dos, encara que de manera diferent— amb els processos que englobem amb l'etiqueta de globalització; no és casual, doncs, que ara siguin ells els que representen les pors, les inseguretats i angoixes que en l'etapa anterior es transferien a altres tipus de joves.

Sigui com sigui, aquest «altre» estranger, pobre, de barris marginals, etc., al capdavant es converteix en un fantasma que, com tots, tindrà una presència i unes conseqüències reals a la vida social. Sobre ells s'exerceixen unes pràctiques discriminatòries que els deixen al carrer com a única alternativa per passar les seves estones d'esbarjo; que restringeix, per tant, les seves opcions respecte de les d'altres joves, i davant de les quals ells reaccionen de vegades ocasionant conflictes. Com més conflicte al carrer, més necessitat de vigilància policial, com es posa en relleu en diferents casos (París, Gant, Bolònia...), i més necessitat de demostrar l'eficàcia d'aquest enquadrament repressiu de l'espai urbà en què es mou el jovent per anar de festa. Ara bé, l'eficàcia, ¿es mesurarà pel fet que malgrat el rebuig i la quantitat d'alcohol circulant no hi hagi una explosió d'ira juvenil cada cap de setmana, sinó només un cop de tant en tant? És a dir, en termes d'evitar el desordre als carrers, ¿o més aviat s'hauria de relacionar amb el fet que es «normalitza» i es justifica així —i, a més, de forma consensuada per una part significativa dels mateixos actors juvenils, tal com s'ha vist a diversos capítols— el «control dur» habitual del carrer per part de les forces de l'ordre? L'espai públic, lloc de molts fluxos i de vegades incontrollables, ha estat sempre un «objecte de desig» per part de les institucions de control, i no solament en els règims dictatorials, on la raó de la força no planteja cap problema per justificar el mateix governant que «el carrer és meu», sinó a totes les societats contemporànies (vegeu Delgado, 1999; Davis, 2001, entre d'altres).

Així, aquesta presència policial, intensiva i/o estratègica, serà part del paisatge habitual del jovent, s'incorporarà com un element més de la seva educació sentimental i no se sorprendrà tant quan sigui present en altres contextos que no siguin el de l'oci.⁴ En

4. Com s'ha dit ja en capítols anteriors, l'oci es constitueix a les nostres societats urbanes contemporànies com un *locus* central d'aprenentatges i aquest seria un d'ells, encara que ni molt menys l'únic, com veurem més endavant.

aquest sentit, seria una variació més d'aquells arguments que pretenen emmascarar ideològicament el «desordre mundial» actual. Com ja es va analitzar fa temps des del camp de la filosofia política (Capella, 1993), en l'Europa d'aquests darrers trenta anys hi ha hagut uns temes «estrella» —bàsicament el terrorisme, la droga i la immigració extraeuropea— sobre els quals han pivotat la justificació d'una sèrie de lleis d'excepció que, d'una manera intensiva, s'han utilitzat per reprimir les resistències populars davant dels processos de desmantellament dels Estats del benestar. Però el trencament del consens en què es basaven aquests processos no es podia reconèixer de forma explícita, ja que ha estat fruit de decisions molt poc democràtiques de sectors socioeconòmics minoritaris, la qual cosa xocava amb els elements constitucionals bàsics dels Estats democràtics europeus. Així doncs, la «inevitabilitat» de certes lleis «dures» (moltes de les quals, curiosament, es va aprovar per procediments d'urgència després de grans campanyes mediàtiques, o en períodes de vacances parlamentàries) en justificava l'adopció sense donar gaire lloc (en temps i condicions, o des del punt de vista de les prioritats ideològiques, ja que hi ha certs temes «que no es poden discutir») a la seva discussió per part dels diferents sectors socials (vegeu Romaní, 2004). Ara, doncs, els «dolents» són els nois de les barriades, alguns d'ells estrangers, caldo de cultiu del terrorisme i a més... Segur que n'hi ha molts que es droguen!

Ironies a banda, si ens fixem en el tipus de jovent a què ens acabem de referir, veiem que hi ha una certa continuïtat històrica en els criteris de rebuig, que es basen en diferenciacions de classe i d'ètnia, com a elements principals. És més, sabem que en el segon cas allò que es rebutja és principalment la pobresa associada a la immigració. Remarco això senzillament perquè em sembla que una altra conseqüència que s'extreu d'aquesta investigació és la pertinència de l'anàlisi de classe per entendre què passa a les nostres societats; no entrarem ara a discutir a partir de quin concepte de classe o de relacions de classes, ja que és una discussió molt oberta, però està clar que en l'anàlisi de l'eix de les desigualtats continuen tenint una importància primordial les referides a l'accés als recursos econòmics, relacionals, educatius, simbòlics, etc., dels diferents grups socials. Una de les coses que mostren estudis com els que hem comentat és precisament la decisiva afectació de la vida social que té el seu origen en l'aprofundiment de les desigualtats que ha passat aquests darrers trenta anys, no només a Europa, sinó en general —contra allò que diuen alguns propagandistes de l'actual societat «unificada», que contradiuen l'evidència de les dades més conegudes, començant per les de les mateixes institucions oficials, en confondre una relativa major capacitat de consum de certes capes socials amb el «progrés general».

Veiem, doncs, que la construcció social de la violència juvenil i la seva corresponent «profusió normativa» que afecta el jovent (normes «cíviques», lleis de seguretat i/o drogues, agreujament de jurisdiccions de menors o de tipus legals referits a certes organitzacions juvenils, etc.) es desenvolupa bàsicament sobre un eix de desigualtats socials classe/ètnia, però en els diversos estudis locals queda molt clar també que aquestes s'articulen, alhora, amb un altre criteri bàsic de desigualtat com és el gènere. Encara que a

la majoria de casos analitzats no hi ha xifres, l'anàlisi dels processos de violència que trobem al llarg del llibre sembla que ens confirma una tendència assenyalada estadísticament (Comas, 2003; INJUVE, 2005), que és el fet que són més els nois que les noies els que estan involucrats en episodis de violència, també com a víctimes; però, en canvi, les noies apareixen gairebé sempre només com a víctimes i no cal dir que, quant a la percepció, està clar que elles es perceben, i també són percebudes pels nois, com a víctimes, si més no potencials.

En la interacció social que hi ha en aquests espais d'oci en els quals, com podem veure, es posa en joc una sèrie de «tensions *performatives*» (tant intra com intergènere) per part de diferents grups de nois i noies, aquestes apareixen quasi sempre en posicions subalternes. Moltes vegades apareixen a l'origen de les «baralles entre mascles», en un context molt ben definit en l'estudi de Porto —quan descriuen les diverses fases dels conflictes, que es poden originar per qualsevol cosa en la densitat de contactes, mirades⁵ i gestos banyats en les substàncies consumides (vegeu-ne l'apartat 4.1.1)— com un tema «d'alcohol i hormones». Sense negar que les noies puguin tenir els seus àmbits d'autonomia (que, de vegades, passen per evitar aquests ambients festius on poden no trobar-se còmodes) i que, últimament, aquí i allà, n'hi ha algunes que sembla que hagin adoptat el «model viril» per defensar-se i imposar un respecte, el cert és que la seva capacitat de decisió en el context de la festa està molt restringida a allò que decideixin els nois i, per això, una de les formes més habituals de «moure's en l'ambient» és en l'aliança amb la seva parella o amb grups de nois. També és cert que, alhora, exerceixen normalment amb més capacitat que altres amics i/o coneguts les tasques de mediació en aquells moments que les espurnes podrien causar baralles, és a dir, fan el paper significatiu en l'autoregulació informal dels conflictes.

Tot el que s'ha apuntat en aquest volum es confirma també en altres investigacions recents, com es pot veure quan, preguntat un educador de serveis socials de Barcelona sobre si els nois i les noies estan al carrer de la mateixa manera, respon: «El carrer és dels nois. La majoria són nois. I algunes noies, però estan més limitades. Les noies, pel fet de ser-ho, tenen més limitada la seva mobilitat i la seva llibertat de moviment, i més quan els espais de trobada i de relació són al carrer» (Feixa et al., 2006: 188). Llegint tots aquests estudis, un arriba a la conclusió que, sigui en els espais d'oci diürn, sigui en els que predominen aquests nivells tan elementals «d'alcohol i hormones», la igualtat entre gèneres encara està molt lluny d'aconseguir-se.

Vull aclarir que un altre dels elements que fan interessant aquesta investigació és precisament la desnaturalització dels conflictes analitzats. Encara que qui hagi llegit el volum de forma ordenada a aquestes alçades del llibre ja ho deu saber, ho dic perquè

5. La situació de la mirada a l'inici dels processos conflictius entre joves ha estat analitzada en altres contextos socioculturals diferents de l'europeu, com seria el cas de Cerbino (2006: 38-40) per al cas de l'Equador.

algú que no hagi llegit prèviament els treballs de les diferents realitats locals, es podria sentir enganyat amb l'expressió ja repetida «d'alcohol i hormones». L'interès de l'enfocament adoptat rau precisament que, reconeixent els mecanismes etològics i farmacològics presents en els comportaments analitzats, no els situa com els únics o les bases dels esmentats comportaments, sinó que aquests apareixen com a fruit de l'articulació d'un conjunt d'elements econòmics, socials, culturals, polítics, etc., com podrien ser, entre altres, una distribució social del temps i dels espais que fan que joves d'orígens molt diversos es trobin en uns mateixos llocs, determinats desenvolupaments de les indústries de l'oci, amb la pressió al consum d'alcohol, certes expectatives d'allò que s'aconseguirà anant de festa... Tots aquests elements, i molts més, articulats de forma específica en un moment i en un lloc concrets, donen uns resultats que, si bé deuen una part a l'atzar present en tota interacció social, mostren també unes certes regularitats. No ens hem d'equivocar en interpretar aquestes regularitats com a resultat de comportaments universals de «joves agressius», sense solta ni volta, sinó que, com mostra la comparació entre els diversos casos, i llevat de les evidents especificitats locals, aquelles regularitats ens parlen més de les similituds de fons en l'organització i la dinàmica sociocultural, econòmica i política de les ciutats europees analitzades, de la seva pertinença a unes mateixes xarxes, que no pas de qualsevol altra cosa.

Un cop més es confirmaria que, tal com plantejen Ferrándiz i Feixa (2005: 211),⁶

...el primer pas per comprendre les claus de la violència protagonitzada o patida per joves és desnaturalitzar la càrrega ideològica que comporta la seva conceptualització. Càrrega ideològica que es revesteix de sentit comú amb l'objectiu de reificar allò que és fruit de processos històrics. Es tracta, doncs, de desnaturalitzar el concepte de joventut, però també el de violència (Benjamín, 1999; Schmidt i Schöder, 2001) [...] Desnaturalitzar la violència juvenil suposa (re)politzar (resituar en les lluites pel poder) la violència exercida i patida pels joves i (a)culturar (resituar en les lluites pel significat) els codis compartits que les inspiren.

Per ser coherents amb el tipus d'anàlisi plantejada, cal que aquesta desnaturalització arribi a allò que podríem anomenar les principals «terminals» de les xarxes d'interacció i significat que configuren el fenomen que estudiem, on es pateixen, expressen, processen, en definitiva on es manifesten i produeixen molts dels elements en presència: ens referim al cos. Allò que podem veure en els diversos estudis és que el jovent aprèn a treballar(-se) el seu cos, ja que *l'embodiment* o «encarnament» (Esteban, 2004) és una dada central de la nostra existència, més enllà de la consciència o les intencions

6. Un llibre molt, però que molt recomanable, tant en el seu conjunt com per les seves temàtiques i autors, entre els quals hi ha Philippe Bourgois, Larissa Lomnitz, Nancy Scheper-Hughes, Loïc Wacquant...

personals que es tinguin sobre la qüestió. Malgrat que la construcció de la «performan-
ce» corporal perdurarà al llarg de tota la vida, tindrà els seus moments fonamentals
durant els processos lligats a la joventut i, precisament, un dels espais privilegiats on això
passa sembla que són els espais de festa.

El conjunt de jocs de seducció, tant masculins com femenins, així com sobretot les
baralles (bàsicament masculines) —que és el que més centra la nostra atenció en aquest
treball—, no és només qüestió de testosterona sense més ni més, sinó que apareixen
com a elements rituals que el jovent practica, per tant, de forma sistemàtica i un tant
estandarditzada. Així passa allò que més d'un autor assenyala, és a dir, aquesta ambiva-
lència que hi ha a les baralles de nois, entre la violència (quasi l'autoviolència, en molts
casos...) i el joc on es gaudeix del propi cos juntament amb la resta de nois, d'una forma
diferent de com se sol gaudir amb les noies... o potser de vegades amb una certa conti-
nuïtat que, de totes maneres, sempre serà difícil de reconèixer, de la mateixa manera
que, com també s'ha vist abans, l'obligació de la virilitat dificulta als nois reconèixer-se
com a possibles víctimes d'agressions en un medi festiu.

Una de les utilitats principals d'aquest cos socialitzat és la de les classificacions que
suggereix i permet, des de l'autoposicionament al reconeixement dels altres, la qual cosa
possibilita els processos d'identificació, d'allunyament, de tensions que s'eviten o s'en-
fronten... i, en el cas que ens ocupa, és ben clar, a totes les ciutats analitzades, com l'as-
pecte extern serveix de classificació a partir de la qual els diversos encarregats de l'or-
dre, des dels policies als centres urbans, fins als vigilants de les discoteques, que intensi-
fiquen la pressió sobre uns altres perquè la seva presència als carrers no depassi certs
límits o, com veiem clarament en el cas de Bolònia, que acoten certes «reserves» on se
suposa que pot passar qualsevol cosa. Així, doncs, cal reconèixer que les famoses «tèn-
niques del cos» sobre les que parlava Mauss (1991) estan imbricades en les tècniques de
control social, també en aquest context festiu.

Hem parlat ja de les desigualtats de classe, ètnia i gènere. Però, encara que sigui
dins de la categoria «joventut», aquest estudi ens mostra també que continua existint una
certa desigualtat per edat, ja que en diversos casos els menors queden exclosos de l'ac-
cés a locals festius. Això passa a l'àrea metropolitana de Barcelona, on els adolescents
de catorze a divuit anys, que són els que «el cos els demana més marxa» es troben fora
de tots els circuits. S'han anat tancant gairebé totes les discoteques sense alcohol que,
en horari de tarda, els van acollir aquests anys passats i ara han quedat «descol·locats»:
als bars del centre no poden prendre alcohol i fan molt rebombori per la qual cosa són
una clientela poc benvinguda; tampoc no poden entrar a les macrodiscoteques, ja que
els propietaris tenen molt clar que els convé complir la llei respecte als menors; així
doncs, els seus vigilants tenen molta cura que no hi entrin. Aleshores resulta, paradoxal-
ment, que fora dels espais més controlats, els queden els espais públics, però molts cops
allà la competència pel territori dificulta també la seva presència, almenys en el cas de
joves immigrants acabats d'arribar, tal com manifestava un jove equatorià a Feixa *et al.*
(2006: 185): «—No hi aneu mai, als parcs? —...N'hi ha un al barri que ja està ocupat,

com qui diu. —Per qui? —Per un altre grup de llatins... excepte aquelles canxes dels filipins, on no hi ha equatorians. Poder anar-hi, podem, el problema és que si hi anem hi ha molta tensió a l'ambient. Com que no ens coneixem, ells dubten, sospiten que podem ser d'algun altre grup contrari... qualsevol cosa, i es crea una tensió a l'ambient horrible». A això s'hauria d'afegir, sobretot a segons quines hores, l'acció combinada de les protestes del veïnat i els controls de la policia local, que els frustren també les seves reunions. En definitiva, és com a mínim curiós que en un context on el discurs de la protecció del menor ha anat adquirint cada cop més importància, resulta que, en gran part fruit precisament de les polítiques de control del medi festiu que s'han anat instaurant gradualment, aquests quedin fora de joc.

Però, queden realment fora de joc? Independentment que sigui un resultat buscat per algú o no, el cert és que un dels pocs llocs que els queden a aquests adolescents per estar junts a les seves estones d'oci —a part dels espais públics i, en el cas d'una minoria, de les seus de les associacions en què s'insereixin— són unes institucions a les quals gairebé no s'ha fet referència en el llibre, perquè no s'hi produeixen conflictes rellevants, ja que es tracta de medis molt controlats: ens referim als centres comercials.⁷

Efectivament, de vegades es diu que a diferència de les societats en què hi havia el model de democràcia liberal «madura», i d'algunes dictadures, on el jovent estava enquadrat en grans organitzacions, avui dia hi ha una crisi d'aquest tipus d'organització del jovent. Crec que és així... però no del tot; vull dir que, com ja s'ha dit aquí i en altres textos (per exemple, Comas, 2003), l'oci representa uns moments/espais que es van ampliant progressivament, pels quals passen gairebé tots els nois i totes les noies i que cada cop té més importància com a element socialitzador, de creació d'identitats, ja que estableixen un terreny de joc que permet explorar aptituds, habilitats, diferències, etc., i que, dins de certs límits, i sobretot a falta d'altres referents que cada cop entren més en crisi (com la rellevància de l'educació formal o de l'ofici), els permeten anar construint-se una certa (auto)representació, element fonamental d'allò que anomenem identitat; representació que podran fer servir també en altres aspectes de la seva vida, fora de l'àmbit festiu. Podríem dir que hi ha un cert enquadrament en el consum cultural que, en un sentit ampli, és el que és dona en espais d'oci. La qual cosa és coherent amb la importància de la dimensió cultural a la vida quotidiana del jovent, com a referent principal en la constitució de les seves identitats, tal com planteja una autora com Reguillo (2000).

Al llarg del llibre hem vist com aquest marc socialitzador de l'oci està molt condicionat econòmicament i transcorre en gran part a través del consum: el consum de vestimentes i altres complements per a la presentació en públic de si mateix; el consum dels locals on es diverteixen —que, com s'ha pogut comprovar, són pràcticament tots pri-

7. No hi ha gaires estudis sobre els centres comercials com a llocs d'oci juvenil, encara que paga la pena consultar Urteaga y Cornejo (1995).

vats—; el consum de diverses drogues, però principalment, i amb gran diferència respecte de les altres, l'alcohol; el consum dels *gadgets* que —això sí, a base de gastar gasolina— els permeten competir en velocitat i excel·lència, com ara cotxes, motos i similars... Evidentment, seran consums diferenciants segons classes/ètnies, gèneres i edats, amb funcions i significats diferents. Si analitzem un dels primers elements d'alarma relacionats amb l'oci juvenil, com és la qüestió de l'accidentalitat viària entre els nois a Catalunya, en referència a la pressió cap a aquest tipus de consums vaig escriure: «... a més d'un factor estructural de tipus econòmic bàsic, aquí entren en joc altres factors de tipus cultural i simbòlic que es tradueixen en comportaments psicològics determinats. Partint dels valors hegemònics a la nostra societat, hi ha un encadenament —posem que lògic— entre velocitat, potència, poder, risc, dominació i virilitat, que forma part de "l'educació sentimental" que s'ofereix al nostre jovent i que una part significativa d'això sembla que *introjecta*, segurament perquè creuen que això els fa servei socialment, sobretot pel que fa a la seva situació en les relacions de gènere» (Romaní, 2006: 44).

Més enllà que hi hagi conseqüències no desitjades de tots aquests consums, n'hi ha d'altres que sí semblen més funcionals a les societats en què vivim. Així, el fet d'anar redireccionant els preadolescents i adolescents cap als centres comercials —primer acompanyats dels seus pares, més endavant, ja sols, ja que és un espai conegut, còmode i segur, perquè està molt controlat— els enquadra a tots i a totes en el regne del consum, en el context en què poden jugar a ser tot el que vulguin a través de comprar-ho, i allà on van aprenent, malgrat que solen anar-hi en grups més o menys nombrosos, allò que podríem anomenar les bases de l'èxit social, basat no tant en coneixements intel·lectuals, habilitats laborals i/o relacions socials de cooperació, sinó en la capacitat de consum com a individu, en la capacitat de demostrar que tens —i, per tant, vals— més que l'altre. Les desigualtats, principalment de classe, contribuiran que aquest programa pugui prosseguir en els espais d'oci juvenils que aquí s'han analitzat, o que les frustracions respecte a les principals ofertes de la societat comencin a incubar-se, o es vagin consolidant a partir d'aquestes edats primerenques.⁸

Abans d'acabar aquests breus comentaris, crec que no es pot oblidar esmentar un altre dels encerts d'aquest volum, com ja he comentat al començament, que és el d'incloure a l'anàlisi els actors i les polítiques institucionals. Sense aquesta inclusió, serien molt difícils d'entendre, per posar-ne només dos exemples, les causes del que passa a la plaça Verdi de Bolònia, en què sembla que les contradictòries polítiques de la municipalitat alguna cosa hi tenen a veure; o les diferències de conflictivitat entre Ostende i les altres dues ciutats belgues considerades a l'estudi, Sint Niklaas i Gant, en què unes polí-

8. De totes maneres, malgrat que s'ha preconitzat que espais com els centres comercials tindrien la característica de «no-lloc» i que, per tant, hi facilitarien l'accés de grups molt diferents, això no sempre és cert. Almenys, a Barcelona es va comprovar que el jovent llatinoamericà hi va poc, a aquesta mena de centres (vegeu Feixa et al., 2006: 194-196).

tiques més consensuades en aquestes dues últimes, a diferència de la primera, sembla que han redundat en un control més gran dels conflictes que hi havia. No es poden separar d'aquestes polítiques els fenòmens de reacció social que s'expressen sobretot a través dels mitjans de comunicació social, amb les seves repetides campanyes d'alarma social de tant en tant (perquè passa algun cas greu o simplement perquè hi ha algun interès politicosocial a fer-ho, per exemple, vigílies d'eleccions). Està clar que l'imaginari popular que es fa circular sobre la violència juvenil en espais festius incideix en les polítiques que es decideixen sobre la qüestió. De totes maneres, hem vist que aquestes poden tenir les seves variacions i s'apunten pistes interessants sobre les diferències que comporten les polítiques de «laissez-faire» del mercat o els tímids intents de domesticarlo d'alguna manera en aquest sector de la vida ciutadana, o la capacitat o la decisió de negociar aquestes polítiques (o no) amb els mateixos implicats en les activitats d'oci... Diferències, al capdavant, sobre les formes de conduir la gestió del conflicte, element primordial de tota política que es consideri.

M'agradaria acabar amb unes observacions breus sobre la gestió del conflicte com una part de la gestió dels riscos en el món de les ciutats globalitzades, o d'aquestes realitats *glocals* amb què s'ha treballat en aquesta investigació. Actualment ens trobem amb unes certes ambivalències a les polítiques socials, entre la temptació al retorn de les polítiques més autoritaristes d'una banda i, de l'altra amb el desplegament de tècniques de gestió del conflicte a diferents camps, que el que pretenen, en principi, no és més que mantenir el conflicte dins d'uns certs llindars sistèmics, o soportables per a la cohesió social del grup. Dins d'aquest segon camp és on es donaria la gestió dels riscos, un conjunt de pràctiques, dispositius, orientacions i tècniques bàsicament psicosocials, hereves del fenomen que va analitzar Castel (1984) en el seu dia, però que han anat molt més enllà.

És el que ha passat, per exemple, en el camp de les drogues, quan davant dels efectes perversos de les pràctiques prohibicionistes més ortodoxes, com l'expansió de la sida entre els usuaris de drogues per via endovenosa, es van haver de començar a pensar altres polítiques que no se centraven tant en el qüestionament del consum, sinó en la minimització dels danys produïts per certs tipus de consums. En aquest cas, la contradicció es planteja entre els qui pensen que aquesta és una qüestió purament tècnica, amb la qual s'obvia qualsevol altra consideració, i aquells qui plantegen, a partir dels mateixos processos de sorgiment de les crides polítiques de reducció de danys i riscos (que es van iniciar amb el reconeixement dels sabers dels propis usuaris per part de les institucions locals), que aquestes han d'implicar també canvis socials, culturals i polítics, ja que el marc actual en què estan constretes les polítiques de drogues⁹ acabarien fent inviables aquestes polítiques de reducció de danys (Romaní, 2003).

9. Principalment en el camp internacional i d'Estats nacionals, perquè la veritat és que en el terreny local hi ha una gran diversitat d'iniciatives i realitats que, amb totes les tensions inherents al cas, conviuen amb aquell marc més general.

Crec que d'alguna manera les polítiques de seguretat s'enfronten a dilemes semblants. En el cas que ens ocupa hem vist que més que violència el que hi ha són conflictes intrajuvenils; i que molts d'aquests conflictes, el que expressen són diferents formes de relacionar-se amb els riscos que les actuals societats urbanes ofereixen durant els processos de creixement, socialització i inserció del jovent en aquestes societats: les esgotadores jornades de nit dels caps de setmana, els itineraris festius, els consums de drogues, la conducció de cotxes i motos en determinades condicions, els elements de la presentació pública de si mateix, els desafiaments de diferent tipus, les baralles, les relacions sexuals no protegides, el portar al límit les potencialitats del cos, l'oblidar-se d'alguns entrenaments necessaris com els estudis formals... Hi ha tota una sèrie de riscos, alguns dels quals es presenten amb força profusió en el camp cada cop més ampli de l'oci juvenil, que són gestionats per nois i noies de manera molt diferent; però el cert és que la relativa densitat de riscos, el fet de conuiu-hi quotidianament, produeix un fenomen com és el de la seva relativa domesticació, com hem vist en aquesta mateixa investigació.

Segons els estudis locals que s'han analitzat aquí, sembla que, de vegades, aquesta autoregulació dels mateixos joves s'ha sabut emprar, poc o molt, per algunes institucions públiques, que han articular les seves polítiques de seguretat en espais d'oci juvenil amb les autoregulacions dels actors del sector: des dels mateixos joves, fins als empleats o el veïnat; cosa gens fàcil, ja que moltes vegades hi ha interessos enfrontats. Potser aquesta heteroregulació formal es planteja com una de les poques polítiques possibles, de les poques alternatives eficaces. Sigui com sigui, si aquestes pràctiques de gestió del conflicte són les que van prevalent, el dilema estarà aleshores en les orientacions que prenguin les polítiques de seguretat i de joventut: per afavorir la cohesió i la participació social, se suposa que elements crucials de tota democràcia; o, seguint el conegut principi lampedusà, de canviar algunes coses perquè tot segueixi igual. Això dependrà, entre moltes altres coses, de la capacitat d'incidir en l'imaginari social, en les definicions dels problemes, en les formes d'organització dels diferents sectors socials... Crec que obres com aquesta, realitzada amb un rigor teòric i metodològic encomiable, poden ser molt útils, des del punt de vista científic, en aquests processos de clarificació ideològica per saber, amb cert coneixement de causa, cap on podem anar.

BIBLIOGRAFIA

- Benjamín, W. (1999), [1922]: *Para una crítica de la violencia y otros ensayos*, Mèxic, Hermandad Mundial Scout.
- Capella, J.R. (1993): *Los ciudadanos siervos*, Madrid, Trotta.
- Castel, R. (1984): *La gestión de los riesgos*, Barcelona, Anagrama.
- Cerbino, M. (2006): *Jóvenes en la calle. Cultura y conflicto*, Barcelona, Anthropos.
- Comas, D. (coord.) (2003): *Jóvenes y estilos de vida. Valores y riesgos en los jóvenes urbanos*, Madrid, FAD-INJUVE.

- Davis, M. (2001): *Control Urbano: la ecología del miedo*, Barcelona, Virus Editorial.
- Delgado, M. (1999): *El animal público*, Barcelona, Anagrama.
- De Martino, E. (1980), [1962]: «Furore in Svezia» en *Furore, símbolo, valore*, Milán, Feltrinelli.
- Esteban, M.L. (2004): *Antropología del cuerpo*, Barcelona, Bellaterra.
- Feixa, C. (2006), [1998]: *De jóvenes, bandas y tribus*, Barcelona, Ariel.
- Feixa, C. (dir.); Porzio, L.; Recio, C. (coords.) (2006): *Jóvenes «latinos» en Barcelona. Espacio público y cultura urbana*, Barcelona, Anthropos.
- Ferrándiz, F.; Feixa, C. (eds.) (2005): *Jóvenes sin tregua. Culturas y políticas de la violencia*, Barcelona, Anthropos.
- INJUVE (2005): *Informe Juventud en España 2004*, Madrid, INJUVE.
- Mauss, M. (1991), [1936]: «Técnicas y movimientos corporales» a *Sociología Antropológica*, Madrid, Tecnos, 335-356.
- Monod, J. (1970): «Un air marginal» a *L'Homme et la société*, 16, 303-322.
- Pitt-Rivers, J. (1979): «Quand Nos aînes n'y seront plus» a d.a., *La sagesse et le désordre*, París, Meridiens.
- Reguillo, R. (2000): *Emergencia de las culturas juveniles. Estrategias del desencanto*, Buenos Aires, Norma editorial.
- Romaní, O. (2001): «Drugs, an analyser of contemporary societies», a Dongen, E.; Comelles, J. M., *Medical Anthropology and Anthropology*, Perugia, Fondazione Angelo Celli – Argo, 95-112.
- Romaní, O. (2003): «Prohibicionismo y drogas, ¿un modelo de gestión social agotado?» a Bergalli, R. (coord.), *Sistema penal y problemas sociales*, València, Ed. Tirant lo Blanch, 429-450.
- Romaní, O. (2004), [1999]: *Las drogas, sueños y razones*, Barcelona, Ariel.
- Romaní, O. (2006): *La salut dels joves a Catalunya. Un estudi exploratori*, Barcelona, Observatori Català de la Joventut. Colecció «e-quaderns», num. 2. Es troba on-line a: <http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/Publicacions/Col%20equaderns/equaderns2a.pdf>
- Schmidt, B.E.; Schröder (eds.) (2001): *Anthropology of Violence and Conflict*, Londres, Routledge.
- Urteaga Castro Pozo, M.; Cornejo, I. (1995): «La privatización afectiva de los espacios comerciales por los y las jóvenes», *Ciudades*, num. 27, RNIU, Mèxic (juliol-setembre).
- Whyte, W.F. (1971), [1943]: *La sociedad de las esquinas*, Mèxic, Editorial Diana.

SUMARI

PRESENTACIÓ per <i>Carlos González Zorrilla</i>	7
LA VIOLÈNCIA ENTRE JOVES EN ESPAIS D'OCI: UNA APROXIMACIÓ COMPARADA, per <i>Amadeu Recasens i Brunet</i>	9
1. Notes sobre el recorregut metodològic	9
2. Els criteris concretats	15
3. Resultats significatius	17
4. Conclusions	25
Bibliografia	27
LA VIOLÈNCIA JUVENIL DURANT LES SORTIDES NOCTURNES A PARÍS I LA REGIÓ DE PARÍS, per <i>Eric Marlière</i>	29
1. Estat de la qüestió, tria dels camps d'investigació i metodologia	30
1.1 Nocions importants	30
1.2 Dos espais urbans de festa diferents: el barri de la Bastilla de París i el gran extraradi de Cergy-Pontoise	32
1.3 Una metodologia empírica plural per a dues investigacions de camp	33
2. Els actors	35
2.1 La policia	35
2.2 Els agents de seguretat privada	38
2.3 Els propietaris i els gerents de les discoteques i els bars	40
2.4 Els veïns	41
2.5 Els joves	43
3. Formes de violència i causes de la violència	45
4. Conclusions	50
Bibliografia	53
CONFLICTES I INCIDENTS A LES ZONES D'OCI DE TRES CIUTATS FLAMENQUES A BÈLGICA, per <i>Patrick Hebberecht i Marieke Lamaire</i>	55
1. Introducció	55

2. Els llocs d'oci nocturn de les tres ciutats flamenques	56
2.1 Gant	57
2.2 Sint Niklaas	58
2.3 Ostende	58
3. Metodologia	59
4. Polítiques locals de prevenció i de seguretat als llocs d'oci nocturn	61
4.1 Les polítiques de seguretat i de prevenció implementades per les autoritats públiques de les tres ciutats flamenques	61
4.2 La política local de seguretat i de prevenció implementada per la policia i per l'autoritat de Gant	62
4.3 La política de seguretat i prevenció implementada per la policia i l'autoritat local de Sint Niklaas	63
4.4 La política de seguretat i de prevenció duta a terme per la policia i l'autoritat local d'Ostende	64
5. Conflictes i incidents als llocs d'oci	65
5.1 Anàlisi general dels registres policials dels conflictes, dels incidents i de la violència en els llocs d'oci de Gant, Sint Niklaas i Ostende	65
5.2 Anàlisi detallada dels registres policials de conflictes, incidents i violència en llocs d'oci nocturn de Saint Niklaas i d'Ostende	68
6. La globalització econòmica neoliberal, els canvis culturals i polítics i els llocs d'oci a les tres ciutats flamenques	73
7. Conclusions	76
Bibliografia	77

LA VIOLÈNCIA ENTRE JOVES EN EL TEMPS D'OCI. EL CAS DE LA CIUTAT DE

BOLONIA,

per *Rossella Selmini*

1. Introducció	81
2. Estat de la qüestió dels estudis sobre la condició juvenil	83
2.1 La joventut com a estat durador	84
2.2 La joventut com a estat d'incertesa	84
2.3 La joventut com a condició perillosa	85
2.4 La gent jove i els canvis en el mercat de l'oci	85
3. El context de la nostra investigació	86
3.1 Bolonia i el centre	87
3.2 Bolonia i el mercat de l'oci	90
4. L'orientació i la metodologia de la investigació	91
5. Els resultats de la investigació a la zona de la universitat	93
5.1 Activitats d'oci	93
5.2 Els diversos grups de joves de la zona de la universitat	95
5.3 Conflictes i violència als espais públics	97

6. Reaccions formals i informals	99
7. Els resultats de la investigació dins de les discoteques	101
8. Observacions i conclusions	103
Bibliografia	104

LES VIOLÈNCIES, LES FESTES I ELS SEUS ACTORS. UN ESTUDI EMPÍRIC A PORTO, per <i>Josefina Castro</i> i <i>Cândido da Agra</i>	107
1. La problematització social del fenomen	107
2. L'estat de la qüestió	110
2.1 Els joves i la festa	110
2.2 Els joves i la desviació	111
3. Marc teòric i metodològic	112
3.1 Definició dels contextos espaciotemporals de la investigació	113
3.2 Els mètodes	114
4. Anàlisi de la informació	115
4.1 Conductes, actors, contextos i reaccions	115
4.2 Festa nocturna quotidiana, <i>Queima</i> i festivals	125
4.3 Actors institucionals, empresaris i mesures	127
5. Conclusions	128
Bibliografia	129

VIOLÈNCIA EN ESPAIS D'OCI. UN ESTUDI DE CAS A CATALUNYA, per <i>Mila Barruti</i> i <i>Anabel Rodríguez Basanta</i>	131
Introducció	131
1. Estat de la qüestió	131
1.1 La construcció de la categoria «violència juvenil» com a problema de seguretat	131
1.2 Factors explicatius de la violència en espais d'oci nocturn	134
2. L'oci a Catalunya i gestió de la seguretat	135
2.1 El context de l'oci	135
2.2 Marc institucional de la gestió de la seguretat a les zones d'oci nocturn	137
3. Metodologia	141
3.1 Aproximació a l'objecte d'estudi	141
3.2 Camp d'investigació	142
3.3 Tècniques d'investigació	142
4. Resultats	143
4.1 Zona centre: una oferta integrada a la ciutat	144
4.2 Zona de macrodiscoteques: una oferta d'oci «de festa»	145
4.3 Zona emergent: residents nous, pautes noves	150
5. La situació dels menors	153

6. Conclusions i recomanacions	154
Bibliografia	156
GENT JOVE, ALCOHOL I VIDA NOCTURNA A LES CIUTATS DE GRAN BRETANYA, per <i>Phil Hadfield</i>	
	159
1. Qüestions emergents de similitud i diferència	160
2. Els joves britànics i l'alcohol en el segle XXI	163
3. L'oci nocturn i la ciutat britànica	166
3.1 El concepte de «ciutat 24 hores»	168
3.2 Seguretat pública amb carrers més animats	168
3.3 Violència, incivisme i espais d'oci	170
4. L'oci nocturn a la Gran Bretanya: qüestions de política, legislació i cultura	171
5. Conclusions i recomanacions	173
Bibliografia	174
OCI I VIOLÈNCIA JUVENIL: ENTRE LA REALITAT I LA FICCIÓ, per <i>Oriol Romaní</i>	
	177